

LIETUVOS VYRIAUSIOJO
ADMINISTRACINIO TEISMO BIULETENIS

ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ PRAKTIKA

Nr. 1

Vilnius 2001

Atsakingos už leidinį:
Reda Moliėnė,
Iveta Peliėnė

ISSN 1648–2638

© Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2001

Turinys

Ivadas.....	7
-------------	---

I. Oficialioji dalis

1. Nutartys ir sprendimai

1.1. Dėl norminių administracinių aktų teisėtumo.....	9
1.1.1. Dėl Tarnybinio tyrimo komisijos kario žūties ar sveikatos sutrikimo priežastiniam ryšiui su tiesioginių pareigų vykdymu nustatyti nuostatų	9
1.1.2. Dėl Kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimų bylų tvarkymo ir teisės taikymo instrukcijos	16
1.1.3. Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 1994 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 332 patvirtintos instrukcijos „Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos“ 43 punkto.....	20
1.1.4. Dėl pareiškimų ištirti norminio administracinio akto teisėtumą nagrinėjimo.....	28
1.1.5. Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. spalio 4 d. įsakymu Nr. 316 patvirtintos Organizacinio tvarkomojo statybos techninio reglamento STR 1.07.01:1999 „Leidimų statyti ir griauti statinius išdavimo tvarkos“ 26.2 punkto 2 dalies.....	31
1.1.6. Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 1996 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 511 (2000 m. balandžio 13 d. įsakymo Nr. 170 redakcija) patvirtintų Transporto priemonių valstybinio registravimo taisyklių 21 punkto.....	36
1.1.7. Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalies.....	40
1.1.8. Dėl teismo išlaidų atlyginimo administracinėje byloje pagal prašymą ištirti norminio administracinio akto teisėtumą.....	61

1.1.9. Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. spalio 4 d. įsakymu Nr. 316 patvirtinto Organizacinio tvarkomojo statybos techninio reglamento STR 1.07.01:1999 20 punkto.....	63
1.1.10. Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1992 m. spalio 9 d. rašto Nr. 03–41 „Dėl muito mokesčių už importuojamus alkoholinius gėrimus“ 2 dalies.....	65
1.2. Administracinių teisės pažeidimų bylos	
1.2.1. Vienos veikos kvalifikavimas ir pagal ATPK, ir pagal BK (ATPK 85 str. 2 d. ir BK 234 str. 1 d.).....	70
1.2.2. Administracinės nuobaudos skyrimo terminų pratęsimas pirmosios instancijos teismui panaikinus įgaliotos institucijos (pareigūno) nutarimą dėl nuobaudos (ATPK 35 str.).....	74
1.2.3. Autorinių ir gretutinių autorinėms teisių pažeidimas (ATPK 214 ¹⁰ str. 1 d.)	77
1.2.4. Darbo įstatymų pažeidimo samprata ATPK 41 str. 1 d. prasme.....	80
1.2.5. Termino perduoti vykdymui nutarimą skirti nuobaudą taikymas nutarimo pakeisti nuobaudos rūšį atžvilgiu	82
1.2.6. Veikos kvalifikavimas pagal ATPK 153 ¹ str. 1 d. (savavališko prisijungimo prie telekomunikacijų tinklo samprata).....	85
1.2.7. Nelegalaus darbo samprata ATPK 41 ³ str. 1 d. prasme.....	87
1.2.8. Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymo ir ATPK 188 ⁷ str. 1 d. (Susirinkimų įstatymo pažeidimas) taikymas.....	90
1.2.9. ATPK 30 str. 2 d., 30 ¹ str., 30 ² str. nustatytų nuobaudų skyrimo taisyklių taikymas.....	93
1.2.10. ATPK 35 str. nustatyto nuobaudos skyrimo už trunkamuosius pažeidimus termino taikymas autorinių ir gretutinių teisių pažeidimo atveju.....	95
1.3. Ginčo administracinės bylos	
1.3.1. Mokesčių bylos ir bylos dėl ekonominių sankcijų.....	99
1.3.1.1. Dėl ilgalaikio turto perkainojimo rezultato priskyrimo juridinių asmenų pelno mokesčiu neapmokestinamoms įmonės nerealizacinėms pajamoms.....	99

1.3.1.2. Dėl alkoholinių gėrimų įsigijimą patvirtinančių juridinę galią turinčių dokumentų laikymo vietos.....	113
1.3.1.3. Dėl mokesčių prievolių perėjimo įmonių reorganizavimo atveju.....	117
1.3.1.4. Dėl prekių reimporto apmokestinimo importo muitais ir mokesčiais.....	130
1.3.1.5. Dėl pridėtinės vertės mokesčio už sanatorinio gydymo paslaugas.....	144
1.3.1.6. Dėl atsakomybės už prekių įsigijimą patvirtinančių juridinę galią turinčių dokumentų nepateikimą (Mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 6 p.).....	152
1.3.1.7. Dėl juridinę galią turinčių buhalterinės apskaitos dokumentų.....	157
1.3.1.8. Dėl fizinio asmens pajamų pagrindimo juridinę galią turinčiais dokumentais.....	169
1.3.2. Dėl tarnybos santykių.....	178
1.3.2.1. Dėl atleidimo iš tarnybos prokuratūroje už veiksmus, nesuderinamus su prokuratūroje einamomis pareigomis.....	178
1.3.2.2. Dėl atleidimo iš tarnybos vidaus reikalų sistemoje suėjus nustatytam amžiui (Tarnybos vidaus reikalų sistemoje statuto 43.2 p.).....	190
1.3.2.3. Dėl drausminės nuobaudos – atleidimo iš tarnybos prokuratūroje už netinkamą, aplaidų pareigų atlikimą tiriant baudžiamąsias bylas.....	195
1.3.2.4. Dėl bylų pagal paslaugų valstybės tarnautojų skundus dėl tarnybos santykių teisingumo.....	200
1.3.2.5. Dėl 6 mėnesių ieškininės senaties termino taikymo kreipiantis į teismą dėl delspinigių už išmokų, susijusių su darbo santykiais, pavėluotą mokėjimą išieškojimo.....	207
1.3.2.6. Dėl valstybės tarnautojo statuso praradimo susiejimo su atleidimo iš tarnybos momentu.....	222
1.3.2.7. Dėl savivaldybės administratoriaus, kaip valstybės tarnautojo, statuso.....	229
1.3.2.8. Dėl atleidimo iš valstybės tarnybos panaikinus pareigybę tvarkos.....	242

1.3.3. Dėl žalos atlyginimo.....	255
1.3.3.1. Dėl termino kreiptis į teismą su skundu dėl viešojo administravimo subjekto padarytos žalos.....	255
1.3.4. Dėl žemės santykių, statybos, aplinkos apsaugos.....	258
1.3.4.1. Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 str. 3 d. taikymo asmenų, kuriems atkurtos nuosavybės teisės, paveldėtojams.....	258
1.3.5. Kitos ginčo administracinės bylos.....	264
1.3.5.1. Dėl viešojo pirkimo.....	264
2. Specialiosios teisėjų kolegijos nutarčių dėl teismingumo apžvalga.....	273

II. Metodinė dalis

1. Apibendrinimas dėl muitų bylų (ATPK 237 str.), išnagrinėtų apygardų administraciniuose teismuose, ir teisės taikymo rekomendacijos.....	303
2. Konsultacijos.....	326
2.1. Dėl teisės normų taikymo administracinių teisės pažeidimų bylose.....	326
2.2. Dėl teisės normų taikymo kitų kategorijų administracinėse bylose.....	340

III. Informaciniai pranešimai

Lietuvos administraciniai teismai.....	355
--	-----

Išvadas

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalies nuostatų, jog Lietuvoje pagal įstatymą gali būti steigiami specializuoti teismai, įskaitant ir administracinius, realizavimo būdai ir tvarka buvo apibrėžti Seimo patvirtintuose Teisinės sistemos reformos metmenyse. Įgyvendinant šias nuostatas 1999 m. sausio 14 d. buvo priimtas Administracinių teismų įsteigimo įstatymas, nustatęs, jog nuo 1999 m. gegužės 1 d. Lietuvoje įkuriami: 5 apygardų administraciniai teismai, Aukštesnysis administracinis teismas ir Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyrius. Šiems teismams buvo pavesta nagrinėti bylas dėl ginčų, kylančių iš administracinių teisinių santykių. Kartu buvo priimtas ir Administracinių bylų teisenos įstatymas, nustatęs administracinių teismų kompetenciją bei administracinių bylų nagrinėjimo tvarką.

Tešiant teisinės sistemos reformą ir siekiant tobulinti administracinių teismų veiklą, 2000 m. rugsėjo 19 d. buvo priimti Administracinių teismų įsteigimo įstatymo 2, 3, 4, 5, 6 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas bei nauja Administracinių bylų teisenos įstatymo redakcija, kurie įsigaliojo nuo 2001 m. sausio 1 d. Pirmuoju įstatymu reorganizavus Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyrių ir Aukštesnįjį administracinį teismą, buvo įsteigtas Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Taigi dabar administracinių teismų sistemą sudaro apygardų administraciniai teismai – pirmosios instancijos administraciniai teismai ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas – apeliacinės instancijos teismas, apeliacine tvarka nagrinėjantis apygardų administracinių teismų pirmąją instanciją išnagrinėtas administracines bylas ir bylas dėl apylinkių teismų nutarimų administracinių teisės pažeidimų bylose. Pažymėtina, jog, siekiant administracinių bylų nagrinėjimo operatyvumo, administracinėje teisenoje nenumatytas kasacinis procesas. Tačiau vietoj jo įstatymų leidėjas suteikė Vyriausiajam administraciniam teismui revizijos funkciją, t.y. teisę nagrinėti prašymus ir teikimus dėl proceso atnaujinimo išnagrinėtose administracinėse bylose, užbaigtose išiteisėjusiu teismo sprendimu, nutarimu ar nutartimi, kai yra įstatymo nustatyti pagrindai.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat yra vienintelė ir galutinė instancija byloms dėl norminių administracinių aktų, kuriuos priėmė centriniai valstybinio administravimo subjektai, teisėtumo bei visuomeninių organizacijų, bendrijų, politinių partijų, politinių organizacijų ar asociacijų priimtų bendro pobūdžio aktų teisėtumo, taip pat galutinė instancija byloms

pagal skundus dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimų ir neveikimo, išskyrus tuos, kurie priskirti Konstitucinio Teismo kompetencijai.

Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vienodą administracinių teismų praktiką taikant įstatymus formuoja Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Šio straipsnio 5 dalyje numatyta, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas leidžia biuletenį „Administracinių teismų praktika“.

Vadovaujantis šia įstatymo nuostata buvo parengtas šis pirmasis biuletenio „Administracinių teismų praktika“ numeris. Jame publikuojami Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus penkių teisėjų kolegijos priimti sprendimai ir nutartys, Aukštesniojo administracinio teismo teisėjų kolegijos sprendimas dėl norminio administracinio akto pripažinimo prieštaraujančiu aukštesnės galios norminiams aktams ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinių penkių teisėjų kolegijų ir plenarinės sesijos sprendimai ir nutartys, taip pat kai kurios trijų teisėjų kolegijų nutartys ir sprendimai, kurių paskelbimui, įvertinus jų reikšmę formuojant vienodą teismų praktiką, vieningai pritarė Vyriausiojo administracinio teismo teisėjai.

Siekiant palengvinti reikalingos teismų praktikos pavyzdžių paiešką, *Oficialiosios dalies*, kurioje skelbiami teismo sprendimai ir nutartys, struktūrai sudaryta atsižvelgiant į administracinių teismų kompetencijai įstatymo priskirtų bylų kategorijas.

ABTĮ 21 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad klausimus, ar byla priskirtina bendrosios kompetencijos teismui ar administraciniam teismui, rašytinio proceso tvarka išsprendžia speciali teisėjų kolegija. Šios teisėjų kolegijos nutartyse suformuluojami konkrečių bylų priskyrimo administraciniams arba bendrosios kompetencijos teismams tam tikri kriterijai, kurie gali būti svarbūs nustatant atitinkamos kategorijos bylos teisingumą. Todėl biuletenyje yra publikuojama nutarčių dėl teisingumo, suskirstytų pagal tam tikras bylų kategorijas, apžvalga.

ABTĮ 13 straipsnio 3 ir 4 dalyse Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui numatytos teismų praktikos formavimo, išaiškinimų dėl teismų praktikos, konsultacijų įstatymų taikymo klausimais teikimo funkcijos. Todėl biuletenio *Metodinė dalis* yra skirta teismų praktikos tam tikrose bylų kategorijose apibendrinimui ir konsultacijoms publikuoti.

Informacinių pranešimų skyriuje pateikiami svarbiausieji duomenys apie Lietuvos administracinius teismus.

Vyriausiojo administracinio teismo pirmininkas

Kęstutis Lapinskas

I. OFICIALIOJI DALIS

1. Nutartys ir sprendimai

1.1. Dėl norminių administracinių aktų teisėtumo

1.1.1. Dėl Tarnybinio tyrimo komisijos kario žūties ar sveikatos sutrikimo priežastiniam ryšiui su tiesioginių pareigų vykdymu nustatyti nuostatų

Administracinė byla Nr. 3A–133/2000

SPRENDIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2000 m. gegužės 19 d.
Vilnius

Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko G. Kryževičiaus, teisėjų D. Milašienės ir J. Baškio,

sekretoriaujant R. Marčiulionienei,

dalyvaujant pareiškėjai N. Kazakevičienei, jos atstovui advokatui A. Žalnerauskui, Krašto apsaugos ministerijos atstovui S. Pikturai, KAM Karo medicinos tarnybos atstovui S. Andriuškevičiui, Ruklos LDK Algirdo MP bataliono atstovui Č. Beišiui,

viešame teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal N. Kazakevičienės apeliacinį skundą dėl Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. kovo 24 d. sprendimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

Pareiškėja N. Kazakevičienė kreipėsi į Aukštesniąjį administracinį teismą ir prašė ištirti norminio administracinio akto teisėtumą ryšium su individualia byla vadovaujantis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 29 str. 1 d. ir nurodė, kad ji 1999 m. balandžio 11 d. kreipėsi į

krašto apsaugos ministro 1999 m. sausio 11 d. įsakymu Nr. 36 sudarytą Tarnybinio tyrimo komisiją kario žūties ar sveikatos sutrikimo priežastiniam ryšii su tiesioginiu pareigų vykdymu nustatyti, tačiau komisijai nepateikė visų reikalingų dokumentų, todėl 1999 m. birželio 16 d. vykusiame komisijos posėdyje nutarta pranešti pareiškėjai apie nustatytą kreipimosi tvarką ir reikalingus pateikti dokumentus.

Pareiškėja nurodė, kad komisijos nuostatai yra valstybinio administracinio subjekto priimtas teisės aktas, nes jame yra normų, reglamentuojančių šios komisijos ir kitų subjektų veiksmus, nuorodų į atsakomybę: pvz., nuostatų 5 p. ir jo papunkčiai reglamentuoja, kokiais atvejais komisija nagrinėja klausimus dėl karių žūties ar sveikatos sutrikimo priežastinio ryšio su tiesioginiu kario pareigų vykdymo nustatymo, – jie nustato komisijos pareigūnų ir komisijos narių kompetenciją; nuostatų 7 p. nustato, kokie dokumentai komisijai pateiktini. Komisijos nuostatų norminį teisinį pobūdį parodo ir nuostatų 8 punktas, kur įtvirtinta atsakomybė už dokumentų nepateikimą pareigūnams.

Komisijos nuostatai ir krašto apsaugos ministro 1999 m. sausio 11 d. įsakymas Nr. 36 „Dėl komisijos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ nebuvo skelbti oficialia tvarka „Valstybės žiniuose“, kaip numatyta Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 10 str. Dėl to pareiškėja prašė pripažinti, kad minėti nuostatai yra neteisėti nuo jų priėmimo dienos.

Tokius pačius argumentus pirmosios instancijos teismo posėdyje nurodė pareiškėja ir jos atstovas.

Atsakovo Krašto apsaugos ministerijos atstovas nurodė, kad su pareikštu prašymu nesutinka ir jis turi būti atmestas. Krašto apsaugos ministro įsakymas, kuriuo patvirtinti nuostatai, nėra norminio pobūdžio aktas, tai – tik komisijos darbo reglamentas, skirtas uždaram žmonių ratui.

Trečiųjų asmenų atstovai prašė prašymo netenkinti ir nurodė tuos pačius motyvus kaip ir atsakovo atstovas.

Aukštesnysis administracinis teismas 2000 m. kovo 24 d. sprendimu pareiškėjo prašymą atmetė.

Teismas nurodė, jog Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas (Žin., 1999, Nr. 64–2069) reglamentuoja ir nustato krašto apsaugos sistemos organizavimo, valdymo, kontrolės pagrindus, karo tarnybos atlikimo ir karių aprūpinimo tvarką. Šio įstatymo 9 str. 4 p. 3 papunktyje numatyta teisė turėti karo medicinos ir sveikatos priežiūros institucijas, kurių veikla ir kompetencija nustatoma krašto apsaugos

ministro tvirtinamuose nuostatuose. Konkrečiai krašto apsaugos ministro teisės ir pareigos apibrėžtos Krašto apsaugos įstatymo 10 str., kur ministrui suteikta teisė nustatyti padalinių struktūrą, tvirtinti veiklos nuostatus, nustatyti pareigūnų teises ir atsakomybę.

Teismas konstatavo, kad krašto apsaugos ministro 1999 m. sausio 11 d. įsakymas Nr. 36 nėra norminio pobūdžio aktas, nes jis priimtas vadovaujantis Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo (Žin., 1998, Nr. 49–1325) 67 str. 3 dalimi bei atitinka ir Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymą, kuris įsigaliojo nuo 1999 m. liepos 23 d. (Žin., 1999, Nr. 64–2069). Šiuo įsakymu patvirtinta nuolatinės komisijos sudėtis, Tarnybinio tyrimo komisijos kario žūties ir sveikatos sutrikimo priežastiniam ryšiui su tiesioginių pareigų vykdymu nustatyti nuostatai ir pripažinti negaliojančiais krašto apsaugos ministro 1997 m. balandžio 11 d. įsakymas Nr. 324 bei 1998 m. lapkričio 18 d. įsakymas Nr. 1318. Tarnybinio tyrimo komisijos kario žūties ir sveikatos sutrikimo priežastiniam ryšiui su tiesioginių pareigų vykdymu nustatyti nuostatai nustato komisijos kompetenciją ir darbo tvarką, kuri skirta siauram apibrėžtam asmenų ratui, todėl neturi norminio akto požymių, nėra skirtas plačiam visuomenės ratui, o tik tarnybiniam naudojimui.

Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 67 str. 3 p. nurodoma, kad kario žūties ar sveikatos sutrikimo priežastinį ryšį su tiesioginių pareigų vykdymu nustato krašto apsaugos ministro nustatyta tvarka sudaryta tarnybinio tyrimo komisija. Kario sveikatos sutrikimus (jo suluošinimo sunkumo laipsnį) teisės aktų nustatyta tvarka nustato Krašto apsaugos ministerijos Medicininės ekspertizės komisija. Šių komisijų sprendimai gali būti apskūsti teismui per 10 dienų nuo išvadų įteikimo kariui, jo šeimos nariams arba jų prašymu kitam kario interesams atstovaujantiems asmeniui.

Teismas padarė išvadą, kad šio įsakymo Krašto apsaugos ministerija neprivalėjo skelbti, kaip numato Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 10 str. (1993 m. balandžio 6 d., Nr. I–119) bei 1999 m. gegužės 18 d. priimtas Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos 2, 3, 8, 9, 10, 15, 16, 17 straipsnių pakeitimo, papildymo 10¹ straipsniu ir 7 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas.

Šis įsakymas nėra teisės aktas. Tai vidinio administravimo aktas, kuris skirtas Krašto apsaugos ministerijai ir ministro kompetencijai suteiktiems įsta-

tymais nustatytiems įpareigojimams realizuoti. Ginčijamas ministro įsakymas ir jo patvirtinti nuostatai pareiškėjai buvo prieinami ir žinomi vadovaujantis Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymu, kuris skelbtas ir prieinamas visiems, bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 399, kuriuo patvirtinti karinės medicinos ekspertizės nuostatai, juo labiau kad pareiškėja N. Kazakevičienė nuo 1996 m. vasario 28 d. iki 1998 m. rugpjūčio 25 d. dirbo krašto apsaugos sistemoje, su ja buvo sudaryta profesionaliosios karo tarnybos sutartis (b.l. 9). Pareiškėjai buvo žinomi krašto apsaugos sistemos vidiniai ministro nurodymai, reglamentuojantys atskirų padalinių struktūrą ir valdymo tvarką.

Pareiškėja apeliaciniu skundu prašo pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikinti ir nauju sprendimu prašymą patenkinti.

Ji nurodė, jog teismo išvados yra neteisingos ir prieštaraujančios vienos kitoms. Teismas nuostatus pripažįsta reglamentuojančio, tačiau tuo pat metu ir ne norminio pobūdžio aktu. Be pagrindo teigiama, jog nuostatai nustato tik komisijos kompetenciją ir darbo tvarką, skirtą tik siauram asmenų ratui, jie yra tarnybinio naudojimo aktas. Kokia prasme vartojama sąvoka „tarnybinio naudojimo“ aktas, sprendime nenurodoma. Galima suprasti, kad nuostatai pripažįstami dokumentu, skirtu tik tarnybiniam naudojimui. Tačiau jei dokumente – norminio pobūdžio akte nėra valstybinių ar tarnybos paslapčių, jį privalu skelbti įstatymo nustatyta tvarka, o tai nebuvo padaryta, todėl nuostatai yra neteisėtas norminis administracinis aktas.

Pareiškėja apeliacinės instancijos teisme prašė apeliacinį skundą patenkinti dėl jame išdėstytų argumentų.

Pareiškėjos atstovas advokatas A. Žalnerauskas, palaikydamas skundą, paaiškino, jog teismas neteisingai įvertino ginčijamo akto pobūdį, todėl priėmė neteisėtą sprendimą. Komisijos nuostatai yra valstybinio administravimo subjekto priimtas teisės aktas, nes jame yra normų, reglamentuojančių šios komisijos ir kitų subjektų veiksmus, nuorodų į atsakomybę: pvz., nuostatų 5 p. ir jo papunkčiai reglamentuoja, kokiais atvejais komisija nagrinėja klausimus dėl karių žūties ar sveikatos sutrikimo priežastinio ryšio su tiesioginiu kario pareigų vykdymo nustatymo, – jie nustato komisijos pareigūnų ir komisijos narių kompetenciją; nuostatų 7 p. nustato, kokie dokumentai komisijai pateiktini. Komisijos nuostatų norminį teisinį pobūdį parodo ir nuostatų 8 punktas, kur įtvirtinta atsakomybė už dokumentų nepateikimą pareigūnams. Šie požymiai akivaizdžiai parodo, jog nuostatai atitinka Administracinių bylų teisenos įstatymo 2 str. įtvirtintą norminio teisės akto

sampratą, o kadangi jie nebuvo paskelbti Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 10 str. nustatyta tvarka, yra negaliojantys.

Krašto apsaugos ministerijos atstovas S. Pikturna prašė apeliacinį skundą atmesti. Tarnybinio tyrimo komisijos kario žūties ir sveikatos sutrikimo priežastiniam ryšiui su tiesioginių pareigų vykdymu nustatyti nuostatai yra vidinio administravimo aktas, priimtas vadovaujantis Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo (Žin., 1998, Nr. 49–1325) 67 str. 3 dalimi. Teismas padarė teisingas išvadas ir priėmė teisėtą sprendimą.

KAM karo medicinos tarnybos atstovas S. Andriuškevičius ir Ruklos LDK Algirdo MPB atstovas Č. Beišys prašė skundą atmesti ir palaikė KAM atstovo išdėstytą poziciją.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. kovo 24 d. sprendimas panaikinamas.

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. sausio 11 d. įsakymu Nr. 36 „Dėl komisijos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ patvirtintus Tarnybinio tyrimo komisijos kario žūties ar sveikatos sutrikimo priežastiniam ryšiui su tiesioginiu pareigų vykdymu nustatyti nuostatai pripažinti neteisėtu ir negaliojančiu norminio pobūdžio teisės aktu, netaikytinu nuo 1999 m. birželio 16 d., t.y. nuo tos dienos, kai šio akto pagrindu pareiškėjai atsirado teisinės pasekmės (ABTĮ 55 str. 2 d., 57 str., 63 str., CPK 336 str. 1 d. 2 p.).

Dėl krašto apsaugos ministro 1999 m. sausio 11 d. įsakymu Nr. 36 „Dėl komisijos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Tarnybinio tyrimo komisijos kario žūties ar sveikatos sutrikimo priežastiniam ryšiui su tiesioginiu pareigų vykdymu nustatyti nuostatų teisinio vertinimo

Kaip matyti iš krašto apsaugos ministro 1999 m. sausio 11 d. įsakymo Nr. 36 „Dėl komisijos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“, Tarnybinio tyrimo komisijos kario žūties ar sveikatos sutrikimo priežastiniam ryšiui su tiesioginiu pareigų vykdymu nustatyti nuostatai (toliau – nuostatai) priimti vykstant Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 67 str. 3 d. įtvirtintus reikalavimus.

Vertinant nuostatų turinį, galima konstatuoti, jog tai procedūrinio reglamento teisinę sampratą atitinkantis teisės aktas.

Šia prasme yra svarbus procedūrinio reglamento, kaip tam tikrų elgesio taisyklių, vietos teisės aktų sistemoje vertinimas pagal tai, ar juo nustatomos teisės normos – elgesio taisyklės, skirtos individualiai neapibrėžtai subjektų grupei, ar tai vidinio administravimo veiklai skirtas ne norminis teisės aktas. Procedūrinio reglamento pobūdį lemia tai, ar juo reguliuojami teisiniai santykiai, kurių subjektai yra individualiai neapibrėžtos asmenų grupės ir dėl šio reguliavimo jiems tenka tam tikros pareigos bei atsiranda teisių. Šios išvados darytinos remiantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 2 str. įtvirtintomis normomis.

Kaip matyti iš ginčijamų nuostatų bendrosios dalies, Tarnybinio tyrimo komisija kario žūties ar sveikatos sutrikimo priežastiniam ryšiui su tiesioginiu pareigų vykdymu nustatyti yra nuolat veikianti krašto apsaugos sistemos institucija, kurios uždavinys nustatyti juridinę reikšmę turintį faktą – kario žūties ar sveikatos sutrikimo priežastinį ryšį su tiesioginiu kario tarnybos pareigų vykdymu. Taigi savo pobūdžiu tai įstatyme numatyta specialios paskirties žinybinė komisija. Reguluojamų teisinių santykių ir tų santykių subjektų vertinimo prasme neabejotinai šiuos nuostatus galima priskirti prie tam tikrais bendrais požymiais apibrėžtai asmenų grupei taikytino akto. Tas subjektų ratas yra apibrėžtas specialų kario teisinį statusą atitinkančių asmenų grupe, tačiau tai nereiškia tų subjektų individualizavimo. Pagal ABTĮ 2 str. administraciniai teisės aktai yra dvejų rūšių: individualūs ir norminiai. Individualus teisės aktas yra skirtas konkrečiam asmeniui ar individualiais požymiais apibrėžtų subjektų grupei. Nuostatai, akivaizdu, nėra skirti konkrečiam asmeniui. Jie neatitinka ir antrosios šios rūšies aktų požymių grupės reikalavimų – jo taikymo ribojimo individualiais požymiais apibrėžtiems subjektams. Vartojama sąvoka „individualūs požymiai”, remiantis lingvistinio aiškinimo metodu, suprantama kaip savybės, priklausančios individualiam asmeniui, o ne kolektyvui, taigi bet kokiai jų grupei (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Vilnius. 1993). Tuo tarpu aktas, kuriame įtvirtintos elgesio taisyklės, skirtos individualiai neapibrėžtai subjektų grupei, pagal ABTĮ yra norminis teisės aktas. Pasirinktas teisinio reguliavimo būdas, naudojamas šiame akte, komplikuoja jo formalizuotą vertinimą laikantis anksčiau paminėtų įstatymo nuostatų. Aišku, jog jis skirtas individualiai neapibrėžtai asmenų grupei. Negalima sutikti su teiginiu, kad nuostatai yra skirti tik komisijai, jos darbui organizuoti. Iš byloje esančių dokumentų matyti, kad nuostatuose įtvirtintų elgesio taisyklių nesilaikymas sukėlė tiesiogines teises pasekmes asmeniui, kuris į ją kreipėsi: įpareigojimus veikti komisijos nustatytu būdu. Toks tiek formalųjų, tiek mate-

rialiųjų akto požymių vertinimas leidžia kolegijai konstatuoti, jog savo turiniu tai norminio pobūdžio teisės aktas.

Tačiau teisės normas nustatantiems teisės aktams įstatymais keliami specialūs formos reikalavimai, t.y. pagal Lietuvos Respublikos 1993 m. balandžio 6 d. įstatymo Nr. I-119 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 10 str. (įstatymo 1996 m. liepos 4 d. Nr. I-1443 redakcija) ministerijų, departamentų ir Vyriausybės įstaigų bei kitų valstybės valdymo institucijų teisės aktai, kuriuose nustatomos, keičiamos ar pripažįstamos netekusiomis galios teisės normos, įsigalioja kitą dieną po jų paskelbimo „Valstybės žiniuose“, jeigu pačiuose teisės aktuose nenustatoma vėlesnė jų įsigaliojimo diena. Šiame straipsnyje nurodytų valstybės institucijų priimti teisės aktai negalioja, kol jie nepaskelbti „Valstybės žiniuose“.

Byloje pareiškėja vieninteliu teisiniu nuostatų negaliojimo pagrindu nurodė tai, kad jie įstatymo nustatyta tvarka nebuvo paskelbti; todėl toks aktas nėra norminis aktas, iš kurio jai gali kilti teisės ir pareigos.

Kadangi dėl anksčiau paminėtų argumentų kolegija konstatavo, jog nuostatuose įtvirtintos elgesio taisyklės savo turiniu atitinka teisės normos sampratą, tačiau aktas įstatymo nustatyta tvarka nebuvo paskelbtas „Valstybės žiniuose“, todėl jį išrinka teisinės pasekmės, numatytos Lietuvos Respublikos 1993 m. balandžio 6 d. įstatymo Nr. I-119 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 10 str. 2 d. – norminis aktas yra negaliojantis.

Dėl norminio akto neatitikimo formos reikalavimams Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. sausio 11 d. įsakymu Nr. 36 „Dėl komisijos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ patvirtinti Tarnybinio tyrimo komisijos kario žūties ar sveikatos sutrikimo priežastiniam ryšiui su tiesioginiu pareigų vykdymu nustatyti nuostatai pripažįstami neteisėtu ir negaliojančiu norminio pobūdžio teisės aktu, netaikytinu nuo 1999 m. birželio 16 d., t.y. nuo tos dienos, kai šio akto pagrindu pareiškėjai atsirado teisinės pasekmės (ABTĮ 51 str. 2 d., 55 str. 2 d.).

Remiantis ABTĮ 59 str. 1 d., iš Krašto apsaugos ministerijos pareiškėjos naudai priteisiama 200 Lt jos išlaidų, patvirtintų kasos pajamų orderio kvitu, turėtų naudojantis teisine pagalba surašant apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ABTĮ 51 str. 2 d., 55 str., 57 str., 59 str., 63 str., 64 str., CPK 336 str. 1 d. 2 p., teisėjų kolegija

n u s p r e n d ė :

Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. kovo 24 d. sprendimą panaikinti.

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. sausio 11 d. įsakymu Nr. 36 „Dėl komisijos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ patvirtintus Tarnybinio tyrimo komisijos kario žūties ar sveikatos sutrikimo priežastiniam ryšiui su tiesioginiu pareigų vykdymu nustatyti nuostatus pripažinti neteisėtu ir negaliojančiu norminio pobūdžio teisės aktu, netaikytinu nuo 1999 m. birželio 16 d., t.y. nuo tos dienos, kai šio akto pagrindu pareiškėjai atsirado teisinės pasekmės.

Iš Krašto apsaugos ministerijos N. Kazakevičienės naudai priteisiama 200 Lt turėtų išlaidų dėl skundo surašymo.

1.1.2. Dėl Kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimų bylų tvarkymo ir teisės taikymo instrukcijos

SPRENDIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2000 m. sausio 21 d.
Vilnius

Aukštesniojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš posėdžio pirmininko A. Taminsko, teisėjų B. Janavičiūtės ir N. Piškinaitės, sekretoriaujant L. Lemeševai, dalyvaujant atsakovo atstovui A. Jakučiu, trečiajam suinteresuotam asmeniui S. Urbonui,

teismo posėdyje išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo Kauno apygardos administracinio teismo prašymą ištirti ir patikrinti, ar Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos generalinio komisaro 1999 03 26 įsakymu Nr. 99 patvirtintos Kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimų bylų tvarkymo ir teisės aktų taikymo instrukcijos 106.4 punktas atitinka bei neprieštarauja atitinkamoms ATPK normoms.

Išnagrinėjęs bylą, teismas

n u s t a t ė :

Pareiškėjas – Kauno apygardos administracinis teismas viešame teismo posėdyje išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo Sauliaus Urbono

prašymą atsakovui Kauno miesto VPK Kelių policijai dėl administracinės nuobaudos panaikinimo ir administracinio teisės pažeidimo bylos nutraukimo. Teismas nutartimi šios bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Aukštesnįjį administracinį teismą prašydamas ištirti ir patikrinti, ar Policijos departamentu prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos generalinio komisaro 1999 03 26 įsakymu Nr. 99 patvirtintos Kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimų bylų tvarkymo ir teisės aktų taikymo instrukcijos (toliau ji vadinama ginčijama instrukcija) 106.4 punktas atitinka bei neprieštarauja atitinkamoms ATPK normoms.

Pareiškėjas nurodo, kad S. Urbonas per vienerius metus tris kartus pažeidė Kelių eismo taisykles, taip padarydamas tris administracinius teisės pažeidimus. Už visus tris administracinius teisės pažeidimus buvo surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolai, S. Urbonas už šiuos pažeidimus yra nubaustas administracinėmis nuobaudomis – baudomis, įvertinant pažeidimus balais. Paskyrus administracinę nuobaudą už trečiąjį pažeidimą, S. Urbonas tą pačią dieną dar vienu nutarimu pagal ATPK 130² str. buvo nubaustas administracine nuobauda – atėmimu teisės vairuoti transporto priemonės vieneriems metams už sistemingą Kelių eismo taisyklių pažeidimą.

Prašyme pareiškėjas nurodo, kad už vieną administracinį teisės pažeidimą gali būti paskirta pagrindinė arba pagrindinė ir papildomoji nuobauda (ATPK 22 str. 2 d.), o pagal bendruosius teisės principus asmuo už vieną ir tą patį pažeidimą negali būti baudžiamas du kartus. Pareigūnas, papildomai surašydamas administracinio teisės pažeidimo protokolą, pakartotinai patraukia asmenį administracinėn atsakomybėn. Vėliau šią administracinio teisės pažeidimo bylą išnaginėjęs dvidešimt pirmajame skirsnyje nustatyta tvarka, priima nutarimą, pakartotinai išspręsdamas klausimą dėl administracinės nuobaudos skyrimo. Tokiu būdu galima daryti išvadą, kad asmuo už tuos pačius administracinius teisės pažeidimus traukiamas administracinėn atsakomybėn bei baudžiamas administracine nuobauda antrą kartą.

Pareiškėjas taip pat suabejojo, ar anksčiau minėtos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos generalinio komisaro 1999 03 26 įsakymu Nr. 99 patvirtintos Kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimų bylų tvarkymo ir teisės aktų taikymo instrukcijos 106.4 punktas atitinka ir neprieštarauja ATPK 7 str., kadangi pagal ATPK 7 str. niekam negali būti taikoma poveikio priemonė už administracinį teisės pažeidimą kitaip, kaip įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka. Pareiškėjo nuomone, konstatavus, kad pažeidėjas padarė Kelių eismo taisyklių pažeidimą, įvertinamą balais, jeigu balų už

tris (ar daugiau) taisyklių pažeidimus (įskaitant paskutinįjį) suma yra 10 ar daugiau, turinčiam teisę vairuoti asmeniui turėtų būti surašomas vienas administracinio teisės pažeidimo protokolas, įvardijant jame abiejų, t.y. pažeidėjo padaryto paskutiniojo ir ATPK 130² str. numatyto, administracinių teisės pažeidimų sudėtis. Vėliau, nagrinėjant tokią administracinio teisės pažeidimo bylą, taikytinas ATPK 33 str., skiriant pažeidėjui nuobaudą sankcijos, nustatytos už sunkesnįjį iš padarytųjų administracinių teisės pažeidimų, ribose.

Atsakovo atstovas prašo pripažinti, kad Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos generalinio komisaro 1999 03 26 įsakymu Nr. 99 patvirtintos Kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimų bylų tvarkymo ir teisės aktų taikymo instrukcijos 106.4 punktas atitinka bei neprieštarauja atitinkamoms ATPK normoms, ir paaiškino, kad kelių policininkas, sustabdęs pažeidėją, negali žinoti, kiek pažeidėjas turi balų. Jis paaiškino, kad visais atvejais vertinant taip, kaip vertina pareiškėjas, išeitu, kad pažeidėjui neteisėtai surašytas ne tik trečiasis, bet ir pirmasis bei antrasis protokoliai, nes surašius ketvirtąjį protokolą administracinė nuobauda skiriama už sistemingą Kelių eismo taisyklių pažeidimą, t.y. už visus tris pažeidimus. Atsakovo atstovo nuomone, dar vienas protokolas užpildytas teisėtai, kadangi surašant ketvirtąjį administracinių teisės pažeidimų protokolą nuobauda pritaikyta už savarankišką, t.y. sistemingą, pažeidimą.

Aukštesnysis administracinis teismas

k o n s t a t u o j a :

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 7 str. 1–3 d. nustatyta: „Niekam negali būti taikoma poveikio priemonė už administracinį teisės pažeidimą kitaip, kaip įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka. Administracinių teisės pažeidimų bylų teise na vykdoma griežtai laikantis teisėtumo. Tam įgalioti organai ir pareigūnai taiko administracinio poveikio priemones jų kompetencijos ribose, tiksliai pagal įstatymus”.

Įstatymuose, t.y. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 22 str. 2 d. nustatyta, kad už vieną administracinį teisės pažeidimą gali būti paskirta pagrindinė arba pagrindinė ir papildomoji nuobauda.

Pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 22 str. 1 d. bauda gali būti skiriama tik kaip pagrindinė administracinė nuobauda, o teisės vairuoti transporto priemonės atėmimas gali būti skiriama kaip pagrindinė ir kaip papildomoji administracinė nuobauda. ATPK 130² str. tei-

sės vairuoti transporto priemones atėmimas numatytas kaip pagrindinė administracinė nuobauda.

Ginčijamos instrukcijos 106.4 punktą numato, kad Kelių policijos pareigūnas, nustatęs Kelių eismo taisyklių pažeidimą, įvertinamą balais, jeigu balų už tris (ar daugiau) taisyklių pažeidimus (įskaitant paskutinįjį) suma yra 10 ar daugiau, turinčiam teisę vairuoti asmeniui papildomai surašo protokolą, kuriame nurodo per vienerius metus padarytus ir įvertintus balais taisyklių pažeidimus ir taiko 130² straipsnyje numatytą sankciją.

Pareiškėjas Kauno apygardos administracinis teismas teisingai nurodo, jog konstatavus, kad pažeidėjas padarė Kelių eismo taisyklių pažeidimą, įvertinamą balais, jeigu balų už tris (ar daugiau) taisyklių pažeidimus (įskaitant paskutinįjį) suma yra 10 ar daugiau, turinčiam teisę vairuoti asmeniui turėtų būti surašomas vienas administracinio teisės pažeidimo protokolai, įvardijant jame abiejų, t.y. pažeidėjo padaryto paskutiniojo ir ATPK 130² str. numatyto, administracinių teisės pažeidimų sudėtis.

Pareiškėjo teiginys, kad vėliau, nagrinėjant tokią administracinio teisės pažeidimo bylą, taikytinas ATPK 33 str., skiriant pažeidėjui nuobaudą sankcijos, nustatytos už sunkesniąjį iš padarytųjų administracinių teisės pažeidimų, ribose, nėra tikslus.

Pažymėtina, kad tais atvejais, kai pareiškėjas padarė Kelių eismo taisyklių pažeidimą, įvertinamą balais, ir balų suma (įskaitant šį pažeidimą) yra 10 ar daugiau, negalima laikyti, kad pareiškėjas padarė daugiau nei vieną pažeidimą. Pažeidėjas, pasiekęs dešimties balų ribą ar ją viršijęs, surašant vieną administracinio teisės pažeidimo protokolą, kuriame nurodomas paskutinis padarytas pažeidimas, drauge turi būti įvertintas kaip sistemingai pažeidinėjantis Kelių eismo taisykles. Tokiam pažeidėjui turi būti taikomas ATPK 130² str. numatytas teisės vairuoti transporto priemones atėmimas.

Kritiškai vertintinas atsakovo atstovo teiginys, kad kelių policininkai negali žinoti, kiek pažeidėjas turi surinkęs balų, todėl negali pažeidimo vietoje nustatyti, ar pažeidėjui jau turėtų būti taikomas ATPK 130² str. numatytas teisės vairuoti transporto priemones atėmimas, ir todėl būtina pažeidimo vietoje surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą, o vėliau paaiškėjus, kad pažeidėjo surinktų balų suma yra 10 ar daugiau, jam turi būti surašomas dar vienas administracinio teisės pažeidimo protokolai. Pažymėtina, kad prieš surašydami administracinio teisės pažeidimo protokolą už Kelių eismo taisyklių pažeidimą, įvertinamą balais, pažeidėjo jau turimų balų skaičių kelių policininkai gali sužinoti pasinaudoję ryšio priemonėmis.

Vadovaudamasis Administracinių bylų teisenos įstatymo 1 str. 2 p., 49–50 str., CPK 222 str., teismas

n u s p r e n d ė :

Pripažinti, kad Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos generalinio komisaro 1999 03 26 įsakymu Nr. 99 patvirtintos Kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimų bylų tvarkymo ir teisės aktų taikymo instrukcijos 106.4 punktas prieštarauja ATPK 7 str., 22 str. 2 d., 130² str.

Sprendimas per 14 dienų gali būti skundžiamas apeliaciniu skundu Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriui per Aukštesnįjį administracinį teismą.

**1.1.3. Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos
1994 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 332 patvirtintos instrukcijos
„Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas
pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos“ 43 punkto**

Administracinė byla Nr. I–5/2001

SPRENDIMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2001 m. balandžio 25 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko G. Kryževičiaus, teisėjų S. Gudyno ir R. Piličiausko, sekretoriaujant R. Marčiulionienei,

dalyvaujant suinteresuotajam asmeniui A. Likui,
viešame teismo posėdyje išnagrinėjo administracinę bylą dėl vidaus reikalų ministro 1994 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 332 patvirtintos instrukcijos „Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos“ 43 punkto atitikimo Darbo sutarties įstatymo 29 str. 4 d. ir Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įsta-

tymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos” 10 str. reikalavimams.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą,

n u s t a t ė :

Pareiškėjas A. Likas kreipėsi į Aukštesnįjį administracinį teismą prašydamas pripažinti atleidimą iš darbo neteisėtu ir įpareigoti Vidaus reikalų ministeriją:

- 1) grąžinti jį į ankstesnes pareigas laikinojo nedarbingumo laikotarpiu;
- 2) mokėti laikinojo nedarbingumo laikotarpiu jam priklausantį dvigubą darbo užmokesį;
- 3) perskaičiuoti ištarnautą laiką išeitinei pašalpai išmokėti ir nustatyti jį 27 metus 9 mėnesius 24 dienas;
- 4) perskaičiuoti kompensaciją už nepanaudotas 2000 metų atostogas, įskaitant laikinojo nedarbingumo laikotarpį;
- 5) išmokėti jam nesumokėtą 4 mėnesių darbo užmokesčio dydžio išeitinę pašalpą.

Prašyme jis nurodė, kad vidaus reikalų ministro 2000 m. sausio 17 d. įsakymu Nr. 20 TE nuo 2000 m. sausio 17 d. buvo atleistas iš tarnybos vidaus reikalų sistemoje pagal Statuto 43.2 punktą (suėjus nustatytam amžiui).

Pareiškėjo manymu, atleidžiant jį iš tarnybos, turėjo būti taikomas Vidaus reikalų ministerijos 1994 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 332 patvirtintos instrukcijos „Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos” 43 p., o ne Darbo sutarties įstatymo 29 str. 4 d.

Vidaus reikalų ministerijos atstovas nagrinėjant individualią bylą paaiškino, kad Darbo sutarties įstatymas draudžia darbdavio iniciatyva atleisti darbuotoją jo laikinojo nedarbingumo metu. Ta pati nuostata pakartota ir Vidaus reikalų ministerijos 1994 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 332 patvirtintos instrukcijos „Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos” 43 punkte.

Aukštesnysis administracinis teismas, nagrinėdamas A.Liko prašymą, konstatavo, jog kyla abejonių dėl byloje taikytino teisės akto – Vidaus reikalų ministerijos 1994 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 332 patvirtintos instrukcijos „Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos” 43 p. teisėtumo, t.y. ar šiame punkte įtvirtinta

nuostata, jog neleidžiama pareigūnų atleisti iš tarnybos jų laikinojo nedarbingumo laikotarpiu, neprieštarauja Darbo sutarties įstatymo 29 str. 4 d., nustatančiai, kad neleidžiama darbuotojų atleisti iš darbo jų laikinojo nedarbingumo laikotarpiu tuo atveju, kai jis atleidžiamas darbdavio iniciatyva. Taip pat teismui kilo abejonių, ar vidaus reikalų ministro 1994 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 332 patvirtinta instrukcija „Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos” yra teisėtas viešojo administravimo subjekto priimtas norminis aktas, kadangi ji nebuvo skelbta Lietuvos Respublikos Seimo leidinyje „Valstybės žinios”, o tai prieštarauja įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos” 10 str.

Todėl Aukštesnysis administracinis teismas 2000 m. birželio 5 d. nutartimi, remdamasis Administracinių bylų teisenos įstatymo (1999 m. sausio 14 d. įstatymo Nr. VIII–1029 redakcija) 29 str. 2 d., sustabdė individualios bylos nagrinėjimą ir ėmėsi spręsti norminio administracinio akto teisėtumo klausimą.

2000 m. rugsėjo 19 d. buvo priimti: Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo pakeitimo įstatymas, kuriuo patvirtinta nauja Administracinių bylų teisenos įstatymo redakcija, Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymo 2, 3, 4, 5, 6 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas bei Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymo 2, 3, 4, 5, 6 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo įgyvendinimo įstatymas, – įsigalioję nuo 2001 m. sausio 1 d. (Žin., 2000, Nr. 85–2566, 2567, 2568).

Šių įstatymų pagrindu vienintele ir galutine instancija byloms dėl norminių administracinių aktų, kuriuos priėmė centriniai valstybinio administravimo subjektai, teisėtumo tapo Vyriausiasis administracinis teismas (ABTĮ 20 str. 1 d.), todėl byla dėl Vidaus reikalų ministerijos 1994 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 332 patvirtintos instrukcijos „Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos” 43 p. teisėtumo nagrinėjama Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos.

Vidaus reikalų ministerija atsiliepime Vyriausiajam administraciniam teismui pateikė šiuos argumentus:

1. Vidaus reikalų ministerijos 1994 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 332 patvirtintoje instrukcijoje „Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos” (toliau – Instrukcija) išdėstytų teisės normų vieta tarnybos vidaus reikalų organuose santykių reguliavimui skirtų teisės normų sistemoje apibrėžiama skyriuje Bendrieji nuosta-

tai: priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarką bei sąlygas nustato Tarnybos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemoje statusas, Lietuvos Respublikos darbo įstatymų kodeksas, Lietuvos Respublikos darbo sutarties įstatymas ir kiti norminiai aktai, reguliuojantys darbo teisinius santykius.

2. Dauguma instrukcijos nuostatų buvo perkeltos iš minėtų teisės aktų, jas, taip pat ir nurodytas 43 p., derinant su Darbo sutarties įstatymu.

3. Teismų praktikoje (Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos sprendimas administracinėje byloje Nr. 3A–133/2000; Aukštesniojo administracinio teismo teisėjų kolegijos sprendimas administracinėje byloje Nr. 1⁵–245/2000) apibūdinus kriterijus, kuriais remiantis viešojo administravimo institucijų aktai pripažįstami norminiais bei skelbiami „Valstybės žiniuose“, buvo nagrinėjamas Vidaus reikalų ministerijos 1994 m. balandžio 20 d. įsakymo Nr. 332 teisėtumo klausimas. Vidaus reikalų ministro 2001 m. vasario 15 d. įsakymu Nr. 66 „Dėl įsakymų pripažinimo netekusiais galios“ šis įsakymas su vėlesniais jo pakeitimais pripažintas negaliojančiu.

Albinas Likas atsiliepime Vyriausiajam administraciniam teismui nurodo, kad vidaus reikalų ministro įsakymais yra konkretizuojamos vidaus reikalų sistemos veiklos nuostatos (instrukcijų forma) tam, kad norintys dirbti ar dirbantys vidaus reikalų sistemoje pareigūnai žinotų tvarką, kurios privalo laikytis. Įstatymų pagrindu yra parengiami vidiniai norminiai dokumentai, kuriuos pasirašo ministras. Tai yra poįstatyminiai norminiai aktai, nustatantys dirbančių ar norinčių dirbti vidaus reikalų sistemoje pareigūnų veiklą, padedantys jiems orientuotis gausybėje galiojančių įstatymų ir kitų teisės aktų. Jei nebūtų tokių instrukcijų, atsirastų spraga VRM vidinėje norminėje teisės aktų bazėje ir tai galėtų tapti viena iš priežasčių, trukdančių pareigūnams vykdyti įstatymus. Vidaus reikalų ministro 1994 04 20 įsakymu Nr. 332 patvirtinta instrukcija pašalina teisinio reguliavimo spragas.

Ministro įsakymus pareigūnai privalo vykdyti, o dėl jų paskelbimo „Valstybės žiniuose“ atsako ministerijos teisininkai. Vidaus reikalų ministro 1994 04 20 įsakymu Nr. 332 patvirtinta instrukcija nepaskelbta „Valstybės žiniuose“ dėl pastarųjų aplaidumo.

Vidaus reikalų ministro 1993 03 31 įsakymo Nr. 201 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos darbo reglamento patvirtinimo“, išsigaliojusio nuo 1993 04 01, 5.9 punkte nustatyta, kad VRM Juridinis skyrius (dabar – VRM Teisės departamentas) privalo patikrinti parengtų pasirašyti ministerijos vadovybei norminio pobūdžio dokumentų projektus, jų atitikimą

galiojantiems įstatymams. 5.11 punkte nurodoma, jog tuo atveju, jei bus nustatyta, kad dokumento projektas prieštarauja galiojantiems įstatymams ar netinkamai įformintas, taip pat jei jame nėra reikiamų vizų ir priedų, toks projektas gražinamas atsakingam už jo paruošimą pareigūnui nurodytiems trūkumams pašalinti.

Vidaus reikalų ministras 2001 02 15 įsakymu Nr. 66 panaikino Vidaus reikalų ministerijos 1994 04 20 įsakymą Nr. 332 „Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos“, nenurodydamas jokių motyvų. Tokiu žingsniu norima užkirsti galimybę priimti sprendimą dėl norminio akto teisėtumo, tačiau jo atleidimo metu (atleidimo data – 2000 01 17) šis įsakymas galiojo ir juo reikėjo vadovautis.

Vidaus reikalų ministerijos 1994 04 20 įsakymu Nr. 332 patvirtintos instrukcijos „Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos“ 43 p. neprieštarauja Darbo sutarties įstatymo 29 str. 4 dalies nuostatai, nes atleisti pareigūnų iš tarnybos gali tik ministras įsakymu, o tai yra tapatu darbdavio iniciatyvai (1991 m. balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr. 127 „Dėl socialinių garantijų vidaus reikalų įstaigų pareigūnams“ 21 p., galiojęs iki jo pakeitimo 2000 07 12). Vidaus reikalų ministerijos 1994 04 20 įsakymu Nr. 332 patvirtinta instrukcija nebuvo paskelbta „Valstybės žiniuose“ tik dėl jos pačios aplaidumo.

Teismo posėdyje A. Likas paaiškino, kad jo argumentai, svarbūs šioje byloje, yra išdėstyti atsiliepime, pateiktame Vyriausiajam administraciniam teismui. Papildomų argumentų jis neturi.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Pripažįstama, jog Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 1994 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 332 patvirtintos instrukcijos „Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos“ 43 p. nuostatos: neleidžiama pareigūnų atleisti iš tarnybos jų laikinojo nedarbingumo laikotarpiu, kai nėra darbuotojų kaltės, ir, jeigu ši nuostata pažeidžiama, už laiką nuo atleidimo dienos pareigūnui mokamas dvigubas darbo užmokestis, – prieštaravo įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“, priimto 1993 m. balandžio 6 d., Nr. I-119, 10 str. ir nustatoma, kad jos netaikomos

nuo Vidaus reikalų ministerijos įsakymo priėmimo dienos, t.y. nuo 1994 m. balandžio 20 d. (ABTĮ 115, 116 str.).

Dėl bylos nagrinėjimo ribų

Atsižvelgdama į tai, kad teismas, nagrinėjantis individualią bylą, nurodė, jog sprendžiant ginčą taikytinos tik Vidaus reikalų ministerijos 1994 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 332 patvirtintos instrukcijos „Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos“ 43 p. įtvirtintos normos: 1) neleidžiama pareigūnų atleisti iš tarnybos jų laikinojo nedarbingumo laikotarpiu, kai nėra darbuotojų kalės; 2) jei ši nuostata pažeidžiama, už laiką nuo atleidimo dienos pareigūnui mokamas dvigubas darbo užmokestis, – kolegija vertina tik jų atitikimą Darbo sutarties įstatymo 29 str. 4 d., nustatančiais, kad neleidžiama darbuotojų atleisti iš darbo jų laikinojo nedarbingumo laikotarpiu tuo atveju, kai jis atleidžiamas darbdavio iniciatyva, ir Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 10 str. reikalavimams.

Dėl kriterijų, kurių pagrindu konstatuojamas akto norminis pobūdis

Byloje yra svarbus Vidaus reikalų ministerijos 1994 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 332 patvirtintos instrukcijos „Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos“ 43 p. (toliau – Instrukcijos) įtvirtintų normų, kaip tam tikrų privalomų elgesio taisyklių, vietos teisės aktų sistemoje įvertinimas tuo aspektu, ar šios privalomos elgesio taisyklės skirtos individualiai neapibrėžtai subjektų grupei, ar tai vadinio administravimo veiklai skirtas nenorminis teisės aktas.

Kaip matyti iš Instrukcijos I dalies Bendrieji nuostatai, ji Tarnybos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemoje statuto, Darbo įstatymų kodekso, Darbo sutarties įstatymo ir kitų norminių aktų pagrindu nustatė policijos ir vidaus tarnybos pareigūnų priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarką.

Pagal ABTĮ 2 str. administraciniai teisės aktai yra dviejų rūšių: individualūs ir norminiai. Individualus teisės aktas yra vienkartinis teisės taikymo aktas, skirtas konkrečiam asmeniui ar individualiais požymiais apibrėžtų subjektų grupei. Instrukcija nėra skirta konkrečiam asmeniui. Ji neatitinka ir

antrosios šios rūšies aktų požymių grupės reikalavimų – taikymo ribojimo individualiais požymiais apibrėžtiems subjektams. Vartojama sąvoka „individualūs požymiai“, remiantis lingvistinio aiškinimo metodu, suprantama kaip savybės, priklausančios individualiam asmeniui (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Vilnius. 1993). Tuo tarpu aktas, kuriame įtvirtintos elgesio taisyklės, skirtos individualiai neapibrėžtai subjektų grupei, pagal ABTĮ yra norminis teisės aktas. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 1994 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 332 patvirtintos instrukcija „Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos“ nustatė privalomas elgesio taisykles, taikomas visiems policijos ir vidaus tarnybos pareigūnams, todėl ji yra centrinio valstybinio administravimo subjekto priimtas norminio pobūdžio teisės aktas.

Dėl Instrukcijos 43 punkto teisėtumo vertinimo

Lietuvos Respublikos 1993 m. balandžio 6 d. įstatymo Nr. I–119 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 10 str., galiojusiame Vidaus reikalų ministerijos 1994 m. balandžio 20 d. įsakymo Nr. 332 priėmimo metu, buvo nustatyta, kad ministerijų, departamentų ir Vyriausybės įstaigų bei kitų valstybės valdymo institucijų teisės aktai, kuriuose nustatomos, keičiamos ar pripažįstamos netekusiomis galios teisės normos, įsigalioja kitą dieną po jų paskelbimo „Valstybės žiniuose“, jeigu pačiuose teisės aktuose nenustatoma vėlesnė jų įsigaliojimo diena. Šiame straipsnyje nurodytų valstybės institucijų priimti teisės aktai negalioja, kol jie nepaskelbti „Valstybės žiniuose“.

Kadangi dėl anksčiau paminėtų argumentų kolegija konstatavo, jog Instrukcijoje įtvirtintos elgesio taisyklės savo turiniu atitinka teisės normos sampratą, tačiau šis aktas įstatymo nustatyta tvarka nebuvo paskelbtas „Valstybės žiniuose“, jį ištinka teisinės pasekmės, numatytos Lietuvos Respublikos 1993 m. balandžio 6 d. įstatymo Nr. I–119 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 10 str. 2 d., – norminis aktas yra negaliojantis. Todėl kolegija pripažįsta, jog Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 1994 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 332 patvirtintos instrukcijos „Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos“ 43 p. nuostatos: neleidžiama pareigūnų atleisti iš tarnybos jų laikinojo nedarbingumo laikotarpiu, kai nėra darbuotojų kaltės, ir, jeigu ši nuostata pažeidžiama, už laiką nuo atleidimo die-

nos pareigūnui mokamas dvigubas darbo užmokestis, – prieštaravo įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos”, priimto 1993 m. balandžio 6 d., Nr. I–119, 10 str. ir nustato, kad jos netaikomos nuo Vidaus reikalų ministerijos įsakymo priėmimo dienos, t.y. nuo 1994 m. balandžio 20 d.

Kadangi Instrukcija dėl anksčiau nurodytų argumentų yra negaliojantis teisės aktas, nėra teisinio pagrindo vertinti 43 p. atitikimo Darbo sutarties įstatymo 29 str. 4 d. įtvirtintoms normoms.

Vidaus reikalų ministro 2001 m. vasario 15 d. įsakymu Nr. 66 1994 m. balandžio 20 d. įsakymas Nr. 332 pripažintas netekusiu galios. Tačiau tai neužkerta kelio šios bylos nagrinėjimui, nes Albino Liko tarnybos santykių pasibaigimo metu Instrukcija nebuvo panaikinta ir jo reikalavimai grindžiami netinkamu teisės normų taikymu: nurodoma, jog turėjo būti taikomas Instrukcijos 43 p., o ne Darbo sutarties įstatymo 29 str. 4 d. Todėl jos teisėtumo vertinimas sudaro teisinės prielaidas padaryti išvadas, ar Instrukcija reguliavo A. Liko tarnybos santykius ir turėjo būti taikoma, ar dėl neatitikimo įstatymų reikalavimams yra niekinis, nesukeliantis teisinių pasekmių aktas.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ABTĮ 20 str. 1 d. 3 p., 87, 114, 115, 116 straipsniais, teisėjų kolegija

n u s p r e n d ė :

Pripažinti, jog Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 1994 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 332 patvirtintos instrukcijos „Dėl priėmimo į tarnybą, paskyrimo į pareigas, perkėlimo į kitas pareigas ir atleidimo iš tarnybos tvarkos” 43 p. nuostatos: neleidžiama pareigūnų atleisti iš tarnybos jų laikinojo nedarbingumo laikotarpiu, kai nėra darbuotojų kaltės, ir jeigu ši nuostata pažeidžiama, už laiką nuo atleidimo dienos pareigūnui mokamas dvigubas darbo užmokestis, – prieštaravo įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos”, priimto 1993 m. balandžio 6 d. Nr. I–119, 10 str. ir nustatyti, kad jos netaikomos nuo Vidaus reikalų ministerijos įsakymo priėmimo dienos, t.y. nuo 1994 m. balandžio 20 d.

Sprendimas galutinis.

1.1.4. Dėl pareiškimų ištirti norminio administracinio akto teisėtumą nagrinėjimo

Administracinis teismas tiria prašymus, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį aktą. Nagrinėjant bylą nustatčius, kad prašyme nurodytas aktas nėra norminis, teismas priima nutartį nutraukti bylą kaip nepriskirtiną administracinių teismų kompetencijai.

Administracinė byla Nr. I 11–3–01/2001

NUTARTIS

2001 m. gegužės 4 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko A. Baranovo, teisėjų A. Ablingio ir R. Klišausko, sekretoriaujant V. Stukaitei,

dalyvaujant atsakovo – Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos atstovui A. Sodonui, trečiojo suinteresuoto asmens (VPK) atstovams R. Kvietkovskui ir E. Tamošiūnienei, trečiajam suinteresuotam asmeniui E. Borisovai,

teismo posėdyje išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo – Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą ištirti norminių administracinių aktų teisėtumą ryšium su individualia byla. Atsakovai – Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija ir Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Tretieji suinteresuoti asmenys – Elena Borisova ir Vilniaus miesto vyriausiasis policijos komisariatas.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą,

n u s t a t ė :

Tretysis suinteresuotas asmuo E. Borisova kreipėsi į pareiškėją su skundu, kuriame prašė priteisti iš Vilniaus miesto vyriausiojo policijos komisariato (VPK) šešių mėnesių darbo užmokesčių dydžio išeitinę pašalpą. Ji nurodė, kad Vilniaus m. VPK komisaro 2000 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. 47 TE buvo atleista iš tarnybos pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. liepos

29 d. nutarimu Nr. 304 patvirtinto „Tarnybos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemoje statuto” (toliau – Statutas) 43.2. p. (nutarimo 2000 m. vasario 19 d. redakcija) ir tokia pašalpa turėjo būti jai išmokėta pagal Darbo sutarties įstatymo 40 str. ir Vyriausybės 1991 balandžio 12 d. nutarimu Nr. 127 patvirtintas „Socialinių garantijų teikimo policijos ir kitų vidaus reikalų įstai-gų pareigūnams nuostatas” (toliau – Nuostatai).

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2000 m. balandžio 17 d. nutartimi kreipėsi į Aukštesnįjį administracinį teismą su prašymu patikrinti, ar Vidaus reikalų ministerijos sekretorės 1999 m. sausio 26 d. išaiškinimas Nr. 1/222, Policijos departamento generalinio komisaro 1999 m. vasario 9 d. cirkuliaras Nr. 187/1252 bei 2000 m. kovo 7 d. nurodymas Nr. 9 tose dalyse, kuriose išeitinės pašalpos atleidžiant iš tarnybos pagal Statuto 43.2 punktą (suėjus nustatytam amžiui) mokėjimas siejamas tik su atleidimu iš tarnybos darbdavio iniciatyva, t.y. paties pareigūno prašymu atleisti iš tarnybos nebu-vimu, bei nurodoma, kad esant tokiam prašymui išeitinė pašalpa nemokama, atitinka Policijos įstatymo 29 straipsnį, Statuto 43 straipsnį, Nuostatų 21 punktą (Vyriausybės 1999 01 21 nutarimo Nr. 40 redakcija).

Kolegija konstatuoja, kad Vyriausybė 2000 m. sausio 12 d. nutarimu Nr. 40 iš dalies pakeitė Nuostatų 21 punktą ir nustatė, jog „atleidžiant parei-gūnus iš tarnybos darbdavio iniciatyva – suėjus nustatytam amžiui, dėl svei-katos būklės, etatų mažinimo išmokama dvejų mėnesių darbo užmokesčio dydžio išeitinė pašalpa”.

Vidaus reikalų ministerijos sekretorė 1999 m. sausio 26 d. raštu Nr. 1/222, adresuotu visų vidaus reikalų sistemos padalinių vadovams, išaiškino, jog iš-eitinės pašalpos 21 punkte paminėtais atvejais mokamos tik tada, kai pareigū-nai atleidžiami darbdavio iniciatyva; jeigu pareigūnas pats kreipiasi į darbda-vį, prašydamas jį atleisti iš tarnybos suėjus nustatytam amžiui, įsakyme apie jo atleidimą atleidimo motyvu turi būti nurodytas ne Statuto 43.2 punktas, o Statuto 43.1 punktas (atleidimas iš tarnybos jiems patiems prašant).

Policijos departamento generalinis komisaras 1999 m. vasario 9 d. cir-kuliaru Nr. 187/1252, adresuotu departamento tarnybų, rinktinių, miestų ir rajonų vyriausiųjų policijos komisariatų bei policijos komisariatų vadovams, papildomai išaiškino, kad jeigu pareigūnas pats kreipiasi į darbdavį, prašyda-mas jį atleisti iš tarnybos suėjus nustatytam amžiui, išeitinė pašalpa tokiu at-veju nemokama.

Policijos departamento generalinis komisaras 2000 m. kovo 7 d. raštu Nr. 9 nurodė mokėti išeitines pašalpas atleidžiant iš tarnybos pagal Statuto

43.2 punktą darbdavio iniciatyva, t.y. nesant paties pareigūno prašymo, taip pat nurodė vadovautis minėtaisiais 1999 m. sausio 26 d. bei 1999 m. vasario 9 d. išaiškinimais.

Vilniaus apygardos administracinis teismas priėjo prie išvados, kad šie raštai turi teisės normų, t.y. privalomo elgesio taisyklių, skirtų plačiam vidaus reikalų sistemos darbuotojų ratui, pobūdį, jiems yra privalomi, praktiškai taikomi reguliuojant darbo teisinius santykius, todėl laikytini administraciniais norminiais aktais.

Ši teismo padaryta išvada negali būti laikoma pagrįsta dėl tokių priežasčių.

Kolegija konstatuoja, kad pareiškimų ištirti norminių administracinių aktų teisėtumą nagrinėjimo tvarka ir ypatumai yra nustatyti Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (ABTĮ) 16 skirsnyje. Pagal šio skirsnio normas nagrinėjimo objektu gali būti tik norminis administracinis aktas (ar jo dalis). Taigi nagrinėjant šios kategorijos administracines bylas yra būtina išaiškinti, ar prašyme nurodytas aktas gali būti laikomas norminiu administraciniu aktu ABTĮ taikymo prasme.

ABTĮ 2 str. 15 d. apibūdina administracinį aktą kaip administravimo subjekto priimtą teisės aktą, vykdamas administravimo funkcijas. Iš šio apibūdinimo matyti, kad vienas iš esminių jo požymių yra administravimo funkcijų vykdymas. ABTĮ 15 str. 13 d. pateikta norminio teisės akto sąvoka apibūdina tokį aktą kaip įstatymą, administracinį ar kitą teisės aktą, nustatantį elgesio taisykles, skirtas individualiais požymiais neapibūdintų subjektų grupei. Aiškinant sąvoką „norminis teisės aktas“ pagal šių apibūdinimų kontekstą, darytina išvada, kad norminiu teisės aktu gali būti laikomas administracinis ar kitas teisės aktas, kuris yra priimtas atitinkamo subjekto, vykdamas administravimo funkcijas, ir kuris nustato skirtas individualiais požymiais neapibūdintų subjektų grupei elgesio taisykles. Administravimo subjekto administravimo funkcijas ir jų vykdymo tvarką nustato atitinkami įstatymai, kiti norminiai aktai, kuriuose yra nurodytas (pateiktas) tokio subjekto statusas, todėl sprendžiant klausimą, ar aktas yra priimtas, vykdamas administravimo funkcijas, būtina vadovautis tokiais administravimo subjekto statusą nustatančiais norminiais aktais.

Pareiškėjo prašymo padavimo metu ir prašomų patikrinti jų teisėtumo aspektu aktų taikymo E. Borisovos atžvilgiu metu galioję Policijos įstatymas, Statutas, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 6 d. nutarimu Nr. 1015 patvirtintos „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuo-

status” nenumatė ir drauge nenustatė Vidaus reikalų ministerijos administracijos vadovo – ministerijos sekretoriaus bei Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos generalinio komisaro teisės aiškinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimus ir duoti šiais klausimais privalomus vykdyti išaiškinimus. Taigi darytina išvada, kad pareiškėjo prašyme nurodyti aktai šių administravimo subjektų buvo priimti peržengiant jiems suteiktos kompetencijos ir jiems nustatytų funkcijų ribas. Todėl šitie aktai negali būti laikomi norminiais administraciniais aktais ABTĮ taikymo prasme. Dėl šios priežasties tokių aktų teisėtumo nagrinėjimas ABTĮ 16 skirsnio nuostatų taikymo prasme nėra administracinių teismų kompetencija.

Byla nutraukina ABTĮ 101 str. 1 p. pagrindu. Pareiškėjas nagrinėjant pagal E. Borisovos skundą iškeltą bylą turi vadovautis ABTĮ 4 str. nuostatomis bei prireikus pateikti savo išaiškinimą taikytinų šioje byloje materialinės teisių normų taikymo klausimais.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 101 str. 1 p., 102 str. 1 d.,

n u t a r ė :

Administracinę bylą nutraukti.

1.1.5. Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. spalio 4 d. įsakymu Nr. 316 patvirtintos Organizacinio tvarkomojo statybos techninio reglamento STR 1.07.01:1999 „Leidimų statyti ir griauti statinius išdavimo tvarkos” 26.2 punkto 2 dalies

Administracinė byla Nr. 1⁴–08/2001

SPRENDIMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2001 m. gegužės 7 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininkės N. Piškinaitės, teisėjų A. Taminsko ir B. Janavičiūtės,

sekretoriaujant Ž. Steponavičienei,
dalyvaujant atsakovo Aplinkos ministerijos atstovei I. Sabaliūtei,
trečiajam suinteresuotam asmeniui R. Breskui ir jo atstovei advokato
padėjėjai I. Maskoliūnaitei,

viešame teismo posėdyje išnagrinėjo administracinę bylą pagal Panevėžio apygardos administracinio teismo prašymą dėl norminio administracinio akto teisėtumo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

Pareiškėjas – Panevėžio apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą, kurioje buvo prašoma panaikinti Utenos apskrities viršininko įsakymą.

Teismas nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą su prašymu ištirti, ar aplinkos ministro 1999 m. spalio 4 d. įsakymu Nr. 316 dėl reglamento STR 1.07.01:1999 „Leidimų statyti ir griauti statinio išdavimo tvarka” patvirtinimo patvirtintos Organizacinio tvarkomojo statybos techninio reglamento STR 1.07.01:1999 „Leidimų statyti ir griauti statinius išdavimo tvarkos“ (toliau – Tvarkos) 26.2 punkto 2 dalis neprieštaruja Statybos įstatymo 18 straipsnio 4 daliai.

Pareiškėjas prašymą grindžia šiais argumentais: Statybos įstatymo 18 straipsnio 4 dalis (1997 m. birželio 26 d. įstatymo Nr. VIII–326 redakcija) ir Aplinkos ministro 1999 m. spalio 4 d. įsakymu Nr. 316 patvirtintos Tvarkos 26 punktas nustato sąrašą atvejų, kai apskrities viršininkas gali atšaukti leidimą statyti statinį, tačiau Tvarkos 26.2 punkto 2 dalyje nustatytas papildomas atvejis, kada leidimas statyti gali būti atšauktas apskrities viršininko įstatymu, kurio nenumato Statybos įstatymas. Pagal Tvarkos 26.2 punkto 2 dalį leidimas statyti gali būti atšaukiamas, kai leidimas išduotas statytojui pateikus fiktyvius (suklastotus) dokumentus, o pagal Statybos įstatymo 18 straipsnio 4 dalies 2 punktą, jei leidimas statyti ar griauti išduotas pažeidžiant įstatymą ar nustatytą tvarką, jis atšaukiamas tik teismo sprendimu. Pareiškėjo nuomone, tarp šių teisės normų yra prieštaravimas. Aplinkos ministras, poįstatyminiu aktu nustatęs naują leidimo statyti atšaukimo atvejį, pažeidė įstatymo viršenybės principą.

Rengiant bylą Vyriausiojo administracinio teismo posėdžiui buvo gautas atsakovo aplinkos ministro H. Žukausko paaiškinimas. Jame išdėstomi ar-

gumentai, kad pagal Statybos įstatymo 18 straipsnio 6 dalį Aplinkos ministerija galėjo nustatyti leidimo statyti ir griauti išdavimo tvarką, o tai kartu suteikia teisę nustatyti ir kitus reikalavimus, vykdant valstybinės statybos priežiūros funkcijas.

Vyriausiojo administracinio teismo posėdyje Aplinkos ministerijos atstovė I. Sabaliūtė iš esmės pakartojo ministro rašytiniame paaiškinime išdėstytus argumentus, taip pat informavo, kad Statybos įstatymas yra pakeistas. Jame patikslinta nuostata, kad apskrities viršininkas arba Vyriausybės įgaliota institucija gali atšaukti leidimą statyti statinį, jei paaiškėja, kad jis išduotas neteisėtai. Įstatymas įsigalios 2001 m. rugpjūčio 1 d.

Trečiojo suinteresuoto asmens R. Breskaus atstovė I. Maskoliūnaitė pažymėjo, kad Aplinkos ministerija, nustatydamą naują leidimų statyti statinius atšaukimo atvejį, išplėtė Statybos įstatyme nustatytų leidimų statyti statinius atšaukimo atvejų sąrašą, taip viršydama savo kompetenciją. Ji mano, kad Tvarkos 26.2 punkto 2 dalis prieštarauja Statybos įstatymo 18 straipsnio 4 daliai.

Vyriausiasis administracinis teismas

k o n s t a t u o j a :

Aplinkos ministro 1999 m. spalio 4 d. įsakymu Nr. 316 patvirtintos Organizacinio tvarkomojo statybos techninio reglamento STR 1.07.01:1999 „Leidimų statyti ir griauti statinius išdavimo tvarkos“ 26 punktą nustato: „Leidimą statyti statinį gali atšaukti apskrities viršininkas tik šiais atvejais:

26.1. kai įstatymų nustatyta tvarka paaimamas žemės sklypas (jo dalis) visuomenės reikalams;

26.2. teismo sprendimu, jei leidimas statyti išduotas pažeidžiant įstatymą ar nustatytą leidimų išdavimo tvarką;

jei leidimas išduotas statytojui pateikus fiktyvius (suklastotus) dokumentus, inspekcijos tarnyba gali jį atšaukti ir perduoti medžiagą teisėsaugos organams;

26.3. kai nustatyta tvarka neištaisius nukrypimų nuo suderinto bei patvirtinto statinio projekto nusprendžiama paimti statinį valstybės arba savivaldybės nuosavybėn;

26.4. kai dėl Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo arba suderinto projekto esminių pažeidimų atšaukiamas kultūros vertybių apsaugos departamento leidimas pertvarkyti nekilnojamąją kultūros vertybę arba statyti jos teritorijoje [12.4].

Pareiškėjas abejoja, ar Tvarkos 26.2 punkto 2 dalis neprieštarauja Statybos įstatymo 18 straipsnio 4 daliai.

1996 m. kovo 19 d. buvo priimtas Statybos įstatymas (Žin., 1996, Nr. 32–788), kurio 18 straipsnio 4 dalyje (1997 m. birželio 26 d. įstatymo Nr. VIII–326, įsigaliojusio nuo 1997 m. liepos 9 d., redakcija; Žin., 1997, Nr. 65–1551) nustatyta, kad: „Leidimą statyti ar griauti gali atšaukti apskrities viršininkas tik tais atvejais:

1) kai visuomenės reikalams įstatymų nustatyta tvarka paimamas žemės sklypas (jo dalis);

2) teismo sprendimu, jei leidimas statyti ar griauti išduotas pažeidžiant įstatymą ar nustatytą leidimų išdavimo tvarką;

3) kai nustatyta tvarka neištaisius nukrypimų nuo patvirtinto statinio projekto nusprendžiama paimti statinį valstybės ar savivaldybės nuosavybėn”.

2000 m. rugsėjo 19 d. Seimas priėmė Statybos įstatymo pakeitimo įstatymą (Žin., 2000, Nr. 84–2533), kuris įsigalios nuo 2001 m. rugpjūčio 1 d. Šio įstatymo 22 straipsnio 10 dalies 3 punktas jau įtvirtino nuostatą, kad „Leidimas statyti, rekonstruoti, remontuoti statinį ar atlikti nekilnojamosios kultūros vertybės tvarkymo darbus netenka galios: (...) kai paaiškėjus, kad jis išduotas neteisėtai, ypatingos svarbos statinio leidimą atšaukia apskrities viršininkas arba Vyriausybės įgaliota institucija, o bet kurio kito statinio – savivaldybės meras (valdyba), apskrities viršininkas arba Vyriausybės įgaliota institucija”.

Bylos nagrinėjimo metu galiojanti Statybos įstatymo 18 straipsnio 4 dalies nuostata tokio leidimo statybai atšaukimo pagrindo, koks numatytas naujoje įstatymo redakcijoje, nenumato.

Pareiškėjas prašo ištirti Tvarkos 26.2 punkto 2 dalies atitikimą būtent šio įstatymo 18 straipsnio 4 punktui.

Vyriausiasis administracinis teismas ir tiria šios Tvarkos 26.2 punkto atitikimo Statybos įstatymo 18 straipsnio 4 punktui.

Statybos įstatymo 18 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad leidimų statyti ar griauti išdavimo tvarką nustato Vyriausybė arba jos įgaliota valstybės valdžios institucija. Aplinkos ministerijos nuostatų, patvirtintų 1998 m. rugsėjo 22 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 1138, 6.31 punktas įpareigoja Aplinkos ministeriją nustatyti tokių leidimų išdavimo tvarką. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad Aplinkos ministerija yra subjektas, turintis teisę nustatyti minėtą tvarką.

Lyginant Statybos įstatymo 18 straipsnio 4 dalyje ir Tvarkos 26 punkte nustatytų normų turinį, matyti, kad pagal įstatymo 18 straipsnio 4 dalį apskrieties viršininkas gali atšaukti leidimą statyti ar griauti tik trimis atvejais. Vienas iš jų – teismo sprendimas, jei leidimas statyti išduotas pažeidžiant įstatymą ar nustatytą leidimų išdavimo tvarką (Statybos įstatymo 18 straipsnio 4 dalies 2 punktą). Pagal Tvarkos 26 punktą leidimą statyti galima atšaukti jau keturiais atvejais. Be 26.2 punkto 1 dalyje nustatyto leidimo atšaukimo „teismo sprendimu, jei leidimas statyti išduotas pažeidžiant įstatymą ar leidimų išdavimo tvarką“, 2 dalyje įtvirtinta nauja nuostata: „leidimą statyti statinį galima atšaukti (...) jei leidimas išduotas statytojui pateikus fiktyvius (suklastotus) dokumentus (...)“ Taip administravimo subjektui suteikiama teisė pačiam savarankiškai, be teismo sprendimo, vertinti dokumentus, kurių pagrindu išduotas leidimas statyti, ir nuspręsti dėl jų tikrumo.

Įstatymo 18 straipsnio 4 dalies 2 punkto sąvoka „(...) jei leidimas statyti ar griauti išduotas pažeidžiant įstatymą ar nustatytą leidimų išdavimo tvarką“ apima ir leidimo išdavimą statytojui pateikus fiktyvius (suklastotus) dokumentus, o tam, kad nustatytų tokius pažeidimus, įstatymas reikalauja teismo sprendimo.

Aplinkos ministerijos įsakymu patvirtinta Tvarka – poįstatyminis aktas, skirtas įgyvendinti teisės normų akto bendrus nurodymus ir negalintis prieštarauti tam įstatymui, keisti jo normų turinio ir nustatyti naujų bendro pobūdžio teisės normų. Tai yra konstatavęs ir Konstitucinis Teismas savo nutarimuose (1994 m. sausio 19 d., 1994 m. kovo 16 d. ir kituose).

Aplinkos ministerija, nustatydamą Tvarkos 26.2 punkto 2 dalyje naują normą, pažeidė konstitucinį įstatymų viršenybės poįstatyminių aktų atžvilgiu principą.

Remdamasis tuo, kas išdėstyta, teismas daro išvadą, kad aplinkos ministro 1999 m. spalio 4 d. įsakymu Nr. 316 patvirtintos Organizacinio tvarkomojo statybos techninio reglamento STR 1.07.01:1999 „Leidimų statyti ir griauti statinius išdavimo tvarkos“ 26.2 punkto 2 dalis prieštarauja Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 18 straipsnio 4 daliai.

Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 1 dalį norminis administracinis aktas (ar jo dalis) laikomas panaikintu ir paprastai negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai buvo paskelbtas įsiteisėjęs administracinio teismo sprendimas dėl atitinkamo norminio akto (ar jo dalies) pripažinimo neteisėtu, tačiau šio straipsnio 2 dalis leidžia teismui, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, įvertinus neigiamą teisiųjų pasekmių tikimybę, spren-

dimu nustatyti, jog panaikintas norminis administracinis aktas (ar jo dalis) negali būti taikomas nuo jo priėmimo dienos.

Vyriausiasis administracinis teismas, atsižvelgdamas į Panevėžio apygardos administracinio teismo administracinę bylą dėl Utenos apskrities viršininko administracijos įsakymo teisėtumo, galimas teisinės pasekmės, taiko Administracinių bylų teisenos įstatymo 116 straipsnio 2 dalies nuostatą ir nustato, kad Tvarkos 26.2 punkto 2 dalis netaikytina nuo jos priėmimo dienos.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 115 straipsnio 1 dalies 2 punktu, 116 straipsnio 2 dalimi ir 117 straipsniu, teisėjų kolegija

n u s p r e n d ė :

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. spalio 4 d. įsakymu Nr. 316 patvirtintos Organizacinio tvarkomojo statybos techninio reglamento STR 1.07.01:1999 „Leidimų statyti ir griauti statinius išdavimo tvarkos“ 26.2 punkto 2 dalis prieštarauja Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 18 straipsnio 4 daliai ir laikyti ją panaikinta.

Nustatyti, kad Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. spalio 4 d. įsakymu Nr. 316 patvirtintos Organizacinio tvarkomojo statybos techninio reglamento STR 1.07.01:1999 „Leidimų statyti ir griauti statinius išdavimo tvarkos“ 26.2 punkto 2 dalis netaikytina nuo jos priėmimo dienos.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Sprendimas skelbiamas „Valstybės žiniuose“.

1.1.6. Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 1996 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 511 (2000 m. balandžio 13 d. įsakymo Nr. 170 redakcija) patvirtintų Transporto priemonių valstybinio registravimo taisyklių 21 punkto

Administracinė byla Nr. P²-4/2001

SPRENDIMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2001 m. gegužės 7 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininkės B. Janavičiūtės, teisėjų A. Taminsko ir N. Piškinaitės, sekretoriaujant V. Stukaitei, dalyvaujant atsakovo atstovui A. Sodoniui, trečiajam suinteresuotajam asmeniui Č. Mackelo, vertėjai J. Jačnik, viešame teismo posėdyje išnagrinėjo administracinę bylą pagal Aukštesniojo administracinio teismo nutartį dėl norminio administracinio akto teisėtumo.

Teismas, išnagrinėjęs bylą,

n u s t a t ė :

Aukštesnysis administracinis teismas, apeliacine tvarka nagrinėdamas administracinę bylą pagal Č. Mackelo skundą atsakovui VĮ „Regitra“ dėl įpareigojimo įregistruoti transporto priemonę, 2000 m. birželio 26 d. nutartimi bylą sustabdė ir nutarė ištirti, ar Vidaus reikalų ministerijos 2000 04 07 įsakyму Nr. 170 pakeistų ir nauja redakcija išdėstytų Transporto priemonių valstybinio registravimo taisyklių 21 p. neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 str. ir Civilinio kodekso 96 str. 1 d. Teismui kilo abejonė, ar šio Taisyklių punkto nuostata, kad sąžiningam įgijėjui gražinta transporto priemonė gali būti įregistruota tik tuo atveju, kai ji po teisėsaugos institucijų patikrinimo (tyrimo) identifikuota, nepažeidžia savininko teisių disponuoti ir naudotis turtu, įtvirtintų minėtose Konstitucijos ir Civilinio kodekso normose.

Atsakovas Vidaus reikalų ministerija pateikė paaiškinimą dėl nagrinėjamo norminio administracinio akto teisėtumo, kuriame išreiškė poziciją, kad šis aktas yra teisėtas. Savo poziciją jis motyvavo tuo, kad Valstybės registrų įstatymo 2 str. 13 d. nustatyta registravimo sąlyga – objekto identifikavimas pagal individualius požymius, atskiriančius jį nuo kitų vienaarūšių objektų. Ši sąlyga yra būtina, kitaip registravimas neturėtų prasmės, ją nustatė įstatymų leidėjas, o teisė nustatyti kitus registruojamus duomenis delegavo registro steigėjui (3 str. 1 d.). Neidentifikuojamos ir dėl to neregistruojamos transporto priemonės savininko nuosavybės teisė yra iš dalies apribota, tačiau šį apribojimą nustato ne Transporto priemonių valstybinio registravimo taisyklių 21 punktą, bet CK 95 str. 2 d., Valstybės registrų įstatymas, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos protokolo Nr. 1 1 straipsnis.

Teismo posėdyje atsakovo atstovas prašė Taisyklių 21 punktą pripažinti teisėtu, prašymą grindė tais pačiais argumentais, kaip ir rašytiniame paaiškinime. Papildomai jis nurodė, kad asmenys privalo nuosavybę valdyti, ja disponuoti ir naudotis, nepažeisdami kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų, o transporto priemonių registravimas be jų identifikavimo pažeistų kitų savininkų nuosavybės apsaugą.

Trečiasis suinteresuotasis asmuo VI „Regitra“ teismui atsiųstame paaiškinime nurodė, kad ji privalo savo veikloje vadovautis Vidaus reikalų ministro 2000 04 07 įsakymu Nr. 170 patvirtintomis taisyklėmis, o savo pozicijos dėl šių taisyklių teisėtumo neišsakė, atstovas teismo posėdyje nedalyvavo.

Trečiasis suinteresuotasis asmuo Č. Mackelo prašė Taisyklių 21 p. pripažinti neteisėtu, kadangi galiojant šiai teisės normai jis negali naudotis automobiliu, nors yra sąžiningas jo įgijėjas.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 1996 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 511 (2000 m. balandžio 13 d. įsakymo Nr. 170 redakcija) patvirtintų Transporto priemonių valstybinio registravimo taisyklių 21 punktą pripažįstamas teisėtu.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 str. įtvirtina nuostatą, kad nuosavybė neliečiama ir nuosavybės teisės saugo įstatymai.

Civilinio kodekso 96 str. 1 d. nustato, kad savininkas valdo jam priklausantį turtą, naudojasi bei disponuoja juo pagal Lietuvos Respublikos įstatymus, nepažeisdamas kitų asmenų teisių ar teisėtų interesų.

Vidaus reikalų ministro 2000 m. balandžio 7 d. įsakymu Nr. 170 patvirtinta nauja Transporto priemonių registravimo taisyklių redakcija. Taisyklių 6 punkte įtvirtinta nuostata, kad juridiniai ir fiziniai asmenys privalo įregistruoti nuosavybės teise priklausančias transporto priemones, o 17 punktas nustato, kad transporto priemonės gali būti įregistruojamos patikrinus, ar jų tipas, markė, modelis, spalva, identifikavimo numeris, pagaminimo metai bei kiti transporto priemonės registracijos liudijime nurodomi duomenys sutampa su įrašais pateiktuose dokumentuose. Transporto priemonės neįregistruojamos, jei jų tikrinimo metu nustatoma, kad transporto priemonės identifikavimo numeris neatitinka nurodyto dokumentuose, yra pažeistas ar turi klastojimo požymių. Tokiu atveju surašomas transporto priemonės apžiūros aktas ir apie tai

informuojama policija. Vėliau tokia transporto priemonė gali būti įregistruota tik tuo atveju, kai ji po teisėsaugos institucijų patikrinimo identifikuota, grąžinta savininkui (sąžiningam įgijėjui) ir VI „Regitra“ pateikiamas tai patvirtinantis dokumentas (Taisyklių 21 p.).

Registruojant bet kokius objektus būtina nurodyti jų identifikavimo požymius, pagal kuriuos tas objektas gali būti atskirtas nuo kitų vienarūšių objektų. Pagrindiniu automobilio identifikaciniu požymiu pripažįstamas jo kėbulo numeris, kuris nurodomas ir transporto priemonės registracijos liudijime kaip identifikavimo numeris. Todėl transporto priemonės identifikaciniam numeriui neatitinkant nurodyto dokumentuose, esant pažeistam ar turint klastojimo požymių, bei po teisėsaugos patikrinimo nenustačius autentiško identifikacinio numerio, ir tokią transporto priemonę įregistravus, netenkama galimybės atskirti ją nuo kitų transporto priemonių, kurių kiti požymiai (tipas, markė, modelis, spalva, pagaminimo metai) sutampa. Esant tokiai situacijai nebūtų pasiekti automobilių registravimo tikslai, todėl darytina išvada, kad neidentifikuotų transporto priemonių registravimas neleistinas.

Taisyklių 1 p., Kelių eismo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. lapkričio 29 nutarimu Nr. 883, 30.2 p., Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 19 str. draudžia dalyvauti kelių eisme neregistruotoms transporto priemonėms. Tai reiškia, kad neįregistruotos transporto priemonės negalima naudoti pagal jos tiesioginę paskirtį (kaip susisiekimo priemonės) ir tokiu būdu ribojama savininko teisė naudotis turtu. Apribojama taip pat ir disponavimo šiuo turtu teisė, nes neįregistruota transporto priemonė negali būti perleidžiama kitiems asmenims. Tačiau Lietuvos Respublikos Konstitucijos 28 str. nustato, kad įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis žmogus privalo nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių. Kaip minėta, CK 96 str. 1 d. taip pat numatyta, kad savininkas valdo jam priklausantį turtą, naudojasi bei disponuoja juo pagal Lietuvos Respublikos įstatymus, nepažeisdamas kitų asmenų teisių ar teisėtų interesų.

Leidus registruoti neidentifikuotas transporto priemones, galėtų būti pažeista kitų asmenų nuosavybės teisių apsauga, kadangi tai apsunkintų vogtų automobilių paiešką ir savininkų nustatymą bei transporto priemonių grąžinimą jiems. Transporto priemonių su pakeistais ir nenustatytais autentiškais identifikaciniais numeriais registravimas drauge turėtų neigiamos įtakos nusikaltamumo mažinimui, kadangi sudarytų sąlygas vogtoms transporto priemonėms įteisinti. Toks registravimas taip pat apsunkintų padėti, sprendžiant žalos, padarytos autoavarijos metu kitų asmenų turto, sveikatos sužalojimu ar gyvybės

atėmimu, atlyginimo klausimus, kadangi pasunkėtų dalyvavusių autoavarijose automobilių, o kartu jų valdytojų (kai žalą privalo atlyginti transporto priemonės, kaip padidinto pavojaus šaltinio, valdytojas) bei žalą padariusių asmenų nustatymas. Todėl pripažintina, kad gražinus savininkui (sąžiningam įgijėjui) neidentifikuotą transporto priemonę, atsisakymas ją registruoti yra teisėtas, nes priešingu atveju galėtų būti pažeistos kitų asmenų teisės ir teisėti interesai.

Toks automobilio savininkas (sąžiningas įgijėjas) savo pažeistą teisę naudotis automobiliu gali ginti kitais įstatymų nustatytais būdais, pavyzdžiui, ginčyti sandorį, kuriuo įgytas automobilis, CK 57 str. ar kitais pagrindais. Patenkinus tokį ieškinį, jam būtų gražinta visa, ką yra perdavęs pagal sandorį antrajai šaliai.

Todėl teismas daro išvadą, kad Vidaus reikalų ministerijos 2000 04 07 įsakymu Nr. 170 pakeistų ir nauja redakcija išdėstytų Transporto priemonių valstybinio registravimo taisyklių 21 p. neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 str. ir Civilinio kodekso 96 str. 1 d. ir yra teisėtas.

Teismas, vadovaudamasis ABTĮ 115 str. 1 d. 1 p.,

n u s p r e n d ė :

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 1996 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 511 (2000 m. balandžio 13 d. įsakymo Nr. 170 redakcija) patvirtintų Transporto priemonių valstybinio registravimo taisyklių 21 punktą pripažinti teisėtu.

Sprendimas neskundžiamas.

1.1.7. Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalies

Administracinė byla Nr. A⁷-278/2001

NUTARTIS

2001 m. gegužės 17d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko G. Kryževičiaus, teisėjų B. Janavičiūtės ir A. Taminsko, sekretoriaujant Ž. Steponavičienei,

dalyvaujant Finansų ministerijos atstovui J. Rėksniui, Kauno apskrities VMI atstovui J. Polepšaičiui, trečiajam suinteresuotajam asmeniui V. Bandaravičiui ir jo atstovui advokatui R. Lignugariui,

viešame teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal V. Bandaravičiaus firmos „Banvika“ apeliacinį skundą dėl Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. spalio 9 d. sprendimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

Vykdamas Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. spalio 9 d. nutarimą Nr. I-644 „Dėl Lietuvos Respublikos fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo išgaliojimo“ 1990 m. gruodžio 13 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos finansų ministerijos įsakymas Nr. 50, kurio 4 punkte patvirtinta „Individualių (personalinių) įmonių ir ūkinių bendrijų pajamų deklaracijos užpildymo ir apskaitos vedimo tvarka“ (įsakymo 5 priedas). Šios tvarkos 8 dalyje nustatyta, kad deklaracijos 4 eilutėje rodomos bendrosios komercinės–ūkinės veiklos įplaukos, gautos už realizuotą produkciją, atliktus darbus, suteiktas paslaugas, gautos palūkanos už išduotas paskolas bei lėšas, saugomas bankų įstaigose, gautos ekonominės sankcijos ir kitos komercinės–ūkinės veiklos pajamos.

Jonavos rajono apylinkės teismas, nagrinėdamas civilinę bylą pagal ieškovo V. Bandaravičiaus firmos „Banvika“ ieškininį pareiškimą Kauno apskrities valstybinei mokesčių inspekcijai dėl sprendimo panaikinimo, 1999 m. gruodžio 20 d. nutartimi kreipėsi į Aukštesnįjį administracinį teismą prašydamas ištirti, ar Finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedas neprieštarauja Fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 str., Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 str., Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 str. 3 d. Civilinė byla buvo sustabdyta.

Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. sausio 14 d. nutartimi buvo konstatuota, kad Jonavos rajono apylinkės teismas į Aukštesnįjį administracinį teismą kreipėsi dėl individualios bylos, todėl turėtų būti iškilęs konkrečių teisės normų, taikytinų atitinkamoje byloje, o ne viso akto, atitikimo įstatymams klausimas, todėl nutartimi pareiškėjui Jonavos rajono apylinkės teis-

mui buvo pasiūlyta tikslinti prašymą nurodant, kokių konkrečių įstatymo priedo teisės normų atitikimas įstatymams turi būti tiriamas.

Jonavos rajono apylinkės teismas 2000 m. vasario 14 d. priėmė nutartį, kurioje patikslino, kad Aukštesniojo administracinio teismo prašoma:

1. Ištirti, ar Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalis, kur nurodoma, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos” neprieštarauja Fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 straipsniui, Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 straipsniui, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 straipsnio 3 daliai.

2. Nustatyti, ar po Lietuvos Respublikos juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo (1996 m. liepos 2 d. Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. I-1426) priėmimo galioja Finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedas „Individualios (personalinės) įmonės ir ūkinės bendrijos pajamų deklaracijos užpildymo ir apskaitos vedimo tvarka”.

Pareiškėjas prašymą grindė tokiais argumentais.

V. Bandaravičiaus firma „Banvika” civilinėje byloje prašo panaikinti Jonavos rajono valstybinės mokesčių inspekcijos 1998 m. birželio 8 d. sprendimo Nr. 14 dalį dėl 3346,56 Lt pajamų mokesčio ir dvigubo dydžio baudos – 4072,30 Lt. Šios sumos, ieškovo teigimu, apskaičiuotos nepagrįstai, nes reikalavimas įtraukti į apmokestinamąsias pajamas gautus delspinigius prieštarauja Fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 str., kuris nurodo, kad apmokestinamosios pajamos nustatomos iš bendrųjų įplaukų atskaičius Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 str. išvardytas ir juridinę galią turinčiais dokumentais patvirtintas sąnaudas toms įplaukoms gauti, o įplaukos ne-realizacinėms pajamoms priskiriamos pagal Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str., kurio 7 p. nurodyta, jog į nerealizacines pajamas apskaičiuojant apmokestinamąjį pilną neįskaitomos gautos baudos ir delspinigiai.

Ieškovo atstovas Jonavos rajono apylinkės teismui nurodė, kad būtina kreiptis į Aukštesnįjį administracinį teismą prašant ištirti, ar byloje taikomas centrinio viešojo administravimo subjekto priimtas norminis aktas atitinka Konstituciją ir įstatymus – įsakymo 5 priedo 8 dalyje įtvirtinta nuostata, jog gauti delspinigiai priskiriami prie apmokestinamųjų pajamų. Delspinigius mokanti šalis moka juos iš grynojo pelno, t.y. mokesčiai jau vieną kartą sumokėti. Įsakymas Nr. 50 prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 str. 3 d., kurioje nurodyta, kad mokesčius, kitas įmokas į biudžetą ir rinkliavas

nustato įstatymai. Ginčijamas įsakymas nebuvo skelbtas leidinyje „Valstybės žinios“, kurios kitu pavadinimu buvo leidžiamos ir 1990 metais. Taip pat būtina išsiaiškinti, ar galioja ginčijamo įsakymo 5 priedas po 1996 m. liepos 2 d. Lietuvos Respublikos juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo Nr. I–1426 priėmimo.

Jonavos rajono apylinkės teismas nutartyje pažymėjo, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1999 m. rugsėjo 27 d. nutartyje nurodyta, jog būtina svarstyti klausimą, ar po Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo Nr. I–1426 priėmimo galioja Finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedas, o dėl norminių aktų teisėtumo bylas pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą nagrinėja Aukštesnysis administracinis teismas.

V. Bandaravičius ir įmonės atstovas Aukštesniajame administraciniame teisme nurodė, kad ginčijama įsakymo Nr. 50 5 priedo norma prieštarauja Fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 str., Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 str., Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 str. 3 d., todėl turi būti pripažinta neteisėta.

Kauno apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos atstovas nurodė, kad įsakymas Nr. 50 yra teisėtas, ir paaiškino, jog Finansų ministerijos įsakymas Nr. 50 nustato Laikinojo fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo taikymo tvarką remiantis Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. spalio 9 d. nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo įsigaliojimo“. Laikinojo fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 str. yra numatyta, jog juridinio asmens teisių neturinčių įmonių apmokestinamųjų pajamų apskaičiavimui yra taikomos Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 str. nuostatos. Tuo tarpu Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str. – netaikomos.

Aukštesnysis administracinis teismas 2000 m. spalio 9 d. sprendimu:

1. Netenkino pareiškėjo prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalis, kur nurodoma, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 straipsnio 3 daliai.

2. Pripažino, kad Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalis, kur nurodoma, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos“ neprieštarauja Fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 straipsniui, Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 straipsniams.

3. Netenkino pareiškėjo prašymo nustatyti, ar po Lietuvos Respublikos juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo (1996 m. liepos 2 d. Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. I-1426) priėmimo galioja Finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedas „Individualios (personalinės) įmonės ir ūkinės bendrijos pajamų deklaracijos užpildymo ir apskaitos vedimo tvarka”.

Pirmosios instancijos teismo argumentai.

Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalies nuostatos, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos” atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 straipsnio 3 daliai

Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (įstatymo 1999 m. sausio 14 d. Nr. VIII-1029 redakcija) 7 straipsnio, kuris nustato Aukštesniojo administracinio teismo kompetenciją, 2 d. 1 p. nurodyta, kad Aukštesnysis administracinis teismas nagrinėja bylas dėl norminių aktų, kuriuos priėmė centriniai valstybinio administravimo subjektai, teisėtumo. Šio įstatymo 30 straipsnyje, nustatančiame teismų teisę kreiptis į administracinį teismą prašant iširti norminio akto teisėtumą, nurodyta, kad bendrosios kompetencijos ar specializuotas teismas turi teisę sustabdyti bylos nagrinėjimą ir nutartimi kreiptis į administracinį teismą prašydamas patikrinti, ar aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį aktą.

Padaryta išvada, kad įstatyme nenumatyta administracinio teismo teisė tirti centrinio viešojo administravimo subjekto priimto norminio akto konstitucingumo, t.y. jo atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, klausimą, todėl ši pareiškėjo prašymo dalis nepatenkinta.

Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalies nuostatos, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos” atitikimo Fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 straipsniui, Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 straipsniams

Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymu Nr. 50 patvirtintos „Individualių (personalinių) įmonių ir ūkinių bendrijų pajamų deklaracijos užpildymo ir apskaitos vedimo tvarkos” (įsakymo 5 priedas) 8 dalyje nustatyta, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos bendrosios komercinės-ūkinės veiklos įplaukos, gautos už realizuotą produkciją, atliktus darbus, suteiktas paslaugas, gautos palūkanos už išduotas paskolas bei lėšas,

saugomas bankų įstaigose, gautos ekonominės sankcijos ir kitos komercinės–ūkinės veiklos pajamos”.

Iki 2000 m. liepos 31 d. galiojusioje Lietuvos Respublikos fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 26 straipsnio redakcijoje (šis straipsnis buvo pakeistas įstatymu Nr. VIII–1813) buvo nurodoma, kad apmokestinamosios pajamos nustatomos iš bendrųjų įplaukų atskaičius Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 straipsnyje išvardytas ir juridinę galią turinčiais dokumentais patvirtintas išlaidas toms įplaukoms gauti. Šis straipsnis numato Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 straipsnio, nustatančio, kokios išlaidos yra atimamos iš bendrųjų įplaukų apskaičiuojant apmokestinamąsias pajamas, taikymą, tačiau nei Fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 straipsnio redakcijoje, nei Juridinių asmenų pelno mokesčio 5 straipsnyje nenustatyta, kas sudaro bendrąsias įplaukas, o tai reguliuojama ginčijamo įsakymo 5 priedo 8 dalyje. Todėl konstatuota, jog nėra pagrindo teigti, kad ginčijamu įsakymu patvirtinta tvarka, konkretizuojanti, kas sudaro individualių įmonių bendrąsias įplaukas, gali prieštarauti minėtoms įstatymų nuostatom, nenustatančioms bendrųjų įplaukų struktūros.

Iki 2000 m. liepos 31 d. galiojusioje Fizinių asmenų pajamų mokesčio 26 str. redakcijoje nėra nuostatos, numatančios Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio taikymą, todėl ginčijamo įsakymo 5 priedo 8 dalies, nustatančios, kas sudaro individualių įmonių bendrąsias įplaukas, atitikimo Juridinių asmenų pelno mokesčio 3 straipsniui klausimas gali kilti tik po Lietuvos Respublikos fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 26 straipsnio pakeitimo įstatymo Nr. VIII–1813 įsigaliojimo. 2000 m. liepos 31 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 26 straipsnio pakeitimo įstatymui Nr. VIII–1813, 26 straipsnyje buvo nustatyta, kad apmokestinamosios pajamos nustatomos iš bendrųjų įplaukų atskaičius Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 straipsnyje išvardytas ir juridinę galią turinčiais dokumentais patvirtintas sąnaudas toms įplaukoms gauti. Bendrosios įplaukos – tai realizavimo įplaukų ir apmokestinamų nerealizacinių įplaukų suma. Įplaukų priskyrimas nerealizacinėms įplaukoms nustatomas pagal Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnį. Naujojoje 26 straipsnio redakcijoje yra detalizuota, kas sudaro bendrąsias įplaukas, ir konkrečiai nurodyta, kad nerealizacinės įplaukos, sudarančios bendrąsias fizinių asmenų įplaukas, nustatomos pagal Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnį, kuriame 1996 m. liepos 12 d. įsigaliojus Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstaty-

mui Nr. I–1426 įvardyta, jog į nerealizacines pajamas apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną neišskaitomos gautos baudos ir delspinigiai (4 d. 7 p.). Taigi pagal Lietuvos Respublikos fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 26 straipsnio pakeitimo įstatymu Nr. VIII–1813 pakeistą 26 straipsnį ir jame nurodytą Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnį skaičiuojant individualių įmonių bendrąsias įplaukas į jas neišskaitomos gautos baudos ir delspinigiai, t.y. ekonominės sankcijos. Tačiau Juridinių asmenų pelno mokesčio 5 str. 1 d. 6 p. numatyta, kad nustatant apmokestinamąjį pelną iš bendrųjų įmonės pajamų atimami mokesčiai, rinkliavos bei kitos privalomos įmokos, išskyrus pridėtinės vertės mokestį, mokamą į biudžetą, palūkanas už valstybinio kapitalo naudojimą bei baudas ir delspinigius. Pagal šią nuostatą iš įmonės realizacinių pajamų nustatant apmokestinamąjį pelną neišskaičiuojami delspinigiai ir baudos, t.y. ekonominės sankcijos, todėl skaičiuojant individualios įmonės bendrąsias įplaukas, kurias sudaro realizacinės ir nerealizacinės įplaukos, apskaičiuojamos pagal Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 str., įskaitomos gautos ekonominės sankcijos, o tai ir yra numatyta ginčijamo įsakymo 5 priedo 8 dalyje.

Todėl padaryta išvada, kad ginčijamo įsakymo 5 priedo 8 dalies nuostata, jog „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos“, neprieštarauja Fizinių asmenų pajamų mokesčio 26 str. ir Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 straipsniams.

Aukštesnysis administracinis teismas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 2 dalies 1 punktu, 28–31 straipsniais tiria norminių valdymo aktų, kuriuos priėmė centriniai valstybinio administravimo subjektai, teisėtumą, t.y. jų atitikimą įstatymui ar Vyriausybės norminiam aktui.

Bylų dėl teisės aktų teisėtumo nagrinėjimo pagrindai suformuluoti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 64 straipsnyje. Konstatuota, jog šios taisyklės taikytinos ir administracinių bylų teisenoje. Vienas iš norminio akto teisėtumo aspektų pagal šį įstatymą – tai jo atitikimas aukštesnės galios teisės aktuose nustatytai priėmimo, pasirašymo, paskelbimo ar įsigaliojimo tvarkai. Ginčijamo įsakymo nepaskelbimo Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žiniuose, kurios buvo leidžiamos 1990 metais, problema buvo nurodyta Jonavos rajono apylinkės teismo nutartyje. Konstatuota, kad tiriant ginčijamo įsakymo teisėtumo klausimą būtina atsižvelgti ir į tai, ar šis įsakymas atitinka aukštesnės galios teisės aktuose nustatytą priėmimo, pasirašymo, paskelbimo ir įsigaliojimo tvarką.

Iki Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ (1993 m. balandžio 6 d. Nr. I-119) įsigaliojimo nebuvo teisės aktais nustatytos privalomos norminių aktų skelbimo tvarkos. Įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 2 str. 2 d. nustatyta, kad „Valstybės žiniuose“ turi būti skelbiami Lietuvos Respublikos Seimo priimti teisės aktai, ministrų, Vyriausybės įstaigų, kitų valstybės valdymo institucijų vadovų įsakymai ir įsakymais patvirtinti kiti norminiai teisės aktai bei Lietuvos banko valdybos nutarimai, kuriuose nustatomos, keičiamos ar pripažįstamos netekusiomis galios teisės normos. Šio įstatymo 10 str. 2 d. nustatyta, jog privalomai skelbtini teisės aktai negalioja, kol jie nepaskelbti „Valstybės žiniuose“.

Padaryta išvada, jog pagal šias nuostatas ginčijamas įsakymas patenka į privalomai skelbtinų ir negaliojančių iki oficialaus paskelbimo teisės aktų kategoriją. Tačiau įstatyme „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ nėra nuostatos, kad turi būti skelbiami ir iki šio įstatymo įsigaliojimo priimti norminiai teisės aktai. Įstatymo 21 str. numatyta, kad privalomai skelbtini teisės aktai turi būti pateikti „Valstybės žinių“ redakcijai ne vėliau kaip per 3 dienas nuo jų pasirašymo.

Iš minėtos 21 str. nuostatos, tiesiogiai nurodančios, kad teisės aktai turi būti pateikti skelbti per 3 dienas nuo jų pasirašymo, ir iš to, kad įstatyme nėra nuostatų dėl iki įstatymo įsigaliojimo priimtų norminių aktų skelbimo tvarkos, taip pat vadovaujantis bendroju teisės principu „įstatymas negalioja atgal“, padarytina išvada, kad ginčijamas įsakymas, kuris priimtas 1990 m., t.y. iki įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ įsigaliojimo, neturėjo būti privalomai skelbiamas, o jo nepaskelbimas nedaro norminio akto negaliojančio.

Padaryta išvada, kad Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalies nuostata, jog „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos“ neprieštarauja Fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 straipsniui, Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 straipsniams.

Dėl Finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo „Individualios (personalinės) įmonės ir ūkinės bendrijos pajamų deklaracijos užpildymo ir apskaitos vedimo tvarka“ galiojimo po Lietuvos Respublikos juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo (1996 m. liepos 2 d. Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. I-1426) priėmimo.

Konstatuota, jog pareiškėjo prašymas nustatyti, ar po Lietuvos Respublikos juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo (1996 m. liepos 2 d. Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. I–1426) priėmimo galioja Finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedas „Individualios (personalinės) įmonės ir ūkinės bendrijos pajamų deklaracijos užpildymo ir apskaitos vedimo tvarka“, galėtų būti svarstomas tik tuo atveju, jei teismas pripažintų nurodytą tvarką neteisėta, tačiau teismas jau konstatavo, kad ginčijama tvarka neprieštaruja aukštesnės galios teisės aktams.

Todėl pareiškėjo prašymas nustatyti, ar po Lietuvos Respublikos juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo (1996 m. liepos 2 d. Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. I–1426) priėmimo galioja Finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedas „Individualios (personalinės) įmonės ir ūkinės bendrijos pajamų deklaracijos užpildymo ir apskaitos vedimo tvarka“, teismo nepatenkintas.

Tretysis suinteresuotasis asmuo apeliaciniu skundu prašo Aukštesniojo administracinio teismo sprendimą panaikinti ir nauju sprendimu:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalis, kur nurodoma, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos“ prieštaruoja Fizinų asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 straipsniui, Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 straipsniams, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 straipsnio 3 daliai.

2. Nustatyti, kad po Lietuvos Respublikos juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo (1996 m. liepos 2 d. Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. I–1426) priėmimo negalioja Finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedas „Individualios (personalinės) įmonės ir ūkinės bendrijos pajamų deklaracijos užpildymo ir apskaitos vedimo tvarka“.

Sprendimas neteisėtas, nes teismas neteisingai pritaikė ir išaiškino materialinės teisės normas bei pažeidė procesinės teisės normas.

1. Teismas be jokio pagrindo atidėjo ir vilkino bylos nagrinėjimą.
2. Buvo priimtas vienoks sprendimas, o raštu gautas priešingas sprendimas.

3. Reikalavimas įtraukti į apmokestinamąsias pajamas gautas netesybas – delspinigius prieštarauja Lietuvos Respublikos fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 str., kuris nurodo, kad apmokestinamosios pajamos nustatomos iš bendrųjų įplaukų atskaičius Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 straipsnyje išvardytas ir juridinę galią turinčiais dokumentais patvirtintas sąnaudas toms įplaukoms gauti, o įplaukos nerealizacinėms pajamoms priskiriamos pagal Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnį, kurio 7 p. nurodyta, kad į nerealizacines pajamas apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną neįskaitoma gautos baudos ir delspinigiai. Šio straipsnio nuostatos yra bendros visų rūšių įmonėms ir atitinka bendrą principą, kad pajamos du kartus neapmokestinamos, nes įmonė, mokanti delspinigius, remdamasi Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 str. 6 p., negali įtraukti jų į sąnaudas, t.y. sumoka juos iš grynojo pelno po mokesčių sumokėjimo. Šias aplinkybes patvirtina tai, kad įstatymų leidėjas Fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 str. 1998 m. rugsėjo 29 d. pakeitė numatęs Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str. taikymą.

4. Teismas konstatavo, kad Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 12 13 įsakymas Nr. 50 patenka į privalomai skelbtinų ir negaliojančių iki oficialaus paskelbimo teisės aktų kategoriją. Nors įstatymas Nr. I-119 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ įsigaliojo nuo 1993 04 30, Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 12 13 įsakymo Nr. 50 5 priedas nebuvo paskelbtas. Bendrasis teisės principas yra „įstatymas, pabloginantis asmens padėtį, atgal negalioja“, kuris konkrečioje situacijoje negali būti taikomas, nes Lietuvos Respublikos finansų ministerija yra ne asmuo, o institucija, pagal savo kompetenciją leidžianti poįstatyminius norminius aktus, taigi šalys nėra lygios. Neįmanoma vadovautis norminiu aktu, kuris niekur nebuvo skelbtas ir yra nežinomas. Juo labiau kad 1997 10 27 buvo kreiptasi į Valstybinę mokesčių inspekciją prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos dėl įstatymo taikymo išaiškinimo. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1997 10 07 raštu Nr. 07-06/6699 perdavė jo paklausimą Kauno miesto valstybinei mokesčių inspekcijai ir jokio savo įsakymo, kuriuo reikėtų vadovautis, nenurodė. Kauno VMI 1997 11 20 raštu Nr. 09-02/388-21948/1 nurodė, kad atsakymo į paklausimą projektą išsiuntė Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Atsakymas gautas tik 1998 06 16, t.y. po to, kai Jonavos rajono mokesčių inspekcija, patikrinusi įmonės veiklą, priskaičiavo nepriemokas ir inspekcijos aktas buvo apskūstas Centriniam mokesčių administratoriui.

5. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 10 09 nutarimu Nr. I-644 Finansų ministerijai pavesta nustatyti individualių įmonių patento formą ir jo įsigijimo tvarką, deklaracijos formą, jos užpildymo bei apskaitos vedimo formą. Lietuvos Respublikos finansų ministerijai nesuteikta teisė nustatyti mokesčius, todėl 1990 12 13 įsakymas Nr. 50 prieštarauja Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 bei 3 str. ir Fizinį asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 str. bei Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 str. 3 d., kurioje nurodyta, kad mokesčius, kitas įmokas į biudžetus ir rinkliavas nustato Lietuvos Respublikos įstatymai.

Finansų ministerija atsiliepime teismui nurodo, jog:

1. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 10 09 nutarimo Nr. I-644 „Dėl Lietuvos Respublikos fizinį asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo įsigaliojimo“ 5.3 punktu Finansų ministerijai buvo pavesta nustatyti Fizinio asmens teises turinčių individualių (personalinių) įmonių ir ūkinių bendrijų bei kitas pajamas gaunančių asmenų pajamų deklaracijos formą, jos užpildymo bei apskaitos vedimo tvarką. Vykdydama šį nutarimą, Finansų ministerija 1990 12 13 įsakymu Nr. 50 (toliau – Įsakymas) patvirtino individualių (personalinių) įmonių ir ūkinių bendrijų pajamų deklaracijos formą (4 Įsakymo priedas) ir jos užpildymo bei apskaitos vedimo tvarką (5 Įsakymo priedas).

2. Fizinį asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 26 ir 27 straipsniuose iki 1998 m. buvo nustatytas tik Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 straipsnio taikymas. Kaip nustatomos bendrosios įplaukos, šis įstatymas nereglementavo ir nuorodos į Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnį, apibrėžiantį juridinių asmenų bendrųjų pajamų nustatymo tvarką, nebuvo. Tik 1998 09 29 Fizinį asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 1, 2, 9, 24, 26, 26 (1), 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 41 straipsnių pakeitimo ir papildymo 33¹ straipsniu įstatymu Nr. VIII-865 buvo įtvirtinta nuostata, kad įplaukų priskyrimas realizavimo ir apmokestinamoms nerealizacinėms įplaukoms nustatomas pagal Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnį (ši nuostata jau taikoma apskaičiuojant individualių (personalinių) įmonių bei ūkinių bendrijų 1998 metų apmokestinamąsias pajamas).

3. Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str. jau nuo 1996 m. liepos 12 d. buvo numatyta, kad į nerealizacines pajamas, apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną, neišskaitomos gautos baudos ir delspinigiai (3 str. 7 p. – 1996 07 02 Lietuvos Respublikos juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. I-1426). Tačiau ši nuostata, apskaičiuojant juridinio asmens teisių neturinčių įmonių nerealizacines įplau-

kas, negalėjo būti taikoma iki 1998 m., nes tik 1998 m. rugpjūčio 29 d. įstatymu įtvirtinta nuoroda į Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str.

Dėl minėtų aplinkybių akivaizdu, kad svarstyti įsakymo 5 priedo 8 dalies atitikimą Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str. iki 1998 m. rugpjūčio 29 d. nėra pagrindo (Įstatymo 3 str. nuostatos dėl nerealizacinių pajamų netaikomos nustatant juridinių asmenų teisių neturinčių įmonių bendrąsias įplaukas). Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad iki 1998 m. rugpjūčio 29 d. Fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinasis įstatymas nereglementavo netgi bendrųjų įplaukų nustatymo būdo – tik po minėto pakeitimo buvo nustatyta, kad bendrosios įplaukos – tai realizavimo įplaukų ir apmokestinamų nerealizacinių įplaukų suma. Dėl šios priežasties Įsakymo 5 priedo 8 dalies, kurioje reglamentuojama, kas sudaro bendrąsias įplaukas, negalima laikyti prieštaraujančia Fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo nuostatoms iki 1998 m. rugpjūčio 29 d.

V. Bandaravičiaus firmoje „Banvika“ tikrintas 1996 01 01 – 1997 12 31 laikotarpio fizinių asmenų pajamų mokesčio apskaičiavimo ir sumokėjimo teisingumas. Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymas nereglementavo juridinio asmens teisių neturinčių įmonių bendrųjų įplaukų nustatymo.

Finansų ministerijos nuomone, Įsakymo 5 priedas neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 str. 3 d. (Mokesčius, kitas įmokas į biudžetus ir rinkliavas nustato Lietuvos Respublikos įstatymai). Fizinių asmenų pajamų mokestis ir jo apskaičiavimo pagrindas (apmokestinamosios pajamos) įtvirtintas įstatyme. Fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinajame įstatyme įtvirtinti ir apmokestinamųjų pajamų nustatymo principai: „Apmokestinamosios pajamos nustatomos iš bendrųjų įplaukų atskaičius Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 straipsnyje išvardytas ir juridinę galią turinčiais dokumentais patvirtintas išlaidas toms įplaukoms gauti“, „nustatant apmokestinamąsias pajamas, be šio įstatymo 26 straipsnyje nurodytų išlaidų, taip pat atimamos sumos, išvardytos Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 6 straipsnyje (ta pačia dalimi ir ta pačia tvarka)“. Įstatymas reglamentuoja tik tai, kokios įplaukos nepriskiriamos apmokestinamosioms pajamoms (nustatant apmokestinamąsias pajamas atimamos iš bendrųjų įplaukų). Tuo tarpu kas priskiriama bendrosioms įplaukoms, įstatyme nereglementuojama. Pati sąvoka „bendrosios įplaukos“, aiškinama naudojantis kalbiniu teisės aiškinimo būdu, reiškia visas (bendras) gautas pinigų sumas (įplaukas). Taigi Įsakymo 5 priedo 8 dalis tik detalizuoja vieną iš bendrųjų įplaukų kategorijų – gautas ekonomines sankcijas, todėl negali prieštarauti Konstitucijos 127 str. 3 d.

2000 m. kovo 28 d. Finansų ministro įsakymu Nr. 70 „Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministro 1999 m. vasario 11 d. įsakymo Nr. 33 „Dėl Lietuvos Respublikos fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 37 straipsnio 6 dalies nuostatų įgyvendinimo“ dalinio pakeitimo“ Individualios (personalinės) įmonės ir ūkinės bendrijos pajamų deklaracijos užpildymo ir apskaitos vedimo tvarka (5 priedas), patvirtinta Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymu Nr. 50, pripažinta netekusia galios.

Nagrinėdama Įsakymo 5 priedo 8 dalies nuostatų teisėtumą, Finansų ministerija atkreipė dėmesį į teisėkūros procedūrų trūkumus 1996 metais – Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnyje įtvirtinant nuostatą, kad į juridinių asmenų pelno mokesčiu apmokestinamą pelną nepatenka gautos ekonominės sankcijos, analogiška nuostata, siekiant įmonių – mokesčių mokėtojų lygiateisiškumo principo įgyvendinimo, turėjo būti įtvirtinta ir Fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 26 str. Finansų ministerijos nuomone, 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalies nuostatos laikotarpiu, už kuri atliktas įmonės „Banvika“ fizinių asmenų pajamų mokesčio apskaičiavimo ir sumokėjimo teisingumo patikrinimas, neprieštaravo nei Fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo, nei Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo nuostatoms.

V. Bandaravičius ir jo atstovas advokatas R. Lignugaris apeliacinės instancijos teismo posėdyje prašė pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikinti ir nauju sprendimu pripažinti, kad Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalis, kur nurodoma, jog „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos“ prieštarauja Fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 straipsniui, Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 straipsniams, Konstitucijos 127 str. 3 d.

Finansų ministerijos atstovas J. Rėksnys prašė apeliacinį skundą atmesti ir išdėstė atsiliepime nurodytus argumentus.

Kauno apskrities Valstybinės mokesčių inspekcijos atstovas J. Polepšaitis prašė apeliacinį skundą atmesti, o Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. spalio 9 d. sprendimą palikti nepakeistą. Jis nurodė, jog teismas padarė teisingas išvadas konstatuodamas, kad Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalis, kur nurodoma, jog „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos“ neprieštarauja Fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 straipsniui, Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 straipsniams.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

V. Bandaravičiaus firmos „Banvika“ apeliacinis skundas patenkinamas iš dalies.

Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. spalio 9 d. sprendimas pakeičiamas.

Sprendimo dalis, kuria nepatenkintas pareiškėjo prašymas ištirti, ar Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalis, kur nurodoma, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 straipsnio 3 daliai, panaikinama.

Pripažįstama, jog Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalis, kur nurodoma, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos“ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 straipsnio 3 daliai ir netaikoma nuo Konstitucijos įsigaliojimo dienos, t.y. nuo 1992 m. lapkričio 2 d.

Pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis, kuria pripažinta, kad Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalis, kur nurodoma, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos“ neprieštaravo Fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 straipsniui (įstatymo 26 straipsnio redakcijos, galiojusios iki 1998 09 29 įstatymo Nr. VIII–865, įsigaliojimo), Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 straipsniams, ir nepatenkintas pareiškėjo prašymas nustatyti, ar po Lietuvos Respublikos juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo (1996 m. liepos 2 d. Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo Nr. I–1426) priėmimo galioja Finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedas „Individualios (personalinės) įmonės ir ūkinės bendrijos pajamų deklaracijos užpildymo ir apskaitos vedimo tvarka“, paliekama nepakeista.

Dėl teismo sprendimo neteisėtumo aiškinant Administracinių bylų teisenos įstatymo, priimto 1999 m. sausio 14 d., 30 str. įtvirtintas normas

Pirmosios instancijos teismas netenkino prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalies nuostata, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...)“

ekonominės sankcijos” atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 straipsnio 3 dalį, konstatavęs, jog Administracinių bylų teisenos įstatymo 30 straipsnyje, reglamentuojančiame teismų teisę kreiptis į administracinę teisumą su prašymu ištirti norminio akto teisėtumą, nurodyta, kad bendrosios kompetencijos ar specializuotas teismas turi teisę nutartimi kreiptis į administracinę teisumą prašydamas patikrinti, ar toks aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį aktą, o tai reiškia, kad įstatyme nenumatyta administracinio teismo teisė tirti administravimo subjekto priimto norminio akto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai klausimą.

Toks ABTĮ 30 str. normų vertinimas yra ydingas iš esmės.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 7 str. įtvirtinta principinė nuostata, jog negalioja joks įstatymas ar kitas teisės aktas, priešingas Konstitucijai.

Teisinius valstybės pagrindus nustatančio aukščiausiojo pagal savo padėtį teisės šaltinių sistemoje akto, paprastai vadinamo Pagrindiniu įstatymu, eliminavimas vertinant viešojo administravimo subjekto priimto norminio pobūdžio akto teisėtumą reikštų akivaizdų alogizmą teisės taikymo praktikoje ir tiesioginę Konstitucijos 7 str. įtvirtintos normos, jog kiekvienas šalyje priimamas teisės aktas turi atitikti Konstituciją, pažeidimą.

Todėl pabrėžiama, kad priešingai nei sprendime nurodė pirmosios instancijos teismas, atliekant tyrimą, ar Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalis, kur nurodoma, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos” neprieštarauja Fizinų asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 straipsniui, Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 straipsniams, pirmiausia patikrinamas šio akto konstitucingumas, t.y. ar jis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 straipsnio 3 daliai.

Ginčijamas norminis aktas buvo priimtas 1990 m. gruodžio 13 d. Lietuvos Respublikos Konstitucija įsigaliojo 1992 m. lapkričio 2 d. Tačiau Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalyje įtvirtintos normos individualioje byloje, nagrinėjamoje teisme, taikomos 1996 m. sausio 1 d. – 1997 m. gruodžio 31 d. laikotarpiu susiformavusiems mokesčių teisiniams santykiams reguliuoti. Todėl kolegija atlieka tyrimą, ar centrinio viešojo administravimo subjekto priimtas norminis aktas atitiko Konstitucijos 127 str. 3 d. įtvirtintą normą nuo jos įsigaliojimo momento.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad mokesčius nustato Lietuvos Respublikos įstatymai. O Konstitucijos 67 str.

15 p. įtvirtinta: „Seimas nustato valstybinius mokesčius ir kitus privalomus mokėjimus”. Kaip pabrėžė Konstitucinis Teismas 1998 m. spalio 9 d. nutarime dėl Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo 13 str. pirmosios dalies 2 punkto ir šio straipsnio antrosios dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, „šiomis Konstitucijos normomis yra ne tik įtvirtinta Seimo prerogatyva nustatyti mokesčius, bet ir nustatyta, kokia teisės akto forma toks teisinis reguliavimas atliekamas. Taigi mokesčius gali nustatyti tik įstatymas”.

Fizinių asmenų pajamų mokesčių, kurį moka fiziniai asmenys ir juridinio asmens teisių neturinčios individualios įmonės, nustatė Fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinasis įstatymas, priimtas 1990 m. spalio 5 d. Šio įstatymo 26 str. yra nurodoma, kad juridinio asmens teisių neturinčių individualių (personalinių) įmonių apmokestinamosios pajamos nustatomos iš bendrųjų įplaukų atskaičius Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 str. išvardytas ir juridinę galią turinčiais dokumentais patvirtintas išlaidas (straipsnio redakcijoje, galiojusioje iki 1997 06 30), sąnaudas (straipsnio redakcijoje, galiojusioje nuo 1997 07 01 iki 1997 12 31) toms įplaukoms gauti.

Pažymėtina, kad bendrųjų įmonės įplaukų nustatymo tvarka Fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinajame įstatyme nebuvo reglamentuota iki 1998 m. rugsėjo 29 d. įstatymo Nr. VIII–865, kuriuo pakeistas 26 str., įsigaliojimo.

Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymas Nr. 50, kurio 4 punktu patvirtinta „Individualių (personalinių) įmonių ir ūkinių bendrųjų pajamų deklaracijos užpildymo ir apskaitos vedimo tvarka” (įsakymo 5 priedas), buvo priimtas vykdant Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. spalio 9 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo įsigaliojimo” 5.3 punkto reikalavimus. Šios tvarkos 8 dalyje nustatyta, kad Deklaracijos 4 eilutėje rodomos bendrosios komercinės–ūkinės veiklos įplaukos, gautos už realizuotą produkciją, atliktus darbus, suteiktas paslaugas, gautos palūkanos už išduotas paskolas bei lėšas, saugomas bankų įstaigose, gautos ekonominės sankcijos ir kitos komercinės–ūkinės veiklos pajamos. Taigi akivaizdu, kad Tvarkos 8 d. nustatyta deklaruojamų įmonės bendrųjų įplaukų – apmokestinamojo objekto apskaičiavimui reikšmingo įmonės veiklos rezultato, struktūra.

Mokestis yra suprantamas kaip mokesčio įstatyme mokesčio mokėtojui nustatyta piniginė prievolė valstybei, kurios tikslas gauti pajamų valstybės (savivaldybės) funkcijoms vykdyti. Laikantis tokio apibrėžimo, nes būtent ši

mokesčio samprata buvo įtvirtinta vėliau priimtame Mokesčių administravimo įstatyme, galima padaryti išvadą, kad piniginė prievolė reiškia ne tik tarifą, prievolės dydį pinigine išraiška, bet ir apmokestinimo objektą, kurio nustatymui pagal įstatymą yra reikšmingos įmonės bendrosios įplaukos ir sąnaudos toms įplaukoms gauti. Jeigu mokesčio objekto – apmokestinamųjų pajamų nustatymui reikalinga įstatyminė forma, suprantama, jog įstatymas turi apibrėžti ir jų struktūrinę sudėtį – bendrųjų įplaukų bei sąnaudų toms įplaukoms gauti turinį.

Fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinasis įstatymas nustatė tik sąnaudų įplaukoms gauti struktūrą pagal Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 str. įtvirtintas taisykles (įstatymo 26 str.), o bendrųjų įplaukų, reikšmingų apskaičiuojant fizinių asmenų pajamų mokesčiu apmokestinamąsias įmonės pajamas, struktūros neapibrėžė. Gaunamos ekonominės sankcijos prie bendrųjų įmonės įplaukų, reikšmingų apskaičiuojant fizinių asmenų pajamų mokesčiu apmokestinamąsias įmonės pajamas, priskirtos centrinio viešojo administravimo subjekto norminio pobūdžio aktu.

Todėl yra pagrindas konstatuoti, jog pažeista konstitucinė norma dėl teisinio reglamentavimo formos reikalavimų mokesčių prievoliniams santykiams reguliuoti, o dėl to pripažįstama, jog Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalis, kur nurodoma, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos” prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 straipsnio 3 daliai.

Kadangi pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 7 str. negalioja joks įstatymas ar kitas teisės aktas priešingas Konstitucijai, Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalis, kur nurodoma, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos”, negali būti taikoma nuo Konstitucijos įsigaliojimo dienos, t.y. nuo 1992 m. lapkričio 2 d.

Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalies nuostatos, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos” atitikimo Fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 straipsniui, Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 straipsniams

Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50, patvirtintos Individualių (personalinių) įmonių ir ūkinių bendri-

jų pajamų deklaracijos užpildymo ir apskaitos vedimo tvarkos (įsakymo 5 priedas) 8 dalyje, kaip jau minėta, nustatyta, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos bendrosios komercinės–ūkinės veiklos įplaukos, gautos už realizuotą produkciją, atliktus darbus, suteiktas paslaugas, gautos palūkanos už išduotas paskolas bei lėšas, saugomas bankų įstaigose, gautos ekonominės sankcijos ir kitos komercinės–ūkinės veiklos pajamos”.

Lietuvos Respublikos fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 26 straipsnio redakcijose, galiojusiose iki 1998 09 29 įstatymo Nr. VIII–865, išsigaliojimo nurodoma, kad apmokestinamosios pajamos nustatomos iš bendrųjų įplaukų atskaičius Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 straipsnyje išvardytas ir juridinę galią turinčiais dokumentais patvirtintas sąnaudas (išlaidas – straipsnio, galiojusio iki 1997 06 30, redakcija) toms įplaukoms gauti. Tačiau bendrųjų įplaukų struktūros ar Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str. nustatytos bendrųjų įplaukų skaičiavimo tvarkos taikymo pagrindų fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 26 straipsnis nenumatė.

Nesant teisinio pagrindo neturinčių juridinio asmens teisių įmonių bendrųjų įplaukų, reikšmingų nustatant apmokestinamas fizinių asmenų pajamų mokesčiu pajamas, skaičiavimui taikyti Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str., negali būti ir prieštaravimo tarp skirtingus teisinius santykius reguliuojančių teisės normų: Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str. taikomas realizacinėms ir nerealizacinėms pajamoms, reikšmingoms apskaičiuojant juridinių asmenų pelno mokesčiu apmokestinamąjį pelną, nustatyti; to paties įstatymo 5 str., kurio nuostatos taikomos ir fizinių asmenų pajamų mokesčiu apmokestinamoms juridinio asmens teisių neturinčioms įmonėms, apibrėžia įmonės kaštų ir išlaidų, atimamų apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną (pajamas), struktūrą; tuo tarpu Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalyje yra apibūdinama bendrųjų įplaukų, reikšmingų apskaičiuojant fizinių asmenų pajamų mokesčiu apmokestinamas juridinio asmens teisių neturinčių įmonių pajamas, struktūra.

Dėl teismo sprendime išdėstytų nepagrįstų argumentų

Teismas sprendime nurodė, kad pagal Lietuvos Respublikos fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 26 straipsnio pakeitimo įstatymu Nr. VIII–1813 pakeistą 26 straipsnį, remiantis Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str. skaičiuojant individualių įmonių bendrąsias įplaukas į jas neįskaitomos gautos baudos ir delspinigiai. Juridinių asmenų pelno

mokesčio 5 str. 1 d. 6 p. nurodoma, kad nustatant apmokestinamąjį pelną, iš bendrųjų įmonės pajamų atimami mokesčiai, rinkliavos bei kitos privalomos įmokos (...), išskyrus pridėtinės vertės mokesťį, mokamą į biudžetą, palūkanas už valstybinio kapitalo naudojimą bei baudas ir delspinigius. Padaryta išvada, kad pagal šią nuostatą iš įmonės realizacinių pajamų, nustatant apmokestinamąjį pelną, neišskaičiuojami delspinigiai ir baudos, t.y. ekonominės sankcijos, todėl skaičiuojant individualios įmonės bendrąsias įplaukas, kurias sudaro realizacinės ir nerealizacinės įplaukos, apskaičiuojamos pagal Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 str., įskaitomos gautos ekonominės sankcijos, o tai ir yra numatyta ginčijamo įsakymo 5 priedo 8 dalyje.

Juridinių asmenų pelno mokesčio 5 str. 1 d. 6 p. yra nurodoma, jog į išlaidas, mažinančias apmokestinamąsias pajamas, neįskaitomos mokesčio mokėtojo sumokėtos baudos ir delspinigiai. Tokia įstatymo leidėjo pozicija turi akivaizdų loginį pagrindimą – aplaidi ūkinė–komercinė veikla, dėl to yra mokamos baudos bei delspinigiai, t.y. prievolių nevykdymas arba netinkamas jų vykdymas negali sudaryti sąlygų apmokestinamoms pajamoms sumažinti.

Pagal Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str. gaunamos iš kitų subjektų baudos ir delspinigiai negali būti priskiriami prie įmonės realizavimo pajamų, kaip nurodė teismas. Šios ekonominių sankcijų pavidalu gautos įplaukos pagal Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str. redakciją, įsigaliojusią nuo 1996 m. liepos 13 d., nelaikomos ir nerealizacinėmis pajamomis, reikšmingomis apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną.

Tuo tarpu Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalyje nustatyta, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos”, o tai reiškia iš esmės skirtingą teisinį reguliavimą, nei anksčiau paminėtas Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str. redakcijoje, įsigaliojusioje nuo 1996 m. liepos 13 d.

Taigi pirmosios instancijos teismas klaidingai vertino Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo nuostatas.

Dėl ginčijamo teisės akto atitikimo aukštesnės galios teisės aktuose nustatytai priėmimo, pasirašymo, paskelbimo ar įsigaliojimo tvarkai

Teisės aktų teisėtumo vertinimas apima ir atitikimo aukštesnės galios teisės aktuose nustatytai priėmimo, pasirašymo, paskelbimo ar įsigaliojimo tvarkai tyrimą.

Ginčijamo įsakymo nepaskelbimo Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos ir Vyriausybės žiniuose, kurios buvo leidžiamos 1990 metais, problema nurodyta pareiškėjo Jonavos rajono apylinkės teismo nutartyje.

Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymas Nr. 50 priimtas galiojant Laikinajam Pagrindiniam Įstatymui (pripažintam netekusiu galios 1992 11 06 įstatymu), kuriame nebuvo nuostatos dėl norminių aktų galiojimo juos paskelbus.

Kadangi iki įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ (1993 m. balandžio 6 d., Nr. I–119) įsigaliojimo nebuvo teisės aktais nustatytos privalomos ministerijų priimamų norminių aktų skelbimo tvarkos, ginčijamas įsakymas įgijo norminio akto statusą nuo jo pasirašymo dienos.

Dėl prašymo nustatyti, ar po Lietuvos Respublikos juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo (1996 m. liepos 2 d. Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. I–1426) priėmimo galioja Finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedas „Individualios (personalinės) įmonės ir ūkinės bendrijos pajamų deklaracijos užpildymo ir apskaitos vedimo tvarka“

Pagal ABTĮ 29 str. 2 d. (įstatymo 1999 m. sausio 14 d. redakcija), o būtent šios procesinės normos pagrindu buvo kreiptasi į Aukštesnųjų administracinę teisumą, ir ABTĮ 7 str. 2 d. 1 p. administraciniai teismai nustato, ar viešojo administravimo subjekto priimtas norminio pobūdžio teisės aktas yra teisėtas, t.y. ar jis neprieštarauja aukštesnės galios norminiams aktams: Konstitucijai, įstatymams ir Vyriausybės nutarimams. Šiuo atveju prašoma nustatyti akto galiojimo faktą dėl mokestinių santykių teisinio reguliavimo pasikeitimų, o ne įvertinti, ar jis neprieštarauja Lietuvos Respublikos juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsniui 1996 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. I–1426 redakcijoje. Toks prašymas nepagrįstas ir negali būti tenkinamas.

Finansų ministro 2000 m. kovo 28 d. įsakymu Nr. 70 „Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministro 1999 m. vasario 11 d. įsakymo Nr. 33 „Dėl Lietuvos Respublikos fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 37 straipsnio 6 dalies nuostatų įgyvendinimo“ dalinio pakeitimo“ „Individualios (personalinės) įmonės ir ūkinės bendrijos pajamų deklaracijos užpildymo ir apskaitos vedimo tvarka“ (5 priedas), patvirtinta Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymu Nr. 50, pripažinta netekusia galios.

Tačiau tai neužkerta kelio šios bylos nagrinėjimui, nes ginčijamo norminio akto teisėtumo vertinimas sudaro teisinės prielaidas padaryti išvadas, ar jo pagrindu atsiradusios mokestinės prievolės yra teisėtos.

Apeliaciniame skunde nurodoma, jog pirmosios instancijos teismas vilkino bylą, be pagrindo atidėdamas nagrinėjimą.

Šį faktą patvirtinančių aplinkybių nenustatyta. Byla išnagrinėta antrame posėdyje. Pirmasis atidėtas sutapus dviejų bylų nagrinėjimo laikui.

Niekuo nepagrįstas ir tvirtinimas, kad buvo priimtas priešingas sprendimas nei šiuo metu ginčijamas.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ABTĮ 115–117 str., 139 str., 140 str. 1 d. 3 p., teisėjų kolegija

n u t a r ė :

V. Bandaravičiaus firmos „Banvika“ apeliacinį skundą patenkinti iš dalies.

Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. spalio 9 d. sprendimą pakeisti.

Sprendimo dalį, kuria nepatenkintas pareiškėjo prašymas ištirti, ar Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalis, kur nurodoma, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos“ neprieštaruja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 straipsnio 3 daliai, panaikinti.

Pripažinti, jog Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalis, kur nurodoma, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos“ prieštaruja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 straipsnio 3 daliai, ir netaikoma nuo Konstitucijos įsigaliojimo dienos, t.y. nuo 1992 m. lapkričio 2 d.

Pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria pripažinta, kad Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalis, kur nurodoma, kad „Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos“ neprieštaravo Fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymo 26 straipsniui (įstatymo 26 straipsnio redakcijos, galiojusios iki 1998 09 29 įstatymo Nr. VIII–865, įsigaliojimo), Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 straipsniams, ir nepatenkintas pareiškėjo prašymas nustatyti, ar po Lietuvos Respublikos juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo (1996 m. liepos 2 d. Juri-

dinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo Nr. I–1426) priėmimo galioja Finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedas „Individualios (personalinės) įmonės ir ūkinės bendrijos pajamų deklaracijos užpildymo ir apskaitos vedimo tvarka“, palikti nepakeistą.

Nutartis galutinė ir kasacine tvarka neskundžiama.

1.1.8. Dėl teismo išlaidų atlyginimo administracinėje byloje pagal prašymą ištirti norminio administracinio akto teisėtumą

Teismo sprendimas byloje dėl norminio akto teisėtumo netraktuotinas konkrečios proceso šalies naudai priimtu sprendimu ABTĮ 44 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos normos prasme.

Todėl administracinėse bylose dėl prašymų ištirti norminių administracinių aktų teisėtumą šalių turėtos teismo išlaidos negali būti atlyginamos.

Administracinė byla Nr. A⁷–278/2001

NUTARTIS

2001 m. gegužės 31 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko G. Kryževičiaus, teisėjų B. Janavičiūtės ir A. Taminsko, teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo trečiojo suinteresuoto asmens Viktoro Bandaravičiaus prašymą dėl teismo išlaidų atlyginimo. Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, 2001 m. gegužės 8 d. apeliacine tvarka išnagrinėjusi administracinę bylą pagal V. Bandaravičiaus firmos „Banvika“ apeliacinį skundą dėl Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. spalio 9 d. sprendimo byloje dėl norminio akto teisėtumo, iš dalies patenkino apeliacinį skundą, pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimą ir pripažino, kad Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo 8 dalis, kur nurodoma, kad

„Deklaracijos 4 eilutėje rodomos gautos (...) ekonominės sankcijos” prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 straipsnio 3 daliai.

Administracinė byla dėl norminio administracinio akto – Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1990 m. gruodžio 13 d. įsakymo Nr. 50 5 priedo nuostatų teisėtumo ištyrimo buvo pradėta pagal prašymą ištirti norminį administracinio akto teisėtumą dėl individualios bylos – į Aukštesnįjį administracinį teismą buvo kreiptasi Jonavos rajono apylinkės teismo 2000 m. vasario 14 d. nutartimi civilinėje byloje pagal pareiškėjo V. Bandaravičiaus firmos „Banvika” skundą dėl Kauno apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos sprendimo panaikinimo.

Tretysis suinteresuotas asmuo V. Bandaravičius Vyriausiajam administraciniam teismui pateikė prašymą dėl teismo išlaidų šioje administracinėje byloje atlyginimo.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

V. Bandaravičiaus prašymas dėl teismo išlaidų atlyginimo netenkinamas.

ABTĮ 44 str. 1 d. nustatyta, kad proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę gauti iš kitos šalies savo išlaidų atlyginimą.

ABTĮ II skyriaus pirmojoje dalyje, reglamentuojančioje administracinių bylų nagrinėjimo pirmąją instanciją bendrąsias taisykles, 88 str. išvardytos teismo sprendimo rūšys, kurios siejamos su pareiškėjo skundo (prašymo) reikalavimo išsprendimu, t.y. atmesti arba patenkinti skundą.

ABTĮ šešioliktojo skirsnio, kuriame nustatytos pareiškimų ištirti norminių administracinių aktų teisėtumą nagrinėjimo specialios taisyklės, 115 str. numatyta, kad teismas, išnagrinėjęs tokį prašymą, gali pripažinti skundžiamą norminį aktą teisėtu arba jį pripažinti prieštaraujančiu įstatymui ar Vyriausybės norminiam aktui ir laikyti jį panaikintu, t.y. tokių bylų tikslas yra ne pareiškėjo individualaus reikalavimo, susijusio su jo teisių pažeidimu, išsprendimas, bet norminio administracinio akto teisėtumo įvertinimas, sudarantis prielaidas išspręsti individualią bylą (jei prašymas dėl norminio administracinio akto teisėtumo paduotas individualioje byloje). Todėl teismo sprendimas tokiose bylose negali būti traktuojamas konkrečios proceso šalies naudai priimtu sprendimu ABTĮ 44 str. 1 d. normos prasme.

Išdėstytų motyvų ir paminėtų teisės normų pagrindu darytina išvada, kad administracinėse bylose dėl prašymų ištirti norminių administracinių aktų

teisėtumą teismo išlaidos negali būti atlyginamos, todėl V. Bandaravičiaus prašymas netenkinamas.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 45 straipsnio 2 dalimi,

n u t a r ė :

Trečiojo suinteresuoto asmens V. Bandaravičiaus prašymo dėl teismo išlaidų atlyginimo netenkinti.

Nutartis neskundžiama.

1.1.9. Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. spalio 4 d. įsakymu Nr. 316 patvirtinto Organizacinio tvarkomojo statybos techninio reglamento STR 1.07.01:1999 20 punkto

Administracinė byla Nr. I⁸-7/2001

SPRENDIMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2001 m. gegužės 29 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko R. Klišausko, teisėjų A. Ablingio ir A. Baranovo, sekretoriaujant R. Barysaitei,

dalyvaujant atsakovo atstovei I. Sabaliūtei, trečiojo suinteresuoto asmens M. Stračkaičio atstovui advokatui M. Kukaičiui,

teismo posėdyje išnagrinėjo administracinę bylą pagal Klaipėdos m. apylinkės teismo 2000 m. rugsėjo 5 d. nutartį dėl prašymo ištirti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 10 04 įsakymu Nr. 316 patvirtinto organizacinio tvarkomojo statybos techninio reglamento STR 1.07.01:1999 „Leidimų statyti ir griauti išdavimo tvarka” teisėtumą.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

E. Bertašienė kreipėsi į Klaipėdos m. apylinkės teismą, prašydama įpareigoti daugiabučio gyvenamojo namo bendrasavininkį M. Stračkaitį duoti jai notariškai patvirtintą sutikimą įrengti gyvenamojo namo palėpėje gyvenamąją patalpą, ją įregistruojant jos nuosavybės teise.

Klaipėdos m. apylinkės teismas, nagrinėdamas šią bylą, 2000 09 05 nutartimi nutarė prašyti ištirti aplinkos ministro 1999 10 04 įsakymu Nr. 316 patvirtinto Organizacinio tvarkomojo statybos techninio reglamento STR 1.07.01:1999 teisėtumą. Tai motyvavo tuo, kad minėto akto 20 punkte išdėstytos nuostatos dėl privalomai būtino notariškai patvirtinto bendrasavininkių sutikimo statytojui įsirengti patalpas ir jas įsiregistruoti nuosavybės teise, neatitinka CK 44 str. reikalavimų, nes tokiu atveju asmuo, duodantis tokį sutikimą, praranda teisę į savo nuosavybės dalį. Toks nuosavybės dalies atsisakymas yra dvišalis sandoris, kurio formos sudarymo taisyklės, numatytos CK 44 str., prieštarauja minėto akto nuostatomis.

Kolegija konstatuoja, kad skundžiama norminio akto – Organizacinio tvarkomojo statybos techninio reglamento STR 1.07.01:1999, patvirtinto aplinkos ministro 1999 10 04 įsakymu Nr. 316 (toliau – STR), dalis (20 punktas) atitinka CK 44 str. reikalavimus.

Iš Klaipėdos m. apylinkės teismo nutarties, kuria prašoma ištirti STR 20 p. teisėtumą, turinio matyti, kad teismas savo abejonę dėl šio akto teisėtumo grindžia remdamasis CK 44 str.

CK 44 str., reglamentuojantis notarinės sandorių formos privalomumą, nustato bendrą taisyklę, pagal kurią, nesant specialaus įstatymo nurodymo, notarinė forma sandoriui nėra privaloma.

Skundžiamo STR 20 p. nustatyta, kad statytojui leidimas statyti statinį ar keisti jo paskirtį yra išduodamas be kitų reikiamų dokumentų, turint ir notariškai patvirtintą bendrasavininkių sutikimą, kuriame turi būti nurodyta, kad šie sutinka, jog statytojas įsirengtų patalpas ir savo vardu įregistruotų nuosavybės teises į šias patalpas.

Tokiu būdu, neišeinant iš teismo nutartyje pateiktų argumentų, kuriais grindžiama abejonė dėl STR 20 p., ribų, teisėtumo, yra nustatomas šios bylos nagrinėjimo dalykas – ar STR 20 p. reikalavimas statytojui pateikti notariškai patvirtintą bendrasavininkių sutikimą atitinka CK 44 str. nuostatas (ABTĮ 112 str. 1 d., 113 str.). Iš STR 1 p. matyti, kad šio reglamento paskirtis yra nustatyti leidimų statyti, rekonstruoti, remontuoti ir griauti statinius arba keisti statinių ar savarankiškai naudojamų jų dalių paskirtį išdavimo tvarką, t.y. juo reguliuojamos tam tikros sąlygos nekilnojamojo turto srityje, kurių buvimas

gali sukurti, pakeisti ar panaikinti teises į nekilnojamąjį turtą statytojui ir kitiems asmenims. Viena iš tokių sąlygų ir yra notariškai patvirtintas bendrasavininkų sutikimas, jei statinys priklauso dviem ar daugiau savininkų.

Nors STR šio bendrasavininkų sutikimo ir neįvardija kaip sandorio, tačiau iš šio sutikimo suformuoto turinio – bendrasavininkui reikia sutikti, kad statytojas įsirengtų patalpas ir jas įregistruotų savo nuosavybe, t.y. jis turi atsisakyti dalies savo nuosavybės teisių, sukuriant nuosavybės teisę į nekilnojamąjį turtą statytojui, matyti, jog šis sutikimas savo esme atitinka sandorio sąvoką, numatytą CK 40 str.

Tokiu būdu aptariamo sutikimo formai turi būti taikomi tie patys reikalavimai, kurie yra numatyti ir atskirų sutarčių sudarymo formai (CK antrasis poskyris).

Įstatymu (CK 255, 255¹, 282 str.) nustatyta, kad tiek atlygintinės, tiek neatlygintinės sutartys dėl nekilnojamojo turto perleidimo turi būti notariškai patvirtintos.

Iš to darytina išvada, kad skundžiamame norminiame akte numatytas reikalavimas dėl tokio pobūdžio sutikimų notarinio patvirtinimo atitinka CK 44 str. reikalavimus.

Dėl to skundžiamas STR 20 punktas pripažintinas teisėtu.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymu 115 str. 1 d. 1 p.,

n u s p r e n d ė :

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 10 04 įsakymu Nr. 316 patvirtinto Organizacinio tvarkomojo statybos techninio reglamento STR 1.07.01:1999 dvidešimtą punktą pripažinti teisėtu ir Klaipėdos m. apylinkės teismo prašymą dėl jo panaikinimo atmesti.

**1.1.10. Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1992 m.
spalio 9 d. rašto Nr. 03–41 „Dėl muito mokesčių už
importuojamus alkoholinius gėrimus“ 2 dalies**

Pranešėjas S. Gudynas
Teisėja D. Kutrienė

Administracinė byla Nr. I¹⁰–09/2001

SPRENDIMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

Vilnius
2001 m. birželio 1 d.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko S. Gudyno, teisėjų G. Kryževičiaus ir R. Piličiausko, sekretoriaujant R. Barysaitei,

dalyvaujant Lietuvos Respublikos finansų ministerijos atstovams E. Petraitienei ir J. Rėksniui, trečiųjų suinteresuotųjų asmenų atstovams I. Janavičiui ir K.A. Purvinskiui,

viešame teismo posėdyje išnagrinėjo administracinę bylą pagal Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos prašymą dėl norminio akto teisėtumo.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą,

n u s t a t ė :

Vilniaus apygardos teismas apeliacine tvarka nagrinėjo civilinę bylą pagal pareiškėjo UAB „aKRRa“ ir suinteresuotojo asmens Vilniaus apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos apeliacinį skundą dėl Vilniaus miesto pirmojo apylinkės teismo sprendimo byloje pagal pareiškėjo UAB „aKRRa“ skundą dėl Vilniaus miesto valstybinės mokesčių inspekcijos sprendimo panaikinimo.

Skundu UAB „aKRRa“ prašė panaikinti Vilniaus miesto valstybinės mokesčių inspekcijos 1997 m. rugpjūčio 18 d. sprendimo dalį, kuria patvirtintas valstybinės mokesčių inspekcijos pareigūnės nurodymas pervesti į biudžetą 2548 litus individualaus akcizo mokesčių ir dvigubo dydžio šio mokesčio baudą – 5168 litus. Toks nurodymas duotas dėl to, kad UAB „aKRRa“ 1993 metais be dokumentų pirkė alkoholinių gėrimų už 9170 litų ir nesumokėjo individualaus akcizo (muito) mokesčio įvežamiems į Lietuvos Respubliką spiritu, degtinės ir kitiems gaminiams. Savo prašymą UAB „aKRRa“ motyvavo tuo, kad pagal 1991 m. sausio 31 d. Lietuvos Respublikos laikinąjį muitų tarifų įstatymą Nr. 1–1029, akcizus į biudžetą moka prekių gamintojai ir importuotojai. UAB „aKRRa“ neįvežė į Lietuvos Respublikos teritoriją Valstybinės mokesčių inspekcijos pareigūnės akte nurodytų alkoholinių gėrimų. Šiuos

gėrimus bendrovė įsigijo iš asmenų Lietuvos Respublikos teritorijoje, todėl neturi už juos mokėti individualaus akcizo (muito) mokesčio ir baudos už šio mokesčio nesumokėjimą.

Lietuvos Respublikos finansų ministerija 1992 m. spalio 9 d. raštu Nr. 03–41 „Dėl muitų mokesčių už importuojamus alkoholinius gėrimus“ nuostatė, kad atskiri gyventojai, įmonės ir organizacijos, įvežančios alkoholinius gėrimus bei pateikiančios jais prekiauti kitoms nepriklausomai nuo nuosavybės formų įmonėms, privalo perduoti joms dokumentų nuorašus apie individualaus akcizo (muito) sumokėjimą į valstybės biudžetą. Tuo atveju, jei nepateikiami dokumentai apie muito sumokėjimą į biudžetą už nuo 1992 m. spalio 1 d. priimtus alkoholinius gėrimus, jį sumoka prekiaujanti įmonė.

Todėl pareiškėjas – Vilniaus apygardos teismas prašė ištirti, ar Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1992 m. spalio 9 d. rašto Nr. 03–41 „Dėl muito mokesčių už importuojamus alkoholinius gėrimus“ 2 dalies nuostata, kad individualaus akcizo (muito) mokesčių už alkoholinius gėrimus, priimtus nuo 1992 m. spalio 1 d., turi sumokėti gėrimais prekiaujanti įmonė, atitinka Lietuvos Respublikos laikinojo muitų tarifų įstatymo, priimto 1991 m. sausio 31 d., Nr. I–1029, 1, 5 ir 6 straipsnių nuostatas.

Lietuvos Respublikos finansų ministerija atsiliepime teismui nurodė, kad laikinojo muitų tarifų įstatymo 1 straipsnis numatė muitų tarifus išvežamoms ir gabenamoms tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją prekėms bei kitoms vertybėms nustatymo, muitų taisyklių sistemos sudarymo ir taikymo tvarką. Pagal šio įstatymo 4 straipsnį visos į Lietuvos Respublikos teritoriją ar iš jos teritorijos gabenamos prekės ir kitos vertybės turi būti apmokestinamos. Tačiau konkretus mokesčio mokėtojas nenurodytas. Pagal Laikinojo muitų tarifų įstatymo 2 straipsnį muitų tarifus pagal prekių ir krovinių pobūdį, apskaičiavimo metodus bei tarifų struktūrą tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Vyriausybė 1991 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. 216 „Dėl alkoholinių gėrimų gamybos bei prekybos jais“ Finansų ministerijai pavedė nustatyti akcizą už įvežamus į Lietuvos Respubliką alkoholinius gėrimus. O Vyriausybės 1991 m. gruodžio 10 d. nutarimu Nr. 541 „Dėl apyvartos mokesčio pakeitimo į bendrąjį akcizą“ Finansų ministerijai buvo pavesta nustatyti akcizo apskaičiavimo ir mokėjimo tvarką, terminus bei lengvatas ir nustatyti atskirioms prekėms individualius akcizus. Finansų ministerijos 1992 m. spalio 9 d. rašto Nr. 03–41 2 dalyje nebuvo nustatytas naujas muitų tarifas, o preziumuojama, kad nepateikęs dokumento, įrodančio muito už įvežtus alkoholinius gėrimus sumokėjimą, muito mokesčių už įvežamus alkoholinius gėrimus privalo sumo-

kėti prekiaujanti įmonė. Finansų ministerijos nuomone, ši nuostata neprieštarauja paminėtiems norminiams aktams.

UAB „aKRRa” atstovas teismo posėdyje pakartojó šios bendrovės skunde teismui išdėstytus argumentus.

Vyriausiasis administracinis teismas

k o n s t a t u o j a :

Lietuvos Respublikos laikinojo muitų tarifų įstatymo (1991 m. sausio 31 d. redakcija Nr. I–1029) 2 straipsnyje buvo nustatyta, kad Lietuvos Respublikos muitų tarifas – tai susistemintas mokesčių, kuriais apmokestinamos išvežamos, įvežamos ir gabenamos per Lietuvos Respublikos teritoriją prekės bei kitos vertybės, normų rinkinys. Muitų tarifus pagal prekių ir krovinijų pobūdį, apskaičiavimo metodus bei tarifų struktūrą tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Šio įstatymo 5 straipsnis nustatė, kad muitų tarifai rengiami, nustatomi, panaikinami ir keičiami laikantis šio įstatymo ir tvarkos, kurią nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė. O 6 straipsnyje nustatyta, kad pagal prekių ir krovinijų pobūdį taikomi šie muitai:

1) išvežamieji – mokami už išvežamas iš Lietuvos Respublikos prekes ir kitas vertybes;

2) įvežamieji – mokami už įvežamas į Lietuvos Respubliką prekes ir kitas vertybes;

3) sezoniniai – mokami tam tikrą laikotarpį išvežant arba įvežant kai kurias prekes ir kitas vertybes.

Iš paminėtų normų turinio matyti, kad 1991 m. sausio 31 d. priimtas Lietuvos Respublikos laikinasis muitų tarifų įstatymas Nr. I–1029 numatė, kad turi būti apmokestinamos maito mokesčiu išvežamos, įvežamos ir gabenamos per Lietuvos Respublikos teritoriją prekės ir kitos vertybės. Šiame įstatyme nėra tiesiogiai įvardyti maito mokėtojai už išvežamas, įvežamas ar gabenamas per Lietuvos Respublikos teritoriją prekes ir kitas vertybes. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad maito mokestis yra piniginė prievolė valstybei už importuojamas ir eksportuojamas prekes, darytina išvada, kad ši prievolė tenka asmenims, išvežantiems, įvežantiems ar gabenantiems per Lietuvos Respublikos teritoriją prekes ir kitas vertybes. Ši prievolė įstatymo nenumatyta prekiaujančiai Lietuvos įmonei, kuri prekių į Lietuvos Respublikos teritoriją neįvežė. Lietuvos Respublikos finansų ministerija 1992 m. spalio 9 d. raštu Nr. 03–41 nustačiusi, kad tuo atveju, jei nepateikiami dokumentai apie maito

sumokėjimą į biudžetą už nuo 1992 m. spalio 1 d. priimtus alkoholinius gėrimus, jį sumoka prekiaujanti įmonė, nustatė alkoholiniais gėrimais prekiaujančiai įmonei privalę, kuri jai nenumatyta įstatymo. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1991 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. 216 ir 1991 m. gruodžio 10 d. nutarimu Nr. 541 pavėdė Finansų ministerijai nustatyti akcizą už įvežamus į Lietuvos Respubliką alkoholinius gėrimus, akcizo apskaičiavimo ir mokėjimo tvarką bei terminus. Tačiau nei įstatymu, nei Vyriausybės nutarimais Finansų ministerijai nebuvo pavesta nustatyti akcizo mokėtojus, nenumatytus įstatyme. Todėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1992 m. spalio 9 d. rašto Nr. 03–41 „Dėl maito mokesčių už importuojamus alkoholinius gėrimus“ 2 dalies nuostata, jog nepateikus dokumentų apie maito sumokėjimą į biudžetą už nuo 1992 m. spalio 1 d. priimtus alkoholinius gėrimus, jį sumoka prekiaujanti įmonė, pripažintina prieštaraujanti Lietuvos Respublikos 1991 m. sausio 31 d. Laikinojo maitų tarifų įstatymo Nr. 1–1029 2, 5 ir 6 straipsnių nuostatoms ir laikytina panaikinta nuo priėmimo dienos.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ABTĮ 115 str. 1 d. 2 p., 116 str. 2 d. ir 117 str., teisėjų kolegija

n u s p r e n d ė :

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1992 m. spalio 9 d. rašto Nr. 03–41 „Dėl maito mokesčių už importuojamus alkoholinius gėrimus“ 2 dalies nuostata, jog nepateikus dokumentų apie maito sumokėjimą į biudžetą už nuo 1992 m. spalio 1 d. priimtus alkoholinius gėrimus, jį sumoka prekiaujanti įmonė, prieštarauja Lietuvos Respublikos 1991 m. sausio 31 d. Laikinojo maitų tarifų įstatymo Nr. I–1029 2, 5 ir 6 straipsniams ir laikyti ją panaikinta nuo priėmimo dienos.

Šis Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas.

1.2. Administracinių teisės pažeidimų bylos

1.2.1. Vienos veikos kvalifikavimas ir pagal ATPK, ir pagal BK (ATPK 85 str. 2 d. ir BK 234 str. 1 d.)

BK 234 str. dispozicija yra formalios sudėties, atsakomybei pagal šį straipsnį atsirasti užtenka paties neteisėto šaunamojo ginklo laikymo, nešiojimo ir panašaus fakto. BK 234 str. dispozicija neapima tų atvejų, kai tokiu neteisėtu šaunamojo ginklo naudojimu yra padaromi ir kiti neteisėti veiksmai, už kuriuos yra numatyta atsakomybė kituose norminiuose aktuose.

Kadangi neteisėtoje medžioklėje panaudojamas šaunamasis ginklas, šia veika pasikėsinama į du skirtingus įstatymais saugomus objektus – visuomenės saugumą ir viešąją tvarką (BK 10 skirsnis) bei aplinkos apsaugą (ATPK 7 skirsnis), t.y. minėta veika tuo pačiu metu buvo padaryti du neteisėti veiksmai – nusikaltimas ir administracinis teisės pažeidimas.

Apeliacinės instancijos teismo
pranešėjas R. Klišauskas
Pirmosios instancijos teismo
teisėjas G. Poškus

Administracinė byla Nr. 299⁸–01/2001

SPRENDIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2001 m. kovo 13 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko R. Klišausko, teisėjų N. Piškinaitės ir R. Piličiausko, apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal Šiaulių regiono aplinkos apsaugos departamento apeliacinį skundą dėl Šiaulių apygardos administracinio teismo 2000 m. gruodžio 5 d. sprendimo.
Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

Pareiškėją Akmenės r. aplinkos apsaugos agentūra 2000 09 08 nubaudė pagal ATPK 85 str. 2 d. 1150 Lt bauda su graižtvinio šautuvo ir šaudmenų

konfiskavimu už tai, kad 2000 09 07 apie 21 val. Akmenės r., prie Spaigių kaimo esančiame miške, pareiškėjas kartu su dviem nenustatytais asmenimis dalyvavo neteisėtoje medžioklėje, panaudojant graižtvinį šautuvą, kuriuo buvo iššauti penki šūviai.

Pareiškėjas teismo prašė jam paskirtą nuobaudą panaikinti, nes jis neteisėtoje medžioklėje nedalyvavo, graižtvinis šautuvas buvo ne jo, o kito asmens. Jis įvykio metu grybavo, grožėjosi gamta.

Teismas 2000 12 05 sprendimu pareiškėjo skundą patenkino ir bylą nutraukė, nesant įvykio (ATPK 250 str. 1 d. 1 p.). Tai motyvavo tuo, kad protokolas ir nutarimas dėl savo neišsamumo neatitinka įstatymo reikalavimų. Neįrodyta, kad pareiškėjas dalyvavo neteisėtoje medžioklėje bei turėjo šautuvą, nes nenustatyti kiti šioje neteisėtoje medžioklėje dalyvavę asmenys, kurių atžvilgiu yra sustabdyta baudžiamoji byla. Liudytojas J. Isajevas galėjo ir nematyti pareiškėjo rankose šautuvo, nes jau buvo tamsus paros metas.

Apeliaciniu skundu Šiaulių rajono aplinkos apsaugos departamentas prašo teismo sprendimą panaikinti ir priimti naują sprendimą, kuriuo būtų atmetas S. Vaičiulio skundas.

Nurodoma, kad teismo sprendimas yra nepagrįstas ir neteisėtas. Pagal Medžioklės taisyklių 44.1 p. draudžiama būti medžioklės plotuose su medžioklės įrankiais, vienam ar keliems asmenims, neturintiems teisės medžioti. Iš S. Vaičiulio paaiškinimų matyti, kad jis dalyvavo medžioklėje kitų asmenų kvietimu, kad šie asmenys ir medžiojo, t.y. šaudė. Tai, kad S. Vaičiulis turėjo šautuvą, įrodyta liudytojo J. Isajevo parodymais. Paties S. Vaičiulio parodymai yra prieštaringi ir nenuoseklūs. Nepažeista ir protokolo bei nutarimo surašymo ir priėmimo tvarka, t.y. šie procesiniai dokumentai yra teisėti.

Apeliacinis skundas tenkinamas.

Pirmosios instancijos teismo sprendimas naikinamas dėl teismo išvadų neatitikimo faktinių bylos aplinkybių, t.y. netinkamo procesinių normų pritaikymo (ABTĮ 142 str. 1 d.), priimant byloje naują sprendimą (ABTĮ 140 str. 1 d. 2 p.).

Pagal ATPK 297 str. teismas, nagrinėdamas skundą dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje, privalo patikrinti priimto nutarimo teisėtumą ir pagrįstumą.

Tikrinant nutarimo pagrįstumą yra nustatinėjama ar administracinio teisės pažeidimo protokole ir nutarime išdėstytos išvados dėl pažeidėjo kaltės atitinka faktines bylos aplinkybes, t.y. byloje surinktus įrodymus (ATPK 256 str.).

Įrodymų įvertinimas, nuo kurio priklauso tinkamas faktinių bylos aplinkybių nustatymas, turi atitikti ATPK 257 str. reikalavimus, t.y. įrodymų įvertinimas turi būti pagrįstas visapusišku, išsamiu ir objektyviu visų bylos aplinkybių viseto išnagrinėjimu.

Iš teismo sprendimo matyti, kad teismas priėjo išvadą, jog yra neįrodytas administracinio teisės pažeidimo fakto buvimas, t.y. administracinio teisės pažeidimo įvykis. Šią išvadą grindė tuo, kad baudžiamojoje byloje yra nenustatyti asmenys, turėję šautuvą neteisėtos medžioklės metu, dėl to baudžiamoji byla yra sustabdyta. Pareiškėjo kaltei pagrįsti yra nepakankami ir liudytojo J. Isajevo parodymai.

Iš byloje esančio nutarimo nuorašo baudžiamojoje byloje matyti, kad baudžiamoji byla yra iškelta pagal požymius nusikaltimo, numatyto BK 234 str. 1 d., t.y. dėl neteisėto šaunamojo ginklo laikymo, nešiojimo, įgijimo ir pan., tačiau ne dėl neteisėtos medžioklės (b.l. 37).

BK 234 str. dispozicija yra formalios sudėties, atsakomybei pagal šį straipsnį atsirasti užtenka paties neteisėto šaunamojo ginklo laikymo, nešiojimo ir pan. fakto. Tokiu būdu BK 234 str. dispozicija neapima tų atvejų, kai tokiu neteisėtu šaunamojo ginklo naudojimu yra padaromi ir kiti neteisėti veiksmai, už kuriuos yra numatyta atsakomybė kituose norminiuose aktuose.

Kadangi neteisėtoje medžioklėje buvo panaudotas šaunamasis ginklas, tai šia viena veika buvo pasikėsinta į du skirtingus įstatymais saugomus objektus – visuomenės saugumą ir viešąją tvarką (BK 10 skirsnis) bei aplinkos apsaugą (ATPK 7 skirsnis). Tokiu būdu darytina išvada, kad minėta veika tuo pačiu metu buvo padaryti du neteisėti veiksmai – nusikaltimas ir administracinis teisės pažeidimas, tai atitinka idealiosios nusikaltimų sutapties sąvoką.

Todėl teismo nuoroda į tai, kad baudžiamojoje byloje nesuradus kitų asmenų, trauktinų baudžiamojon atsakomybėn, yra negalimas ir pareiškėjo kaltės sprendimas administracinėje byloje, yra nepagrįsta ir neteisinga, nes, kaip minėta, šios dvi padarytos veikos, nors ir yra tarpusavyje susijusios, tačiau jos sudaro savarankiškus bylų nagrinėjimo dalykus ir negali būti tapatinamos.

Atsakomybei pagal ATPK 85 str. 2 d. atsirasti užtenka šio straipsnio dispozicijoje nurodytų veiksmų atlikimo.

Iš administracinio teisės pažeidimo protokolo ir nutarimo matyti, kad pareiškėjas atsakomybėn patrauktas už tai, jog dalyvavo neteisėtoje medžioklėje, panaudojant graižtvinį šautuvą, taip pažeidė Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių 16.1, 16.2, 44.1 punktus.

Šių taisyklių 16.1, 16.2 ir 17 punktai nustato, kad medžioti leidžiama asmeniui, kuris turi galiojančią medžioklės bilietą ir medžioklės lapą, į kuri šis asmuo yra įtrauktas, t.y. be šių dokumentų medžioklė yra neleidžiama, tai atitinka ATPK 85 str. 2 d. sudėties požymį – medžiojimą be reikiamo leidimo.

Iš bylos matyti, kad pareiškėjas įvykio metu buvo sulaikytas be minėto leidimo.

Pagal Medžioklės taisyklių 44.1 punktą buvimas medžioklės plotuose su medžioklės įrankiais vienam ar keliems asmenims, neturintiems teisės medžioti, yra prilyginamas draudžiamai medžioklei.

Tai, kad pareiškėjas buvo sulaikytas medžioklės plotuose su medžioklės įrankiu – graižtviniu šautuvu, yra įrodyta liudytojo J. Isajevo parodymais, šaunamojo ginklo ir šaudmenų paėmimo iš pareiškėjo faktų.

Liudytojas J. Isajevas visos bylos tyrimo eigoje nuosekliai parodė, kad, išgirdęs šūvius, bėgo jų pusėn, pribėgęs įvykio vietą pamatė į mišką nubėgančius tris asmenis bei vėliau iš krūmų su užtaisytu šautuvu rankoje iššokusį pareiškėją, kuris prieš jo sulaikymą šautuvą numetė ant žemės.

Šiuos J. Isajevo parodymus patvirtino ir liudytojas R. Gedžius, parodęs, kad, būdamas netoli J. Isajevo, girdėjo, kaip pastarasis klausė pareiškėjo, kodėl jis numetė šautuvą.

Iš to, kas pasakyta, matyti, kad J. Isajevo parodymai yra patvirtinami ir kitais įrodymais. Prieštaravimų tarp šių įrodymų nėra. Išskyrus pareiškėjo kaltės neigimą, byloje nėra ir įrodymų, paneigiančių aptartus įrodymus.

Iš pareiškėjo paaiškinimų, esančių byloje, matyti, kad jie yra nenuoseklūs ir nerealūs. Pradžioje jis nurodė, kad į mišką vyko klausytis elnių, bet užmigo, o pabudo nuo šūvių, kad du nepažįstamieji numetė prie jo graižtvinį šautuvą (b.l. 7), skunde teismui – kad į įvykio vietą buvo atvykęs grybauti, grožėtis gamta (b.l. 2), paaiškinime policijai – kad vyko į medžioklę nepažįstamųjų kvietimu, vienas iš jų šaudė iš šautuvo ir pan. (b.l. 24, 25–26).

Iš to, kas pasakyta, matyti, kad pareiškėjo aiškinimai bylos eigoje buvo nenuoseklūs ir tokioje gyvenimiškoje situacijoje nerealūs.

Esant šioms aplinkybėms, liudytojo J. Isajevo parodymai yra pripažinti atitinkančiais tikrovę, todėl vertinant bylos aplinkybes remiamasi šiais liudytojo parodymais ir kitais juos patvirtinančiais įrodymais.

Šių įrodymų, kuriais paneigiamas ir pareiškėjo kaltės neigimas, pagrindu institucija, priėmusi byloje nutarimą, pagrįstai nustatė, kad pareiškėjas, neturėdamas reikiamo leidimo, su medžioklės įrankiu buvo medžioklės

plotuose, t.y. dalyvavo neteisėtoje medžioklėje bei teisingai šią jo veiką kvalifikavo pagal ATPK 85 str. 2 d.

Tai, kad pareiškėjas suprato, jog dalyvauja neteisėtoje medžioklėje bei siekė tai daryti, įrodo ir jo faktiškai atlikti veiksmai – buvimas medžioklės plotuose be medžioklei reikiamo leidimo, žinojimas ir matymas, kad kiti jo bendrininkai turi šaunamąjį ginklą, iš kurio ir šaudo, bandymas išvengti sulaukymo bei šaunamojo ginklo su savimi turėjimo faktas, – atskleidžia jo tyčios turinį, t.y. įrodo, kad šiuos veiksmus jis atliko tyčia.

Kadangi teismas į minėtas aplinkybes neatsižvelgė ir tinkamai jų neįvertino, todėl teismo išvada dėl pareiškėjo kaltės neįrodytumo negali būti pripažinta atitinkančia faktines bylos aplinkybes, taip pat ir pagrįsta. Priimant byloje nutarimą bei surašant protokolą administracinių teisės pažeidimų bylų teisei nepažeista, t.y. šie procesiniai dokumentai atitinka jiems keliamus įstatymo reikalavimus.

Dėl to, kas paminėta, teismo sprendimas yra naikinamas, paliekant galioti nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 140 str. 1 d. 2 p., 144 str.,

n u s p r e n d ė :

Šiaulių apygardos administracinio teismo 2000 12 05 sprendimą panaikinti ir priimti naują sprendimą:

Šiaulių regiono aplinkos apsaugos departamento Akmenės rajono agentūros 2000 09 08 nutarimą, kuriuo S. Vaičiulis nubaustas pagal ATPK 85 str. 2 d., palikti nepakeistą, o S. Vaičiulio skundą atmesti.

1.2.2. Administracinės nuobaudos skyrimo terminų pratęsimas pirmosios instancijos teismui panaikinus įgaliotos institucijos (pareigūno) nutarimą dėl nuobaudos (ATPK 35 str.)

Pirmosios instancijos teismo įsiteisėjęs sprendimas, kuriuo yra panaikinamas įgaliotos institucijos (pareigūno) priimtas nutarimas, grąžinant iš naujo tai institucijai nagrinėti ATP bylą, yra pagrindas ATPK 35 str. 3 d. nustatyta tvarka pratęsti nuobaudos skyrimo terminus.

NUTARTIS

2001 m. kovo 15 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko R. Kliškausko, teisėjų N. Piškinitės ir R. Piličiausko, apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos apeliacinį skundą dėl Šiaulių apygardos administracinio teismo 2000 m. lapkričio 21 d. sprendimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

Pareiškėją R. Gričių Valstybinės kelių transporto inspekcijos Šiaulių skyrius 2000 10 27 nutarimu pagal ATPK 172 str. 1 d. nubaudė 500 Lt bauda už tai, kad 2000 02 25 apie 10 val. 15 min. R. Gričius į savo automobilį „Opel Rekord“ (valst. Nr. HLI 512) Šiaulių m. įsisodino keturis keleivius, t.y. juos vežė nelegaliai, be atitinkamo leidimo, taip pažeisdamas ūkinę-komercinę veiklą.

Pareiškėjas prašė teismo jam paskirtą nuobaudą panaikinti, nes jis pažeidimo nepadarė, be to, yra nubaustas du kartus už tą patį pažeidimą bei yra praleistas ir 6 mėn. terminas nuobaudai paskirti.

Teismas 2000 11 21 sprendimu pareiškėjo skundą patenkino ir jam paskirtą nuobaudą panaikino.

Tai motyvavo tuo, kad paskiriant pareiškėjui nuobaudą buvo praleistas 6 mėn. terminas jai paskirti. Šis terminas buvo praleistas ne dėl pareiškėjo kaltės, o dėl institucijos, priėmusios nutarimą, ankstesnių procesinio įstatymo reikalavimų pažeidimo.

Apeliaciniu skundu prašoma panaikinti teismo sprendimą, paliekant galioti priimtą nutarimą R. Griciaus atžvilgiu.

Skunde nurodoma, kad ATP byla pareiškėjo atžvilgiu teismo sprendimais buvo grąžinta du kartus nagrinėti iš naujo. Teismų sprendimuose buvo

nurodyta, kad jie yra galutiniai ir neskundžiami. Ginčijamame teismo sprendime klaidingai nurodyta, kad ankstesni teismo procesai vyko ne apeliacine tvarka, nes pirmoji institucija, nagrinėjusi ATP bylą, ir buvo apeliantas. Todėl, apelianto nuomone, teismas nepagrįstai konstatavo, kad terminas nuobaudai paskirti baigėsi 2000 08 25.

Apeliacinis skundas tenkinamas iš dalies.

ATPK 35 str. 3 ir 4 dalys nustato atvejus, kada gali būti pratęsimi administracinės nuobaudos skyrimo terminai. Iš ATPK 35 str. 3 ir 4 d. dispozicijų matyti, kad įstatymo leidėjas išskiria tris grupes atvejų, kuriems esant yra galimas termino pratęsimas.

Pirma, atvejai, kai negalima skirti nuobaudos dėl priežasčių, susijusių su pažeidėju, t.y. kai jis neturi gyvenamosios vietos, yra ilgam išvykęs ar gyvena užsienyje ir kai ilgai serga.

Antra, atvejai, kai negalima pažeidėjo atžvilgiu spręsti jo administracinės atsakomybės klausimo dėl priežasčių, nesusijusių su pažeidėju, t.y. kai institucija, nagrinėjanti ATP bylą, dėl kitų priežasčių negali priimti nutarimo. Šiuo atveju įstatyme išsamaus tokių priežasčių sąrašo nėra pateikta. Tik nurodyta, kad terminas gali būti pratęstas dėl būtinumo atlikti ATP byloje tyrimą bei esant kitoms priežastims, kliudančioms spręsti pažeidėjo administracinės atsakomybės klausimą.

Pažymėtina, kad šios priežastys turi objektyviai kliudyti spręsti pažeidėjo administracinės atsakomybės klausimą, t.y. jos turi būti iki nutarimo priėmimo byloje, o ne po nutarimo priėmimo.

Trečia, kai panaikinamas pirmosios instancijos teismo nutarimas apeliacine tvarka.

Iš to, kas pasakyta, matyti, kad įstatymu tiesiogiai yra neaptarti tie terminų pratęsimo atvejai, kai institucijų, nurodytų ATPK 216 str. 1, 2 ir 5 punktuose, priimtus nutarimus pirmoji teisminė instancija, t.y. apygardų administraciniai teismai, panaikina, grąžindami minėtoms institucijoms ATP bylas tirti iš naujo.

Šiuo atveju panaikinus nutarimą, įgaliota institucija turi iš naujo spręsti pažeidėjo administracinės atsakomybės klausimą, kurio tinkamas išsprendimas gali būti susijęs su papildomu pažeidimo aplinkybių tyrimu ar padarytų ATP teisenos pažeidimų ištaisymu ir pan. Tokiu būdu, iš naujo sprendžiant pažeidėjo atsakomybės klausimą, atsiranda tos pačios sąlygos ir priežastys, kurios priskirtinos aptartai antrajai priežasčių, numatytų ATPK 35 str. 3 d., grupei.

Šių priežasčių ir sąlygų buvimas, kaip minėta, yra pagrindas pratęsti terminą nuobaudos skyrimui.

Pažymėtina, kad ATPK 35 str. 4 d. numatytas termino nuobaudai iš naujo skirti pratęsimas, nėra siejamas su objektyviai būtinomis priežastimis, o apsiribojama pačiu pirmosios instancijos teismo nutarimo panaikinimo apeliacine tvarka faktu.

Esant šioms aplinkybėms bei vadovaujantis ABTĮ 4 str. 5 d. įtvirtinta nuostata dėl įstatymo taikymo analogijos, darytina išvada, kad pirmosios instancijos teismo išiteisėjęs sprendimas, kuriuo yra panaikinamas įgaliotos institucijos (pareigūno) priimtas nutarimas, grąžinant iš naujo tai institucijai nagrinėti ATP bylą, yra pagrindas ATPK 35 str. 3 d. nustatyta tvarka pratęsti nuobaudos skyrimo terminus. Kadangi teismas, priimdamas sprendimą, netinkamai išaiškino bei pritaikė ATPK 35 str. normas, todėl jo sprendimas dėl bylos nutraukimo ATPK 35 str. pagrindu yra nepagrįstas (ABTĮ 143 str.).

Pagal ATPK 297 str. teismas, nagrinėdamas skundą dėl nutarimo ATP byloje, privalo patikrinti šio nutarimo pagrįstumą ir teisėtumą.

Kaip matyti iš teismo sprendimo, teismas, nepagrįstai nutraukdamas bylą, priimto nutarimo pagrįstumo, kartu ir teisėtumo kitais aspektais netyrė.

Tokiu būdu teismas dėl netinkamo įstatymo pritaikymo bylą išnagrinėjo ne visa apimtimi, dėl to jo sprendimas naikinamas, bylą grąžinant iš naujo nagrinėti tam pačiam teismui (ABTĮ 141 str. 1 d. 3 p.).

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 140 str. 1 d. 4 p.,

n u t a r ė :

Šiaulių apygardos administracinio teismo 2000 11 21 sprendimą panaikinti ir bylą perduoti iš naujo nagrinėti tam pačiam teismui.

1.2.3. Autorinių ir gretutinių autorinėms teisių pažeidimas (ATPK 214¹⁰ str. 1 d.)

Administracinėn atsakomybėn pagal ATPK 214¹⁰ str. traukiamas asmuo, kuris tiesiogiai padaro šiame straipsnyje numatytą veiką, siejamą su administracine atsakomybe.

Apeliacinės instancijos teismo
pranešėjas A. Baranovas
Pirmosios instancijos teismo
teisėjas V. Gedeikis

Administracinė byla Nr. 426¹¹-01/2001

NUTARTIS

2001 m. kovo 16 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko A. Baranovo, teisėjų A. Ablingio ir S. Gudyno, teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo apeliacinę bylą pagal pareiškėjo Arūno Anužio apeliacinį skundą dėl Plungės rajono apylinkės teismo nutarimo skirti jam administracinę nuobaudą panaikinimo.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą,

n u s t a t ė :

Mokesčių policijos departamento Telšių apskrities skyriaus KOVT inspektorius 2000 m. spalio 29 d. surašė pareiškėjui administracinio teisės pažeidimo protokolą Nr. 45, kuriame nurodė, kad 2000 05 28 Plungės rajono Budrikių k. atliktu patikrinimo prekybos vietoje metu iš prekiavusio kompaktiniais diskais pareiškėjo buvo paimta 10 diskų, kuriuos patikrinus nustatyta, jog juose yra neteisėtai platinamos kūrinių kopijos, taip pat ir tai, kad pareiškėjas nėra sudaręs sutarčių, leidžiančių jam platinti autorinius kūrinius. Jo veikoje yra administracinio teisės pažeidimo, numatyto ATPK 214¹⁰ str. 1 d., sudėtis.

Plungės rajono apylinkės teismas 2000 m. lapkričio 16 d. nutarimu skyrė pareiškėjui 1000 Lt baudą bei konfiskavo paimtus iš jo (nutarime išvardytus) 10 kompaktinių diskų.

Pareiškėjas apeliaciniu skundu prašo panaikinti teismo nutarimą ir bylą nutraukti. Jis nurodė, kad minėti diskai buvo jo įsigyti iš tiekėjo UAB „Klaidos Aldija“ pagal 1999 m. lapkričio 9 d. prekybinę sutartį Nr. 9911091. Šioje sutartyje tiekėjas nurodė, kad jo pristatomi kompaktiniai diskai yra su autorinių teisių garantija, taip pat įsipareigojo spręsti problemas, susijusias su autorinių teisių pažeidimais. Jam (apeliantui) nebuvo žinoma, kad jam par-

duoti diskai yra nelegaliai pagaminti ir negali būti platinami. Pareiškėjas mano, kad jis nėra kaltas dėl tokio diskų platinimo.

Skundas netenkintinas.

Apeliaciniame skunde nurodytoms diskų įsigijimo aplinkybėms patvirtinti pareiškėjas pateikė su skundu minėtos prekybinės sutarties bei PVM sąskaitų–faktūrų nuorašus. Kolegija mano, kad apelianto argumentas dėl jo kaltės nebuvimo negali būti pripažintas pagrįstu dėl tokių priežasčių. Pagal ATPK 9 str. 1 d. administraciniu teisės pažeidimu laikomas priešingas teisei, kaltas (tyčinis arba neatsargus) veiksmas arba neveikimas, kėsintis į valstybinę arba viešąją tvarką, piliečių teises ir laisves, į nustatytą valdymo tvarką, už kurį įstatymai numato administracinę atsakomybę. Taigi administracinio teisės pažeidėjo kaltė gali pasireikšti ir neatsargumu (ATPK 11 str.). Pagal Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 15 str. 2 d. bet koks kūrinio originalo ar jo kopijų panaudojimas be autoriaus, jo teisių perėmėjo ar jo tinkamai įgalioto asmens leidimo yra laikomas neteisėtu. ATPK 214¹⁰ str. 1 d. nustatyta, kad garso įrašo platinimas, kaip vienas iš panaudojimo būdų, komerciniams tikslams yra laikomas neteisėtu, kai platintojas neturi autoriaus arba garso įrašo gamintojo, arba jų teisių perėmėjų leidimo. Pareiškėjas neginčija paties kompaktinių diskų pardavimo be atitinkamo leidimo fakto. Šis faktas yra nustatytas ir kitais byloje esančiais įrodymais (b. l. 3, 5–9), todėl jo veikoje yra nusižengimo, numatyto ATPK 214¹⁰ str. 1 d., sudėtis. Jo argumentai dėl jo teikėjo prisiimtų garantijų ir sutartinių įsipareigojimų nėra reikšmingi sprendžiant jo (pareiškėjo) administracinės atsakomybės klausimą, tačiau, jiems pasitvirtinus, gali turėti reikšmę sprendžiant šio teikėjo civilinės atsakomybės klausimą pareiškėjui pareiškus atitinkamą ieškinį civilinio proceso nustatyta tvarka.

Tenkinti apeliacinį skundą jame nurodytais motyvais nėra pagrindo.

Teisėjų kolegija vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 136 str., 144 str. 2 d., 3 d. 1 p.,

n u t a r ė :

Plungės rajono apylinkės teismo 2000 m. lapkričio 16 d. nutarimą palikti nepakeistą ir Arūno Anužio skundo nepatenkinti.

1.2.4. Darbo įstatymų pažeidimo samprata ATPK 41 str. 1 d. prasme

Administracinę atsakomybę užtraukia tik toks darbo įstatymų pažeidimas, kuris tiesiogiai atima ar apriboja įstatymų nustatytas darbuotojų teises į darbą bei poilsį įstatymo nurodytomis sąlygomis.

Apeliacinės instancijos teismo
pranešėjas A. Baranovas
Pirmosios instancijos teismo
teisėjas R. Miliuvienė

Administracinė byla Nr. 679¹¹–01/2001

NUTARIMAS

2001 m. balandžio 25 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko A. Baranovo, teisėjų A. Ablingio ir R. Klišausko, teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo apeliacinę bylą pagal pareiškėjos Nelės Vyprickajos apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo nutarties palikti galioti jai paskirtą administracinę nuobaudą panaikinimo.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą,

n u s t a t ė :

Valstybinės darbo inspekcijos Vilniaus skyriaus (toliau – Institucija) pareigūnas 2000 m. gruodžio 20 d. surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą Nr. 300/028, kuriame nurodė, kad pareiškėja, AB „Sanaža“ direktorė, 2000 m. spalio 26 d. nutraukė darbo sutartį su darbuotoja T. Palčevskaja už neatvykimą į darbą be svarbių priežasčių, t.y. pagal Darbo sutarties įstatymo 29 str. 1 d. 10 p., nepareikaludama pasiaiškinimo raštu. Taip ji pažeidė Darbo įstatymų kodekso 160 str. 1 d. reikalavimus. Pareiškėjos veika kvalifikuota pagal ATPK 41 str. 1 d.

Institucijos pareigūno 2000 m. gruodžio 22 d. nutarimu N. Vyprickaja buvo nubausta 500 Lt bauda pagal ATPK 41 str. 1 d. Pareiškėja ši nutarimą apskundė Vilniaus apygardos administraciniam teismui. Ji prašė panaikinti priimtą Institucijos nutarimą. Pareiškėja nurodė, kad buvusi darbuotoja T. Pal-

čevskaja ilgą laiką nebuvo darbe, tad ji neturėjo galimybės raštu pareikalauti iš jos raštiško pasiaiškinimo. To buvo ne kartą reikalaujama telefonu, tačiau be atsako. T. Palčinskaja rašyti pasiaiškinimą vengė. Be to, DĮK 160 str. 1 d. nėra numatyta, kokiu būdu darbdavys privalo pareikalauti raštiško darbuotojo pasiaiškinimo. Atleidimas iš darbo buvo paskirtas ne kaip drausminė nuobauda, T. Palčinskaja iš darbo atleista pagal DSI 29 str. 10 p. Taip pat nurodė, kad pažeidimo, kurį apibrėžia ATPK 9 str., ji nepadarė.

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 m. kovo 1 d. nutartimi paliko galioti Institucijos 2000 12 22 nutarimu pareiškėjai paskirtą administracinę nuobaudą. Teismas, įvertinęs surinktus įrodymus, konstatavo, kad nutarimas yra teisėtas ir pagrįstas. DĮK 160 str. 1 d. numato, kad skirdamas administracinę nuobaudą darbdavys privalo pareikalauti iš darbuotojo pasiaiškinimo raštu. Įrodymų, kad tai buvo padaryta, pateikta nebuvo. Be to, pareiškėja administracinio teisės pažeidimo protokole įrašytame pasiaiškiniame kaltę pripažino, gailėjosi.

Pareiškėja apeliaciniame skunde prašo Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 03 01 nutartį panaikinti ir bylą nutraukti. Nurodoma, kad ne kartą ji bei jos pavedimu buhalterė, sekretorė reikalavo iš T. Palčinskajos pateikti raštišką pasiaiškinimą, tačiau ši to nepadarė. Šias aplinkybes patvirtino liudytojai, apklausti Vilniaus m. 1-ajame apylinkės teisme nagrinėjant civilinę bylą pagal T. Palčinskajos ieškinį. Be to, vadovaujantis Aukščiausiojo Teismo senato 1996 06 21 nutarimo Nr. 42 24 p., tai nebūtų buvęs besąlygiškas pagrindas pripažinti T. Palčinskajos atleidimą iš darbo neteisėtu. Tai pat nurodoma, kad DĮK 160 str. įpareigoja darbdavį pareikalauti, kad darbuotojas pateiktų savo pasiaiškinimą raštu, tačiau nenurodo, kad darbdavio reikalavimas turi būti tik rašytinės formos. Teigiama, kad administracinio teisės pažeidimo protokole ji pripažino kaltę, nes buvo suklaidinta dėl įstatyme numatytos darbdavio pareikalavimo pateikti pasiaiškinimą formos.

Skundas tenkintinas.

Apeliaciniame skunde keliami materialinės teisės normos (ATPK 41 str. 1 d.) taikymo bei byloje surinktų įrodymų vertinimo klausimai. Patikrinusi bylą šių apeliantės argumentų pagrįstumo aspektu, teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Pagal ATPK 9 str. 1 d. administraciniu teisės pažeidimu laikomas priešingas teisei, kaltas (tyčinis arba neatsargus) veikimas arba neveikimas, kuriu kėsiamasi į valstybinę arba viešąją tvarką, piliečių teises ir laisves, į

nustatytą valdymo tvarką, už kurį įstatymai numato administracinę atsakomybę. Taigi administracinio teisės pažeidimo objektas yra teisės aktu (įstatymu) reguliuojama valstybinė arba viešoji tvarka ar nustatyta valdymo tvarka, piliečių teisės ir laisvės. Pažeidimo objektyviają pusę sudaro šios tvarkos, šių teisių ir laisvių pažeidimas, kuris pasireiškia konkrečiu veikimu arba neveikimu ir už kurį įstatymai numato administracinę atsakomybę. ATPK 41 str. 1 d. yra numatyta administracinė atsakomybė už (šioje byloje nagrinėtinų aplinkybių aspektu) darbo įstatymų nustatytų darbuotojų teisių ir laisvių pažeidimą. Aiškinant šią įstatymo normą jos paskirties ir teisinės prasmės aspektais, darytina išvada, kad administracinę atsakomybę užtraukia tik toks darbo įstatymų pažeidimas, kuris tiesiogiai atima ar apriboja įstatymų nustatytas darbuotojų teises turėti tam tikras darbo ir poilsio sąlygas ir pan., t.y. iš esmės materialinio pobūdžio teises. Paprastai tokios teisės yra įstatymo aiškiai suformuluotos ir reikalavimai jų laikytis nustatyti imperatyvia forma.

DĮK 160 str. reglamentuoja drausminės nuobaudos skyrimo procedūros klausimą. Šios procedūros nesilaikymas arba netinkamas laikymasis įstatymo tiesiogiai nesiejamas su darbuotojo materialios teisės pažeidimu ir konkrečiai nustatytomis teisinėmis pasekmėmis, todėl, kolegijos manymu, jis negali būti laikomas darbo įstatymų pažeidimu ATPK 41 str. taikymo prasme.

Taigi pareiškėjos veikoje nėra administracinio teisės pažeidimo įvykio ir sudėties, todėl byla nutrauktina ATPK 250 str. 1 p. pagrindu.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 136 str., 144 str. 2 d., 3 d. 1, 2 p.,

n u t a r ė :

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. kovo 1 d. nutartį panaikinti ir bylą nutraukti.

1.2.5. Termino perduoti vykdymui nutarimą skirti nuobaudą taikymas nutarimo pakeisti nuobaudos rūšį atžvilgiu

ATPK 308 str. 1 d. nustatytas trijų mėnesių terminas perduoti nutarimą vykdyti laikytinas ir terminu paduoti prašymą dėl baudos pakeitimo ATPK 314 str. nustatytais pagrindais ir tvarka.

Apeliacinės instancijos teismo
pranešėjas A. Baranovas
Pirmosios instancijos teismo
teisėjas V. Zelianka

Administracinė byla Nr. 851¹¹–01/2001

NUTARTIS

2001 m. gegužės 8 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko A. Baranovo, teisėjų A. Ablingio ir R. Klišausko, teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal Utenos apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos apeliacinį skundą byloje su Algirdu Kazimieru Petraičiu dėl Zarasų rajono apylinkės teismo nutarimo panaikinimo.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą,

n u s t a t ė :

Utenos apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos Ignalinos skyriaus (toliau – Institucija) pareigūnas 2000 01 05 nutarimu Algirdui Kazimierui Petraičiui skyrė 1000 Lt baudą pagal ATPK 163⁷ str. 1 d. 2001 02 19 ir pakartotinai 2001 03 22 Institucija kreipėsi į Zarasų rajono apylinkės teismą su prašymu ATPK 314 str. tvarka pakeisti A.K. Petraičiui skirtą 1000 Lt baudą nemokamais viešaisiais darbais arba administraciniu areštu.

Zarasų rajono apylinkės teismas 2001 m. balandžio 3 d. priėmė nutarimą Institucijos prašymą atmesti. Teismas, išanalizavęs bylos medžiagą, konstatavo, kad Institucija, teismo antstolių kontorai 2000 04 07 grąžinus nutarimą su aktu apie išieškojimo negalimumą, praleido iš naujo prasidėjusį (CPK 388 str. 3 d.) ATPK 308 str. 1 d. numatytą trijų mėnesių terminą vykdomajam dokumentui pateikti.

Utenos apskrities valstybinė mokesčių inspekcija pateiktame apeliaciniame skunde prašo panaikinti Zarasų rajono apylinkės teismo 2001 04 03 nutarimą. Nurodoma, kad nutarimas skirti administracinę nuobaudą buvo perduotas vykdymui per ATPK 308 str. 1 d. numatytą trijų mėnesių terminą. Administracinių nuobaudų vykdymo senaties terminų skaičiavimo klausimus re-

guliuoja ATPK įtvirtintos normos. Civilinio proceso kodekso įtvirtintos normos, kuriomis nepagrįstai vadovavosi teismas, negali būti taikomos, jei tai nėra tiesiogiai nurodoma Administracinių teisės pažeidimų kodekse. ATPK 308 str. tokios nuorodos į CPK 388 str. nėra, todėl teismo priimtas nutarimas yra neteisėtas ir nepagrįstas.

Skundas netenkintinas.

ATPK 308 str. 1 d. yra nustatyta bendra, imperatyviu būdu suformuluota nutarimų skirti administracines nuobaudas vykdymo nuostata, pagal kurią negali būti vykdomas nutarimas skirti administracinę nuobaudą, jeigu jis nebuvo perduotas vykdyti per tris mėnesius nuo priėmimo dienos. Aiškindama šią teisės normą, teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

ATPK 314 str. nustatytas priverstinis nutarimo skirti baudą vykdymas yra tokio nutarimo specialiai nustatytas vykdymo būdas, todėl ATPK 24 skirsnyje pateiktos pagrindinės nutarimų skirti administracines nuobaudas vykdymo nuostatos (tarp jų ir 308 str. nuostatos) yra taikomos ir pakeičiant baudą nemokamais viešaisiais darbais arba administraciniu areštu. ATPK 308 str. 1 d. nustatytas terminas iš esmės yra naikinamasis terminas, nustatantis bendrą nutarimų skirti administracinę nuobaudą principą, todėl šis principas turi būti taikomas visais tokių nutarimų vykdymo atvejais. Nutarimo skirti administracinę nuobaudą pateikimas vykdymui, taip pat kaip ir prašymo pakeisti baudą ATPK 314 str. numatytomis nuobaudomis pateikimas teismui yra priėmusio patį nutarimą organo (šiuo atveju – Institucijos) įstatymo nustatyta prerogatyva, todėl ATPK 308 str. 1 d. nustatytas trijų mėnesių terminas perduoti nutarimą vykdyti laikytinas ir terminu paduoti prašymą dėl baudos pakeitimo ATPK 314 str. nustatytais tvarka ir pagrindais. Pirmosios instancijos teismas iš esmės teisingai vadovavosi panašius teisinius santykius reguliuojančio įstatymo (CPK 388 str. 3 d.) nuostatomis ir padarė teisingą išvadą, kad šiuo atveju trijų mėnesių termino paduoti teismui prašymą dėl baudos pakeitimo eigos pradžia sietina su akto apie išieškojimo negalimumą pateikimo Institucijai data.

Taigi tenkinti skundą jame nurodytais motyvais nėra pagrindo.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 144 str. 3 d. 1 p.,

n u t a r è :

Zarasų rajono apylinkės teismo 2001 m. balandžio 3 d. nutarimą palikti nepakeistą ir Utenos apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos skundo nepatenkinti.

1.2.6. Veikos kvalifikavimas pagal ATPK 153¹ str. 1 d. (savavališko prisijungimo prie telekomunikacijų tinklo samprata)

Bangų priėmimas be telekomunikacijų operatoriaus ar telekomunikacijų paslaugų teikėjo sutikimo yra savavališkas prisijungimas prie telekomunikacijų tinklo.

Apeliacinės instancijos teismo Administracinė byla Nr. 895¹¹–01/2001
pranešėjas A. Baranovas
Pirmosios instancijos teismo
teisėja D. Kurulenko

NUTARTIS

2001 m. gegužės 16 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko A. Baranovo,
teisėjų A. Ablingio ir R. Klišausko,
teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal UAB „Viginta“ apeliacinį skundą byloje su Tautvydu Saliu dėl Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo nutarimo panaikinimo.
Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą,

n u s t a t ė :

Vilniaus m. Verkių policijos nuovados pareigūnas 2001 m. vasario 27 d. Tautvydui Saliui surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą, kuriame nurodė, kad 2001 m vasario 27 d. Vilniuje, ant Balsių g. 67 namo stogo, rasta įrengta MDTV antena, su kurios pagalba Tautvydas Salys priima VILSAT telekomunikacijų tinklu transliuojamas programas be operatoriaus leidimo. T. Salio veika kvalifikuota pagal ATPK 153¹ str. 1 d.

Vilniaus miesto 1-asis apylinkės teismas 2001 m. balandžio 6 d. nutarimu, nesant administracinio teisės pažeidimo įvykio ir sudėties, Tautvydo Saliio administracinę bylą nutraukė. Teismas konstatavo, kad T. Salys nepažeidė ATPK 153¹ str. 1 d. bei Telekomunikacijų įstatymo 18 str. 2 d., nes prie VILSAT tinklo nebuvo prisijungęs, MDTV anteną įsigijo legaliai, naudoja ją asmeniniams poreikiams.

UAB „Viginta“, kaip nukentėjusysis asmuo, apeliaciniu skundu prašo panaikinti apylinkės teismo nutarimą kaip neteisėtą ir nepagrįstą. Skunde teigiama, kad teismas neteisingai interpretavo teisės normas dėl savavališko prisijungimo prie telekomunikacijų tinklo. Nurodoma, kad prekiauti MDTV antenomomis iš tiesų nėra draudžiama, tačiau yra draudžiama savavališkai prisijungti prie UAB „Viginta“ telekomunikacijų tinklo. T. Salys, kaip vartotojas, pasirinkdamas žiūrėti UAB „Viginta“ transliuojamas televizijos laidas bei neturėdamas tam leidimo, nemokėdamas abonentinio mokesčio, savavališkai prisijungė prie UAB „Viginta“ telekomunikacijų tinklo. Taip jis pažeidė ATPK 153¹ str. 1 d. ir turi būti patrauktas administracinėn atsakomybėn. Teigiama, jog tai, kad antena buvo įsigyta legaliai, bei tai, kad ji buvo naudojama asmeniniams poreikiams, atsakomybės nešalina.

Skundas tenkintinas.

Apeliaciniame skunde keliamas klausimas yra materialinės teisės normos taikymo ir aiškinimo klausimas.

Patikrinusi bylą apelianto nurodytų argumentų pagrįstumo aspektu, teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Pagal ATPK 9 str. administraciniu teisės pažeidimu yra laikomas priešingas teisei, kaltas (tyčinis arba neatsargus) veikimas arba neveikimas, kuriuo kėsiniama į valstybinę arba viešąją tvarką, nuosavybę, piliečių teises ir laisves, į nustatytą valdymo tvarką, už kurią įstatymai numato administracinę atsakomybę. ATPK 153¹ str. 1 d. yra numatyta administracinė atsakomybė už telekomunikacijų tinklo gadinimą ar savavališką prisijungimą prie telekomunikacijų tinklo. Šiame įstatyme nėra apibrėžta sąvoka „savavališkas prisijungimas“, todėl ši sąvoka aiškintina sisteminiu teisės aiškinimo metodu pagal specialių, telekomunikacijų santykius reguliuojančių teisės norminių aktų kontekstą.

Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 2 str. 17 d. Mikrobangės daugiakanalės televizijos tinklą (toliau – MDTV tinklas) apibrėžia kaip telekomunikacijų tinklą, naudojamą programoms transliuoti, retransliuoti, priimti (...) į galinius abonentų įrenginius. Pagal šio straipsnio 9 dalį galiniai įrenginiai – tai televizoriai, radijo imtuvai, kiti transliuojamų programų ir kitokio pobūdžio transliuojamos informacijos priėmimo įrenginiai.

Telekomunikacijų įstatymo 18 str. 2 dalyje numatyta, kad prisijungti prie telekomunikacijų linijų, įrenginių be telekomunikacijų operatoriaus ar telekomunikacijų paslaugų teikėjo sutikimo yra draudžiama. Pagal šio įstatymo nuostatas telekomunikacijų linijos, įrenginiai sudaro telekomunikacijų tinklą.

Taigi, aiškinant šias teisės normas, darytina išvada, kad bangų priėmimas be telekomunikacijų operatoriaus ar telekomunikacijų paslaugų teikimo yra savavališkas prisijungimas prie telekomunikacijų tinklo.

Pirmosios instancijos teismas neteisingai išaiškino ATPK 153¹ str. 1 d., todėl teismo priimtas nutarimas naikintinas ir byla grąžintina teismui nagrinėti iš naujo.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 136 str., 144 str. 2 d., 3 d. 3 p.,

n u t a r ė :

Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo 2001 m. balandžio 6 d. nutarimą panaikinti ir grąžinti bylą tam pačiam teismui nagrinėti iš naujo.

1.2.7. Nelegalaus darbo samprata ATPK 41³ str. 1 d. prasme

Pagal DSI 3 str. 1 d. pateiktą darbo sutarties sąvoką būtinieji, esminiai darbo sutartį apibūdinantys elementai yra darbuotojo išsipareigojimas dirbti tam tikrą darbą ir darbdavio išsipareigojimas mokėti darbuotojui darbo užmokestį. Tokių išsipareigojimų požymių visuma laikytina DSI 3 str. numatytais darbo sutarties požymiais ATPK 41³ str. 1 d. taikymo prasme.

Apeliacinės instancijos teismo
pranešėjas A. Baranovas
Pirmosios instancijos teismo
teisėja V. Stangvilienė

Administracinė byla 580¹¹-01/2001

NUTARTIS

2001 m. gegužės 22 d.

Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko A. Baranovo, teisėjų J. Baškio, R. Kliškausko, teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal Valstybinės darbo inspekcijos Alytaus skyriaus apeliacinį skundą byloje su Rima Berulyte dėl Alytaus rajono apylinkės teismo nutarimo panaikinimo.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą,

n u s t a t ė :

Valstybinės darbo inspekcijos Alytaus skyriaus (toliau – Institucija) pareigūnas 2000 m. lapkričio 20 d. surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą Nr. 058–0014, kuriame nurodė, kad Rima Berulytė nuo 2000 m. lapkričio 19 d. dirba valytoja UAB „Egidijus ir Eimutis“ nesudariusi darbo sutarties. Taip R. Berulytė pažeidė Darbo sutarties įstatymo 3, 17¹ str. Jos veika kvalifikuota pagal ATPK 41³ str. 1 d.

Alytaus rajono apylinkės teismas 2000 m. gruodžio 4 d. priėmė nutarimą, kuriame konstatavo, kad Rimos Berulytės (toliau – pareiškėja) veiksmuose nėra administracinio teisės pažeidimo sudėties, ir R. Berulytės administracinio teisės pažeidimo bylą pagal ATPK 41³ str. 1 d. nutraukė.

Institucija apeliaciniame skunde prašo panaikinti Alytaus rajono apylinkės teismo 2000 12 04 nutarimą kaip neteisėtą ir nepagrįstą. Nurodoma, kad darbo sutartis tarp darbdavio ir R. Berulytės nebuvo sudaryta bei įregistruota, tad ji valymo darbus dirbo nelegaliai. Faktas, kad valymo darbai buvo atliekami, neneigia ir pati R. Berulytė, tą patvirtina ir kiti byloje esantys įrodymai. Teismas neteisingai konstatavo, jog R. Berulytė nepažeidė ATPK 41³ str. 1 d., kadangi jokio apmokamo darbo nedirbo, atlyginimo negavo, nebuvo įsipareigojusi atlikti kokį nors konkretų darbą, o tik tvarkėsi savo būsi-moje darbo vietoje. Pagal Darbo sutarties įstatymą visi atliekami darbai, kuriuos fizinis asmuo dirba susitaręs su darbdaviu ar jo įgaliotu asmeniu, turi būti įforminti darbo sutartimi, išskyrus įstatyme numatytas išimtis, kurios šiuo atveju netaikomos, o darbo sutartis sudaryta nebuvo. Be to, teismas neapklau-

sė Institucijos pareigūnės, surašiusios administracinio teisės pažeidimo protokolą, galėjusios paaiškinti reikšmingas bylai aplinkybes.

Skundas netenkintinas.

Apeliaciniame skunde keliami byloje surinktų įrodymų vertinimo bei ATPK 41³ str. 1 d. ir DSĮ 17¹ str. taikymo klausimai. Patikrinusi bylą šių apelianto argumentų pagrįstumo aspektu, kolegija konstatuoja, kad ATPK 41³ str. nurodyto nelegalaus darbo sąvoka yra pateikta DSĮ 17¹ str. 1 d. Pagal šią įstatymo normą nelegaliu laikomas dirbtas ar dirbamas darbas, kai, esant šio įstatymo 3 str. numatytiems darbo sutarties požymiams, įstatymo nustatyta tvarka darbo sutartis neišforminta. Taigi taikant šį įstatymą būtina išaiškinti, kas yra laikytina darbo sutarties požymiais DSĮ 3 str. prasme.

DSĮ 3 str. 1 d. pateikta darbo sutarties sąvoka, pagal kurią būtinieji, esminiai darbo sutartį apibūdinantys elementai yra darbuotojo išsipareigojimas dirbti tam tikrą darbą ir darbdavio išsipareigojimas mokėti darbuotojui darbo užmokestį. Tokių išsipareigojimų požymiai gali pasireikšti įvairiais būdais (pvz., iš darbuotojo pusės – darbo, už kurį jis tikisi gauti iš darbdavio kokį nors atlygį, atlikimas; iš darbdavio pusės – pinigų už atliktą ar atliekamą darbą sumokėjimas arba žadėjimas juos sumokėti vėliau ar su tam tikra sąlyga). Kolegijos manymu, būtent tokių išsipareigojimų požymių visuma ir laikytina DSĮ 3 str. numatytais darbo sutarties požymiais ATPK 41³ str. 1 d. taikymo prasme. Todėl, nesant tokių požymių arba jų nenustačius įstatymo (ATPK 256 str. 2 d.) leistinomis priemonėmis, negalima konstatuoti DSĮ 17¹ str. 1 d. apibūdinto nelegalaus darbo ir kartu ATPK 41³ str. 1 d. numatyto administracinės teisės pažeidimo buvimo fakto.

Minėtame administracinio teisės pažeidimo protokole yra nurodyta tik apie tai, kad pareiškėja nuo 2000 11 19 (dieną anksčiau prieš surašant šį protokolą) dirba valytoja. Iš byloje esančių jos paaiškinimų nesimato, kad už šį darbą su darbdaviu buvo sulygta apie atlyginimą. Teismo posėdžio metu pareiškėja nurodė, kad jokio darbo, už kurį būtų sutarta jai mokėti darbo užmokestį, ji nedirbusi. Kitų įrodymų, patvirtinančių, kad protokole nurodytame pareiškėjos darbe yra DSĮ 3 str. numatyti darbo sutarties požymiai, byloje nėra.

Tokioms aplinkybėms esant, teisėjų kolegija sutinka su pirmosios instancijos teismo padarytomis išvadomis, kad pareiškėjos nelegalaus darbo faktas nėra nustatytas ir byla turi būti nutraukta ATPK 250 str. 1 p. numatytu pagrindu. Tenkinti apeliacinį skundą jame nurodytais motyvais nėra pagrindo.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 136 str., 144 str. 2 d., 3 d. 1 p.,

n u t a r ė :

Alytaus rajono 2-ojo apylinkės teismo 2001 m. gruodžio 4 d. nutarimą palikti nepakeistą ir Valstybinės darbo inspekcijos Alytaus skyriaus apeliacinio skundo nepatenkinti.

1.2.8. Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymo ir ATPK 188⁷ str. 1 d. (Susirinkimų įstatymo pažeidimas) taikymas

Susirinkimų įstatymo 9 str. numatytoje informacijoje apie susirinkimo organizavimą, kai nėra reikalingas šiame straipsnyje numatytas raštiškas pranešimas, kiekvienu susirinkimo (piketo) organizavimo atveju turi būti nurodyti tokios informacijos pateikėjas ir institucija, kuriai ši informacija yra adresuota.

Apeliacinės instancijos teismo Administracinė byla Nr. 863¹¹–01/2001
pranešėjas A. Baranovas
Pirmosios instancijos teismo
teisėja L. Aleknavičienė

NUTARTIS

2001 m. gegužės 22 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko A. Baranovo, teisėjų J. Baškio ir R. Kliškausko, teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo Mindaugo Murzos apeliacinį skundą dėl Šiaulių miesto apylinkės teismo nutarimo skirti administracinę nuobaudą panaikinimo.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą,

n u s t a t ė :

Šiaulių miesto 1-ojo Policijos komisariato Viešosios policijos Savivaldybių policijos poskyrio (toliau – Institucija) pareigūnas 2001 m. kovo 21 d. Mindaugui Murzai surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą Nr. 236, kuriame nurodė, kad M. Murza (toliau – pareiškėjas) kartu su pil. Z. Vaitkevičiumi 2001 m. kovo 21 d., 7.30 val., prie Šiaulių miesto savivaldybės, esančios Vasario 16-osios g. 62, vedė piketą neturėdami tam specialaus leidimo. Buvo pažeistas Susirinkimų įstatymo 5 str., 6 str. 2 bei 4 d., 7 str. 1 d., 9 str. 3 d., taip pat Šiaulių m. valdybos 2000 08 09 sprendimo Nr. 458 „Dėl susirinkimų organizavimo Šiaulių mieste“ 1 ir 2 punktai. Jo veika kvalifikuota pagal ATPK 188⁷ str. 1 d.

Šiaulių m. apylinkės teismas 2001 m. kovo 26 d. priėmė nutarimą skirti pareiškėjui 1400 Lt baudą pagal ATPK 188⁷ str. 1 d. Teismas, įvertinęs pareiškėjo paaiškinimą, liudytojų D. Buivydo, S. Petraičio parodymus, kitus rašytinius įrodymus, vaizdo įrašą, konstatavo, kad M. Murza pažeidė Susirinkimų įstatyme nustatytą susirinkimų organizavimo tvarką. Jis kartu su Z. Vaitkevičiumi 2001 03 21 viešoje vietoje organizavo susirinkimą neturint leidimo, ne savivaldybės nustatytoje vietoje, nesilaikant įstatyme numatyto 25 metrų atstumo nuo įėjimo į savivaldybę.

Pareiškėjas apeliaciniame skunde prašo panaikinti Šiaulių miesto apylinkės teismo nutarimą. Nurodoma, kad jo veikoje nėra ATPK 188⁷ str. 1 d. numatyto pažeidimo sudėties, nes buvo organizuotas ne mitingas, o nedidelis iki 10 žmonių piketas, kuriam leidimo nereikia. Teismas neatsižvelgė į liudytojo S. Petraičio parodymus, kur teigiama, kad jis, pamatęs, jog susirinko daugiau žmonių nei buvo numatyta, informavo visus, kad vyks piketas, o ne mitingas, 10 žmonių paprašė likti, o likusius išsiskirstyti. Teigiama, kad po 2001 04 19 jo organizuoto mitingo jis nusprendė nebeorganizuoti didelių žmonių sambūrių, o tik piketus iš 10 žmonių, ir tokia jo pozicija buvo aprašyta spaudoje ir visiems žinoma. Tą žinojo ir policijos pareigūnai, nes, skirtingai nei anksčiau organizuotame mitinge, prie savivaldybės 2001 03 21 tvarką palaikė tik pora policijos pareigūnų. Tai, kad buvo organizuotas ne mitingas, įrodo ir jo organizavimo ankstyvas laikas – 7 val. 30 min. Teigiama, kad administracinė byla išnagrinėta neįsigilinus, tą patvirtina jam paskirtos baudos dydis – 100 Lt, nors straipsnio sankcijoje nurodytas minimalus baudos dydis – 500 Lt.

Skundas netenkintinas.

Apeliaciniame skunde keliami materialinės teisės normos aiškinimo bei byloje esančių įrodymų vertinimo klausimai. Patikrinusi bylą apelianto nurodytų argumentų pagrįstumo aspektu, teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Teisiniai santykiai dėl susirinkimų organizavimo ir pravedimo reguliuojami Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymo (toliau – Įstatymas). Sąvoka „susirinkimas“ yra duota Įstatymo 3 str., pagal kurią susirinkimu Įstatymo taikymo prasme laikomi mitingai, piketai, demonstracijos, procesijos, įvairios eitynės, kitokie taikūs beginkliai susirinkimai. Pagal Įstatymo 9 str. susirinkimų organizavimo tvarkos būtinas elementas yra susirinkimo organizatorių arba jų atstovų pranešimas apie susirinkimo organizavimą, kuris paduodamas ir nagrinėjamas Įstatymo nustatyta tvarka. Raštiškas pranešimas nėra reikalingas tik tada, kai susirinkimas organizuojamas savivaldybės tam paskirtoje nuolatinėje vietoje ar patalpoje ir jo dalyvių skaičius yra ribotas (iki 100 žmonių) taip pat kai organizuojamas piketas, kuriame dalyvauja ne daugiau kaip 10 žmonių. Šiais atvejais užtenka, kad apie susirinkimo (piketo) organizavimą informuojamas savivaldybės tarybos vykdomojo organo vadovas ar jo įgaliotas atstovas. Aiškinant šią įstatymo normą darytina išvada, kad tokia informacija turi būti kiekvienu susirinkimo (piketo) organizavimo atveju specialiai konkretizuota nurodymais apie jos pateikėją ir Įstatymo nustatytą adresatą.

Iš byloje esančių Šiaulių miesto valdybos 2000 08 9 sprendimo Nr. 458, minėto administracinio teisės pažeidimo protokolo matyti, kad pareiškėjo organizuotas susirinkimas vyko ne savivaldybės paskirtoje nuolatinėje vietoje, Įstatymo reikalaujama informacija apie jo organizavimą Įstatymo nurodytiems asmenims nebuvo pateikta. Tokioms aplinkybėms esant, pirmosios instancijos teismo padaryta išvada, kad pareiškėjas yra pažeidęs susirinkimo organizavimo Įstatymo nustatytą tvarką, kolegijos manymu, yra teisinga ir pagrįsta. Byloje esantys įrodymai teismo įvertinti laikantis ATPK 257 str. nustatytų reikalavimų.

Tenkinti skundą jame nurodytais motyvais nėra pagrindo.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 136 str., 144 str. 2 d., 3 d. 1 p.,

n u t a r ė :

Šiaulių miesto apylinkės teismo 2001 m. kovo 26 d. nutarimą palikti nepakeistą ir Mindaugo Murzos skundo nepatenkinti.

1.2.9. ATPK 30 str. 2 d., 30¹, 30² str. nustatytų nuobaudų skyrimo taisyklių taikymas

ATPK 30¹ str. taikantis organas esant šiame straipsnyje numatytoms aplinkybėms, leidžiančioms paskirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatyta minimali arba paskirti švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje, arba visai neskirti administracinės nuobaudos nėra suvaržomas galimybė sumažinti tik pagrindinę ar tik papildomą administracinę nuobaudą.

Apeliacinės instancijos teismo
pranešėjas A. Baranovas
Pirmosios instancijos teismo
teisėja V. Lozoraitytė

Administracinė byla Nr. 859¹¹-01/2001

NUTARTIS

2001 m. gegužės 23 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko A. Baranovo, teisėjų J. Baškio ir R. Klišausko, teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrino administracinę bylą pagal Marijampolės teritorinės muitinės apeliacinį skundą byloje su Rasuole Kumštaitiene dėl Šakių rajono apylinkės teismo nutarimo panaikinimo.

Teisėjų kolegija, išnagrinęjusi bylą,

n u s t a t ė :

Marijampolės teritorinės muitinės Sudargo kelio posto (toliau – Institucija) pareigūnas 2001 m. kovo 14 d. surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą Nr. 103704, kuriame nurodė, kad Rasuolė Kumštaitienė 2001 03 14, apie 14.15 val., vykdamą per Lietuvos Respublikos valstybės sieną iš Kaliningrado srities pro Sudargo kelio postą, automobiliu „VW Passat“ (valst. Nr. CJP 737), jo durelėse, bagažinėje, po sėdynėmis gabeno nedeklaruotų prekių, kurių nepateikė muitinės patikrinimui: 70 butelių degtinės PB, 0,48 l talpos, 50 pakelių cigarečių BBC, 20 pakelių cigarečių LD „Uget dukat lights“, 10 pakelių cigarečių „Liget dukat“, 13 pakelių cigarečių „Liget dukat super

light”, 9 pakelius cigarečių „EBPO–2000”, 5 pakelius cigarečių „LM lights”, 19 litrų benzino, 75 kg cukraus, iš viso prekių už 830,5 Lt. R. Kumštaitienės veika kvalifikuota pagal ATPK 210 str. 2 d.

Šakių rajono apylinkės teismas 2001 m. balandžio 2 d. nutarimu pagal ATPK 210 str. 2 d. Rasuolei Kumštaitienei skyrė 1000 Lt baudą su gabenų prekių bei 20 litrų talpos kanistro konfiskavimu. Automobilis „VW Passat” (valst. Nr. CJP 737), jo užvedimo rakteliai bei transporto priemonės registracijos liudijimas gražinti R. Kumštaitienei. Teismas atsakomybę lengvinančia aplinkybe pripažino tai, jog pažeidėja pripažino padariusi pažeidimą bei nuoširdžiai gailėjosi. Teismas, atsižvelgęs į šią atsakomybę lengvinančią aplinkybę, į pažeidėjos asmenybę, sunkią jos šeimos turtinę padėtį, taikė ATPK 30¹ str. ir neskyrė automobilio konfiskavimo.

Marijampolės teritorinė apeliaciniu skundu prašo panaikinti Šakių rajono apylinkės teismo 2001 04 02 nutarimą. Nurodoma, kad R. Kumštaitienė įstatymo nuostatas pažeidė tyčiais veiksmais, tad teismas nepagrįstai neskyrė kontrabandos gabenimo priemonės – automobilio konfiskavimo. Teigiama, kad ATPK 210 str. 2 d. numatyta sankcija yra neskaidoma, tad teismas, taikydamas ATPK 30¹ str., galėjo tik sumažinti skiriamos baudos dydį.

Skundas tenkintinas.

Apeliaciniame skunde nėra keliamas klausimas dėl pirmosios instancijos teismo padarytų išvadų apie minėto administracinio teisės pažeidimo buvimo faktą bei jo padarymo aplinkybes. Skunde keliamas nuobaudų skyrimo jų griežtumo aspektu klausimas, t. y. ATPK 30 str. 2 d., 30¹, 30² str. taikymo klausimas.

Patikrinusi bylą apelianto nurodytų argumentų pagrįstumo aspektu, teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

ATPK 210 str. 2 d. nustatyta minimali nuobaudos riba yra 5000 Lt bauda su kontrabandos daiktų, taip pat gabenimo ir kitų priemonių, skirtų kontrabandos daiktams per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenti arba jiems slėpti, konfiskavimu. Pagal ATPK 30¹ str. organas (taip pat ir apylinkės teismas), nagrinėjantis administracinės teisės pažeidimų bylas, atsižvelgdamas į aplinkybes, nurodytas kodekso 30 str. 2 d., į šio kodekso 31 str. nustatytas atsakomybę lengvinančias bei kitas įstatymų nenurodytas lengvinančias aplinkybes, vadovaudamasis teisingumo ir protingumo kriterijais, gali paskirti

mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatyta minimali arba paskirti švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje, arba visai neskirti administracinės nuobaudos. Aiškinant šį įstatymą lingvistiniu teisės aiškinimo bei įstatymo leidėjo ketinimo metodais, darytina išvada, kad šią teisės normą taikantis organas (šiuo atveju teismas) nėra suvaržomas galimybe sumažinti tik pagrindinę ar tik papildomą administracinę nuobaudą. Todėl apelianto teigimas, jog teismas taikydamas ATPK 30¹ str. galėjo tik sumažinti skiriamos baudos dydį, negali būti laikomas pagrįstu.

Pagal ATPK 30 str. 2 d. skiriant nuobaudą atsižvelgiama į padaryto teisės pažeidimo pobūdį, pažeidėjo asmenybę bei atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes. Iš bylos matyti, kad pareiškėjos padaryto teisės pažeidimo pobūdis pasižymi nedeklaruotų prekių, jų kiekio bei paslėpimo būdų įvairumu, tačiau teismas į tai visiškai neatsižvelgė ir taip neįvykdė ATPK 30 str. 2 d. nustatytų reikalavimų. Todėl teismo priimtas nutarimas dėl pareiškėjai skirtos nuobaudos sumažinimo dalies negali būti laikomas pagrįstu ir turi būti panaikintas. Pagal ATPK 30¹ str. 2 d., 257 str. nuobaudų skyrimo bei įrodymų vertinimo klausimai yra nagrinėjančio administracinę bylą organo, šiuo atveju apylinkės teismo, prerogatyva, todėl byla turi būti nagrinėjama pirmosios instancijos teismo iš naujo.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 136 str., 144 str. 2 d., 3 d. 3 p.,

n u t a r ė :

Šakių rajono apylinkės teismo 2001 m. balandžio 2 d. nutarimą panaikinti ir grąžinti bylą tam pačiam teismui nagrinėti iš naujo.

1.2.10. ATPK 35 str. nustatyto nuobaudos skyrimo už trunkamuosius pažeidimus termino taikymas autorinių ir gretutinių teisių pažeidimo atveju

ATPK 214¹⁰ str. numatyti administraciniai teisės pažeidimai (neteisėtas įrašų panaudojimas ir laikymas komerciniams tikslams) yra trunkamieji pažeidimai, todėl nuobaudos skyrimo termino eiga skaičiuojama ne nuo teisės pažeidimo padarymo, o nuo jo paaikšėjimo dienos.

Apeliacinės instancijos teismo
pranešėjas A. Baranovas
Pirmosios instancijos teismo
teisėja P. Stonkienė

Administracinė byla Nr. 441¹¹–01/2001

NUTARTIS

2001 m. gegužės 24 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko A. Baranovo, teisėjų J. Baškio ir R. Klišausko, teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal Mokesčių policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos apeliacinį skundą byloje su Miroslavu Jasovič dėl Vilniaus miesto 2–ojo apylinkės teismo nutarimo panaikinimo.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą,

n u s t a t ė :

Mokesčių policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – Institucija) pareigūnas 2000 m. spalio 16 d. Miroslavui Jasovič, užsiimančiam prekyba „Gariūnų“ turgavietėje pagal patentą Nr. A 125440, surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą Nr. 11–6/30, kuriame nurodė, kad 2000 m. kovo 8 d. Miroslavas Jasovič už 10 litų pardavė kompaktinį diską „Bravo Hits“ bei komerciniais tikslais laikė 410 kompaktinių diskų dėžučių su muzikiniais kompaktiniais diskais, neturėdamas juose esančių įrašų gamintojų ar jų teisių perėmėjų leidimo. Taip jis pažeidė Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 64 str. 2 p. M. Jasovič (pareiškėjo) veika kvalifikuota pagal ATPK 214¹⁰ str. 1 d.

Vilniaus miesto 2–asis apylinkės teismas 2000 m. lapkričio 10 d. nutarimu Miroslavo Jasovič administracinio teisės pažeidimo bylą, iškeltą pagal ATPK 214¹⁰ str., nutraukė. Teismas konstatavo, kad byla nutrauktina, kadangi yra suėjęs ATPK 35 str. numatytas asmens patraukimo administracinėn atsakomybėn 6 mėnesių terminas, be to, Miroslavo Jasovič veiksmuose nėra administracinio teisės pažeidimo, numatyto ATPK 214¹⁰ str., įvykio bei sudėties, nes jo kaltė neteisėtai platinus kompaktinius diskus grindžiama abstrakčiais teiginiais, nėra duomenų, kiek kompaktinių diskų, kokių, kam ir už kokią kainą pažeidėjas patikrinimo metu pardavė.

Institucija apeliaciniu skundu prašo panaikinti Vilniaus miesto 2-ojo apylinkės teismo 2000 11 10 nutarimą kaip neteisėtą ir nepagrįstą bei perduoti bylą nagrinėti iš naujo. Nurodoma, kad M. Jasovič veikoje yra ATPK 214¹⁰ str. 1 d. dispozicijoje numatyto administracinio teisės pažeidimo požymių. Byloje esantys patikrinimo aktas, kompaktinių diskų paėmimo aktas, M. Jasovič paaiškinimas patvirtina, kad M. Jasovič pagal patentą vertėsi garso įrašų prekyba. Tuo tikslu jis nuomojo prekyvietę Vilniaus miesto Gariūnų turgavietėje, be to, patikrinimo metu buvo nustatytas kompaktinio disko „Bravo Hits” pardavimo faktas. M. Jasovič pas jį rastų kompaktinių diskų įrašų gamintojų leidimo dėl jų platinimo nepateikė. Byloje esanti specialistų išvada patvirtina, kad kompaktiniai diskai yra pagaminti nelegaliai, tad M. Jasovič teisių turėtojų leidimo platinti ir negalėjo turėti. Teigiama, kad asmens patraukimo administracinėn atsakomybėn terminai nėra suėję, kadangi ATPK 214¹⁰ str. numatytas pažeidimas yra trunkamasis. Tai, kad M. Jasovič veikoje yra visi būtini šio straipsnio dispozicijoje numatyto pažeidimo sudėties požymiai, paaiškėjo tik gavus 2000 06 20 Fonogramų gamintojų ir platintojų asociacijos specialistų išvadą dėl teisės pažeidimo objekto – garso įrašų ir jų teisių turėtojų. Vadovaujantis ATPK 35 str., asmens patraukimo administracinėn atsakomybėn 6 mėnesių terminas, esant trunkamam pažeidimui, turėjo būti skaičiuojamas nuo jo paaiškėjimo dienos. Be to, manoma, kad teismas, vadovaudamasis ATPK 35 str. 3 d., turėjo galimybę pratęsti administracinės nuobaudos skyrimo terminą, tuo labiau kad institucijos pareigūnas buvo pateikęs tokį prašymą.

Skundas tenkintinas.

Apeliaciniame skunde keliami ATPK 214¹⁰ str. 1 d., 35 str. taikymo ir aiškinimo klausimai. Patikrinusi bylą apelianto nurodytų argumentų pagrįstumo aspektu, teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Pagal Autorinių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (toliau – Įstatymas) 15 str. 2 d. bet koks kūrinio originalo ar jo kopijų panaudojimas be autoriaus, jo teisių perėmėjo ar jo tinkamai įgalioto asmens leidimo yra laikomas neteisėtu. Įstatymo nuostatos yra taikomos ir autoriams, gretutinių teisių subjektams ir duomenų bazių gamintojams, kurių teisės Lietuvos Respublikoje ginamos pagal Lietuvos Respublikos ratifikuotas tarptautines sutartis bei kitus teisės aktus, privalomus Lietuvai pagal jos tarptautinius įsipareigojimus (Įstatymo 3 str. 3 d.). Lietuvos Respublika ratifikavo ir kartu

įsipareigojo vykdyti 1961 m. spalio 26 d. Romos konvenciją „Dėl atlikėjo, fonogramų gamintojų ir transliuojančių organizacijų apsaugos“, 1971 m. spalio 29 d. Ženevos konvenciją „Dėl fonogramų gamintojų apsaugos nuo neteisėto jų fonogramų kopijavimo“. Pagal šias konvencijas Lietuvoje yra ginamos kitų jas ratifikavusių šalių autoriinių ir gretutinių teisių subjektų teisės.

ATPK 214¹⁰ str. 1 d. nustatyta, kad garso įrašo platinimas, kaip vienas iš panaudojimo būdų, bei laikymas komerciniams tikslams yra laikomas neteisėtu, kai platintojas neturi autoriaus arba garso įrašo gamintojo arba jų teisių perėmėjų leidimo. Pareiškėjas neginčija paties išimtų iš jo kompaktinių diskų laikymo turint tikslą juos parduoti bei vieno disko pardavimo be atitinkamo leidimo fakto. Byloje esančioje specialisto 2000 06 20 išvadoje yra išvardytos išimtų iš pareiškėjo kompaktinių diskų platinimo Lietuvoje teisių turėtojai, taip pat išvardyti šiuose diskuose įrašytų kūrinių atlikėjai (b. l. 23–35). Šitie byloje esantys įrodymai liko teismo neįvertinti.

Pagal ATPK 35 str. administracinė nuobauda gali būti skiriama ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo teisės pažeidimo padarymo dienos, o esant trunkamam teisės pažeidimui – per šešis mėnesius nuo jo paaiškėjimo dienos. Taigi nuobaudų skyrimo termino eigos pradžia įstatymo nustatyta skirtingai, priklausomai nuo teisės pažeidimo pobūdžio, t. y. nuo to, ar pažeidimas yra ar nėra trunkamas. ATPK 214¹⁰ str. numatyti administracinių teisės pažeidimai pagal savo pobūdį (įrašų panaudojimas ir laikymas komerciniams tikslams) priskiriami prie trunkamųjų pažeidimų, todėl šiuo atveju nuobaudos skyrimo termino eiga prasideda ne nuo teisės pažeidimo padarymo dienos, o nuo jo paaiškėjimo dienos. ATPK 214¹⁰ str. numatytų teisės tariamai padarytų pažeidimų fakto nustatymas pagal šių pažeidimų specifiką reikalauja specialių žinių, todėl apelianto argumentai apie tai, kad Institucija išaiškino pareiškėjo (tariamai) padarytą teisės pažeidimą tik gavusi minėtą specialisto išvadą kolegija laiko priimtinais.

Dėl nurodytų aplinkybių sutikti su pirmosios instancijos teismo padarytomis išvadomis įstatymo taikymo klausimu negalima. Byla nagrinėtina pirmosios instancijos teisme iš naujo.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 136 str., 144 str. 2 d., 3 d. 3 p.,

n u t a r è :

Vilniaus miesto 2-ojo apylinkės teismo 2000 m. lapkričio 10 d. nutarimą panaikinti ir grąžinti bylą tam pačiam teismui nagrinėti iš naujo.

1.3. Ginčo administracinės bylos

1.3.1. Mokesčių bylos ir bylos dėl ekonominių sankcijų

1.3.1.1. Dėl ilgalaikio turto perkainojimo rezultato priskyrimo juridinių asmenų pelno mokesčiu nepamokestinamoms įmonės nerealizacinėms pajamoms

Teismui konstatavus spragos norminiame, reikalaujančiame privalomos įstatyminės formos, reguliavime egzistavimą, būtina įvertinti tai, jog viešajai teisei, įskaitant mokesčių teisę, yra nepriimtinas įstatymo turinio aiškinimas centrinių viešojo administravimo subjektų norminio pobūdžio teisės aktu pagrindu bandant užpildyti įstatyminės reglamentacijos trūkumus. Tokio aiškinimo pagrindu negali atsirasti prievolės ar atsakomybė už tokių prievolių nevykdymą.

Pranešėjas apeliacinės instancijos Administracinė byla Nr. 3A–17/1999
teisme G. Kryževičius

NUTARTIS

1999 m. spalio 1 d.
Vilnius

Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko G. Kryževičiaus, teisėjų: D. Milašienės, K. Lapinsko, D. Šerno ir J. Baškio, sekretoriaujant R. Marčiulionienei, dalyvaujant pareiškėjo – AB „Dvarčionių keramika“ atstovams J. Raišeliui, M. Danilevičiui, P. Navikui, advokatui M. Lošiui, atsakovo – Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos atstovams I. Vilimaitei, L. Vasiliauskui teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinęjo administracinę bylą pagal Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos apeliacinį skundą dėl Aukštesniojo administracinio teismo 1999 m. liepos 16 d. sprendimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

AB „Dvarčionių keramika” skundu prašė panaikinti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos (toliau – VMI prie FM) 1998 10 26 sprendimą Nr. 17–07/8225, kuriuo patvirtintas Vilniaus miesto valstybinės mokesčių inspekcijos 1998 08 04 sprendimas Nr. 03–04–9521 dėl išieškojimo iš AB „Dvarčionių keramika” į biudžetą 2 217 151 Lt pelno mokesčio ir 2 217 151 Lt pelno mokesčio baudos. Valstybinės mokesčių inspekcijos sprendimas nepagrįstas, nes prieštarauja įstatymui ir turi būti panaikintas. Ilgalaikio turto perkainojimo rezultatas neapmokestinamas, tai negali būti laikoma pajamomis.

Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos pozicija grindžiama tokiais argumentais:

Pareiškėjas AB „Dvarčionių keramika” savo ilgalaikį turtą indeksavo ne dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 03 28 nutarime Nr. 206 ir 1995 08 29 nutarime Nr. 1160 nurodytų priežasčių ir šiuose nutarimuose nustatytais terminais, todėl pagrįstai paskaičiuotas pelno mokestis 2 217 151 Lt ir 2 217 151 Lt šio mokesčio bauda;

UAB „Dvarčionių keramika” 1996 12 30 visuotinis akcininkų susirinkimas, vadovaudamasis 1994 07 05 Akcinių bendrovių įstatymo Nr. I–528 10 str., reorganizavo UAB „Dvarčionių keramika” į AB „Dvarčionių keramika”. Bendrovės prašymu Valstybės įmonės „Respublikinis inventorizavimo, projektavimo ir paslaugų biuras” Vilniaus filialas atliko nekilnojamojo turto (pastatų) 1996 12 01 būklės įvertinimą. Bendrovė 1997 02 27 įregistravo įstatinio kapitalo padidėjimą. Turto vertės padidėjimas rodomas 1996 m. įmonės ūkinės finansinės veiklos balanse. Turto vertės padidėjimo skirtumą bendrovė apskaitė įstatymuose numatytų rezervų straipsnyje. Turto vertės padidėjimas neginčijamas. Pareiškėjas turtą įvertino – perkainojo – ne pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 03 28 nutarimą Nr. 206 „Dėl įmonių, įstaigų ir organizacijų ilgalaikio turto bei investicinėse sąskaitose esančių lėšų indeksavimo” (turto vertės padidėjimas po indeksavimo pagal minėtą nutarimą – neapmokestinamas), tai yra pagrindas VMI prie FM AB „Dvarčionių keramika” turto perkainojimo rezultatą – turto vertės padidėjimą, vadovaujantis Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 7 str., apmokestinti 10% pelno mokesčio tarifu, tai ir buvo padaryta nurodant per 10 dienų pervesti į biudžeto pajamas 2 217 151 Lt pelno mokesčio, taip pat 100% dydžio šio mokesčio baudą (2 217 151 Lt).

Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 05 21 sprendimu Nr. 24/75 patvirtino VMI prie FM 1998 10 26 sprendimą Nr. 17–07/8225.

Aukštesnysis administracinis teismas 1999 07 16 sprendimu skundą patenkino ir panaikino VMI prie Finansų ministerijos 1998 10 26 sprendimą Nr. 17–07/8225.

Teismas nurodė, jog nustatyta, kad bendros Lietuvos – Italijos UAB „Dvarčionių keramika“ visuotinis akcininkų susirinkimas 1996 12 30 reorganizavo UAB „Dvarčionių keramika“ į AB „Dvarčionių keramika“ ir perkainojo bendrovės ilgalaikį materialųjį turtą (pastatus) (b.l. 81). Turto vertės padidėjimo skirtumą 25 931 595 Lt 1996 m. balanse nurodė rezervų straipsnyje (įmonės 1996 m. balansas b priedas Nr. 2). 1997 02 27 bendrovė įregistravo įstatinio kapitalo padidėjimą (VMI prie FM 1998 10 26 sprendimas Nr. 17–07/8225, b.l. 29). Nuo perkainojimo rezultatų nebuvo sumokėtas juridinių asmenų pelno mokestis. Bendrovės turtas perkainotas – įvertintas – vadovaujantis tuo metu galiojusio Akcinių bendrovių įstatymo 10 str. 7 ir 8 dalių reikalavimais (Akcinių bendrovių įstatymo 1994 liepos 5 d. Nr. I–528 redakcija). Laikytina, kad bendrovė turtą perkainojo įstatymų nustatyta tvarka (šalių paaiškinimai). Bendrovės turto vertės padidėjimo rezultatas atsirado 1996 12 30 (įmonės 1996 m. balansas b priedas Nr. 2). Prieš 1996 m. gruodžio mėn. perkainojimą bendrovės turtas buvo indeksuotas 1991, 1992 ir 1993 metais (b.l. 95).

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 str. pasakyta, kad mokesčius, kitas rinkliavas į valstybės (savivaldybės) biudžetus nustato tik įstatymai.

Mokesčių administravimo įstatymo 5 str. 2 d. nurodyta, kad apmokestinimo tam tikru mokesčiu tvarką nustato tik atitinkamas mokesčio įstatymas arba jo pagrindu priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas, arba jo pagrindu priimtas kitas teisės aktas.

Įstatyme nurodoma, dėl ko ir kam pavedama priimti poįstatyminį teisės aktą. Šie teisės aktai negali prieštarauti įstatymui.

Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 straipsnis (1996 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. I–1426 redakcija), galiojęs turto perkainojimo metu, nenumatė ilgalaikio turto perkainojimo rezultato apmokestinimo. Minėtas straipsnis nustatė, kad apmokestinamojo pelno apskaičiavimo pagrindas yra realizacinių ir nerealizacinių pajamų suma (toliau – bendrosios pajamos). Nerealizacines pajamas sudaro su produkcijos gamyba, realizavimu bei paslaugų teikimu nesusijusios pajamos, įskaitant pajamas, gautas už išnuomotą, investuotą turtą. Į nerealizacines pajamas, apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną, neįskaitoma:

- 1) gauti dividendai ir palūkanos už obligacijas;

- 2) pajininkų ir kitų įmonių gauta pelno dalis;
- 3) iš draudimo organizacijų gautos turto draudimo atlyginimo sumos, nevirsijančios prarasto turto likutinės vertės;
- 4) steigėjų iš individualių (personalinių) įmonių ir ūkinių bendrijų gauta (pajamų) pelno dalis;
- 5) sumos, gautos Labdaros ir paramos įstatymu reglamentuotai labdarai ir paramai;
- 6) visų religinių bendruomenių, bendrijų ir centrų (aukštesniųjų valdymo institucijų) pajamos: aukos, pajamos už parduotą labdaros būdu gautą turta, jei jos skiriamos maldos namams statyti, jiems remontuoti ar restauruoti, labdarai, kultūrai ir švietimui;
- 7) gautos baudos ir delspinigiai.

Turto perkainojimo metu galiojusiuose įstatymuose „pajamų“ sąvoka nebuvo apibrėžta.

„Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ „pajamos“ (bendrine prasme) nurodomos kaip įmonės gaunamos lėšos.

Fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinasis įstatymas „pajamomis“ laiko gautas pinigines lėšas ir natūra gautą turta. (1995 05 16 įstatymo Nr. I–892 redakcija).

Įstatymo leidėjas 1997 m. birželio 24 d. papildė Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str. 4 dalį 8 punktu (1997 06 24 įstatymas Nr. VIII–290), nustatančiu, kad į nerealizacines pajamas apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną neįskaitomi ilgalaikio materialaus turto perkainojimo rezultatai Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytais atvejais ir tvarka. Įstatymo 8 str. 1 d. nurodyta, kad įstatymas taikomas apmokestinamam pelnui, gautam nuo 1997 m. liepos 1 d. Šiuo įstatymu buvo išplėsta pelno mokesčio apmokestinimo bazė. Minėto įstatymo projekto (P–545) aiškinamajame rašte nurodyta, kad ligi šiol nebuvo reglamentuota ilgalaikio materialaus turto perkainojimo rezultato apmokestinimo tvarka, todėl šiame įstatymo projekte Lietuvos Respublikos Vyriausybei pavedama nustatyti tvarką, kokiais atvejais perkainojamas įmonės turtas ir kada šio turto vertės padidėjimas neapmokestinamas.

Mokesčių administravimo įstatymo 2 str. nustato „apmokestinimo tvarkos“ sąvoką. Tai mokesčio įstatymo nustatytas mokesčio mokėtojas, mokesčio bazė, mokesčio dydžiai (tarifai), mokesčio lengvatos, baudos ir delspinigiai, mokesčio mokėjimo ir išieškojimo taisyklės. Tame pačiame straipsnyje „mokesčio bazė“ apibrėžiama kaip mokesčio įstatymo nustatyta tvarka pinigų suma įvertintas apmokestinamasis objektas.

Minėto Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str. redakcijoje apibrėžiama nerealizacinių pajamų sąvoka ir nurodoma, kad tai yra pajamos piniginių įplaukų į įmonės kasą prasme, o turto perkainojimo rezultatai nėra tokios pajamos. Valstybinė mokesčių inspekcija nepagrįstai turto perkainojimo rezultata – turto vertės padidėjimą – priskyrė bendrovės apmokestinamosioms nerealizacinėms pajamoms ir apskaičiavo papildomą 2 217 151 Lt pelno mokesčio sumą bei paskyrė 2 217 151 Lt dydžio šio mokesčio baudą.

Atsakovo atstovai nepateikė konkrečių ir pagrįstų įrodymų, kad turto padidėjimas turėjo būti apmokestinamas, juo labiau kad tokia tvarka turto perkainojimo (turto vertės padidėjimo) metu nebuvo nustatyta.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1994 03 28 nutarimu Nr. 206 ir 1995 08 29 nutarimu Nr. 1160 nustatė, kad valstybės ir savivaldybių įmonės savo ilgalaikį materialųjį turtą indeksuoti privalo, o kitoms įmonėms tai padaryti buvo tik rekomenduotina. Jeigu Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas yra rekomendacinio pobūdžio, tai ir Finansų ministerijos 1995 02 03 rašte Nr. 7N išdėstytos nuostatos negali būti taikomos AB „Dvarčionių keramika“ Vilniaus miesto valstybinės mokesčių inspekcijos 1997 05 13 patikrinimo akte nurodytiems tariamiems pažeidimams.

Tai patvirtina ir Vilniaus miesto valstybinės mokesčių inspekcijos 1997 06 27 sprendimas Nr. 03–03–3734, kuriuo AB „Dvarčionių keramika“ skundo nagrinėjimas sustabdomas iki bus reglamentuota ilgalaikio materialaus perkainojimo rezultato apmokestinimo tvarka.

1996 m. gruodžio 30 d. tokių įstatymo nuostatų, kad turto perkainojimo rezultatas priskiriamas apmokestinamoms nerealizacinėms pajamoms, nėra.

VMI prie Finansų ministerijos apeliaciniu skundu prašo pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikinti ir nauju sprendimu skundą atmesti.

Skunde nurodoma, jog teismas priėmė neteisėtą sprendimą, nes netinkamai aiškino Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo nuostatas, Vyriausybės 1994 03 28 nutarimą Nr. 206 ir 1995 08 29 nutarimą Nr. 1160, Finansų ministerijos 1995 02 03 raštą Nr. 7N, nesivadovavo Finansų ministerijos 1994 03 08 raštu Nr. 21N ir 1995 05 08 raštu Nr. 25N.

Teismas nepagrįstai sprendime nurodo, jog Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str. (1996 07 02 įstatymo redakcija) nenumatė ilgalaikio turto perkainojimo rezultatų apmokestinimo.

Valstybinė mokesčių inspekcija, apmokestinusi bendrovės nerealizacines pajamas, gautas perkainojus ilgalaikį materialųjį turtą, vadovavosi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 10 27 nutarimu Nr. 804, Finansų ministe-

rijos 1994 03 08 raštu Nr. 21N. Turto įvertinimo metinėje finansinėje atskaitomybėje taisyklių 2.1 p. nustatyta, kad ilgalaikis turtas, pateiktas finansinėje atskaitomybėje turi būti įvertintas to turto įsigijimo arba pasigaminimo savi-kaina. Vadinasi, įmonė savo nuožiūra perkainoti turto negali. Tai patvirtina ir Finansų ministerijos 1995 05 13 raštas, kurio 2.10 p. nurodoma, kad ilgalai-kio materialiojo turto vertė perkainojama Vyriausybės nustatyta tvarka. Todėl jei bendrovė turimą perkainojo ne Vyriausybės nustatyta tvarka, o atliko savo iniciatyva, tai perkainojimo rezultatas priskiriamas prie apmokestinamų nere-alizacinių pajamų.

Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo (1997 06 24 redakcija) 3 str. 4 d. 8 p. nustatyta, jog nuo 1997 07 01 apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną, Vyriausybės nustatyta tvarka ir atvejais, į nerealizacines pajamas neįskaitomi ilgalaikio turto perkainojimo rezultatai. Pagal Vyriausybės 1998 10 15 nutari-mą Nr. 1239 „Dėl ilgalaikio materialaus turto perkainojimo rezultatų neap-mokestinimo atvejų ir tvarkos“ perkainojimo rezultatas pelno mokesčiu neapmokestinamas apskaičiuojant 1998 m. ir vėlesnių metų apmokestinamąjį pelną. Iki šio nutarimo įsigaliojimo perkainojimo rezultatas – turto vertės pa-didėjimas – yra priskiriamas apmokestinamoms nerealizacinėms pajamoms.

VMI prie Finansų ministerijos atstovai E. Glumbakienė, I. Vilimaitė ir L. Vasiliauskas, palaikydami skundą, prašė pirmosios instancijos teismo spren-dimą panaikinti ir nauju sprendimu pareiškėjo skundą atmesti tais pačiais, apeliaciniame skunde nurodytais argumentais, kurių pagrindu galima daryti išvadą, jog pirmosios instancijos teismas neteisingai išaiškino Juridinių as-menų pelno mokesčio įstatymą bei taikė teisės normas, kurių neturėjo taikyti. Teismas padarė neteisingą išvadą konstatuodamas, jog Juridinių asmenų pel-no mokesčio įstatymo 3 str. apibrėžiama nerealizacinių pajamų sąvoka nuro-dant, kad tai yra pajamos piniginių įplaukų į įmonės kasą prasme. 1996 m. liepos 2 d. Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str. pakeitimo ir papildymo įstatymu Nr. I-1426 nustatyta: „Nerealizacines pajamas sudaro su produkcijos gamyba, realizavimu bei paslaugų teikimu nesusijusios pa-jamos, įskaitant pajamas, gautas už išnuomotą, investuotą turtą“. Taigi aki-vaizdu, jog teismo pateiktas nerealizacinių pajamų sampratos aiškinimas yra neteisingas.

Pareiškėjo atstovai J. Raišelis, P. Navikas ir advokatas M. Lošys prašė apeliacinį skundą atmesti bei paaiškino, jog Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatyme nurodyta, kad nerealizacines pajamas sudaro trečiųjų asmenų gauna-mos ekonominės sankcijos ir kitos su produkcijos realizavimu bei paslaugų

teikimu nesusijusios gautos pajamos. Be to, šiame straipsnyje taip pat nurodyta, kokios pajamos neįskaitomos į pajamas apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną. Įstatyme kalbama tik apie pajamas. Tuo tarpu turto perkainojimo rezultatas nėra pajamos. Vyriausybės patvirtintose buhalterinės apskaitos tvarkymo taisyklėse nurodyta, kad perkainojimo rezultatas turi būti parodomas perkainojimo rezervo sąskaitoje ir neįskaitomas nei į pajamas, nei į pelną.

Perkainojimo rezultatas tampa pajamomis, kai turtas parduodamas ir gaunami realūs pinigai. Tai nurodyta ir Vyriausybės 1998 10 15 nutarime Nr. 1239 „Dėl ilgalaikio materialaus turto perkainojimo rezultatų neapmokestinimo atvejų ir tvarkos”.

Vyriausybei pavedus, valstybinės įmonės 1991–1995 metais kasmet yra indeksavusios ilgalaikį turtą. Nutarimuose dėl turto indeksavimo taip pat buvo rekomenduota tai padaryti ir privačioms įmonėms. Nė karto turto perkainojimo rezultatas nebuvo priskirtas pajamoms ir įskaitytas į pajamas apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną, nes to nenumato Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymas.

Inspekcija skunde nurodo, jog teismas ydingai aiškino Finansų ministerijos 1995 02 03 rašte Nr. 7N išdėstyta nuostata, kad turto vertės prieaugis priskiriamas apmokestinamoms pajamoms, jeigu turtas buvo indeksuotas ne pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 03 28 nutarimą Nr. 206.

Šis teiginys visiškai nepagrįstas dėl tokių argumentų.

Šis dokumentas išleistas ne Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo pagrindu. Įstatyme nėra nuostatos, kad perkainojimo rezultatas priskiriamas pajamoms, taip pat jame nėra pavesta nei Vyriausybei, nei Finansų ministerijai nustatyti, kada perkainojimo rezultatas priskiriamas apmokestinamoms pajamoms ir kada ne. Todėl jis prieštarauja minėtam įstatymui.

Šis dokumentas nepaskelbtas „Valstybės žiniuose”, todėl jis neturi norminio akto galios.

Finansų ministerijos 1995 02 03 raštu Nr. 7N reglamentuotas, nors ir neteisėtai, tik 1994 metų pelno apmokestinimas. Ir šiuo požiūriu jis netaikytinas 1996 metų pelno apmokestinimui.

Skunde teigiama, kad pagal patvirtintas Turto įvertinimo metinėje finansinėje atskaitomybėje taisyklės ilgalaikis turtas turi būti įvertintas to turto įsigijimo arba pasigaminimo savikaina, įmonė savo nuožiūra ko nors pridėti prie įsigyto turto savikainos negali, jai tokia teisė nesuteikta.

Įsigydama turtą ar jį pati pasigaminama bendrovė visada laikėsi nurodytos tvarkos. Toks turtas įvertintas jo įsigijimo ar pasigaminimo savikaina.

Akcinių bendrovių įstatymo 10 straipsnio 7 ir 9 dalyse nurodyta, kad vykdant bendrovės reorganizavimą, jeigu reikalauja akcininkai, turi būti atliktas turto įvertinimas. 1996 metais bendrovė buvo reorganizuota iš uždarošios į akcinę bendrovę ir, akcininkams reikalaujant, buvo atliktas turto įvertinimas. Jį atliko Vyriausybės nustatyta tvarka valstybinė įmonė „Respublikinio inventorizavimo – projektavimo ir paslaugų biuro“ Vilniaus filialas.

Finansų ministerijos 1993 12 16 rašte Nr. 61N ir 1993 11 12 rašte Nr. 83N nurodyta, kad buhalterinėje apskaitoje turto perkainojimo rezultatas turi būti nurodytas perkainojimo rezervo sąskaitoje, o ne pajamų klasės sąskaitoje ir pelno sąskaitoje, kad perkainojimo rezervu laikomas nerealizacinis perviršis, kuris įtraukiamas į turto, o ne pajamų ar pelno straipsnių sumas. Be to, dar paaiškinta, kad įmonė gali perkainoti savo turta, kai šio turto vertė viršija balansinę vertę.

Taigi bendrovė turėjo teisę naujai įvertinti turta ir tai atliko Vyriausybės nustatyta tvarka.

Skunde nurodoma, kad bendrovė ilgalaikį turta perkainojo ne Vyriausybės nutarimų nustatyta tvarka, o atliko savo iniciatyva, todėl perkainojimo rezultata ji turi priskirti apmokestinamoms pajamoms.

Skundėjas šio teiginio negrindžia teisiniais aktais. Nei Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatyme, nei Vyriausybės 1994 03 28 nutarime Nr. 206, nei kituose teisės aktuose nenurodyta, kad jeigu turto perkainojimas atliktas Vyriausybei nepaliepus (įpareigojus), o savo iniciatyva, jo rezultatas turi būti priskirtas apmokestinamoms pajamoms.

Ši nuostata išdėstyta tik Finansų ministerijos 1995 02 03 rašte Nr. 7N, kuris, kaip paaiškinta, yra neteisėtas ir negaliojantis.

Bendrovė turto įvertinimą atliko Vyriausybės nustatyta tvarka.

Skunde sakoma, kad įstatymo leidėjui papildžius Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 3 str. 4 dalį 8 punktu, tik nuo 1997 07 01 į pajamas, apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną neįskaitomi ilgalaikio turto perkainojimo rezultatai Vyriausybės nustatyta tvarka ir atvejai, todėl perkainojimo rezultatai į pajamas neįskaitomi tik apskaičiuojant 1998 ir vėlesnių metų apmokestinamąjį pelną.

Tai klaidinga išvada, kuria norima įrodyti, kad tarsi iki 1998 metų perkainojimo rezultatai turėjo būti įskaityti į pajamas apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną.

Dėl Finansų ministerijos neteisėto 1995 02 03 rašto Nr. 7N nuostatų taikymo atsirado daug ginčų tarp mokesčių mokėtojų ir mokesčių administra-

torių. Buvo pripažinta, kad iki tol nebuvo įstatymiškai reglamentuota ilgalaikio turto perkainojimo rezultato apmokestinimo tvarka. Todėl ir buvo papildytas minėtu punktu Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymas, kuriuo nustatyta, kad į nerealizacines pajamas apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną neįskaitomi ilgalaikio turto perkainojimo rezultatai Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytais atvejais ir tvarka.

Vyriausybė nustatė, kad turto vertės padidėjimas apmokestinamas tik kai parduodamas perkainotas materialus ilgalaikis turtas (nebaigta statyba), kai konkrečiai gaunamos pajamos. Vadinasi, šiuo punktu buvo patvirtinta iki tol buvusi įstatymo prasmė, t.y. kad perkainojimo rezultatas neįskaitomas į pajamas turto perkainojimo metu, o įskaitomas, kai šis turtas parduodamas, gaunamos realios piniginės lėšos.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos apeliacinis skundas atmetamas, o Aukštesniojo administracinio teismo 1999 07 16 sprendimas paliekamas nepakeistas (ABTĮ 63 str., 64 str., CPK 336 str. 1 d. 1 p.).

Byloje sprendžiamas ginčas teisiniu jo vertinimo aspektu įvardytinas kaip ginčas dėl teisės, t.y. ar ilgalaikio turto vertės perkainojimo, atlikto 1996 m. gruodžio mėn. remiantis Akcinių bendrovių įstatymo 10 str. 7 ir 8 d. (Akcinių bendrovių įstatymo 1994 m. liepos 5 d. Nr. I–528 redakcija), rezultatai yra nerealizacinėmis pajamomis, reikšmingomis apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną pagal Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymą (toliau – JAPMĮ).

Faktinės ginčo sprendimui reikšmingos aplinkybės pirmosios instancijos teismo sprendime yra išdėstytos teisingai ir dėl jų ginčo tarp šalių nėra, todėl apeliacinės instancijos teismas jų nekartoja šių argumentų dalyje taikydamas CPK 332 str. 1 d. nuostatas. Pareiškėjo pozicija iš esmės grindžiama tokiais pagrindiniais argumentais: ilgalaikio turto vertės perkainojimo rezultatai savo prigimtimi neatitinka pajamų, esančių apmokestinamojo pelno apskaičiavimo pagrindu, sampratos: tai nėra įmonės ūkinės veiklos rezultatas, dėl kurio ji įgyja turtą, – šių rezultatų apmokestinimo nenumatė turto perkainojimo metu galiojęs JAPMĮ 3 str., o vėlesnė įstatymo leidėjo valia priimanč teisės normas patvirtina tokio pareiškėjo pateikiamo įstatymo aiškinimo pagrįstumą.

Nagrinėjama ginčui teisingai išspręsti būtinas sisteminis teisės normų, reglamentuojančių mokesčių prievolių atsiradimą, pasikeitimą bei vykdymą, taikymas ir jų turinio aiškinimas.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 str. įtvirtinta principinė nuostata, kad mokesčius, kitas rinkliavas į valstybės (savivaldybės) biudžetus nustato tik įstatymai.

JAPMĮ 3 str. nurodoma, jog apmokestinamojo pelno apskaičiavimo pagrindas yra realizacinių ir nerealizacinių pajamų suma.

Ginčas kilęs dėl nerealizacinių pajamų struktūros vertinimo taikant JAPMĮ ir Mokesčių administravimo įstatymą.

JAPMĮ 3 str. 1996 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. I-1426 redakcija, galiojusi pareiškėjui perkainojant turta, nustatė, jog:

„Nerealizacines pajamas sudaro su produkcijos gamyba, realizavimu bei paslaugų teikimu nesusijusios pajamos, įskaitant pajamas, gautas už išnuomotą, investuotą turta.

Į nerealizacines pajamas, apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną, neįskaitoma:

- 1) gauti dividendai ir palūkanos už obligacijas;
- 2) pajininkų iš kitų įmonių gauta pelno dalis;
- 3) iš draudimo organizacijų gautos turto draudimo atlyginimo sumos, nevirsijančios prarasto turto likutinės vertės;

- 4) steigėjų iš individualių (personalinių) įmonių ir ūkinių bendrijų gauta pajamų (pelno) dalis;

- 5) sumos, gautos Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymu reglamentuotai labdarai ir paramai;

- 6) visų religinių bendruomenių, bendrijų ir centrų (aukštesniųjų valdymo institucijų) pajamos: aukos, pajamos už parduotą labdaros būdu gautą turta, jeigu jos skiriamos maldos namams statyti, jiems remontuoti ar restauruoti, labdarai, kultūrai ir švietimui; 8) gautos baudos ir delspinigiai”.

Šių normų turinys leidžia teigti, jog įstatymų leidėjas prie nerealizacinių pajamų neabejotinai priskiria pajamas, gaunamas realių piniginių lėšų forma. Be to, kai kurios iš jų į nerealizacines pajamas, apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną, neįskaitomos. Tas neapmokestinamų realių piniginių lėšų sąrašas laikytinas baigtiniu. Kaip matyti, ilgalaikio turto perkainojimo rezultatas neminimas nei nerealizacinių pajamų pateiktoje sampratoje, nei išimčių sąrašė.

VMI prie FM atstovai apeliacinės instancijos teisme aiškindami JAPMĮ nurodė, kad vertinant 3 str. įtvirtintų teisės normų turinį ir normos išdėstymo

būdą galima konstatuoti, jog visa, kas nenurodoma kaip išimtys, yra nerealizacinių pajamų struktūros sudėtinės dalys, įskaitomos apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną.

Tokia situacija suponuoja ginčo sprendimo būdą, kai būtinas teisinis įstatyme įtvirtintos nerealizacinių pajamų sampratos aiškinimas bei vertinimas. Tik tuo pagrindu būtų galima daryti išvadą, ar apskritai ilgalaikio turto perkainojimo, vykdyto (kaip šiuo atveju) ABI 10 str. pagrindu, rezultatas perkainojimo atlikimo momentu laikytinas įmonės pajamomis, reikšmingomis apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną.

Atsakymo ieškoma analizuojant įstatymo leidėjo siekiamo mokesčių teisinių santykių norminio reguliavimo, kaip valios išraiškos, raidą.

Pažymėtina, kad mokesčių įstatymuose apie ilgalaikio materialaus turto perkainojimo rezultatus prabilta tik 1997 m. Štai 1997 m. birželio 24 d. įstatymu Nr. VIII–290 JAPMĮ 3 straipsnio 4 dalis papildyta 8 p.: „nerealizacines pajamas, apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną, neįtraukiami „ilgalaikio materialaus turto perkainojimo rezultatai Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytais atvejais ir tvarka“.

Vyriausybė, vykdydama įstatymą, 1998 m. spalio 15 d. nutarimu Nr. 1239 „Dėl ilgalaikio materialiojo turto perkainojimo rezultatų neapmokestinimo atvejų ir tvarkos“ nustatė, kad „ilgalaikio materialiojo turto perkainojimo rezultatas (vertės padidėjimas arba sumažėjimas) pelno (pajamų) mokesčių neapmokestinamas, jeigu ilgalaikio materialiojo turto rinkos vertė viršija to turto įsigijimo arba pasigaminimo vertę, užfiksuotą apskaitoje, ir toks jo vertės padidėjimas (sumažėjimas) yra pagrįstas turto vertintojų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. vasario 14 d. nutarimo Nr. 244 „Dėl turto vertinimo metodikos“ (Žin., 1996, Nr. 16–426) nustatyta tvarka“.

Tai, kad nerealizacinių pajamų struktūros teisinis reglamentavimas, taip pat ir ilgalaikio materialiojo turto perkainojimo rezultato vietos joje nustatymo prasme, turėjo spragų, leidžia teigti ir JAPMĮ 3 str. 3 d. įtvirtintos normos kaitos pobūdis.

Šios normos formulavimas yra toks, kad dalį pajamų, kaip nerealizacinių, įstatymo leidėjas laiko visuotinai suprantamomis bei skyrium nevardytinomis: tokias „(...) pajamas sudaro su produkcijos gamyba, realizavimu bei paslaugų teikimu nesusijusios pajamos“. Tuo tarpu kita nerealizacinių pajamų, atitinkančių jau cituotos nerealizacinių pajamų sampratos prasmę, dalis laikoma reikalaujančia specialaus aptarimo, todėl vardinama pateikiamo sąrašo forma: nerealizacines pajamas sudaro „pajamos už išnuomotą, investuotą

turta, palūkanos, subsidijų ir dotacijų panaudota dalis, pajamos dėl valiutos kurso pasikeitimo teigiamos įtakos” (įstatymo 1998 m. liepos 2 d. redakcija). Anksčiau, pvz., turto vertinimo metu, galiojusioje šio straipsnio minimos dalies redakcijoje sąraše vardytos tik pajamos, gautos už išnuomotą, investuotą turta.

Ilgalaikio materialiojo turto perkainojimo rezultato vieta nerealizacinių pajamų struktūroje įstatymo leidėjo nebuvo aptarta iki jau minėto įstatymo pakeitimo. Teigti, jog šią poziciją galima būtų priskirti prie visuotinai suprantamų bei skyrium nevardytinų nerealizacinių pajamų kategorijos, pagrindo nėra, tą patvirtina ir 1997 m. birželio 24 d. įstatymo Nr. VIII–290 projekto aiškinamasis raštas, kur buvo nurodoma, jog ligi šiol nebuvo reglamentuota ilgalaikio materialaus turto perkainojimo rezultato apmokestinimo tvarka. Paties centrinio mokesčių administratoriaus veiklos praktika: mokesčių administratorius nepateikė teismui nė vieno iki šiol administravimo praktikoje buvusio atvejo, kai ilgalaikio materialiojo turto perkainojimo rezultatas mokesčių mokėtojų būtų priskiriamas prie nerealizacinių pajamų ar mokesčių administratoriaus atliktų patikrinimų metu įvertintas, kaip ir šiuo atveju, nerealizacinėmis pajamomis; sprendimas dėl AB „Dvarčionių keramika” skundo nagrinėjimo sustabdymo iki bus reglamentuota ilgalaikio materialaus turto perkainojimo rezultato apmokestinimo tvarka, – patvirtina nesureglamentuotą šios ekonominės–teisines kategorijos vietą JAPMĮ taikymo prasme.

Mokesčių administravimo įstatymo V skyriaus „Mokesčio mokėtojo (...) teisės ir pareigos” 19 str. „Mokesčių mokėjimas” yra įtvirtinta principinė konstitucinę reglamentaciją atitinkanti nuostata, kad mokesčio mokėtojas moka tik mokesčių įstatymų nustatytus mokesčius, laikydamasis mokesčių įstatymų, taip pat šio įstatymo nustatytos mokesčio apskaičiavimo ir mokėjimo tvarkos”. Tai iš esmės nurodoma ir 2 str. sąvokos „mokestis” reglamentavimo dalyje: mokestinė „prievolė atliekama įstatymų nustatyta tvarka”.

Anksčiau paminėta argumentacija leidžia teisinio vertinimo prasme konstatuoti esant spragą norminiame, reikalaujančiame privalomos įstatyminės formos, reguliavime.

Šiuo atveju tenka kalbėti apie konfliktą, kilusį administracinių teisinių santykių srityje, kur norminiam reguliavimui būdingas prievolių imperatyvumas bei baudžiamumas už jų nevykdymą ar netinkamą vykdymą, t.y. konfliktą viešosios teisės taikymo srityje. O viešajai teisei, kaip ir mokesčių teisei,

yra nepriimtinas įstatymo turinio aiškinimas (kaip šiuo atveju) valstybinio valdymo institucijų poįstatyminių aktų pagrindu bandant užpildyti įstatyminės reglamentacijos trūkumus. Tokio aiškinimo pagrindu negali atsirasti prievolės ar atsakomybė už tokių prievolių nevykdymą, juo labiau jog norminio reguliavimo spragą šalinanti norma, kaip įstatymo leidėjo valios tiesioginė išraiška, savo turiniu dėl ginčo dalyko įtvirtino pareiškėjo gintos pozicijos teisingumą.

Iš esmės minimas vertinimas liečia Finansų ministerijos 1995 m. vasario 3 d. rašte Nr. 7N „Dėl 1994 m. juridinių asmenų pelno mokesčio apskaičiavimo“ įtvirtintą nuostatą, kad:

„Sutinkamai su Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 03 28 nutarimu Nr. 206, dėl infliacijos Lietuvos ūkio subjektai perkainavo savo turtą. Turto vertės prieaugis atlikus indeksavimą pagal šį nutarimą neapmokestinamas ir juridinių asmenų finansinių rezultatų apyskaitoje atspindimas 090 eilutėje. Turtas turėjo būti indeksuotas iki 1994 m. gegužės 20 d.

Visais kitais atvejais, sutinkamai su Turto įvertinimo metinėje finansinėje atskaitomybėje taisyklių (patvirtintų Finansų ministerijos 1994 03 08 raštu Nr. 21N 2.6 punktu, įmonės pačios gali perkainoti ilgalaikį ir finansinį turtą, kurio rinkos vertė yra didesnė negu apskaitoje atvaizduota to turto pirkimo ar pagaminimo savikaina.

Šio perkainojimo rezultatas – turto vertės prieaugis, sutinkamai su Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymu (3 str.), priskiriamas įmonės apmokestinamoms nerealizacinėms pajamoms (kaip kitos su produkcijos gamyba, realizavimu bei paslaugų teikimu nesusijusios pajamos) ir parodomas juridinių asmenų finansinių rezultatų apyskaitos 080 eilutėje”.

Vyriausybės 1994 m. rugsėjo 19 d. nutarimu Nr. 864 patvirtintų Finansų ministerijos nuostatų, galiojusių Finansų ministerijos rašto Nr. 7N priėmimo metu, 6.4 p. buvo nustatyta, jog Finansų ministerija įgyvendina mokesčių įstatymus.

Norint konstatuoti, ar Finansų ministerija, nustatydamą anksčiau paminėtą ilgalaikio materialaus turto perkainojimo rezultato vertinimo JAPMĮ taikymo prasme tvarką, veikė pagal suteiktą kompetenciją, būtina atskleisti sampratos „įgyvendina mokesčių įstatymus“ turinį. Šios sampratos turinys atskleistas Mokesčių administravimo įstatymo 6 str.:

„1. Lietuvos Respublikos Seimo priimtus mokesčių įstatymus, taip pat ir šį įstatymą įgyvendina Lietuvos Respublikos Vyriausybė, o kai yra jos pavardimas, – Finansų ministerija. Jokiai kitai valstybės institucijai negali būti

pavesta įgyvendinti mokesčių įstatymų, išskyrus Finansų ministeriją, jeigu to nenumato mokesčio įstatymas.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, įgyvendindama mokesčių įstatymus, nustato atitinkamus metodus bei taisykles, užtikrinančias mokesčio administravimą, arba paveda tai padaryti Finansų ministerijai”.

Mokesčių įstatymų įgyvendinimas suprantamas kaip nustatymas atitinkamų metodų ir taisyklių, užtikrinančių mokesčių administravimą.

Mokesčių administravimas – mokesčio administratoriaus teisių ir pareigų bei mokesčio mokėtojo teisių ir pareigų įgyvendinimas, mokesčio apskaičiavimas, sumokėjimas ir išieškojimas, atsakomybės už netinkamą mokesčio apskaičiavimą ir mokėjimą taikymas, mokesčio paskirstymas, informacijos mokesčių mokėtojams teikimas (MAĮ 2 str.).

Nors Finansų ministerijos raštas, apie kurį kalbama, buvo priimtas iki MAĮ įsigaliojimo, tačiau cituotos MAĮ nuostatos yra bendro pobūdžio, atitinkančios ir doktrininę įstatymo bei jo įgyvendinimo tvarkos sampratą, todėl ir šiuo atveju jomis galima remtis kaip neginčijamomis tiesomis.

Dėl to analizuojant šią sampratą galima padaryti kategorišką išvadą, jog mokesčių įstatymų įgyvendinimas nesusijęs su mokesčių įstatymo turinio vertinimu ir apmokestinimo objekto struktūros elementų apibūdinimu kitaip, nei nustatyta įstatymu. Mokesčių įstatymo įgyvendinimas šiuo konkrečiu atveju negali būti suprantamas kaip teisė nuspręsti, ar ginčytina teisinė–ekonominė kategorija (ilgalaikio materialaus turto perkainojimo rezultatas) JAPMĮ taikymo prasme yra nerealizacinių pajamų dalis ar ne, kokiais atvejais toks rezultatas apmokestinamas nurodytu mokesčiu, kokiais – ne.

Tokių teismo išvadų pagrindumas patvirtintas ir įstatymo leidybos vėlesnės praktikos: 1997 m. birželio 24 d. įstatymu Nr. VIII–290 nustatyta, jog „Vyriausybė (...) nustato ilgalaikio materialaus turto perkainojimo rezultatų neapmokestinimo atvejus ir tvarką”. Tokia normos konstrukcija įrodo, jog pripažįstama įstatyminė ilgalaikio materialaus turto perkainojimo rezultato, kaip kategorijos, reikšmingos JAPMĮ prasme, reglamentacijos forma suteikiant specialius įgaliojimus Vyriausybei, kurių ji neturėjo Mokesčių administravimo įstatymo 6 str. pagrindu.

Dėl tapačių argumentų kolegija pripažįsta nepagrįsta ir atsakovo išdėstytą poziciją, jog Finansų ministerijos raštas Nr. 7N, priimtas JAPMĮ 14 str. 1 d. pagrindu, t.y. įstatymu Finansų ministerijai suteikta teisė nustatyti juridinių asmenų pelno mokesčio apyskaitos formą ir jos užpildymo tvarką, o kasmetiniai FM raštai „Dėl (...) juridinių asmenų pelno mokesčio apskaičiavi-

mo” yra pelno mokesčio apyskaitos užpildymo tvarką reglamentuojantys aktai; rašto Nr. 7N dalis, liečianti turto perkainojimo rezultata, yra ne kas kita, kaip apyskaitos užpildymo tvarkos nustatymas.

Sąvoka „apyskaitos forma” savaime suvokiama ne kitaip, kaip tam tikro turinio apskaitos ir atskaitomybės dokumentas, todėl įpareigojimas nustatyti apyskaitos formą ir jos užpildymo tvarką niekaip nesietinas su įstatyminės formos teisės normos turinio detalizuoto reglamentavimo poįstatyminių aktų forma galimybėmis.

Tokių vertinimų išvada yra tai, jog pareiškėjui, ABĮ 10 str. pagrindu atlikusiam ilgalaikio materialaus turto perkainojimą, įstatymu nebuvo nustatyta prievolės jo rezultata įtraukti į nerealizacinių pajamų, reikšmingų apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną, sudėtį, todėl skundžiamas mokesčių administratoriaus sprendimas pirmosios instancijos teismo sprendimu teisėtai panaikintas.

Vadovaudamasi ABTĮ 63, 64 str., CPK 336 str. 1 d. 1 p., teisėjų kolegija

n u t a r i a :

Lietuvos aukštesniojo administracinio teismo 1999 m. liepos 16 d. sprendimą palikti nepakeistą, o Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos apeliacinį skundą atmesti.

Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos priimtoji nutartis galutinė ir neskundžiama.

1.3.1.2. Dėl alkoholinių gėrimų įsigijimą patvirtinančių juridinę galią turinčių dokumentų laikymo vietos

Reikalavimas įmonei turėti prekybos (sandėliavimo) vietoje alkoholinių gėrimų įsigijimą ir pristatymą patvirtinančius juridinę galią turinčius dokumentus numatytas 1998 06 02 Vyriausybės nutarimu Nr. 660 patvirtintu Nedenatūruoto etilo alkoholio ir alkoholinių gėrimų apskaitos taisyklių 18 punkte. Iki šio nutarimo įsigaliojimo Alkoholio kontrolės įstatymo 20 str. 1 d. 2 p. ir 2 d. buvo numatytas draudimas laikyti (saugoti), realizuoti, gabenti alkoholinius gėrimus, alkoholinius produktus, kurių įsigijimas nepatvirtintas juridinę galią turinčiais dokumentais, tačiau įstatymas reikalavo, kad alkoholinių gėrimų, alkoholinių produktų įsigijimo faktas būtų patvirtintas juridinę galią turinčiais dokumentais, bet nenustatė, kad tie dokumentai turi būti prekybos vietoje.

NUTARTIS

2000 m. vasario 22 d.
Vilnius

Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininkės D. Milašienės, teisėjų: K. Lapinsko, V. Kažio, G. Kryževičiaus, J. Baškio, sekretoriaujant R. Marčiulionienei, dalyvaujant pareiškėjo atstovams adv. G. Bulotui, J. Lapinai, atsakovo atstovei O. Vitartienei, teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo Valstybinės alkoholio ir tabako kontrolės tarnybos apeliacinį skundą dėl Aukštesniojo administracinio teismo 1999 m. gruodžio 23 d. sprendimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

Pareiškėjas UAB „Ganvija“ prašė panaikinti Valstybinės alkoholio ir tabako kontrolės tarnybos 1999 07 08 nutarimą Nr. 248, kuriuo įmonei paskirta 2000 Lt bnda už Alkoholio kontrolės įstatymo 20 str. 1 d. 2 p. pažeidimus. Jis nurodė, kad įmonė minėto įstatymo reikalavimų nepažeidė, nes nelaikė alkoholinių gėrimų, kurių įsigijimas nepatvirtintas juridinę galią turinčiais dokumentais. Patikrinimo metu dokumentai buvo pas įmonės buhalterę, o vėliau buvo pateikti atsakovui.

Aukštesnysis administracinis teismas 1999 12 23 sprendimu pareiškėjo skundą patenkino. Teismas nurodė, kad atsakovas plečiamai išaiškino Alkoholio kontrolės įstatymo 20 str. 1 d. 2 p. ir 2 d., ir dėl to neteisėtai pareiškėjui skyrė ekonominę sankciją. Įstatymas neįpareigoja įmonių turėti prekybos (sandėliavimo) vietoje gėrimų įsigijimą patvirtinančius dokumentus. Tai daryti įpareigoja Vyriausybės 1998 06 02 nutarimu Nr. 660 patvirtintų „Nedenatūruoto etilo alkoholio ir alkoholinių gėrimų apskaitos taisyklių“ 18 p., kuriame nurodyta, kad įmonė turi turėti prekybos (sandėliavimo) vietoje vieną alkoholo

linių gėrimų įsigijimą ir pristatymą patvirtinantį juridinę galią turintį dokumentą. Tačiau už šių taisyklių pažeidimą atsakomybėn yra traukiami įmonių vadovai, o ne įmonės.

Apeliaciniu skundu atsakovas prašo panaikinti Aukštesniojo administracinio teismo 1999 12 23 sprendimą ir pareiškėjo skundą atmesti, nurodydamas šiuos motyvus:

Teismai neteisingai išaiškino Alkoholio kontrolės įstatymo 44 str. 1 d., nes nurodė, kad bauda skiriama tik už šio įstatymo pažeidimus. Alkoholio kontrolės įstatymas nenustato prekybos alkoholiniais gėrimais tvarkos. Tą tvarką nustato Vyriausybė. Vyriausybės patvirtintų Prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklių 8 p., 8.13 p. nustato, kad draudžiama parduoti, laikyti prekybos salėse, administracinėse bei pagalbinėse patalpose, sandėliuose, eksponuoti, taip pat gabenti alkoholinius gėrimus, kurių įsigijimas nepatvirtintas juridinę galią turinčiais dokumentais. Faktas, kad pardavėjas laikė ir sandėliavo alkoholinius gėrimus, kurių įsigijimas nepatvirtintas dokumentais, neginčijamai nustatytas, to neneigia ir pareiškėjas.

Pareiškėjui jokia nuobauda už nedentūruoto etilo alkoholio, alkoholinių gėrimų apskaitos taisyklių pažeidimus nebuvo taikyta. Todėl teismo motyvas, kad negali būti taikomos ekonominės sankcijos už minėtų taisyklių pažeidimą, visiškai nesuprantamas ir nieko bendra neturi su nagrinėjamu ginču. Teismas visiškai neatsižvelgė į tai, kad Alkoholio kontrolės įstatymo 4 str. alkoholio produktus priskiria specialioms produktams, kuriems yra taikomas ypatingas valstybinio reguliavimo režimas. Todėl net du poįstatyminiai aktai patikslina, kur turi būti alkoholinių gėrimų įsigijimo dokumentai.

Atsakovas nurodo, kad teismas nesirėmė Lietuvos apeliacinio teismo 1999 10 25 priimtu sprendimu analogiškoje byloje.

Teismas neanalizavo išlaidų dydžio advokato pagalbai apmokėti.

Apelacinis skundas netenkintinas.

Pareiškėjui atsakovas 1999 07 08 nutarimu Nr. 248 paskyrė 2000 Lt baudą už Alkoholio kontrolės įstatymo 20 str. 1 d. 2 p. (laikė alkoholinius gėrimus be juridinę galią turinčio įsigijimo dokumentų) pažeidimus.

Alkoholio kontrolės įstatymo 20 str. 1 d. 2 p. ir šio straipsnio 2 d. uždrausta realizuoti, laikyti (saugoti) bei gabenti alkoholio produktus ir alkoholinius gėrimus, kurių įsigijimas nepatvirtintas juridinę galią turinčiais dokumentais. Pareiškėjas turėjo juridinę galią turinčius dokumentus, patvirtinančius alkoholinių gėrimų įsigijimo faktą, tačiau jų nelaikė parduotuvėje, esan-

čioje Vilniuje, Dzūkų g. 77 a, kur buvo laikomi ir realizuojami alkoholiniai gėrimai.

Alkoholio kontrolės įstatymo 20 str. 1 d. 2 p. ir 2 dalimi numatyto pažeidimo sudėtis yra draudimas laikyti (saugoti), realizuoti, gabenti alkoholinius gėrimus, alkoholinius produktus, kurių įsigijimas nepatvirtintas juridinę galią turinčiais dokumentais. Taigi įstatymas reikalauja, kad alkoholinių gėrimų, alkoholinių produktų įsigijimo faktas būtų patvirtintas juridinę galią turinčiais dokumentais, tačiau nenustato, kad tie dokumentai turi būti ten, kur yra ir alkoholiniai gėrimai. Reikalavimą įmonei turėti prekybos (sandėliavimo) vietoje vieną esamą alkoholinių gėrimų įsigijimą ir pristatymą patvirtinančių juridinę galią turinčių dokumentų numato 1998 06 02 Vyriausybės nutarimu Nr. 660 patvirtintas Nedenatūruoto etilo alkoholio ir alkoholinių gėrimų apskaitos taisyklių 18 punktas. Tačiau už šių taisyklių reikalavimų nesilaikymą sankcijos, numatytos įstatymų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų ir kitų norminių aktų, taikomos ūkinių subjektų bei šių subjektų struktūrinių padalinių vadovams. Tokia atsakomybė yra numatyta ATPK normomis.

Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse taisyklės, patvirtintos 1997 06 05 Vyriausybės nutarimu Nr. 559, nustato prekybos alkoholiniais gėrimais tvarką. Šios taisyklės, taip pat kaip ir Alkoholio kontrolės įstatymas, draudžia laikyti, parduoti, gabenti alkoholinius gėrimus, kurių įsigijimas nepatvirtintas juridinę galią turinčiais dokumentais.

Šioje Vyriausybės patvirtintoje prekybos alkoholiniais gėrimais tvarkoje nenumatyta, kad įsigijimo faktą patvirtinantys dokumentai turi būti toje vietoje, kur alkoholiniai gėrimai yra laikomi, parduodami. Laikomų, parduodamų alkoholinių gėrimų įsigijimas turi būti patvirtintas dokumentais, turinčiais juridinę galią. Pareiškėjas tokius dokumentus turėjo.

Dėl išdėstytų argumentų tenkinti atsakovo apeliacinį skundą nėra pagrindo, nes Aukštesnysis administracinis teismas tinkamai taikė materialinės teisės normą, procesinės teisės normų pažeidimų taip pat nenustatyta.

Advokato pagalbai apmokėti iš atsakovo pareiškėjo naudai priteisiama 590 Lt (CPK 113 str. 2d).

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos CPK 336 str. 1 d. 1 p., ABTĮ 63 str., teisėjų kolegija

n u t a r ė :

Aukštesniojo administracinio teismo 1999 12 23 sprendimą palikti nepakeistą, o Valstybinės alkoholio ir tabako kontrolės tarnybos apeliacinį skundą atmesti. Priteisti iš Valstybinės alkoholio ir tabako kontrolės tarnybos 590 Lt UAB „Ganvija“ naudai.

1.3.1.3. Dėl mokestinių prievolių perėjimo įmonių reorganizavimo atveju

CK 1 str. 3 d. nustatyta, kad turiniams santykiams, pagrįstiems administraciniu vienos šalies pavaldumu kitai, taip pat mokesčių, valstybinio socialinio draudimo įmokų ir valstybės, savivaldybių ir valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetų santykiams šio kodekso taisyklės netaikomos. Taigi mokestinių prievolių pasikeitimo įmonės skaidant į smulkesnius objektus tvarkos CK 38 str. normos nereglamentuoja.

Administracinė byla Nr. 3A–77/2000

SPRENDIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2000 m. balandžio 11 d.
Vilnius

Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko G. Kryževičiaus, teisėjų: K. Lapinsko, D. Milašienės, J. Baškio ir V. Kažio, sekretoriaujant R. Marčiulionienei, dalyvaujant pareiškėjo atstovui K. Jungevičiui, atsakovo atstovei I. Vilimaitei, viešame teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos apeliacinį skundą dėl Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. sausio 27 d. sprendimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

UAB „Ramunė” kreipėsi į teisną prašydama panaikinti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 1999 02 09 sprendimo Nr. 17–07/1346 dalį, kuria patvirtintas Vilniaus miesto Valstybinės mokesčių inspekcijos 1998 12 02 sprendimo Nr. 03–04–16777 nurodymas UAB „Ramunė” sumokėti inspekcijos 1998 09 11 aktu apskaičiuotas mokestines nepriemokas, baudas ir delspinigius už mokestinius pažeidimus, padarytus 1993 01 01–1995 04 01 laikotarpiu.

Ji paaiškino, kad mokestinės nepriemokos ir sankcijos skirtos už kito juridinio asmens – valstybinės įmonės „Ramunė” – padarytus mokestinius pažeidimus. Vykdamas Vilniaus miesto valdybos 1991 09 13 potvarkį Nr. 1492V VI „Ramunė” buvo reorganizuota, suskaidant ją į 51 atskirą privatizuojamą objektą, kurie atsiskyrė kaip savarankiški juridiniai asmenys 1992–1995 metų laikotarpiu. Buvusios VI „Ramunė” turtas atiteko visoms naujoms įmonėms, o ne vienai UAB „Ramunė”. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 06 19 nutarimo Nr. 238 „Dėl privatizuojamų valstybinių ir valstybinių akcinių įmonių reorganizavimo (skaidymo) į smulkesnius objektus” 8 p. tuo atveju, kai privatizuotina įmonė reorganizuojama (išskaidoma) į smulkesnius objektus, kurie gali veikti kaip atskiros įmonės, jos teisės ir pareigos paskirstomos privatizuojamų objektų įgijėjams reorganizavimo komisijos sprendimu. Tokio sprendimo, kuriuo būtų priskirta pasibaigiančios VI „Ramunė” turtinė pareiga mokėti mokesčius ar atsakyti už jos mokestinius pažeidimus dalies turto įgijėjui – UAB „Ramunė”, nėra. Taip pat nėra ir šios turtinės pareigos konkretaus perdavimo UAB „Ramunė” dokumentų. Dėl to mokesčių administratoriaus teiginys, kad bendrovė „Ramunė” yra VI „Ramunė”, kaip mokesčių mokėtojos, prievolių perėmėja, nepagrįstas. Nėra įmonių tarpusavio rašytinio sandorio, kuriuo būtų perduota ši turtinė prievolė iš VI „Ramunė” UAB „Ramunei”. Kadangi UAB „Ramunė” nėra atsakinga už VI „Ramunė” padarytus mokestinius pažeidimus, o atsakingas už juos juridinis asmuo VI „Ramunė” yra pasibaigęs, mokestinė prievolė negali būti įvykdyta ir laikytina pasibaigusia. Įmonių rejestre VI „Ramunė” ir UAB „Ramunė” registruotos kaip atskiri juridiniai asmenys, tai, kad išliko tas pats vardas ir identifikacinis numeris, tėra techninės apskaitos dalykas.

Atsakovo Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos atstovė pirmosios instancijos teismo posėdyje su skundu nesutiko. Ji paaiškino, kad pagal Vyriausybės 1994 08 26 nutarimo Nr. 787 „Dėl valstybinių ir valstybinių akcinių įmonių reorganizavimo į akcines bendroves ir uždariusias akcines bendroves” 1.5 p. visas turimas reorganizuojamos valstybinės arba

valstybinės akcinės įmonės teises ir prievoles perima bendrovė. VĮ „Ramunė“ buvo reorganizuota į UAB „Ramunė“, tą įrodo akcininkų susirinkimo 1995 03 29 protokolas Nr. 1 ir bendrovės 1995 04 05 registravimo pažymėjimas AB 95–416, todėl bendrovė yra visų VĮ „Ramunė“ prievolių, tarp jų apskaičiuotų mokesčių ir paskirtų baudų, perėmėja. Pagal Mokesčių administravimo įstatymo 2 straipsnį mokestis – tai mokesčių mokėtojiui nustatyta piniginė prievolė valstybei. Prievolę mokėti mokesčius VĮ „Ramunė“ turėjo ją reorganizuojant, neatsižvelgiant į tai, kad bendrovė apie konkrečias mokėtinas į biudžetą sumas nežinojo, prievolę mokėti mokesčius neišnyko ir prievolę sumokėti nesumokėtus mokesčius, išaiškintus patikrinimo metu, turi vykdyti bendrovė. Kadangi nėra pareiškėjo įmonės kaltės, pagrįstai panaikintas nurodymas sumokėti baudas už mokesčių nepriemokas. Reikalavimas sumokėti delspinigius negali būti naikinamas, kadangi prievolę mokėti delspinigius už ne laiku mokamus mokesčius nustatyta įstatymo. Pripažinti mokesčių nepriemokų beviltiškumą nėra pagrindo.

Aukštesnysis administracinis teismas 2000 01 27 sprendimu pareiškėjo skundą patenkino iš dalies: panaikino Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 1999 02 09 sprendimą Nr. 17–07/1346 ir įpareigojo Valstybinę mokesčių inspekciją prie Finansų ministerijos pareiškėjo UAB „Ramunė“ skundą išnagrinėti iš naujo.

Teismas nurodė, jog bylos medžiaga nustatyta, kad 1991 09 13 potvarkiu Nr. 1489V Vilniaus miesto Valdyba vykdydama Vyriausybės 1991 06 19 nutarimą Nr. 238 „Dėl privatizuojamų valstybinių ir valstybinių akcinių įmonių reorganizavimo (skaidymo) į smulkesnius objektus“ ir Vilniaus miesto Tarybos Prezidiumo 1991 07 09 nutarimą Nr. 47 „Dėl reorganizuojamų įmonių sąrašo patvirtinimo“ nusprendė suskaidyti valstybinę buitinių paslaugų įmonę „Ramunė“ į 51 atskirą privatizuojamą objektą atskirų siuvimo ateljė pagrindu (b.l. 63–65). 1994 08 01 Vilniaus miesto Valdybos potvarkiu Nr. 1492V (b.l. 16) apjungti anksčiau išskirti privatizavimo objektai: paroda–pardavimas Didžiojoje g. 25, drabužių siuvimo ateljė bei įmonės „Ramunė“ administracinės patalpos Didžiojoje g. 23 bei poilsio nameliai Mindūnuose. UAB „Ramunė“ įsteigta privatizavus šią VĮ „Ramunė“ turto dalį 1995 04 05 (registravimo pažymėjimas b.l. 96–97 ir įmonės įstatai b.l. 74–85).

1998 09 11 Vilniaus miesto Valstybinė mokesčių inspekcija patikrino mokesčių mokėjimą UAB „Ramunė“ 1993 01 01–1998 08 01 ir apskaičiavo mokesčių nepriemokas bei sankcijas už šį laikotarpį (patikrinimo aktas b.l. 25–61). Pareiškėjo įmonė nesutinka su įpareigojimais sumokėti mokes-

čių nepriemokas ir sankcijas už laikotarpį iki UAB „Ramunė“ įsteigimo – 1995 04 05.

CK 37 str. 1 d. nustatyta, kad juridiniai asmenys nustoja egzistavę likvidavimo arba reorganizavimo (sujungimo, padalijimo, prijungimo ar kitu) būdu. Byloje nagrinėjamu atveju nustatyta, kad valstybinė įmonė „Ramunė“ buvo reorganizuota, t.y. nustojo egzistavusi ją padalijus į atskirus objektus privatizavimo proceso metu.

CK 38 str. įtvirtintas bendras prievolių perėjimo principas reorganizuojant juridinius asmenis: juridinį asmenį reorganizavus padalijimo būdu jo turtas (teisės ir pareigos) pereina naujai atsiradusiems juridiniams asmenims. Turtas pereina perduodamojo dokumento pasirašymo dieną, jeigu ko kita nenumato įstatymas arba reorganizavimo reikalu priimtas nutarimas.

VĮ „Ramunė“ reorganizavimas vyko pagal Vyriausybės 1991 06 19 nutarimu Nr. 238 patvirtintus „Privatizuojamų valstybinių ir valstybinių akcinių įmonių, jų savarankiškų struktūrinių padalinių bei filialų reorganizavimo (skaidymo) į smulkesnius objektus ir jų turtinių teisių bei pareigų perėmimo nuostatus“. Pagal šių nuostatų 8 p., jeigu privatizuotina įmonė reorganizuojama (išskaidoma) į smulkesnius objektus, kurie gali veikti kaip atskiros įmonės, tai jos teisės ir pareigos paskirstomos privatizuojamų objektų pirkėjams reorganizavimo komisijos sprendimu. Šalių paaiškinimais ir kita bylos medžiaga nustatyta, kad VĮ „Ramunė“ reorganizavimo komisijos sprendimo dėl mokestinių prievolių padalijimo tarp išskirtų privatizavimo objektų nėra. Taip pat nėra duomenų, kad atsiskiriant atskiriems objektams nuo VĮ „Ramunė“ būtų buvę sudaryti įstatymui neprieštaraujantys susitarimai, pagal kuriuos mokestinės prievolės, atsiradusios iš VĮ „Ramunė“ veiklos iki to objekto atsiskyrimo, liktų VĮ „Ramunė“.

Kadangi VĮ „Ramunė“ mokestinių prievolių perėjimas po įmonės reorganizavimo neišspręstas atskiru privatizavimo komisijos sprendimu ar privatizuojamų objektų susitarimu, teismas konstatavo, jog šis klausimas spręstinas pagal CK 38 str. įtvirtintą bendrą principą: juridinį asmenį reorganizavus padalijimo būdu jo turtas (teisės ir pareigos) pereina naujai atsiradusiems juridiniams asmenims. UAB „Ramunė“ yra tik vienas iš naujai atsiradusių reorganizavus VĮ „Ramunė“ juridinių asmenų, perėmusi tik dalį buvusios VĮ „Ramunė“ turto ir proporcingą šiam turtui dalį prievolių. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos skundžiamame sprendime nepagrįstai traktuoja UAB „Ramunė“ kaip vienintelį VĮ „Ramunė“ teisių ir prievolių perėmėją. Centrinis mokesčių administratorius šiame sprendime iš viso neatsi-

žvelgė į tą aplinkybę, kad VĮ „Ramunė” buvo reorganizuota padalijimo būdu, ir nenurodė, kodėl kiti, be UAB „Ramunė”, iš VĮ „Ramunė” atsiradę juridiniai asmenys nėra atsakingi už mokestines prievoles, kilusias iš VĮ „Ramunė” veiklos iki jų atsiskyrimo. Dėl to centrinio mokesčių administratoriaus sprendimas yra nepagrįstas, neteisėtas ir naikintinas.

Pareiškėjo motyvus, kad UAB „Ramunė” iš viso neatsako už VĮ „Ramunė” mokestines prievoles, teismas pripažino nepagrįstais ir nurodė, jog UAB „Ramunė” atsakinga už mokestinių prievolių, kilusių iš VĮ „Ramunė” veiklos, dalį, proporcingą gauto VĮ „Ramunė” turto daliai.

Teismas konstatavo, kad norint teisingai išspręsti šį mokestinį ginčą būtina nustatyti šias aplinkybes: kada nuo VĮ „Ramunė” buvo atskirti Vilniaus miesto Valdybos 1991 09 13 potvarkio Nr. 1489V 5 priedėlyje išvardyti privatizuojami objektai, kokie nauji juridiniai asmenys jų pagrindu buvo įsteigti, kokią VĮ „Ramunė” turto dalį jie gavo, kokia buvo susidariusi mokestinė nepriemoka kiekvieno jų atsiskyrimo laikui ir kokią dalį šios nepriemokos proporcingai gautam turtui perėmė šie objektai, kokia dalis kiekvienu atveju liko VĮ „Ramunė” ir paskutiniam įregistruotam naujam juridiniam asmeniui – UAB „Ramunė”; šių aplinkybių Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos nenustatė ir neįvertino, dėl to neteisingai išsprendė mokestinį ginčą, o teismas neturi galimybės šių aplinkybių išsiaiškinti, kadangi išnaudojo galimybes surinkti reikalingus duomenis, be to, reikia atlikti sudėtingus skaičiavimus, o mokesčių apskaičiavimo ir mokėjimo kontrolė – mokesčių administratoriaus pareiga, todėl pareiškėjo skundas gražintas iš naujo nagrinėti centriniam mokesčių administratoriui, kuris turi priimti naują sprendimą atsižvelgdamas į teismo sprendime nurodytas aplinkybes.

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos, atstovaujama Vilniaus apskrities Valstybinės mokesčių inspekcijos viršininko pavaduotojo, veikiančio pagal įgaliojimą, apeliaciniu skundu prašo pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikinti ir nauju sprendimu pareiškėjo skundą atmesti.

Teismo sprendimas priimtas neteisingai pritaikant ir aiškinant materialinės teisės normas ir nesilaikant procesinės teisės normų, tai turėjo įtakos neteisingo ir nepagrįsto sprendimo priėmimui.

Teismas savo sprendimu nepagrįstai konstatavo, kad UAB „Ramunė” įsteigta privatizavus dalį VĮ „Ramunė” turto. Taip pat jis konstatavo, kad VĮ „Ramunė” buvo reorganizuota, t. y. nustojo egzistavusi ją padalijus į atskirus objektus privatizavimo proceso metu.

Šios teismo išvados yra neteisingos.

Skaidymo būdu reorganizuojant įmonę yra įmanomi savarankiški juridiniai asmenys, o skaidoma įmonė arba:

- 1) nustoja egzistavusi ir išregistruojama iš Įmonių rejestro,
- 2) tęsia veiklą kaip savarankiškas juridinis asmuo ir nėra išregistruotas iš įmonės rejestro.

Atsižvelgdamas į tai, teismas padarė nepagrįstą išvadą, kad VĮ „Ramunė” nustojo egzistavusi kaip juridinis asmuo.

Neteisinga ši išvada būtent dėl juridinio asmens pasibaigimo priežasties.

VĮ „Ramunė” nustojo egzistavusi ne dėl privatizavimo proceso, nes viso privatizavimo proceso metu veikė kaip savarankiškas juridinis asmuo, kuris buvo skaidomas, o skaidymui baigiantis pati kaip privatizavimo objektas: paroda–pardavimas Didžiojoje g. 25, drabužių siuvimo ateljė bei įmonės „Ramunė” administracinės patalpos Didžioji g. 23 bei poilsio nameliai Mindūnuose, – niekada nebuvo privatizuota. Teismas, byloje neturėdamas įrodymų apie šių objektų privatizavimą, neturėjo jokio pagrindo teigti, kad VĮ „Ramunė” buvo visiškai privatizuota, ir dėl šio proceso atsirado UAB „Ramunė”. Tokiu būdu pažeistos CPK pirmojo skyriaus penktojo skirsnio nuostatos, reglamentuojančios įrodinėjimo procesą.

Be minėtų faktų, paminėtina ir tai, kad UAB „Ramunė” privatizavimas vyko ir prieš, ir po Valstybinės mokesčių inspekcijos patikrinimo. Būtent UAB „Ramunė” viso mokestinio ginčo nagrinėjimo metu buvo ir vis dar yra privatizavimo objektas.

Pažymėtina ir tai, kad kalbant apie administracinio pastato privatizavimą nurodyta, kad tai VĮ „Ramunė”, o ne kažkieno kito, ar atskiro pardavimo objekto administracinis pastatas.

Taigi Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos nuomone, VĮ „Ramunė”, nuo kurios buvo atskiriamas turtas, skirtas privatizavimui, nepasibaigė tol, kol nebuvo reorganizuota į UAB „Ramunė”. VĮ „Ramunė” kaip juridinio asmens pasibaigimas ir UAB „Ramunė” įsteigimas yra ne privatizavimo proceso pabaigos, o VĮ „Ramunė” reorganizavimo į UAB „Ramunė” pasekmė. Šį procesą reglamentuoja Vyriausybės 1994 08 26 nutarimas Nr. 787 ir Akcinių bendrovių įstatymo 50 str. Tą patį faktą patvirtina ir VĮ „Ramunė” akcinių protokolais, kuriame nurodoma, kad per 1994 m. VĮ „Ramunė” buvo galutinai išskaidyta. Nustatyta, kad VĮ „Ramunė”, o ne paroda–pardavimas su kt. objektais yra skolinga kitiems asmenims, ir VĮ „Ramunė” skolingos nuo jos atsiskyrusios įmonės. Konstatuojama, kad įmonėje liko tam

tikras skaičius darbuotojų, kad įmonės skaidymo nuostolis 161 112 Lt. Visos šios nuorodos leidžia teigti, kad VĮ „Ramunė“, kaip ūkio subjektas, egzistuoja viso skaidymo proceso metu.

Akcininkų susirinkimo protokole nurodyta, kad įmonę būtina perregistruoti, kaip numato Akcinių bendrovių įstatymas.

Jokių nuorodų į UAB įkūrimą dėl privatizavimo nėra.

Tai, kad VĮ „Ramunė“ nebaigė savo egzistavimo privatizavimo procese, patvirtina ir tas faktas, kad:

- 1) perduodant objektus buvo numatyta, kad nutraukiama perduodamų patalpų nuoma su VĮ „Ramunė“,
- 2) privaloma įnešti į VĮ „Ramunė“ kasą pinigų sumas,
- 3) nurodomi VĮ „Ramunė“ debitoriai,
- 4) pastatus perduoda VĮ „Ramunė“,
- 5) mažinamas VĮ „Ramunė“ akcinis kapitalas.

Į kieno kasą įnešami pinigai, kieno debitoriai įvardijami, kieno akcinis kapitalas mažinamas, jei VĮ „Ramunė“ nėra, nes ji skaidoma į 51 atskirą objektą?

Būtina atsiminti ir teisinį VĮ „Ramunė“ privatizavimo aspektą. Būtina skirti įmonę kaip atskirą juridinį asmenį ir privatizuojamus objektus, kurie yra materialūs daiktai, o ne ūkio subjektai. Privatizuojamų objektų pastatų numatymas nereiškia juridinio asmens pasibaigimo ir kokio kito atsiradimo.

Faktinės aplinkybės liudija, kad VĮ „Ramunė“ privatizavimo metu:

- 1) perduodavo turta,
- 2) mažino savo įstatinį kapitalą,
- 3) neperdavė jokių skolų (jokių prievolių),
- 4) Akcinių bendrovių įstatymo nustatyta tvarka buvo perregistruota į UAB „Ramunė“.

Niekada neįvyko numatyto privatizavimo objekto: parodos–pardavimo Didžiojoje g. 25, drabužių siuvimo ateljė bei įmonės „Ramunė“ administracinių patalpų Didžiojoje g. 23, privatizavimas.

Teismas nustatė, kad reorganizuojamos įmonės teisės ir pareigos pasiskirstomos privatizuojamų objektų pirkėjams reorganizavimo komisijos sprendimu. Taip pat nustatyta, kad reorganizavimo komisijos sprendimo dėl VĮ „Ramunė“ mokestinių prievolių padalijimo nėra. Nėra susitarimų dėl mokesstinės prievolės palikimo VĮ „Ramunė“.

Iš to teismas daro išvadą, kad mokestinių prievolių perdavimas turi būti sprendžiamas pagal bendrą CK 38 str.

Teismo išvados šiuo klausimu nepagrįstos.

Visų pirma privatizuojant atskirus objektus jų pirkėjams buvo nurodytos visos pareigos, išplaukiančios iš privatizavimo vykdymo.

Antra, reorganizavimo komisija, perduodanti privatizuotą objektą, išsprendė visų prievolių perėmimo klausimą. O jis išspręstas taip: pirkėjui perduodamas turtas, jokios prievolės kitiems asmenims neperduodamos, nurodoma konkreti pinigų suma, kurią privaloma įnešti į VĮ „Ramunė” kasą, bei nurodoma skola VĮ „Ramunė”.

Trečia, jei nėra susitarimo dėl mokestinių prievolių perdavimo, vadinasi, jos nebuvo perduotos.

Ketvirta, tai, kad nėra susitarimo dėl to, kad visos iki reorganizavimo atsiradusios prievolės lieka reorganizuojamai bendrovei, visai neleidžia teigti, kad reorganizuojama bendrovė tas prievolės perdavė ar kitokiu pagrindu jų neturi.

Valstybinės mokesčių inspekcijos nuomone, šiuo atveju logiškiausia teigti, kad „ką perdavei – to netekai, ko neperdavei – tas liko tau”. VĮ „Ramunė” niekam iš privatizuotų objektų mokestinių prievolių neperdavė.

Kodėl VĮ „Ramunė” mokestinės prievolės nebuvo perduotos, neturėtų rūpėti Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Finansų ministerijos. Reorganizavimo komisija yra laisva spręsti, ką perduoti, ko neperduoti, kokią tarpusavio atsiskaitymo formą nustatyti.

Nei teismas, nei Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos negali nurodyti, kad mokestinės prievolės privalo būti paskirstytos, kokiu būdu jos privalo būti paskirstytos.

Teismas, konstatuodamas, kad šios mokestinės prievolės yra niekieno, eliminuoja galimybę jas paskirstyti. Teigiant, kad šios prievolės yra nežinia kieno, neaišku, kas ir kokiu būdu turi paskirstyti.

Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos nuostata yra ta, kad 1993 ir 1994 m. mokestinės prievolės yra VĮ „Ramunė” mokestinė prievolė valstybei, kurią perėmė UAB „Ramunė”, šitą perėmimą numato Akcinių bendrovių įstatymas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 787 ir jokiu susitarimu to nepakeisti negalima.

Be to, CK principai netaikomi mokestiniams santykiams, todėl analogija šiuo atveju negalima.

Atsižvelgdamas į tai, teismas nepagrįstai pripažino Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos sprendimą naikintinu.

Nelogiškas teismo sprendimas ir dėl to, kad Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos įpareigota iš naujo nagrinėti UAB „Ramunė“ skundą.

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos priimdama sprendimą išdėstė savo poziciją dėl UAB „Ramunė“ skundo. Ji yra mokestinio ginčo šalis ir teismo mokestinio ginčo nagrinėjimo metu negali būti traktuojama kaip mokestinį ginčą nagrinėjanti institucija, nes tokiu atveju ji negali būti atsakovu.

Šiuo atveju Valstybinės mokesčių inspekcijos nuomonę patvirtinantis pavyzdys gali būti jos ir teismo, kaip mokestinį ginčą nagrinėjančių institucijų, sutapatinimas. Teismas priėmęs sprendimą niekada nebūna atsakovu.

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos dalyvauja teismo prasme ne kaip mokestinį ginčą nagrinėjanti institucija, o kaip elementari mokestinio ginčo šalis, kuria tapo nuo jos sprendimo užginčijimo Mokestinių ginčų komisijoje prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Todėl nelogiška priimti mokestinio ginčo nagrinėjimą proceso šaliai tokiu būdu, koks tinkamas teismui. Šiuo atveju teismas privalėjo nustatyti, kokia mokestinių prievolių dalis perduota UAB „Ramunė“, patvirtinti Valstybinės mokesčių inspekcijos sprendimo dalį, o kitą jos sprendimo dalį panaikinti.

Teismas šioje byloje pasisakė dėl mokestinio ginčo iš esmės, tačiau sprendimo, kuriuo būtų išspręstas klausimas iš esmės, nepriėmė. Jis nenurodė ir priežasties, kodėl nepriėmė tokio sprendimo.

Be to, nurodymas, kaip turi būti išspręstas šis mokestinis ginčas, pažeidžia šalių lygiateisiškumo principą. Teismas, nustatęs, kad nėra vienokių ar kitokių įrodymų, nurodo būtinybę jais remtis ir konstatuoti faktą, kurį Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos ginčija.

Inspekcijos nuomone, teismas gali įpareigoti nagrinėti mokesčio mokėtojo skundą tik tuo atveju, jei jis buvo nenagrinėtas. Nurodymas pakartotinai nagrinėti mokesčio mokėtojo skundą ir mokestinio ginčo gražinimas į vieną iš ikiteisminio ginčo nagrinėjimo stadijų nenumatytas įstatymo, neteisėtas ir nepagrįstas.

Iš esmės toks įpareigojimas reiškia nurodymą panaikinti dalį vietinio mokesčių administratoriaus sprendimo. Tuo tarpu teismas gali nurodyti tik pašalinti padarytą teisės pažeidimą. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos patvirtindama vietinio mokesčio administratoriaus sprendimą pažeidimo nepadarė.

Jei pažeidimas padarytas, tai jis negali būti pašalintas tokiu būdu, kaip šiuo atveju numatė teismas.

Atsakovo atstovė I. Vilimaitė, palaikydama skundą, išdėstė tuos pačius, kaip nurodyta skunde, priimtojo sprendimo neteisėtumo ir nepagrįstumo argumentus.

UAB „Ramunė“ atstovas K. Jungevičius prašė skundą atmesti. Teismas teisingai vertino faktines aplinkybes bei taikė įstatymus.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. sausio 27 d. sprendimas panaikinamas.

UAB „Ramunė“ skundas dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 1999 m. vasario 9 d. sprendimo Nr. 17–07/1346 dalies, kuria patvirtintas Vilniaus m. Valstybinės mokesčių inspekcijos 1998 m. gruodžio 2 d. sprendimo Nr. 03–04–16777 nurodymas UAB „Ramunė“ sumokėti inspekcijos 1998 m. rugsėjo 11 d. aktu apskaičiuotas mokestinės nepriemokas ir delspinigius, panaikinimo atmetamas (ABTĮ 63 str., CPK 336 str. 1 d. 2 p.).

CK 37 str. 1 d. nustatyta, kad juridiniai asmenys nustoja egzistavę likvidavimo arba reorganizavimo (sujungimo, padalijimo, prijungimo ar kitu) būdu. Tačiau tokia įstatymo nuostata nereiškia, kad bet kuri įmonės reorganizacija, kai jos kapitalo pagrindu sukuriama naujų įmonių, reiškia pirmosios, kaip juridinio asmens, pasibaigimą. Šia norma nustatomi pagal įstatymą galimi juridinio asmens pasibaigimo būdai, o ne reorganizavimo, kaip teisinių-organizacinių priemonių bei veiksmų, privalomos teisinės pasekmės. Dėl to negalima sutikti su pirmosios instancijos teismo išvada, jog faktas, kad VĮ „Ramunė“ buvo reorganizuota, reiškia šio juridinio asmens pasibaigimą. Kaip matyti iš 1995 03 29 visuotinio akcininkų susirinkimo protokolo, VĮ „Ramunė“ nuo 1991 m. iki 1995 m. pradžios buvo skaidoma į smulkesnius objektus, tačiau kaip savarankiškas ūkio subjektas toliau veikė. Taigi šiuo atveju įrodymai liudija apie faktinį atsidalijimą nuo veikiančios įmonės naujai kuriamų ūkio subjektų nepasibaigiant iki tol veikusiam juridiniam asmeniui.

CK 38 str. įtvirtintas bendras prievolių perėjimo principas reorganizuojant juridinius asmenis: juridinį asmenį reorganizavus padalijimo būdu jo turtais (teisės ir pareigos) pereina naujai atsiradusiems juridiniams asmenims.

Turtas pereina perduodamojo dokumento pasirašymo dieną, jeigu ko kita nenumato įstatymas arba reorganizavimo reikalu priimtas nutarimas.

Teismas teisingai konstatavo, jog VĮ „Ramunė” reorganizavimas vyko pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 06 19 nutarimu Nr. 238 patvirtintus „Privatizuojamų valstybinių ir valstybinių akcinių įmonių, jų savarankiškų struktūrinių padalinių bei filialų reorganizavimo (skaidymo) į smulkesnius objektus ir jų turtinių teisių bei pareigų perėmimo nuostatus”. Pagal šių nuostatų 8 p., jeigu privatizuotina įmonė reorganizuojama (išskaidoma) į smulkesnius objektus, kurie gali veikti kaip atskiros įmonės, tai jos teisės ir pareigos paskirstomos privatizuojamų objektų pirkėjams reorganizavimo komisijos sprendimu.

Byloje nebuvo surinkta įrodymų, kad VĮ „Ramunė” reorganizavimo komisija būtų priėmusi sprendimą dėl mokestinių prievolių padalijimo tarp išskirtų privatizavimo objektų. Taip pat nėra ir kitokių dokumentų, kurių pagrindu galima būtų teigti, jog įstatymams neprieštarujančiu būdu būtų paskirstytos mokestinės prievolės, atsiradusios iš VĮ „Ramunė” veiklos iki jos reorganizavimo ar atskirų objektų atsiskyrimo.

Kadangi VĮ „Ramunė” mokestinių prievolių perėjimas po įmonės reorganizavimo neišspręstas atskiru privatizavimo komisijos sprendimu ar privatizuojamų objektų susitarimu, teismas konstatavo, jog šis klausimas spręstinas pagal CK 38 str. įtvirtintą bendrą principą: juridinį asmenį reorganizavus padalijimo būdu jo turtas (teisės ir pareigos) pereina naujai atsiradusiems juridiniams asmenims. UAB „Ramunė” yra tik vienas iš naujai atsiradusių reorganizavus VĮ „Ramunė” juridinių asmenų, perėmusi tik dalį buvusios VĮ „Ramunė” turto, taip pat proporcingą šiam turtui dalį prievolių.

Toks CK 38 str. taikymas bei faktinių aplinkybių vertinimas yra neteisingas.

CK 1 str. 3 d. nustatyta, kad turtiniams santykiams, pagrįstiems administraciniu vienos šalies pavaldumu kitai, taip pat mokesčių, valstybinio socialinio draudimo įmokų ir valstybės, savivaldybių ir valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetų santykiams šio kodekso taisyklės netaikomos. Taigi mokestinių prievolių pasikeitimo įmonės skaidant į smulkesnius objektus tvarkos CK 38 str. normos nereglamentuoja ir nagrinėjamo ginčo teisinių santykių reguliavimui negali būti taikomos.

Aiškinantis, kokios teisės normos tiesiogiai taikytinos ginčo teisinių santykių reguliavimui, vertintinos įmonių įstatyme, Akcinių bendrovių įstatyme, mokesčių ir mokesčių administravimą reguliuojančiuose įstatymuose įtvirtin-

tos teisės normos, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. birželio 19 d. nutarimu Nr. 238 patvirtintų Privatizuojamų valstybinių ir valstybinių akcinių įmonių, jų savarankiškų struktūrinių padalinių bei filialų reorganizavimo (skaidymo) į smulkesnius objektus ir jų turtinių teisių bei pareigų perėmimo nuostatuose ir Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 26 d. nutarime Nr. 787 „Dėl valstybinių ir valstybinių akcinių įmonių reorganizavimo į akcines bendroves ir uždarąsias akcines bendroves“ įtvirtintos normos.

Įmonių įstatyme – iki jo 23 str. papildymo 1997 m. liepos 2 d. įstatymu Nr. VIII–376, ir Akcinių bendrovių įstatymuose: 1990 07 30 Nr. I–425 iki pat panaikinimo, o 1994 07 05 Nr. I–528 – iki jo 10 ir 11 str. papildymo 1997 m. liepos 2 d. įstatymu Nr. VIII–378, – mokesčių prievolių perėjimo tvarka įmones reorganizuojant nebuvo numatyta. Paminėtų įstatymų normos, įsigaliojusios 1997 m., ginčo teisiniams santykiams reguliuoti netaikomos, nes nagrinėjimo dalyku yra iki 1995 04 05 pareiškėjui tenkančių mokesčių prievolių vertinimas.

Mokesčių ir mokesčių administravimą reguliuojančiuose įstatymuose mokesčių prievolių perėjimo tvarka įmonių reorganizavimo atveju nebuvo reglamentuota.

Taigi teisės aktais, kuriuose reglamentuojama reorganizuojamų įmonių teisių ir pareigų, nedarant išimčių ir dėl mokesčių prievolių, tvarka yra Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. birželio 19 d. nutarimu Nr. 238 patvirtinti Privatizuojamų valstybinių ir valstybinių akcinių įmonių, jų savarankiškų struktūrinių padalinių bei filialų reorganizavimo (skaidymo) į smulkesnius objektus ir jų turtinių teisių bei pareigų perėmimo nuostatai ir Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 26 d. nutarimas Nr. 787 „Dėl valstybinių ir valstybinių akcinių įmonių reorganizavimo į akcines bendroves ir uždarąsias akcines bendroves“.

Privatizuojamų valstybinių ir valstybinių akcinių įmonių, jų savarankiškų struktūrinių padalinių bei filialų reorganizavimo (skaidymo) į smulkesnius objektus ir jų turtinių teisių bei pareigų perėmimo nuostatų 8 p., kaip jau minėta anksčiau, nustatyta, kad tuo atveju, jei privatizuotina įmonė reorganizuojama (išskaidoma) į smulkesnius objektus, kurie gali veikti kaip atskiros įmonės, tai jos teisės ir pareigos paskirstomos privatizuojamų objektų pirkėjams reorganizavimo komisijos sprendimu. Tokio sprendimo priėmimą patvirtinančių dokumentų nėra, todėl galima konstatuoti, jog nors neginčijamai įmonės reorganizavimas skaidant į smulkesnius objektus vyko, tačiau tam įgaliota komisija VI „Ramunė“ priklausiusių mokesčių prievolių naujai susikūrusių

ūkio subjektų pirkėjams neperdavė. Tai reiškia, jog visa mokestinių prievolių „našta“ iš VĮ „Ramunė“ veiklos liko po reorganizavimo dėl įmonės skaidymo į smulkesnius objektus toliau veikusiai VĮ „Ramunė“, taip pat ir jos teisių perėmėjai UAB „Ramunė“, remiantis Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 26 d. nutarimo Nr. 787 „Dėl valstybinių ir valstybinių akcinių įmonių reorganizavimo į akcines bendroves ir uždarąsias akcines bendroves“ 1.5 p.

Tokią VĮ „Ramunė“ ir UAB „Ramunė“ teisinę padėtį mokestinių prievolių vykdymo tęstinumo prasme atspindi ne tik jau minėtame visuotinio akcininkų susirinkimo protokole apibūdinta įmonės teisinės padėties 1991–1994 metų laikotarpiu raida, tačiau ir kitos faktinės aplinkybės.

Kaip matyti iš patikrinimo akto bei prie jo pateiktų priedų, mokesčių nepriemokos apskaičiuotos nuo paties pareiškėjo savo atskaitomybės ir apskaitos dokumentuose deklaruotų pajamų ir PVM apmokestinamų sumų, nuo kurių dėl vieno ar kitų priežasčių, nurodytų akte, buvo neteisingai apskaičiuoti mokesčiai. Delspinigiai skaičiuoti taip pat nuo paties pareiškėjo priskaičiuotų mokesčių, nesumokėtų laiku įstatymo nustatyta tvarka. Tai įrodo, jog pats ūkio subjektas pripažino pajamų bei PVM apmokestinamų sumų gavimo faktus, o dėl to jam, kaip mokesčių mokėtojui, tenka ir pareiga mokėti įstatymais nustatytus mokesčius.

Tokiu būdu galima padaryti išvadą, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai dėl netinkamo įstatymo taikymo ir juridinę reikšmę turinčių faktų vertinimo panaikino Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos sprendimą ir įpareigojo centrinių mokesčių administratorių skundą nagrinėti iš naujo, todėl teismo sprendimas naikinamas ir pareiškėjo skundas kaip nepagrįstas atmetamas.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ABTĮ 63, 64 str., CPK 336 str. 1 d. 2 p., teisėjų kolegija

n u s p r e n d ė :

Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. sausio 27 d. sprendimą panaikinti.

Atmesti UAB „Ramunė“ skundą dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 1999 m. vasario 9 d. sprendimo Nr. 17–07/1346 dalies, kuria patvirtintas Vilniaus m. VMI 1998 m. gruodžio 2 d. sprendimo Nr. 03–04–16777 nurodymas UAB „Ramunė“ sumokėti inspekcijos 1998 m. rugsėjo 11 d. aktu apskaičiuotas mokestines nepriemokas ir delspinigius, panaikinimo.

1.3.1.4. Dėl prekių reimporto apmokestinimo importo muitais ir mokesčiais

Pagal Muitinės kodekso 181 str. Lietuvos prekės, negražinamai eksportuotos iš Lietuvos Respublikos muitų teritorijos ir per 1 metus grąžintos bei išleistos laisvai cirkuliuoti, suinteresuoto asmens prašymu importo muitais ir mokesčiais neapmokestinamos. MK 181 str. įtvirtinta imperatyvi taisyklė, kad Lietuvos prekių reimporto apmokestinimo importo muitais ir mokesčiais atvejus gali nustatyti tik įstatymas.

Alkoholio kontrolės įstatymo 16 str. 5 d. ir 32 str. 1 d. Vyriausybei suteikta teisė nustatyti alkoholio produktų importo bei apmokestinimo muito mokesčiu ir akcizais tvarką.

Muitinės kodekse nustatytas Lietuvos prekių reimporto apmokestinimo importo muitais ir mokesčiais privalomas įstatyminės formos reguliavimo reikalavimas yra specialusis lyginant su Alkoholio kontrolės įstatyme įtvirtintuoju alkoholio produktų importo bei apmokestinimo muito mokesčiu ir akcizais reguliavimu Vyriausybės priimamų norminių teisės aktų pagrindu.

Civilinė byla Nr. 3A–188/2000

SPRENDIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2000 m. rugpjūčio 29 d.
Vilnius

Lietuvos apeliacinio teismo administracinių bylų skyriaus kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko G. Kryževičiaus, teisėjų: K. Lapinsko, D. Milašienės, J. Baškio ir V. Kažio, sekretoriaujant V. Steponkevičienei, dalyvaujant pareiškėjo atstovams A. Teišerskiui ir K. Veršininai, atsakovo atstovams S. Vaicekauskienei ir V. Kaminskui, viešame teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal bendros Lietuvos ir JAV UAB „Italiana International“ apeliacinį skundą dėl Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. gegužės 29 d. sprendimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

Lietuvos ir JAV UAB „Italiana International” skundu kreipėsi į teismą prašydama panaikinti 1999 m. gegužės 27 d. Kauno teritorinės muitinės sprendimą Nr. 1642, pripažinti nepagrįstai išieškotais muitus ir mokesčius, perskaičiuotus ir išieškotus iš pareiškėjo pagal Kauno teritorinės muitinės 1999 m. gegužės 5 d. sprendimą Nr. 1312 ir 1999 m. gegužės 27 d. sprendimą Nr. 1642, įpareigoti atsakovą – Kauno teritorinę muitinę grąžinti pareiškėjui 47 047 Lt nepagrįstai priskaičiuotų muitų ir mokesčių, priteisti pareiškėjui iš Kauno teritorinės muitinės visas teismo išlaidas.

Nurodoma, kad 1999 01 15 pareiškėjas importavo (susigražino) iš Latvijos Respublikos 1998 12 11 eksportuotą savo gamybos produkciją – 9810 litrų putojančio vyno gėrimų ir įformino bendrojo dokumento rinkinį Nr. 9KR18400262 muitinės procedūrai prekių išleidimui laisvai cirkuliuoti. Šios prekės, vadovaujantis Muitinės kodekso 181 str. 1 d., buvo neapmokestintos. 1999 05 12 gautas 1999 05 05 Kauno teritorinės muitinės sprendimas Nr. 1312 dėl importo mokesčių apskaičiavimo, kuriame perskaičiuoti maito mokesčiai, akcizai ir PVM pagal 1999 01 15 BD Nr. 9KR18400262: maitas (MO) – 19 620 Lt, (M9) – 59 Lt, akcizas (A3) – 12 841 Lt ir PVM (P0) – 14 446 Lt, (P9) – 81 Lt, iš viso 47 047 Lt. Šį sprendimą pareiškėjas apskundė, tačiau Kauno teritorinė muitinė 1999 m. gegužės 27 d. sprendimu Nr. 1642 skundą atmetė ir paliko galioti pirminį Kauno teritorinės muitinės sprendimą. Priskaičiuota suma išieškota neginčo tvarka. Į prašymus atidėti muitų ir mokesčių išieškojimą neatsižvelgta. Su tokiu sprendimu pareiškėjas nesutiko. Atsakovas savo sprendimą grindžia 1997 03 24 Vyriausybės nutarimo Nr. 268 2.7.8 punktu, kuris, kartu ir visas nutarimas, reglamentuoja tik muitų, bet ne kitų mokesčių (akcizo ir PVM) mokėjimo ir apskaičiavimo tvarką. Muitinė, pritaikydama minėto punkto nuostatas akcizui ir PVM perskaičiuoti, nepagrįstai išplėtė apmokestinimo bazę. Susigražintos prekės yra Lietuvos prekės ir jos nėra nei akcizų, nei PVM objektas. Akcizas ir PVM apskaičiuoti nepagrįstai. Apskaičiuojant mokesčius pareiškėjas klaidos nepadarė. 1999 m. sausio 15 d. įforminant bendrojo dokumento rinkinį muitinės procedūrai prekių išleidimui laisvai cirkuliuoti, muitinė pripažino, kad visi muitai ir mokesčiai jau sumokėti, todėl muitų ir mokesčių perskaičiavimas yra dvigubo apmokestinimo atvejis. Iki Kauno teritorinės muitinės sprendimo Nr. 1312 priėmimo dienos UAB „Italiana International” jau buvo sumokėjusi akcizo ir PV mokesčius, realizuo-

jant minėtas prekes Lietuvos rinkoje. Kauno teritorinės muitinės sprendimai priimti remiantis 1999 04 20 Muitinės departamento raštu Nr. 08/18–05–3676, tačiau jis nėra skelbtas „Valstybės žiniuose“ ir muitinė neturėjo teisės juo remtis. Sprendimai priimti neišnagrinėjus visų minėto prekių importo – gražinimo procedūros aplinkybių, neatsižvelgiant į kai kurias Muitinės kodekso straipsnių ir mokesčių įstatymų nuostatas (b.l. 71–73).

Pareiškėjo atstovai pirmosios instancijos teisme skundą palaikė anksčiau nurodytais motyvais.

Atsakovo atstovai su skundu nesutiko ir paaiškino, kad pareiškėjas susigražino lietuviškas eksportuotas prekes iš Latvijos ir joms pritaikytas gražintų eksportuotų priekių statusas vadovaujantis 1997 08 01 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 863 „Dėl Gražintų prekių deklaravimo muitinėje tvarkos patvirtinimo“. Pareiškėjas susigražino specifinę prekę – alkoholinius gėrimus. Įformindamas Bendrąjį dokumentą, 47 langelyje pareiškėjas nurodė ženklą „N“, t. y. neteisingus duomenis, kad šios prekės neapmokestinamos, reikiamų dokumentų nepateikė ir mokesčių nesumokėjo. Patikrinus bendrovę, mokesčiai perskaičiuoti taikant įstatymus, galiojusius pažeidimo padarymo metu. Dvigubo apmokestinimo nebuvo, nes muitinė administruoja PVM ir akcizus tiek, kiek tai pavesta įstatymų. Mokesčių, sumokėtų už realizuotą produkciją, muitinė neadministruoja ir už jų apskaičiavimą ir sumokėjimą neatsako.

Aukštesnysis administracinis teismas 2000 m. gegužės 29 d. sprendimu skundą atmetė.

Teismas nurodė, jog byloje nustatyta, kad 1999 01 15 Lietuvos ir JAV UAB „Italiana International“ importavo (susigražino) iš Latvijos Respublikos 1998 12 11 eksportuotą savo gamybos produkciją – 9810 litrų puotojančio vyno gėrimų „Operetė“, „Tango“, „Karalių“, „Aukuras“ (KPN kodu 220600391 su vienkartiniais padėklais KPN kodu 441520200) ir įformino Bendrojo dokumento importo rinkinį Nr. 9KR18400260 muitinės procedūrai prekių išleidimui laisvai cirkuliuoti. Deklaruotos gražintos prekės nebuvo apmokestintos, deklaracijos 47 langelyje nurodžius ženklą „N“ (b.l. 14–16). Kauno teritorinė muitinė, patikrinusi pareiškėjo pateiktus dokumentus, nustatė, kad deklaracija užpildyta neteisingai ir 1999 05 05 sprendimu Nr. 1312 perskaičiavo maito mokesčių iš 19 620 Lt (N) į 19 620 Lt (M), iš 59 Lt (N) į 59 Lt (M); akcizą iš 12 841 Lt (N) į 12 841 Lt (M); PVM iš 8602 Lt (N) į 14 446 Lt (M), iš 71 Lt (N) į 81 Lt (M) ir nusprendė šiuos mokesčius iš pareiškėjo išieškoti – iš viso 47 047 Lt (b. l. 17–18). Taip pat nusprendė taisyti 1999 01 15

BD Nr. 9KR18400262. Pareiškėjas nesutiko su sprendimu ir jį skundė Kau-
no teritorinei muitinei. Muitinė 1999 05 27 sprendimu Nr. 1642 minėtą spren-
dimą paliko nepakeistą ir nurodė, kad perskaičiuojant importo muitus ir mo-
kesčius vadovautasi MK 181 str. 1 d., 182 str., Alkoholio kontrolės įstatymo
16 ir 32 straipsniais, 1997 03 24 Vyriausybės nutarimo Nr. 268 2.7.8 punktu,
1996 06 24 Vyriausybės nutarimo Nr. 748 29 punktu ir 1997 02 12 Muitinės
departamento įsakymo Nr. 51 4.2 punktu, o MK 221 str. 1 d. netaikyta, nes
nagrinėjamas atvejis neatitinka šio straipsnio sąlygų.

Teismas konstatavo, jog dėl apskaičiuotų mokesčių dydžio ginčo nėra.
Tai, kad į Lietuvos muitų teritoriją iš Latvijos sugrąžinta ta pati eksportuota
savo gamybos produkcija, taip pat ginčo nėra, nors atsakovo atstovė teisme ir
pareiškė, kad to negali nei paneigti, nei patvirtinti, bet rašytiniai įrodymai:
1998 12 11 eksporto deklaracija, 1998 12 10 eksporto PVM sąskaita–faktūra,
Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos 1999 01 13 raštas Nr. 102,
prekių tapatumo aktas, 1999 01 18 perdavimo–priėmimo aktas ir kiti doku-
mentai įrodo, kad sugrąžinta ta pati eksportuota produkcija. Dokumentai ne-
ginčijami. Pareiškėjas nesutinka su pačia prievole mokėti mokesčius susigrą-
žinus savo gamybos alkoholinius gėrimus. Santykius, susijusius su alkoholio
produktų, maisto produktų su alkoholio priedais, kitų produktų, kuriuose yra
etilo alkoholio, gamyba, vidaus prekyba, laikymu, gabenimu, importu, eks-
portu ir vartojimu reguliuoja Alkoholio kontrolės įstatymas, nustatantis Vals-
tybės alkoholio kontrolės Lietuvos Respublikoje pagrindus (Alkoholio kont-
rolės įstatymo 2 str.). Pareiškėjo susigrąžinta produkcija – alkoholiniai gėri-
mai. Tai – specialus gaminys, kurio gamybai, importui, prekybai ir vartojimui
pagal Alkoholio kontrolės ir kitus įstatymus taikomas ypatingas valstybinio
reguliavimo režimas (Alkoholio kontrolės įstatymo 4 str. 1 d.). Alkoholio im-
portui reguliuoti taikomas ne tik Alkoholio kontrolės įstatymas, bet ir kiti
įstatymai. Alkoholio kontrolės įstatymo 16 str. 5 d. nustato, kad alkoholio
produktų importo tvarką, remdamasi šiuo įstatymu, nustato Lietuvos Respub-
likos Vyriausybė. Įstatymo 32 str. 1 d. nurodyta, kad alkoholio produktų ap-
mokestinimo muito mokesčiu ir akcizais tvarką nustato įstatymai ir Lietuvos
Vyriausybės nutarimai. Muitinės kodekso (toliau – MK) 181 str. 1 d. nustaty-
ta, kad Lietuvos prekės, negrąžinamai eksportuotos iš Lietuvos Respublikos
muitų teritorijos ir per vienerius metus grąžintos bei išleistos laisvai cirkuliuoti,
suinteresuoto asmens prašymu neapmokestinamos importo muitais ir
mokesčiais, jeigu įstatymai nenustato ko kita. Išleidus laisvai cirkuliuoti su-
grąžintas prekes, už jas sumokėti eksporto muitai ir mokesčiai grąžinami. MK

182 str. nustato, kad pagal MK 181 str. neapmokestinama importo muitais ir mokesčiais tuo atveju, jei prekės reimportuojamos tokio paties pavidalo, kokio jos buvo eksportuotos. Ginčo, kad pareiškėjas reimportavo tokio paties pavidalo prekes, nėra, tačiau vėl grįžtama prie MK 181 str. 1 d., kurioje nurodyta, kad neapmokestinamos tapačios prekės tada, jeigu įstatymai nenustato ko kita. Muitinės kodeksas, kaip ir Alkoholio kontrolės įstatymas, numato galimybę taikyti ir kitus importo muitą ir kitus mokesčius reguliuojančius įstatymus.

1997 03 24 Vyriausybės nutarimo Nr. 268 „Dėl prekių eksporto ir importo reguliavimo Lietuvos Respublikoje tvarkos“ 2.7.8 punktą (1997 12 09 nutarimo redakcija, galiojusi iki 2000 01 04 priimto Vyriausybės nutarimo Nr. 2) nustatė, kad muitas neimamas, jei gražintos į muitų teritoriją eksportuotos prekės, išskyrus alkoholio produktus (kodai pagal Kombinuotąją prekių nomenklatūrą – 2203–2208, išskyrus 2208. 90. 69. 3), kurioms buvo nustatyta tvarka įforminta negražinamojo eksporto muitinės procedūra, jeigu jos yra tokio pat pavidalo kaip jų eksporto metu ir sugražinamos ne vėliau kaip per vienerius metus nuo eksporto muitinės deklaracijos priėmimo muitiniam tikrinimui dienos.

Pareiškėjas sugražino alkoholinius gaminius, kurių kodas – 2206. Ši produkcija patenka į apmokestinamųjų importo mokesčiais prekių (gaminų) ratą. Be importo maito, mokamo pagal Muitų tarifų įstatymą, privalomi mokėti ir kiti importo mokesčiai – akcizo ir PVM, kurie nustatomi ir taikomi vadovaujantis Akcizų ir Pridėtinės vertės mokesčių įstatymais (MK 23 str.). Akcizų įstatymo 2 str. 1 d. nustato, kad akcizą į biudžetą moka šio įstatymo 3 str. išvardytų prekių gamintojai ir importuotojai. Įstatymo 3 str. tarp kitų prekių ir gaminių nurodo nedematūruotą etilo alkoholį ir alkoholinius gėrimus kaip vieną iš akcizų objektų. Šio straipsnio 2 d. nurodoma, kad importuojamos prekės, kaip akcizo objektas, yra šio straipsnio 1 d. nurodytos ne Lietuvos prekės, dėl kurių pagal Lietuvos Respublikos muitinės kodeksą atsiranda importo skola muitinei, tačiau to paties įstatymo 6 straipsnis nustato akcizų netaikymo atvejus. Jo 1 d. 8 punkte nurodoma, kad akcizais neapmokestinamos importuojamos prekės, jei jos atleidžiamos nuo importo muitų pagal Muitų tarifų įstatymą. Pareiškėjo reimportuota produkcija nebuvo atleista nuo importo maito mokesčių, todėl netaikytina norma, atleidžianti nuo importo akcizų mokėjimo.

Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 1 str. nustato pridėtinės vertės mokesčio objektą, tarp kurių – importuojamos prekės. Įstatymo 2 str. 2 d. nuro-

dyta, kad importuojamos prekės, kaip mokesčio objektas, yra ne Lietuvos prekės, dėl kurių pagal Lietuvos muitinės kodeksą atsiranda importo skola muitinei, tačiau PVM Įstatymo 23 str. 4 p. nustato, kad PVM neapmokestinamos importuojamos prekės, kurios pagal Muitinės kodeksą neapmokestinamos importo mokesčiais. Šiuo atveju sugražinti alkoholiniai gėrimai importo maito mokesčiu apmokestinami, todėl nuo importo PVM neatleidžiami.

Teismas padarė išvadą, kad visi minėti įstatymai patvirtina, jog pareiškėjas, reimportavęs savos gamybos specialios paskirties produkciją, privalėjo apskaičiuoti, nurodyti deklaracijoje ir sumokėti importo maito, akcizo ir PV mokesčius. 1997 03 24 Vyriausybės nutarimo Nr. 268 2.7.8 punkto redakcija, galiojusi prekių gražinimo procedūros formavimo metu, nėra pripažinta klaidinga jokių kitų norminiu aktu. Ji nustojo galioti tik 2000 01 04 Vyriausybės nutarimu Nr. 2, tačiau atgal ši norma negalioja.

Teismas konstatavo, jog nepagrįstas pareiškėjo teiginys, kad atsakovas, priimdamas sprendimą, vadovavosi „Valstybės žiniuose“ neskelbtu Muitinės departamento 1999 04 20 raštu Nr. MM08/18–05–3676. Pagal įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 2 str. 2 d. „Valstybės žiniuose“ skelbiami ministrų, Vyriausybės įstaigų, kitų valstybės valdymo institucijų vadovų įsakymai ir įsakymais patvirtinti kiti norminiai teisės aktai, kuriuose nustatomos, keičiamos ar pripažįstamos netekusios galios teisės normos. Minimas Muitinės departamento raštas nėra nei įsakymas, nei kitokio pobūdžio norminis aktas. Jis nei nustato, nei keičia ar pripažįsta netekusiomis galios teisės normas. Tai – atsakymas į paklausimą, galiojančių įstatymų paaiškinimas, skirtas Kauno teritorinei muitinei ir „Valstybės žiniuose“ neskelbtinas. Priimdama sprendimą Kauno teritorinė muitinė vadovavosi galiojančiais Lietuvos Respublikos įstatymais ir Vyriausybės nutarimais, nustatančiais importo maito, akcizo ir PV mokesčių mokėjimą ir tvarką.

Teismas nepagrįstu pripažino ir pareiškėjo tvirtinimą, kad maitų, akcizo ir PV mokesčių perskaičiavimas yra dvigubas apmokestinimas, nes pareiškėjo akcizo ir PVM sumokėjimas už realizuotą reimportuotą iš Latvijos produkciją Lietuvos teritorijoje netapatinamas su importo maito, akcizo ir PV mokesčiais.

Pareiškėjas apeliaciniu skundu prašo Aukštesniojo administracinio teismo sprendimą panaikinti ir nauju sprendimu skundą patenkinti.

Pareiškėjas nurodo, jog teismas neteisingai taikė materialinės teisės normas, todėl priėmė neteisėtą sprendimą. Susigražinant prekes buvo vadovauja-

masi Vyriausybės 1997 08 01 nutarimu Nr. 863 „Dėl Gražintų prekių deklaravimo muitinėje tvarkos patvirtinimo“. Pareiškėjo prekėms buvo pripažintas gražintų eksportuotų prekių statusas, ir todėl jos neturėjo būti apmokestinamos muitų ir kitais mokesčiais. Teismas neteisingai aiškino ir Akcizų įstatymą. Akcizų objektas yra ne Lietuvos prekės. Tuo tarpu importuojamos Lietuvos prekės iš viso negali būti apmokestinamos šiuo mokesčiu. Pagal PVM įstatymą Lietuvos prekės negali būti pripažįstamos importuojamomis, todėl šis mokeskis taip pat neturėjo būti skaičiuojamas.

Pareiškėjo atstovai A. Teišerskis ir K. Veršinėna prašė pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikinti ir nauju sprendimu skundą patenkinti dėl apeliaciniame skunde nurodytų motyvų.

Kauno teritorinės muitinės atstovai S. Vaicekauskienė ir V. Kaminskas prašė apeliacinį skundą atmesti, o Aukštesniojo administracinio teismo sprendimą palikti nepakeistą.

Jie nurodė, jog teismas padarė pagrįstas išvadas konstatuodamas, kad pareiškėjo susigražinta produkcija – alkoholiniai gėrimai. Tai – specialus gaminytis, kurio gamybai, importui, prekybai ir vartojimui pagal Alkoholio kontrolės ir kitus įstatymus taikomas ypatingas valstybinio reguliavimo režimas. Alkoholio importui reguliuoti taikomas ne tik Alkoholio kontrolės, bet ir kiti įstatymai. Alkoholio kontrolės įstatymo 16 str. 5 d. nustato, kad alkoholio produktų importo tvarką, remdamasi šiuo įstatymu, nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Įstatymo 32 str. 1 d. nurodyta, kad alkoholio produktų apmokestinimo maito mokesčiu ir akcizais tvarką nustato įstatymai ir Lietuvos Vyriausybės nutarimai. 1997 03 24 Vyriausybės nutarimo Nr. 268 „Dėl prekių eksporto ir importo reguliavimo Lietuvos Respublikoje tvarkos“ 2.7.8 punktas (1997 12 09 nutarimo redakcija, galiojusi iki 2000 01 04 priimto Vyriausybės nutarimo Nr. 2) nustatė, kad maitas neimamas, jei gražintos į muitų teritoriją eksportuotos prekės, išskyrus alkoholio produktus (kodai pagal Kombinuotąją prekių nomenklatūrą – 2203–2208, išskyrus 2208. 90. 69. 3), kurioms buvo nustatyta tvarka įforminta negražinamojo eksporto muitinės procedūra, jeigu jos yra tokio pat pavidalo kaip jų eksporto metu ir sugražinamos ne vėliau kaip per vienerius metus nuo eksporto muitinės deklaracijos priėmimo muitiniam tikrinimui dienos. Pareiškėjas sugražino alkoholinius gaminius, kurių kodas – 2206. Ši produkcija patenka į apmokestinamųjų importo mokesčiais prekių (gaminų) ratą. Be importo maito, mokamo pagal Muitų tarifų įstatymą, privalomi mokėti ir kiti importo mokesčiai – akcizo ir PV, kurie nustatomi ir taikomi vadovaujantis Akcizų ir Pridėtinės vertės mokesčių įstatymais (MK 23 str.).

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Lietuvos ir JAV UAB „Italiana International” apeliacinis skundas patenkinamas.

Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. gegužės 29 d. sprendimas panaikinamas ir Lietuvos ir JAV UAB „Italiana International” skundas patenkinamas.

Kauno teritorinės muitinės 1999 m. gegužės 27 d. sprendimas Nr. 1642 panaikinamas, importo muitai ir mokesčiai, perskaičiuoti ir išieškoti iš pareiškėjo pagal Kauno teritorinės muitinės 1999 m. gegužės 5 d. sprendimą Nr. 1312 ir 1999 m. gegužės 27 d. sprendimą Nr. 1642, pripažįstami nepagrįstai išieškotais, o Kauno teritorinė muitinė įpareigojama grąžinti pareiškėjui 47 047 Lt importo muitų ir mokesčių.

Iš Kauno teritorinės muitinės pareiškėjui priteisiama 150 Lt teismo išlaidų (ABTĮ 63 str., CPK 336 str. 1 d. 2 p., 339 str.).

Aukštesniojo administracinio teismo sprendimas panaikinamas dėl netinkamo materialinės teisės normų pritaikymo bei išaiškinimo.

Šioje byloje apeliacinėje instancijoje spręstinas ginčas dėl teisės. Dėl nustatytų faktinių aplinkybių ginčo nėra, todėl kolegija jų pakartotinai nevertina, o tik konstatuoja nustatytus faktus (CPK 332 str.).

Dėl faktinių aplinkybių

Byloje yra nustatyta, kad 1999 01 15 Lietuvos ir JAV UAB „Italiana International” reimportavo (MK 2 str. 16 p.) iš Latvijos Respublikos 1998 12 11 eksportuotą savo gamybos produkciją – 9810 litrų puotojančio vyno gėrimų „Operetė”, „Tango”, „Karalių”, „Aukuras” (KPN kodu 220600391 su vienkartiniais padėklais KPN kodu 441520200) ir įformino Bendrojo dokumento importo rinkinį Nr. 9KR18400260 muitinės procedūrai prekių išleidimui laisvai cirkuliuoti. Deklaruotos grąžintos prekės nebuvo apmokestintos, deklaracijos 47 langelyje nurodžius ženklą „N” (b.l. 14–16). Kauno teritorinė muitinė, patikrinusi pareiškėjo pateiktus dokumentus, konstatavo, kad deklaracija užpildyta neteisingai ir 1999 05 05 sprendimu Nr. 1312 perskaičiavo maito mokesčių iš 19 620 Lt (N) į 19 620 Lt (M), iš 59 Lt (N) į 59 Lt (M); akcizą iš 12 841 Lt (N) į 12 841 Lt (M); PVM iš 8602 Lt (N) į 14 446 Lt (M), iš 71 Lt (N) į 81 Lt (M) ir nusprendė šiuos mokesčius iš pareiškėjo išieškoti – iš viso 47 047 Lt

(b.l. 17–18). Taip pat nusprendė taisyti 1999 01 15 BD Nr. 9KR18400262. Pareiškėjas nesutiko su sprendimu ir jį skundė Kauno teritorinei muitinei, kuri 1999 05 27 sprendimu Nr. 1642 minėtą sprendimą paliko nepakeistą. Nurodė, kad, perskaičiuojant importo muitus ir mokesčius, vadovautasi MK 181 str. 1 d., 182 str., Alkoholio kontrolės įstatymo 16 ir 32 straipsniais, 1997 03 24 Vyriausybės nutarimo Nr. 268 2.7.8 punktu, 1996 06 24 Vyriausybės nutarimo Nr. 748 29 punktu ir 1997 02 12 Muitinės departamento įsakymo Nr. 51 4.2 punktu, o MK 221 str. 1 d. netaikyta, nes nagrinėjamas atvejis neatitinka šio straipsnio sąlygų. Dėl apskaičiuotų mokesčių dydžio pareiškėjas nesiginčija. Dėl to, kad į Lietuvos muitų teritoriją iš Latvijos sugrąžinta ta pati eksportuota savo gamybos produkcija, taip pat ginčo nėra. Tai patvirtina rašytiniai įrodymai: 1998 12 11 eksporto deklaracija, 1998 12 10 eksporto PVM sąskaita–faktūra, Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos 1999 01 13 raštas Nr. 102, prekių tapatumo aktas, 1999 01 18 perdavimo–priėmimo aktas ir kt. dokumentai.

Dėl materialinės teisės normų, reguliuojančių ginčo teisinius santykius, taikymo

Muitinės kodekso (toliau – MK) 1 str. nustatyta jo reguliavimo sritis. Nurodoma, jog MK reglamentuoja prekių importo, eksporto ir tranzito tvarką, su ja susijusių muitinės procedūrų atlikimą, importo ir eksporto muitų ir mokesčių taikymą. MK 2 str. 16 p. apibrėžia reimporto sąvoką: „reimportas – prekių, anksčiau eksportuotų iš Lietuvos Respublikos muitų teritorijos, importas į šią teritoriją”. To paties straipsnio 20 p. nurodoma, jog „importo muitai ir mokesčiai – muitai ir kiti mokesčiai, renkami (sumokami) už importuotas prekes arba susiję su importu (...)”.

Sisteminis MK normų vertinimas leidžia teigti, jog įstatymų leidėjas, į kodeksą atskiru XV skyriumi inkorporuodamas normas, specialiai reglamentuojančias prekių reimporto atvejais suinteresuotiems asmenims atsirandančių mokesčių prievolių teisinių santykių turinį, kartu sudarė sąlygas importo ir reimporto teisiniams santykiams atriboti ir iš to kylančioms teisinėms pasekmėms apibūdinti. Būtent, jeigu prekių importo atvejais privalu mokėti muitų ir kitus mokesčius (MK 19 str., 23 str.), tai Lietuvos prekių reimporto atveju jos suinteresuoto asmens prašymu neapmokestinamos importo muitais ir mokesčiais (MK 181, 182 str.) Išimtis abiem atvejais nustato įstatymas.

Pabrėžtina, jog MK 181 str. imperatyviai nustato, kad Lietuvos prekių reimporto apmokestinimo importo muitais ir mokesčiais atvejus gali nustatyti tik įstatymas.

Pareiškėjas, kaip nustatyta byloje, reimportavo iš Latvijos Respublikos 1998 12 11 į šią šalį eksportuotą savo gamybos produkciją – 9810 litrų putojančio vyno, t.y. alkoholinius gėrimus. Ši aplinkybė atsakovų buvo vertinama, kaip esminė, konstatuojant, jog tokių Lietuvos prekių reimporto atveju privalu mokėti importo muitus bei mokesčius – akcizo ir PVM.

Pirmosios instancijos teismas, iš esmės sutikdamas su atsakovo pozicija, sprendime konstatavo, kad santykius, susijusius su alkoholio produktų, maisto produktų su alkoholio priedais, kitų produktų, kuriuose yra etilo alkoholio, gamyba, vidaus prekyba, laikymu, gabenimu, importu, eksportu ir vartojimu reguliuoja Alkoholio kontrolės įstatymas, kuris nustato Valstybės alkoholio kontrolės Lietuvos Respublikoje pagrindus (Alkoholio kontrolės įstatymo 2 str.). Pareiškėjo reimportuotos prekės – alkoholiniai gėrimai. Tai – specialus gaminyš, kurio gamybai, importui, prekybai ir vartojimui pagal Alkoholio kontrolės ir kitus įstatymus taikomas ypatingas valstybinio reguliavimo režimas (Alkoholio kontrolės įstatymo 4 str. 1 d.) Alkoholio importui reguliuoti taikomas ne tik Alkoholio kontrolės įstatymas, bet ir kiti įstatymai. Alkoholio kontrolės įstatymo 16 str. 5 d. nustato, kad alkoholio produktų importo tvarką, remdamasi šiuo įstatymu, nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Įstatymo 32 str. 1 d. nurodyta, kad alkoholio produktų apmokestinimo muito mokesčiu ir akcizais tvarką nustato įstatymai ir Lietuvos Vyriausybės nutarimai. Vyriausybės 1997 03 24 nutarimo Nr. 268 „Dėl prekių eksporto ir importo reguliavimo Lietuvos Respublikoje tvarkos“ 2.7.8 punktas (1997 12 09 nutarimo redakcija, galiojusi iki 2000 01 04 priimto Vyriausybės nutarimo Nr. 2) nustatė, kad muitas neimamas, jei grąžintos į muitų teritoriją eksportuotos prekės, išskyrus alkoholio produktus (kodai pagal Kombinuotąją prekių nomenklatūrą – 2203 – 2208, išskyrus 2208.90.69.3), kurioms buvo nustatyta tvarka įforminta negrąžinamojo eksporto muitinės procedūra, jeigu jos yra tokio pat pavidalo kaip jų eksporto metu ir sugrąžinamos ne vėliau kaip per vienerius metus nuo eksporto muitinės deklaracijos priėmimo muitiniam tikrinimui dienos.

Kadangi pareiškėjas sugrąžino alkoholinius gaminius, kurių kodas – 2206, teismas konstatavo, jog ši prekė apmokestinama importo muitais bei mokesčiais.

Įvertinant tai, kad Alkoholio kontrolės įstatymo 16 str. 5 d. ir 32 str. 1 d. Vyriausybei suteikta teisė nustatyti alkoholio produktų importo bei apmokestinimo muito mokesčiu ir akcizais tvarką, o Lietuvos prekių reimporto atveju mokestinių prievolių santykių reguliavimo ypatumams nustatyti

MK 181 str. 1 d. įtvirtintas privalomas įstatyminės formos teisinis reguliavimas, galima daryti išvadą, jog Alkoholio kontrolės įstatymas veikia kaip bendrojo pobūdžio teisinio reguliavimo mechanizmas lyginant su specialiuoju, įtvirtintu MK 181, 182 str., prekių reimporto atvejais. Kadangi alkoholinių gėrimų reimporto atvejais prievolė mokėti importo muitus bei mokesčius įstatymais nebuvo nustatyta, galima teigti, jog Vyriausybės 1997 03 24 nutarimo Nr. 268 „Dėl prekių eksporto ir importo reguliavimo Lietuvos Respublikoje tvarkos“ 2.7.8 p. (1997 12 09 nutarimo redakcija, galiojusi iki 2000 01 04 priimto Vyriausybės nutarimo Nr. 2), nustatęs, kad muitas imamas, jei gražinami į muitų teritoriją alkoholio produktai be privalomo įstatyminės formos teisinio reguliavimo mechanizmo veikdamas kaip savarankiška žemesnės galios teisės norma negalėjo būti taikoma taigi ir negalėjo sukurti tokių teisinių pasekmių.

Šiuo atveju akivaizdi Vyriausybės nutarimo prieštaravimo įstatymo reikalavimams problema, kurią turėtų spręsti Konstitucinis Teismas (Konstitucinio Teismo įstatymo 1 str.). Tačiau minėto nutarimo 2.7.8 p. Vyriausybės 2000 01 04 nutarimu Nr. 2 buvo pakeistas. 2.7.8 punktas išdėstytas taip: muitas neimamas, jeigu „gražintos į muitų teritoriją eksportuotos prekės, kurioms buvo nustatyta tvarka įforminta negražinamojo eksporto muitinės procedūra, jeigu jos yra tokio pat pavidalo kaip jų eksporto metu ir sugražinamos Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka ir nurodytu laiku. Gražinti eksportuotus alkoholio produktus (kodai pagal Kombinuotąją prekių nomenklatūrą – 2203.00–2208.90.69.1, 2208.90.69.4–2208.90.99.0) gali tik jų gamintojai, gavę Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės sutikimą“. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 69 str. bylos teiseną dėl panaikinto teisės akto atitikimo įstatymui negalima. Todėl kreiptis su prašymu ištirti, ar 1997 03 24 Vyriausybės nutarimo Nr. 268 „Dėl prekių eksporto ir importo reguliavimo Lietuvos Respublikoje tvarkos“ 2.7.8 punktas (1997 12 09 nutarimo redakcija, galiojusi iki 2000 01 04 priimto Vyriausybės nutarimo Nr. 2) atitinka įstatymą, kolegija neturi teisinio pagrindo (CPK 11 str.).

Sprendžiant šį ginčą pažymėtinos ir Vyriausybės 1997 m. rugpjūčio 1 d. nutarimu „Dėl Gražintų prekių deklaravimo muitinėje tvarkos patvirtinimo“ Nr. 863 patvirtintos Gražintų prekių deklaravimo muitinėje tvarkos 8 p. nuostatos: kad „išskyrus atvejį, nurodytą Lietuvos Respublikos muitinės kodekso (toliau vadinama – Muitinės kodeksas) 181 straipsnio 2 dalyje, negražinamai eksportuotos prekės, kurios pagal šią tvarką muitinės pripa-

žįstamos gražintomis į muitų teritoriją, neapmokestinamos importo muitais ir mokesčiais”. Svarbu čia ir tai, jog nutarime pabrėžiama, kad jis priimamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos muitinės kodekso XV skyriumi – Gražintinos prekės.

Šiame teisės akte jokių išimčių reimportuojamų Lietuvos prekių – alkoholinių gėrimų atžvilgiu nenustatoma, o pats teisės aktas traktuotinas kaip žemesnės galios teisės normų visuma, papildanti įstatymą, tačiau neišplečianti privalomo įstatyminės formos teisinio reguliavimo ribų (MK 181 str.).

Tuo pat metu galiojo 1997 03 24 Vyriausybės nutarimo Nr. 268 „Dėl prekių eksporto ir importo reguliavimo Lietuvos Respublikoje tvarkos” 2.7.8 punktas (1997 12 09 nutarimo redakcija, galiojusi iki 2000 01 04 priimto Vyriausybės nutarimo Nr. 2), nustatęs, kad alkoholinių gėrimų reimporto atveju importo muitai bei mokesčiai yra mokami, ir Vyriausybės 1997 m. rugpjūčio 1 d. nutarimu „Dėl Gražintų prekių deklaravimo muitinėje tvarkos patvirtinimo” Nr. 863 patvirtintos Gražintų prekių deklaravimo muitinėje tvarkos 8 p., kuriame alkoholio produktams jokių išimčių iš bendrosios tvarkos nedaroma.

Įvertinus tai, jog šios teisės normos reguliuoja tuos pačius teisinius santykius ir Vyriausybės 1997 m. rugpjūčio 1 d. nutarimu „Dėl Gražintų prekių deklaravimo muitinėje tvarkos patvirtinimo” Nr. 863 patvirtintos Gražintų prekių deklaravimo muitinėje tvarkos 8 p. laiko atžvilgiu yra paskutinė ginčo teisiniams santykiams reguliuoti priimta teisės norma, atsakovui sprendžiant ginčą, kilusį tarp jo ir pareiškėjo, buvo teisinis pagrindas taikyti pastarąją. Kolegijos poziciją dėl minėtų normų reguliuojamų teisinių santykių tapatumo patvirtina ir tolesnė norminio reguliavimo raida, t.y. Vyriausybės 2000 01 04 nutarimu Nr. 2 patvirtintas 2.7.8 punktas išdėstytas taip: multas neimamas, jeigu „gražintos į muitų teritoriją eksportuotos prekės, kurioms buvo nustatyta tvarka įforminta negražinamojo eksporto muitinės procedūra, jeigu jos yra tokio pat pavidalo kaip jų eksporto metu ir sugražinamos Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka ir nurodytu laiku. Gražinti eksportuotus alkoholio produktus (kodai pagal Kombinuotąją prekių nomenklatūrą – 2203.00–2208.90.69.1, 2208.90.69.4–2208.90.99.0) gali tik jų gamintojai, gavę Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės sutikimą”. Šios normos savo turiniu pakartoja MK 181 ir 182 str. nuostatas ir, akivaizdu, jog patvirtina vienodą visų Lietuvos prekių įskaitant ir alkoholi reimporto santykių teisinio reguliavimo principų taikymą.

Šių argumentų pagrindu konstatuotina, jog pareiškėjui reimportavus tokio pat pavidalo kaip jų eksporto metu jo paties gamybos alkoholinius gėrimus Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka bei nurodytu laiku, nebuvo prievolės mokėti importo maito mokesčių, o Kauno teritorinė muitinė, apskaičiuodama importo maitą, priėmė neteisėtą bei naikintą sprendimą.

Tuo pačiu ginčijamu sprendimu Kauno teritorinė muitinė apskaičiavo ir importo akcizo mokesčių bei PVM.

Akcizų įstatymo 3 str. (1998 m. gruodžio 21 d. įstatymo Nr. VIII–982 redakcija, galiojusi nuo 1999 m. sausio 1 d., Žin., 1998, Nr. 114–3194) akcizų objektu įvardijo nedematūruotą etilo alkoholį ir alkoholinius gėrimus, įskaitant alų, taigi pareiškėjas turėjo akcizo mokėjimo prievolę, tačiau ne importo akcizo, nes pagal to paties str. 2 d. „importuojamos prekės, kaip akcizų objektas, yra šio straipsnio 1 dalyje nurodytos ne Lietuvos prekės, dėl kurių pagal Lietuvos Respublikos muitinės kodeksą atsiranda importo skola muitinei“. Kadangi Lietuvos gamintojų prekių reimportas ir prekių importas yra skirtingo turinio teisinių santykių su savarankiška teisine reglamentacija sistemos, darytina išvada, jog Lietuvos prekių – alkoholinių gėrimų reimporto laikantis įstatymo reikalavimų atveju importo akcizo mokesčiai apskaičiuotas nepagrįstai, o muitinės sprendimas neteisėtas (MK 181, 182 str.).

Pirmosios instancijos teismas sprendime konstatuodamas, kad atsakovas pagrįstai apskaičiavo importo akcizą, neteisingai taikė bei aiškino Akcizų įstatymą, todėl priėmė neteisėtą sprendimą. Reimportuotos Lietuvos prekės teismo nepagrįstai buvo vertinamos importuojamomis prekėmis, kaip akcizų objektu, dėl to Akcizų įstatymo 6 str. 1 d. 8 p. taikytas neteisėtai.

Neteisėtai atsakovas pareiškėjui apskaičiavo ir importo PVM, todėl sprendimas naikintinas.

Pagal PVM įstatymo 2 str. importuojamos prekės, kaip mokesčio objektas, yra ne Lietuvos prekės, dėl kurių pagal Lietuvos Respublikos muitinės kodeksą (toliau – Maitinės kodeksas) atsiranda importo skola muitinei. Pareiškėjo įstatymų nustatyta tvarka reimportuotos savos gamybos prekės – alkoholiniai gėrimai – dėl jau anksčiau kolegijos nurodytų argumentų negali būti vertinamos kaip importo prekės, todėl nėra teisinio pagrindo apskaičiuoti ir mokėti importo PVM. Tai yra Lietuvos prekės MK 181 str., 182 str. pagrindu neapmokestinamos importo maitais ir mokesčiais.

Pirmosios instancijos teismas, konstatavęs, kad pagal PVM įstatymo 23 str. 4 p. PVM neapmokestinamos importuojamos prekės, kurios pagal Maiti-

nės kodeksą neapmokestinamos importo mokesčiais, o šiuo atveju sugrąžinti alkoholiniai gėrimai importo muito mokesčiu apmokestinami, taigi nuo importo PVM pareiškėjas neatleidžiamas, neteisingai taikė ir aiškino įstatymą, todėl priėmė neteisėtą ir naikintą sprendimą.

Kadangi Kauno teritorinės muitinės 1999 05 27 sprendimas neteisėtas, jis naikinamas ir atsakovas įpareigojamas pareiškėjui grąžinti pagal 1999 01 15 BD Nr. KR18400262 apskaičiuotus ir išieškotus importo mokesčius: muitą (M0) – 19 620 Lt, (M9) – 59 Lt, akcizą (A3) – 12 841 Lt, PVM (P0) – 14 446 Lt, (P9) – 81 Lt, iš viso 47047 Lt (MK 219 str. 1 d.).

Pareiškėjui, patenkinus jo skundą, iš atsakovo priteisiama 150 Lt teismo išlaidų (ABTĮ 59 str.).

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ABTĮ 63, 64 str., CPK 336 str. 1 d. 2 p., teisėjų kolegija

n u s p r e n d ė :

Lietuvos ir JAV UAB „Italiana International“ apeliacinį skundą patenkinti.

Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. gegužės 29 d. sprendimą panaikinti.

Lietuvos ir JAV UAB „Italiana International“ skundą patenkinti.

Kauno teritorinės muitinės 1999 m. gegužės 27 d. sprendimą Nr. 1642 panaikinti.

Pripažinti, kad importo muitai ir mokesčiai, apskaičiuoti ir išieškoti iš Lietuvos ir JAV UAB „Italiana International“ pagal Kauno teritorinės muitinės 1999 m. gegužės 5 d. sprendimą Nr. 1312 ir 1999 m. gegužės 27 d. sprendimą Nr. 1642, išieškoti nepagrįstai.

Įpareigoti Kauno teritorinę muitinę Lietuvos ir JAV UAB „Italiana International“ grąžinti 47 047 Lt importo muitų ir mokesčių.

Iš Kauno teritorinės muitinės Lietuvos ir JAV UAB „Italiana International“ naudai priteisti 150 Lt teismo išlaidų.

1.3.1.5. Dėl pridėtinės vertės mokesčio už sanatorinio gydymo paslaugas

Viešosios teisės norminiam reguliavimui yra būdingas ypatingas formalizuotumas. Dėl to viešosios teisės normomis reguliuojamų teisinių santykių subjektų teisių ir pareigų turinys negali būti priklausomas nuo norminio reguliavimo nuostatų vertinimo pasikeitimų konkrečiomis sąlygomis bei aplinkybėmis teikiant paaiškinimus mokesčių mokėtojams mokesčių mokėjimo klausimais.

Teisėjas pirmosios instancijos Administracinė byla Nr. 3A–202/2000
teisme A. Taminskas
Pranešėjas apeliacinės instancijos
teisme G. Kryževičius

NUTARTIS

2000 m. rugsėjo 26 d.
Vilnius

Lietuvos apeliacinio teismo administracinių bylų skyriaus kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko G. Kryževičiaus, teisėjų: K. Lapinsko, D. Milašienės, J. Baškio ir V. Kažio, sekretoriaujant R. Marčiulionienei, dalyvaujant pareiškėjo atstovams J. Skripkai ir advokato padėjėjui A. Šalkauskui, viešame teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos apeliacinį skundą dėl Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. birželio 15 d. sprendimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

UAB Sveikatos centras „Energetikas“ skundu prašė panaikinti 1999 09 15 Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos sprendimą Nr. 06–17–06/7616 sumokėti į biudžetą 431 796 Lt pridėtinės vertės mokesčio bei 43 755 Lt delspinigių.

Skunde nurodoma, kad nesutinkama su Klaipėdos apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos akto bei vėlesnių vietinio, centrinio mokesčių administratoriaus bei Mokestinių ginčų komisijos sprendimų nuostata, kad PVM neskaičiuojamas tik už valstybės ir savivaldybių viešųjų arba biudžetinių sveikatos priežiūros įstaigų teikiamas sveikatos priežiūros paslaugas, kuria paremtas nurodymas sumokėti į biudžetą 431 796 Lt PVM bei 43 755 Lt PVM delspinigių.

Nurodoma, kad Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1999 09 15 sprendimo Nr.06–17–07–7616 dalis, kurioje patvirtintas nurodymas pareiškėjui sumokėti į biudžetą 431 796 Lt PVM ir 43 755 Lt šio mokesčio delspinigių, turi būti panaikinta, kadangi:

1) po 1997 m. sausio 1 d. pridėtinės vertės mokesčio lengvatos privačioms sveikatos priežiūros įstaigoms panaikinimo, visos privačios sveikatos priežiūros įstaigos, tarp jų ir UAB Sveikatos centras „Energetikas“, sveikatos priežiūros paslaugoms ėmė taikyti 18 % PVM tarifą, tačiau pagal 1997 04 08 Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos išaiškinimą Nr. 08–07–1866 šis tarifas nebuvo taikomas nuo sanatorinio kelialapio kainos dalies, kuri dengiama iš Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų;

2) valstybės biudžetas tiek valstybinėms, tiek ir privačioms sveikatos priežiūros įstaigoms kompensuoja dalį medicininės rehabilitacijos ir sanatorinio gydymo kainos (iki 1997 07 01 sanatorinių kelialapių kompensavimą vykdė Valstybinio socialinio draudimo fondas, o po šios datos jų kompensavimą perėmė Valstybinės ligonių kasos), o pagal 1996 05 09 Vyriausybės nutarimo Nr. 546 „Dėl pridėtinės vertės mokesčio“ 1.16 p. PVM neapmokestinamos biudžeto dotacijos ir subsidijos, skirtos prekių ar paslaugų kainai sumažinti;

3) remiantis Sveikatos draudimo įstatymo Nr. I–1343 17 str. 6 d., 1998 06 22 Vyriausybės nutarimo Nr. 743 6 p., Vyriausybės nutarimų (1997 02 28 Nr. 184, 1997 12 22 Nr. 1452, 1998 12 30 Nr. 1516) nuostatomis, numatančiomis lėšas, kurios turi būti pervedamos iš Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto į Privalomojo sveikatos draudimo fondą, galima teigti, kad Valstybinių ligonių kasų biudžetas yra sudedamoji Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto dalis, o nuo 1997 07 01 kompensuojama sanatorinio kelialapio kainos dalis, mokama iš Valstybinių ligonių kasų, yra tos pačios Valstybinio socialinio draudimo fondo, o kartu ir biudžeto lėšos, tačiau šiuo atveju mokamos ne tiesiogiai iš Valstybinio socialinio draudimo fondo, bet per Valstybines ligonių kasas;

4) oficialus Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos išaiškinimas Nr. 08–06/821, nustatantis, kad privачios sveikatos priežiūros įstaigos, kai sanatorinio kelialapio dalį Valstybinė ligonių kasa apmoka iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšų, jas turi apmokestinti 18% PVM tarifu, pasirodė tik 1999 01 26, o mokėtinas į biudžetą PVM ir delspinigiai UAB Sveikatos centrui „Energetikas“ priskaičiuoti už laikotarpį nuo 1997 m. liepos iki 1998 m. gruodžio mėnesio.

Atsakovas – Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos ir tretysis suinteresuotas asmuo – Klaipėdos apskrities valstybinė mokesčių inspekcija pirmosios instancijos teisme prašė atmesti pareiškėjo skundą kaip nepagrįstą ir nurodė, kad pareiškėjas privalo sumokėti į biudžetą 431 796 Lt PVM bei 43 755 Lt PVM delspinigių, kadangi:

1) pagal Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 4 str. 1 p. nuostatas PVM mokamas nuo visų prekių gamybos ir paslaugų teikimo procese sukurtos pridėtinės vertės, išskyrus sveikatos priežiūros paslaugas, teikiamas valstybės ir savivaldybių viešųjų ar biudžetinių sveikatos priežiūros įstaigų, o kadangi pareiškėjas yra uždaroji akcinė bendrovė, minėta įstatymo nuostata jam netaikoma;

2) kadangi pareiškėjas nepateikė įrodymų, kad buvo suklaidintas, todėl nėra pagrindo atleisti pareiškėją nuo 43 755 Lt delspinigių taikant Mokesčių administravimo įstatymo 39¹ str. nuostata, numatančią, kad mokesčio mokėtojas atleidžiamas nuo delspinigių mokėjimo, jei įrodo, kad mokesčio įstatymą pažeidė dėl aplinkybių, kurios nepriklausė nuo jo valios ir kurių jis nenumatė ir negalėjo numatyti.

Aukštesnysis administracinis teismas 2000 m. birželio 15 d. sprendimu UAB Sveikatos centro „Energetikas“ skundą patenkino: panaikino Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1999 09 15 sprendimo Nr. 06–17–07–7616 dalį, kurioje patvirtintas nurodymas pareiškėjui sumokėti į biudžetą 431 796 Lt PVM ir 43 755 Lt šio mokesčio delspinigių.

Teismas nurodė, jog Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 4 str. 1 p. nuostatyta, kad PVM neapmokestinamos sveikatos priežiūros paslaugas, teikiamas valstybės ir savivaldybių viešųjų arba biudžetinių sveikatos priežiūros įstaigų, bei veterinarinio aptarnavimo paslaugas, teikiamos valstybinių veterinarinių įstaigų.

1996 05 09 Vyriausybės nutarimo Nr. 546 „Dėl pridėtinės vertės mokesčio“ 1.16 p. nustatyta, kad PVM neapmokestinamos biudžeto dotacijos ir subsidijos, skirtos prekių ar paslaugų kainai sumažinti.

Teismas, įvertinęs anksčiau išdėstytas Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 4 str. 1 p. ir 1996 05 09 Vyriausybės nutarimo Nr. 546 „Dėl pridėtinės vertės mokesčio“ 1.16 p. nuostatas, konstatavo, jog Pridėtinės vertės mokesčio įstatymas paslaugų neapmokestinimą PVM sieja su konkrečių subjektų, t.y. iš biudžeto finansuojamų įstaigų teikiamomis paslaugomis, o 1996 05 09 Vyriausybės nutarimas Nr. 546 paslaugų neapmokestinimą PVM nurodo tiesiogiai esant priklausomą nuo apmokėjimo už tas paslaugas šaltinio, t.y. biudžeto.

Kadangi tiek mokesčių administratoriai, tiek ir mokesčių mokėtojai privalo laikytis įstatymų, taip pat privalo vykdyti galiojančius Vyriausybės nutarimus, reguliuojančius mokesčius santykius, teismas priėjo išvadą, kad UAB Sveikatos centras „Energetikas“, sveikatos priežiūros paslaugoms taikydamas PVM, privalėjo vadovautis anksčiau minėto 1996 05 09 Vyriausybės nutarimo Nr. 546 „Dėl pridėtinės vertės mokesčio“ 1.16 p. nuostata, numatančia, kad PVM neapmokestinamos biudžeto dotacijos ir subsidijos, skirtos prekių ar paslaugų kainai sumažinti.

Be to, Mokesčių administravimo įstatymo 16 str. 1 d. 7 p. nustatyta, kad mokesčio administratorius teikia paaiškinimus mokesčių mokėtojams mokesčių mokėjimo klausimais. Kaip matyti iš bylos medžiagos (b.l. 74), po 1997 01 01 pakeitus Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 38 str. ir panaikinus PVM lengvatą privačioms sveikatos priežiūros įstaigoms, Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos, Finansų ministerijai pavedus, 1997 04 08 raštu Nr. 08–07–1866 išaiškino, kad nuo 1997 01 01 pagal Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 4 str. 1 p. PVM neskaičiuojamas tik už valstybinių sveikatos priežiūros ir veterinarinio aptarnavimo įstaigų teikiamas medicinos bei stomatologijos paslaugas, tačiau atsižvelgiant į tai, jog dažnai sanatorinio kelialapio kainą iš dalies kompensuoja SODRA, o pagal 1996 05 09 Vyriausybės nutarimo Nr. 546 1.16 p. PVM neapmokestinamos biudžeto dotacijos ir subsidijos, skirtos prekių ar paslaugų kainai sumažinti, todėl privačios sveikatos priežiūros įstaigos PVM neturi skaičiuoti tik nuo tos sanatorinio kelialapio kainos dalies, kuri dengiama iš Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų, o kita dalis, už kurią sumoka gyventojai, turi būti apmokestinama taikant 18 % tarifą.

Tik 1999 01 26 raštu Nr. 08–06/891 (b.l. 75) Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, suderinusi su Finansų ministerija, išaiškino, kad privačių sveikatos priežiūros ir veterinarinio aptarnavimo įstaigų (įmonių) teikiamos sveikatos priežiūros bei sanatorinio gydy-

mo paslaugos (sanatoriniai kelialapiai), neatsižvelgiant į tai, ar už gydymo paslaugas bei sanatorinio kelialapio kainos dalį Ligonių kasos apmoka iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo ar iš kitų lėšų, PVM turi būti apmokestinamos taikant 18 % tarifą.

Pažymėtina, kad mokėtinas į biudžetą PVM ir delspinigiai UAB Sveikatos centrui „Energetikas“ priskaičiuoti už laikotarpį nuo 1997 m. liepos iki 1998 m. gruodžio mėnesio.

Teismas visiškai sutiko su pareiškėjo išdėstytais motyvais, kad remiantis Sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 17 str. 6 d., 1998 06 22 Vyriausybės nutarimo Nr. 743 6 p., Vyriausybės nutarimų (1997 02 28 Nr. 184, 1997 12 22 Nr. 1452, 1998 12 30 Nr. 1516) nuostatomis, numatančiomis lėšas, kurios turi būti pervedamos iš Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto į Privalomojo sveikatos draudimo fondą, Valstybinių ligonių kasų biudžetas yra sudedamoji Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto dalis, o nuo 1997 07 01 kompensuojama sanatorinio kelialapio kainos dalis, mokama iš Valstybinių ligonių kasų, yra tos pačios Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšos, tačiau šiuo atveju mokamos ne tiesiogiai iš Valstybinio socialinio draudimo fondo, bet per Valstybines ligonių kasas, todėl priėjo išvada, kad pagrindas pradėti kitaip skaičiuoti PVM buvo naujasis Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos išaiškinimas, išdėstytas 1999 01 26 rašte Nr. 08-06/891, o ne tai, kad nuo 1997 07 01 sanatorinių kelialapių kompensavimą perėmė Valstybinės ligonių kasos.

Šių argumentų pagrindu panaikinta Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1999 09 15 sprendimo Nr. 06-17-07-7616 dalis, kuria patvirtintas nurodymas pareiškėjui sumokėti į biudžetą 431 796 Lt PVM ir 43 755 Lt šio mokesčio delspinigių.

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos apeliaciniu skundu prašo Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. birželio 15 d. sprendimą panaikinti ir nauju sprendimu pareiškėjo skundą atmesti.

Pagal PVM įstatymo 4 str. 1 d. tik valstybės ir savivaldybių viešųjų arba biudžetinių sveikatos priežiūros įstaigų teikiamos sveikatos priežiūros paslaugos neapmokestinamos PVM. Pareiškėjui ši įstatymo nuostata netaikoma. Valstybinių ligonių kasų mokėjimų už dalį kelialapio kainos negalima prilyginti biudžeto dotacijų bei subsidijų sampratai. Tai visiškai skirtingos lėšos, formuojamos iš skirtingų šaltinių, naudojamoms skirtingiems tikslams. Šią nuostatą patvirtina ir Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 1999 01 26 raštas Nr. 08-06/891. Valstybinės mokesčių inspekcijos 1997 04 08

raštas Nr. 08–07–1866 nėra norminis aktas. Tai tik atsakymas konkrečioms juridiniams asmenims.

Pareiškėjo atstovai J. Skripka ir advokato padėjėjas A. Šidlauskas, nesutikdami su apeliaciniu skundu, prašė jį atmesti. Pirmosios instancijos teismas teisingai taikė ir aiškino materialinės teisės normas, įvertino byloje surinktų įrodymų visumą ir priėmė teisėtą sprendimą. Mokesčių administratorius iš SODRA biudžeto kompensuojamą kelialapio kainos dalį pripažino atitinkančia PVM neapmokestinamų biudžeto dotacijų ir subsidijų teisinę sampratą remiantis 1996 05 09 Vyriausybės nutarimo Nr. 546 1.16 p. Pareiškėjas vykdė mokesčių administratoriaus nurodymus, todėl pagrįstai neskaičiavo PVM nuo iš socialinio draudimo biudžeto lėšų kompensuojamos kelialapio dalies.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. birželio 15 d. sprendimas paliekamas nepakeistas, o Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos apeliacinis skundas atmetamas (ABTĮ 63 str. CPK 336 str. 1 d. 1 p.).

Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 4 str. 1 p. nustatyta, kad PVM neapmokestinamos sveikatos priežiūros paslaugos, teikiamos valstybės ir savivaldybių viešųjų arba biudžetinių sveikatos priežiūros įstaigų, bei veterinarinio aptarnavimo paslaugos, teikiamos valstybinių veterinarijos įstaigų.

1996 05 09 Vyriausybės nutarimo Nr. 546 „Dėl pridėtinės vertės mokesčio“ 1.16 p. nurodoma, kad PVM neapmokestinamos biudžeto dotacijos ir subsidijos, skirtos prekių ar paslaugų kainai sumažinti.

Centrinis mokesčių administratorius 1997 04 08 raštu Nr.08–07–1866 išaiškino, kad nuo 1997 01 01 pagal Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 4 str. 1 p. PVM neskaičiuojamas tik už valstybinių sveikatos priežiūros ir veterinarinio aptarnavimo įstaigų teikiamas medicinos bei stomatologijos paslaugas, tačiau atsižvelgiant į tai, jog dažnai sanatorinio kelialapio kainą iš dalies kompensuoja SODRA, o pagal 1996 05 09 Vyriausybės nutarimo Nr. 546 1.16 p. PVM neapmokestinamos biudžeto dotacijos ir subsidijos, skirtos prekių ar paslaugų kainai sumažinti, todėl privačios sveikatos priežiūros įstaigos PVM neturi skaičiuoti tik nuo tos sanatorinio kelialapio kainos dalies, kuri dengiama iš Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų, o

kita dalis, už kurią sumoka gyventojai, turi būti apmokestinama taikant 18% tarifą. Taigi mokesčių administratorius iš SODROS biudžeto kompensuojamą kelialapio kainos dalį pripažino atitinkančia PVM neapmokestinamų biudžeto dotacijų ir subsidijų remiantis 1996 05 09 Vyriausybės nutarimo Nr. 546 1.16 p. teisinę sampratą. Biudžeto dotacijų ir subsidijų, reikšmingų PVM įstatymo taikymo aspektu, konkretizuoto apibrėžimo mokesčių teisinius santykius reglamentuojančiuose teisės aktuose laikotarpiu, už kurį pareiškėjui priskaičiuoti papildomi mokėjimai ir delspinigiai, t.y. nuo 1997 m. liepos mėn. iki 1998 m. gruodžio mėn., nebuvo. Ši aplinkybė, atsižvelgiant į tai, jog vienintelė institucija pagal Mokesčių administravimo įstatymą turinti teisę teikti paaiškinimus mokesčių mokėtojams mokesčių mokėjimo klausimais yra Valstybinė mokesčių inspekcija (MAĮ 16 str.), leidžia daryti išvadą, jog Valstybinė mokesčių inspekcija rašte pateikiamas įstatymo ir minėto Vyriausybės nutarimo nuostatų aiškinimas sudarė teises prielaidas mokesčių mokėtojams juo vadovautis. Byloje nustatyta, kad pareiškėjas, vykdydamas mokesčines prievoles, ir vadovavosi mokesčių administratoriaus nurodymais.

Viešosios teisės norminiam reguliavimui yra būdingas ypatingas formalizuotumas. Dėl to viešosios teisės normomis reguliuojamų teisinių santykių subjektų teisių ir pareigų turinys negali būti priklausomas nuo norminio reguliavimo nuostatų vertinimo pasikeitimų konkrečiomis sąlygomis bei aplinkybėmis teikiant paaiškinimus mokesčių mokėtojams mokesčių mokėjimo klausimais. Šioje byloje pastebima būtent tokia padėtis, t.y. 1997 m. liepos–1998 m. gruodžio mėn. laikotarpiu pareiškėjas mokesčines prievoles vykdė pagal Centrinio mokesčių administratoriaus 1997 04 08 rašte Nr. 08–07–1866 nurodytą išaiškinimą; 1999 metais po 1999 01 26 Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos rašto Nr. 08–06/891 priėmimo mokesčių administratorius, tų pačių teisės normų pagrindu priimdamas kitokį išaiškinimą mokesčių mokėjimo klausimu, sprendimu įpareigojo mokesčių mokėtoją už laikotarpį nuo 1997 m. liepos mėn. iki 1998 m. gruodžio mėn. papildomai sumokėti PVM ir delspinigius, vertindamas teisės normų reikalavimus taip, kaip pateikti mokesčių mokėjimo aiškinimai 1999 01 26 Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos rašte Nr. 08–06/891. Taigi akivaizdus norminio reguliavimo nuostatų paaiškinimų taikymas mokesčių prievoliniams santykiams, kurių susiformavimo metu mokesčių mokėtojų teisės bei pareigos buvo aiškinamos kitaip. Tokia padėtis viešosios teisės taikymo praktikoje neleistina ir ydinga.

Dėl šių argumentų yra pagrindas konstatuoti, jog mokesčių mokėtojas 1997 m. liepos – 1998 m. gruodžio mėn. PVM mokėjimo prievolės įvykdė tinkamai, t.y. PVM neskaičiavo nuo tos sanatorinio kelialapio kainos dalies, kuri dengiama iš Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų, o kita dalis, už kurią mokėjo gyventojai, buvo apmokestinama taikant 18 % tarifą. Centrinio mokesčių administratoriaus sprendimas, kuriuo pareiškėjas įpareigotas papildomai sumokėti į biudžetą 431 796 Lt pridėtinės vertės mokesčio bei 43 755 Lt delspinigių, pagrįstai pirmosios instancijos teismo sprendimu pripažintas neteisėtu ir panaikintas.

Apelianto argumentas, jog Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 1997 04 08 raštas Nr. 08–07–1866 nėra norminis aktas, o tik atsakymas konkrečioms juridiniams asmenims, todėl negalėjo būti teisės taikymo visiems mokesčių mokėtojams taisyklė, yra nepagrįstas ir prieštaraujantis Mokesčių administravimo įstatymo 3 str. įtvirtintam visų mokesčių mokėtojų lygybės, taikant mokesčių įstatymuose nustatytas sąlygas, principui, kuris reiškia ir vienodo įstatymo normų taikymo analogiškų teisinių santykių atžvilgiu garantijas. Vertinant šią įstatymo nuostatą nagrinėjamoje byloje, akivaizdu, jog pareiškėjas patenka į nevienodas sąlygas taikant mokesčių įstatymus lyginant su tais, kuriems atsakyta Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 1997 04 08 raštu Nr. 08–07–1866, o tai pažeistų MAĮ reikalavimus.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ABTĮ 63, 64 str. CPK 336 str. 1 d. 1 p., teisėjų kolegija

n u t a r ė :

Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos apeliacinį skundą atmesti, o Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. birželio 15 d. sprendimą palikti nepakeistą.

**1.3.1.6. Dėl atsakomybės už prekių įsigijimą patvirtinančių juridinę galią turinčių dokumentų nepateikimą
(Mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 6 p.)**

Jei kasos aparato kvitas, turintis visus Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str. nustatytus rekvizitus, pripažįstamas juridinę galią turinčiu dokumentu, įtraukiant jame nurodytas PVM sumas, neviršijančias 500 litų per mėnesį, į PVM atskaitą, tokį kvitą galima laikyti juridinę galią turinčiu jame nurodytų prekių įsigijimo dokumentu, vertinant, ar veikoje yra Mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 6 p. numatyto pažeidimo sudėtis.

Pranešėjas V. Kažys
Teisėja S. Rudėnaitė

Administracinė byla Nr. 3A–158/2000

NUTARTIS

2000 m. rugsėjo 26 d.
Vilnius

Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko V. Kažio, teisėjų J. Baškio, G. Kryževičiaus, K. Lapinsko, D. Milašienės, sekretoriaujant R. Marčiulionienei, dalyvaujant pareiškėjo atstovui advokatui G. Vainiui, atsakovo atstovui I. Janavičiui,

viešame teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjos D. Jurkienės individualios įmonės apeliacinį skundą dėl Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. balandžio 27 d. sprendimo, kuriuo buvo palikta nenagrinėta pareiškėjos skundo atsakovui – Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos dalis dėl mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 10 punkte numatyto pažeidimo, kita pareiškėjos skundo dalis atmesta.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

Pareiškėja savo skunde prašė panaikinti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 1999 09 08 sprendimą Nr. 06–17–06–7437, ku-

riuo įmonė įpareigota sumokėti į biudžetą 50 000 litų baudą. Nurodė, kad mokesčių administratorius nepagrįstai konstatavo įmonę padarius Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 1, 6, 10 punktuose numatytus piktybinius mokesťinius pažeidimus. Pareiškėjos nuomone, nepagrįstas kaltinimas, kad įmonė prekybos kioske laikė 51 pakelį cigarečių be įsigijimo dokumentų, nes pareiškėja turėjo įsigijimo dokumentus – kasos aparato kvitus. Taip pat įmonė išsaugojo ir patikrinimo metu pateikė visus buhalterinės apskaitos dokumentus, pagal kuriuos visiškai buvo galima nustatyti ūkinės–komercinės veiklos rezultatus. Įrašas apie 500 pakelių cigarečių įsigijimą sąskaitoje–faktūroje buvo padarytas per klaidą, įmonė neklautojo buhalterinių dokumentų.

Aukštesnysis administracinis teismas, konstatavęs, kad pagal kasos aparato kvitą tabako gaminių įsigyti neleidžia galiojantys teisės aktai, įmonė nepateikė 51 pakelio cigarečių įsigijimo dokumentų, įmonėje nebuvo vedami jokie suvestiniai apskaitos registrai, o tik kaupiami pirminiai buhalterinės apskaitos dokumentai, atmetė pareiškėjos skundą dėl Mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 1 p. ir 49 str. 6 p. numatytų mokesťinių pažeidimų. Skundo dalį dėl Mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 10 p. numatyto pažeidimo paliko nenagrinėta, kadangi dėl šio pažeidimo dar nėra priimtas Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos sprendimas.

Pareiškėja apeliaciniame skunde nurodo, kad, jos nuomone, pirmosios instancijos teismas neteisingai taikė materialinės teisės normas, neteisingai įvertino faktines bylos aplinkybes, todėl priėmė neteisingą sprendimą. Kasos kvituose, patvirtinančiuose 51 cigarečių pakelio įsigijimą, yra visi Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str. nurodyti apskaitos dokumentams privalomi rekvizitai, todėl šiais kvitais įmonė teisėtai pagrindė 51 cigarečių pakelio įsigijimą, t.y. nepadarė mokesťinio teisės pažeidimo, numatyto Mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 6 p. Įmonė mokesčių administratoriui pateikė visus pirminius buhalterinės apskaitos dokumentus, pagal kuriuos visiškai buvo galima nustatyti įmonės veiklą, komercinės, ūkinės, finansinės būklės rezultatus ar įvertinti jos turtą. Tokiu būdu įmonė nepadarė mokesťinio pažeidimo, numatyto Mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 1 p.

Pareiškėja prašo panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir priimti naują sprendimą, panaikinantį įpareigojimą įmonei sumokėti į valstybės biudžetą 50 000 litų baudą.

Aukštesniojo administracinio teismo 2000 04 27 sprendimas keistinas. Sprendimo dalis, kurioje palikta nenagrinėta pareiškėjos skundo dalis dėl

Vilniaus apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos 1999 03 31 akte konstatuoto Mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 10 p. numatyto mokesčio pažeidimo, paliktina nepakeista. Likusi Aukštesniojo administracinio teismo 2000 04 27 sprendimo dalis naikintina. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 1999 09 08 sprendimas Nr. 06–17–06–7437 naikintinas, ir Valstybinė mokesčių inspekcija įpareigotina pareiškėjos skundą nagrinėti iš naujo (ABTĮ 50 str. 2 p., 63 str., CPK 336 str. 1 d. 3 p.).

Centrinis mokesčio administratorius pareiškėjos skundo dalį dėl Mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 1 p. numatyto pažeidimo nepagrįstai paliko nenagrinėtą, motyvuodamas tuo, kad skunde nenurodyti nesutikimo su mokesčio administratoriaus sprendimu motyvai. Centrinis mokesčio administratorius, gavęs mokesčio mokėtojo skundą, neatitinkantį įstatymo reikalavimų, vadovaudamasis Mokesčių administravimo įstatymo 56 str. 2 d., 55 str. 4 d., privalėjo nustatyti terminą trūkumams pašalinti.

Aukštesnysis administracinis teismas pagrįstai paliko nenagrinėtą pareiškėjos skundo dalį dėl Vilniaus apskrities Valstybinės mokesčių inspekcijos 1999 03 31 akte konstatuoto Mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 10 p. numatyto mokesčio pažeidimo, kadangi mokesčio administratoriaus sprendimu skundo dėl minėto mokesčio pažeidimo nagrinėjimas sustabdytas.

Aukštesniojo administracinio teismo 2000 04 27 sprendime nurodoma, kad 1999 03 31 Valstybinės mokesčių inspekcijos pareigūnų atlikto EKA darbo organizavimo ir mažmeninės prekybos tabako gaminiais taisyklių laikymosi patikrinimo metu pareiškėjos įmonėje rastas 51 pakelis cigarečių, išsigytas 1999 01 06 pagal kasos aparato kvitą. Aukštesnysis administracinis teismas nurodė į byloje esantį kasos aparato kvitą (b.l. 49) ir padarė išvadą, kad šis kasos aparato kvitas nepagrindžia 51 pakelio cigarečių išsigijimo, ir kadangi specialaus apskaitos dokumento mokesčio administratoriaus pareigūnams pareiškėja nepateikė, 50 000 Lt bauda už Mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 6 p. numatyto pažeidimo padarymą pareiškėjai paskirta teisėtai.

Iš bylos dokumentų matyti, kad prie Aukštesniojo administracinio teismo nurodyto kasos aparato kvito (b.l. 49), kurio numeris yra 0015, yra ir specialus apskaitos dokumentas – PVM sąskaita–faktūra (serija GAE, Nr. 1044282) (b.l. 68). Šioje PVM sąskaitoje–faktūroje nurodytas čekio eilės numeris, data ir galutinė mokėtina suma sutampa. Taigi darytina išvada, kad tabako gaminių išsigijimas pagal kasos aparato kvitą (1999 01 06, Nr. 0015), nurodytą pirmosios instancijos teismo sprendime, pagrįstas ne tik minėtu ka-

sos aparato kvitu, bet ir PVM sąskaita–faktūra (serija GAE, Nr. 1044282), kuri neabejotinai yra specialus apskaitos dokumentas. Tačiau PVM sąskaitoje–faktūroje (serija GAE, Nr. 1044282) nėra duomenų apie cigarečių „Davidoff Lights“ ir cigarečių „Mistral“ įsigijimą. Darytina išvada, kad ginčytini 51 pakelis cigarečių nebuvo įsigyti pagal 1999 01 06 kasos aparato kvitą Nr. 0015, kaip tai nurodė 2000 04 27 sprendime Aukštesnysis administracinis teismas.

ABTĮ 48 str. 1 d. įpareigoja teisėjus, nagrinėjančius administracines bylas, aktyviai dalyvauti renkant bei tiriant įrodymus, nustatant visas bylai svarbias aplinkybes ir visapusiškai, objektyviai jas iširti. Aukštesnysis administracinis teismas, pažeisdamas ABTĮ 48 str. 1 d. reikalavimus, neįsigilino į atsakovo pateikto įrodymo (1999 01 06 kasos aparato kvito Nr. 0015) turinį ir nepagrįstai susiejo jį su sprendime daromomis išvadomis. Tačiau mokesčių mokėtojas privalo atsakyti už mokesčių įstatymų pažeidimus tik tuomet, kai jo kaltė neabejotinai įrodyta. Nagrinėjamoje byloje 51 cigarečių pakelio įsigijimo teisėtumo ar neteisėtumo klausimas negali būti laikomas išspręstu, kadangi Aukštesniojo administracinio teismo 2000 04 27 sprendimo motyvai dėl minėtų prekių įsigijimo dokumentų neatitinka faktinių bylos aplinkybių.

Kasos aparato kvito buvimo ir jo rekvizitų atitikimo Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str. numatytus reikalavimus faktas yra esminis, sprendžiant Mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 6 p. numatyto pažeidimo sudėties buvimo klausimą.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 10 24 nutarimo Nr. 1230 „Dėl specialių apskaitos dokumentų blankų užsakymo, gamybos, technologinės apsaugos, platinimo, įsigijimo, naudojimo ir likvidavimo tvarkos patvirtinimo“ 3 p., sąskaita–faktūra ir PVM sąskaita–faktūra įforminamas prekių, paslaugų (išskyrus telekomunikacijų paslaugų teikimą masiniams vartotojams) ir kito turto pardavimas įmonėms, įstaigoms ar organizacijoms, išskyrus atvejus, kai nustatyta tvarka prekių pardavimas įforminamas kasos aparato kvitu. Tai yra bendra norma, kurioje daroma nuoroda į galimas bendros taisyklės išimtis. Pažymėtina, kad galiojančiuose teisės aktuose nėra tiesiogiai išvardyti atvejai, kai prekių pardavimas įforminamas kasos aparato kvitu. Tačiau tokių atvejų buvimą galima konstatuoti, taikant sisteminių ir loginių teisės aiškinimo metodus.

Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 18 str. 1 d. numatyta, kad atskaityti kitiems mokėtojams priklausančias sumokėti mokesčio sumas galima tik tuo atveju, kai jos išskirtos juridinę galią turinčiuose PVM sąskaitose–faktūrose

arba Vyriausybės nustatytais atvejais kituose juridinę galią turinčiuose dokumentuose. Vadovaujantis minėto Vyriausybės 1996 10 24 nutarimo Nr. 1230 6 p., į atskaitą pirkėjas gali traukti tik PVM sąskaitų–faktūrų bei žemės ūkio produkcijos pirkimo kvitų pirmuosiuose egzemplioriuose ir vykdančių mažmeninę prekybą automobilių degalais įmonių išduotuose kasos aparatų kvituose nurodytas PVM sumas, taip pat prekybos įmonių išduotuose kasos aparatų kvituose, turinčiuose Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str. nustatytus rekvizitus, nurodytas PVM sumas, neviršijančias 500 litų per mėnesį. Jei kasos aparato kvitas, turintis visus Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str. nustatytus rekvizitus, pripažįstamas juridinę galią turinčiu dokumentu, įtraukiant jame nurodytas PVM sumas, neviršijančias 500 litų per mėnesį, į PVM atskaitą, tokį kvitą galima laikyti juridinę galią turinčiu jame nurodytų prekių įsigijimo dokumentu, sprendžiant Mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 6 p. numatyto pažeidimo sudėties buvimo klausimą.

Kaip matyti iš centrinio mokesčio administratoriaus ir Aukštesniojo administracinio teismo sprendimų, atsakovas pripažino, kad 51 pakelio cigarečių įsigijimui pagrįsti pareiškėja pateikė kasos aparato kvitą. Bylos nagrinėjimo metu apeliacinės instancijos teisme atsakovas pradžioje pateikė iš ieškovo paimto kasos aparato kvito (1999 01 06, Nr. 0015) kopiją (b.l. 125), vėliau nurodė, kad kasos aparato kvito pareiškėja nepateikė, o sakė jį turinti.

Apeliacinės instancijos teismas, vadovaudamasis ABTĮ 48 str. 1 d., išnaudojo visas įstatymo suteiktas galimybes surinkti įrodymus, turinčius esminės reikšmės sprendimo priėmimui. Pareiškėjo atstovas teigė, kad ginčijamą kasos aparato kvitą kartu su kitais dokumentais paėmė mokesčio administratoriaus pareigūnai, atsakovo atstovas teigė, kad ginčijamas kasos aparato kvitas pareiškėjai buvo gražintas, pareiškėjo atstovas tai neigė.

Nagrinėjamoje byloje ginčas dėl 51 cigarečių pakelio įsigijimo teisėtumo ar neteisėtumo negali būti laikomas išspręstu. Nei apeliacinės, nei pirmosios instancijų teismai, neturėdami ginčijamo kasos aparato kvito ir negalėdami patikrinti, ar šis kvitas turi Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str. numatytus rekvizitus, negali spręsti klausimo apie tabako gaminių įsigijimo teisėtumą ar neteisėtumą. 1999 09 08 sprendime Nr. 06–17–06–7437 centrinis mokesčio administratorius pripažino, kad 51 pakeliui cigarečių įsigyti pareiškėja pateikė kasos aparato kvitą, todėl byla gražintina centriniam mokesčio administratoriui, įpareigojant jį iš naujo išnagrinėti pareiškėjos skundą, atsižvelgiant į anksčiau minėtas įstatymų ir poįstatyminių aktų nuostatas, šias nuostatas aiškinant sisteminiu ir loginiu būdu (ABTĮ 50 str. 2 p.).

Anksčiau išdėstytų motyvų pagrindu darytina išvada, kad Aukštesniojo administracinio teismo 2000 04 27 sprendimas keistinas. Sprendimo dalis, kurioje palikta nenagrinėta pareiškėjos skundo dalis dėl Vilniaus apskrities Valstybinės mokesčių inspekcijos 1999 03 31 akte konstatuoto Mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 10 p. numatyto mokestinio pažeidimo, paliktina nepakeista. Likusi Aukštesniojo administracinio teismo 2000 04 27 sprendimo dalis naikintina. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 1999 09 08 sprendimas Nr. 06–17–06–7437 naikintinas ir centrinis mokesčio administratorius – Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos – įpareigotinas pareiškėjos skundą nagrinėti iš naujo.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi ABTĮ 63 str., CPK 336 str. 1 d. 3 p.,

n u t a r ė :

1. Apeliacinį skundą tenkinti iš dalies.

2. Aukštesniojo administracinio teismo 2000 04 27 sprendimą pakeisti: sprendimo dalį, kurioje palikta nenagrinėta pareiškėjos skundo dalis dėl Vilniaus apskrities Valstybinės mokesčių inspekcijos 1999 03 31 akte konstatuoto Mokesčių administravimo įstatymo 49 str. 10 p. numatyto mokestinio pažeidimo, palikti nepakeistą, likusią Aukštesniojo administracinio teismo 2000 04 27 sprendimo dalį panaikinti; panaikinti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 1999 09 08 sprendimą Nr. 06–17–06–7437 ir įpareigoti Valstybinę mokesčių inspekciją prie Finansų ministerijos pareiškėjos D. Jurkienės individualios įmonės skundą nagrinėti iš naujo.

1.3.1.7. Dėl juridinę galią turinčių buhalterinės apskaitos dokumentų

Vertinant Mokesčių administravimo įstatymo 2 str., Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 18, 28 str., Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str., Fizinį asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 26 str. įtvirtintas normas, konstatuotina, kad kiekvienam mokesčių mokėtojui nustatoma pareiga PVM ir fizinį asmenų pajamų mokestį apskaičiuoti tik pagal juridinę galią turinčius apskaitos dokumentus, o fakto, kad dokumentai turi juridinę galią, konstatavimas arba jo paneigimas, jog dokumentai juridinės galios neturi, daro įtaką mokestinės prievolės valstybei dydžiui, t.y. ar dėl teisėtos atskaitos pirkėjas mokės mažesnio dydžio PVM, ar neturėda-

mas pagrindo atskaitai privalės sumokėti ir kitiems priklausančias mokėti mokesčio sumas, o fizinių asmenų pajamų mokesčio mokėjimo atveju – ar turės teisę apskaičiuodamas apmokestinamąsias pajamas iš bendrųjų įplaukų atskaityti Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 str. išvardytas sąnaudas toms įplaukoms gauti. Todėl mokesčio mokėtojo teisės ir pareigos dėl pardavėjo tinkamo mokesčių įstatymų reikalavimų atliekant ūkines operacijas vykdymo kontrolės išplaukia ne iš imperatyvia forma įstatyme įtvirtintos tokios prievolės, o iš įstatymo nustatyto mokesčio mokėtojo teisių vykdant mokestines prievoles valstybei turinio, tiesiogiai priklausomo nuo ūkinių operacijų partnerio veiklos teisėtumo. Mokesčio mokėtojas kartu turi galimybę pasirinkti, ar nesiėmus visu priemonių užtikrinant kitos sandorio šalies veiksmų teisėtumą rizikuoti mokėjimų biudžetui dydžiu, kuris priklauso nuo čia paminėtų įstatymais apibrėžtų juridinę reikšmę turinčių faktų, ar teisėtomis priemonėmis pašalinti bet kokias prielaidas apgaulingiems komercijos partnerio veiksmais kartu garantuojant efektyviausią savo prievolių valstybei vykdymą. Pareigos teisingai apskaičiuoti ir sumokėti mokesčių vykdymas mokesčių teisėje nėra priklausomas nuo jų vykdančiojo kaltės. Kaltė, kaip atsakomybės sąlyga, turi būti vertinama sprendžiant ekonominių sankcijų už netinkamą mokestinės prievolės įvykdymą taikymo klausimą (Mokesčių administravimo įstatymo 39¹ str.).

Administracinė byla Nr. A⁷–453/2000

SPRENDIMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2001 m. gegužės 31 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo plenarinė sesija, susidedanti iš sesijos pirmininko K. Lapinsko,
teisėjų: B. Janavičiūtės, N. Piškinaitės, A. Ablingio, A. Baranovo,
J. Baškio, S. Gudyno, R. Klišausko, G. Kryževičiaus, A. Taminsko,
sekretoriaujant R. Barysaitei,
dalyvaujant pareiškėjui individualios įmonės savininkui V. Mimui,
atsakovo – Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos
ir trečiojo suinteresuotojo asmens – Vilniaus apskrities Valstybinės mokesčių
inspekcijos atstovui I. Janavičiui,

viešame teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. kovo 9 d. sprendimo.

Plenarinė sesija

n u s t a t ė :

Vilniaus apskrities valstybinė mokesčių inspekcija 2000 06 30 aktu Nr. 06–00–47–621 nustatė, kad 1999 m. V. Mimo individuali įmonė, pažeisdama Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 18 str., įtraukė į PVM atskaitą 1161 Lt pirkimo PVM pagal I. Paulavičiaus individualios įmonės vardu išrašytą PVM sąskaitą–faktūrą LAB Nr. 2089016, kurios blanką buvo įsigijusi UAB „Odatex“, 6307,74 Lt pirkimo PVM pagal UAB „Jonola“ vardu išrašytas PVM sąskaitas–faktūras Nr. GAE 8756335, 8756347, kurių blankus buvo įsigijusi UAB „Dagys“, 15 866,53 Lt pirkimo PVM pagal H. Kurausko individualios įmonės vardu išrašytas PVM sąskaitas–faktūras Nr. GDA 5163987, 5163990, 5163986, 5163988, 5163989, GAA 7686102, 7686101, GBB 1577117, kurių blankus buvo įsigijusi UAB „Brolužiai“, UAB „Samurajus“, E. Masiulionio individuali įmonė. Tokiu būdu pareiškėjo įmonė, remdamasi apskaitos dokumentais, neatitinkančiais Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str. reikalavimų, nes jie išrašyti ne ant Vyriausybės nustatyta tvarka įsigytų PVM sąskaitų–faktūrų blankų, neteisėtai padidino atskaitomą pridėtinės vertės mokesčio sumą. Taip pat ši įmonė, pažeisdama Fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 26 str., į sąnaudas, mažinančias apmokestinamąsias pajamas, neteisėtai įtraukė PVM sąskaitose–faktūrose nurodytas sumas. Be to, patikrinimo akte nustatyta ir kitų pažeidimų. Dėl nustatytų pažeidimų pareiškėjo įmonei buvo nurodyta sumokėti 945 Lt PVM nepriemoką, 2476,58 Lt atskaitymų į kelių fondą nepriemoką, 25 289 Lt PVM, 2947, 09 Lt PVM delspinigių, 665,33 Lt FAPM delspinigių, 76 Lt atskaitymų į kelių fondą, 329,76 Lt atskaitymų į kelių fondą delspinigių, 15 989 Lt juridinio asmens teisių neturinčių įmonių mokamo fizinių asmenų pajamų mokesčio, 695,66 Lt fizinių asmenų pajamų mokesčio delspinigių (b.l. 57–68).

Pareiškėjas dėl akto nurodymų sumokėti 23 336 Lt PV mokesčio ir PVM delspinigių bei 15 599 Lt fizinių asmenų pajamų mokesčio bei delspinigių pateikė skundą Vilniaus apskrities Valstybinei mokesčių inspekcijai, kuri 2000 09 06 sprendimu Nr. 17–01–04–17056 patvirtino patikrinimo akto nurodymus dėl 23 336 Lt PVM, 15 029 Lt pajamų mokesčio, 575,81 Lt pajamų

mokesčio delspinigių, 2947,09 PVM delspinigių sumokėjimo (b.l. 54–55, 56). Pagal pareiškėjo skundą vietinio mokesčių administratoriaus sprendimą 2000 10 18 sprendimu Nr. 13–06–13019 patvirtino ir Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (b.l. 51–52, 53). Pagal pareiškėjo skundą centrinio mokesčių administratoriaus sprendimą 2000 11 28 sprendimu Nr. 625/609 patvirtino Mokestinių ginčų komisija prie Vyriausybės (b.l. 47–48, 50).

Pareiškėjas teismo prašė panaikinti Mokestinių ginčų komisijos sprendimą. Teismo posėdyje pareiškėjas pakeitė reikalavimą ir prašė panaikinti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2000 10 18 sprendimą Nr. 13–06–13019, kuriuo buvo patvirtintas Vilniaus apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos sprendimas Nr. 17–01–04–17056. Jis paaiškino, kad nežinojęs, jog PVM sąskaitos–faktūros įsigytos ne Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka, neturėjęs galimybės patikrinti, ar sąskaitos–faktūros įsigytos nustatyta tvarka.

Atsakovo ir trečiojo suinteresuotojo asmens atstovas pirmosios instancijos teisme prašė skundo netenkinti. Atstovas paaiškino, kad I. Paulavičiaus IĮ, H. Kurausko IĮ ir UAB „Jonola“ išrašytos PVM sąskaitos–faktūros įsigytos ne pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 10 24 nutarimu Nr. 1230 patvirtintą specialią apskaitos dokumentų blankų įsigijimo tvarką. I. Paulavičiaus IĮ neįtraukta į įmonių rejestrą. Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str. nustatyta, kad specialus apskaitos dokumentas, jei jis surašytas ne Vyriausybės nustatyta tvarka įsigytame blanke, juridinės galios neturi. Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 18 str. nustato, kad atskaityti kitiems PVM mokėtojams priklausančias sumokėti mokesčio sumas galima tik tuo atveju, kai jos išskirtos juridinę galią turinčiose PVM sąskaitose–faktūrose. Fizinį asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 26 str. nustatyta, kad apmokestinamosios pajamos nustatomos iš bendrųjų įplaukų atskaičius Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 str. išvardytas ir juridinę galią turinčias dokumentais patvirtintas sąnaudas toms įplaukoms gauti. Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 11 str. 2 d. nustatyta, kad už apskaitos dokumentų surašymą laiku ir teisingai, už juose esančių duomenų tikrumą ir ūkinės operacijos teisėtumą atsako asmenys, surašiusieji ir pasirašiusieji dokumentus. Pareiškėjas pasirašė sąskaitas–faktūras, todėl atsako už jų tikrumą.

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 03 09 sprendimu skundą patenkino.

Teismas nurodė, jog byloje surinkti įrodymai patvirtina, kad pareiškėjo įmonė 1999 metais daug kartų pirko medieną iš I. Paulavičiaus IĮ, H. Kurausko IĮ ir UAB „Jonola”. 1999 02 18 I. Paulavičiaus individuali įmonė už parduodamą medieną išrašė pareiškėjui PVM sąskaitą–faktūrą LAB Nr. 2089016, kurioje nurodytas PVM 1161 Lt (b.l. 37). 1999 12 10 ir 2000 02 03 UAB „Jonola” už parduodamą medieną pareiškėjui išrašė dvi PVM sąskaitas–faktūras GAE Nr. 8756347 ir GAE Nr. 8756335, kuriose nurodytas PVM sudaro 6307,74 Lt (b.l. 36, 38). 1999 09 08, 1999 09 25, 1999 12 06, 1999 06 04, 1999 05 05, 1999 10 20, 1999 10 06, 1999 12 16 H. Kurausko IĮ už parduodamą medieną pareiškėjui išrašė aštuonias PVM sąskaitas–faktūras GDA Nr. 5163989, GDA Nr. 5163988, GDA Nr. 5163986, GDA Nr. 5163990, GDA Nr. 5163987, GAA Nr. 7686101, GBB Nr. 1577117, GAA Nr. 7686102, kuriose nurodytas PVM sudaro 15 866,53 Lt (b.l. 20, 21, 22, 26, 28, 32, 33, 69–76). Visų nurodytų PVM sąskaitų–faktūrų blankus įsigijo ne jas išrašiusios įmonės, o UAB „Vitex”, UAB „Dagys”, UAB „Brolužiai”, UAB „Samurajus”, E. Masiulio IĮ, (b.l. 83, 84, 86, 87, 88, 100–107).

Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 11 str. 2 d. nustatyta, kad už apskaitos dokumentų išrašymą laiku ir teisingai, už juose esančių dokumentų tikrumą ir ūkinės operacijos teisėtumą atsako asmenys, surašiusieji ir pasirašiusieji dokumentus. Prekių pardavėjas, paslaugų tiekėjas surašo PVM sąskaitas–faktūras. Jis ir atsako už duomenų, įrašytų į šiuos apskaitos dokumentus, tikrumą. I. Paulavičiaus IĮ, H. Kurausko IĮ ir UAB „Jonola”, o ne pareiškėjas šiuo konkrečiu atveju surašė PVM sąskaitas–faktūras. Šios įmonės, vadovaujantis Buhalterinės apskaitos įstatymo 10 str., privalėjo surašyti PVM sąskaitas–faktūras Vyriausybės 1996 10 24 nutarimo Nr. 1230 patvirtinta tvarka įsigytuose PVM sąskaitų–faktūrų blankuose. Pareiškėjas minėtose sąskaitose–faktūrose tik pasirašė, savo parašu patvirtindamas, kad prekes priėmė. Kiekvieno ūkio subjekto pareiga vykdant ūkinę veiklą yra nepažeidinėti įstatymų. I. Paulavičiaus IĮ, H. Kurausko IĮ ir UAB „Jonola”, išrašydamos sąskaitas–faktūras ne Vyriausybės nustatyta tvarka įsigytuose blankuose, atliko neteisėtus veiksmus. Įstatymai nenumato pirkėjo, paslaugos gavėjo, šiuo konkrečiu atveju – pareiškėjo, pareigos tikrinti, ar pardavėjas yra įsiregistravęs įmonių rejestre, ar yra PVM mokėtojas, ar jis PVM sąskaitų–faktūrų blankus įsigijęs nustatyta tvarka. Mokesčių įstatymai nenumato mokesčių mokėtojui atsakomybės už kitų asmenų neteisėtus veiksmus, nes priešingu atveju mokesčių mokėtojui atsirastų atsakomybė be kaltės.

Todėl kolegija konstatavo, kad pareiškėjo įmonė 1999 m. pagrįstai atskaitė 23 336 Lt PVM ir pagrįstai sumažino 1999 m. apmokestinamąsias pajamas 15 029 Lt. Skundžiamas atsakovo sprendimas panaikintas, nes iš esmės yra neteisėtas, t.y. savo turiniu prieštarauja aukštesnės galios aktams. Atsakovas ir tretysis suinteresuotasis asmuo neteisėtingai išaiškino ir taikė Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str., 11 str., PVM įstatymo 18 str., FAPML įstatymo 26 str.

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos apeliacinii skundu prašo pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikinti ir nauju sprendimu pareiškėjo skundą atmesti.

Sprendimas nepagrįstas ir neteisėtas, kadangi teismas netinkamai išaiškino ir pritaikė materialinės teisės normas.

Vilniaus apygardos administracinis teismas konstatavo, kad PVM sąskaitas–faktūras surašo prekių pardavėjas, kuris ir atsako už duomenų, įrašytų į šiuos apskaitos dokumentus, tikrumą. Prekių pardavėjai, vadovaudamiesi Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str., privalėjo surašyti PVM sąskaitas–faktūras Vyriausybės 1996 10 24 nutarimo Nr. 1230 nustatyta tvarka įsigytuose PVM sąskaitų–faktūrų blankuose. Įstatymai nenumato pirkėjo, šiuo atveju V. Mimo IĮ, pareigos tikrinti, ar pardavėjas yra įsiregistravęs įmonių rejestre, ar jis yra PVM mokėtojas, ar jis PVM sąskaitų–faktūrų blankus įsigijęs nustatyta tvarka. Mokesčių įstatymai nenumato mokesčių mokėtojui atsakomybės už kitų asmenų neteisėtus veiksmus, nes priešingu atveju mokesčių mokėtojui atsirastų atsakomybė be kaltės.

Teismas nepagrįstai padarė tokią išvadą. Patikrinimo metu buvo nustatyta, kad V. Mimo IĮ 1999 metais nepagrįstai atskaitė 23 336 Lt PVM pagal juridinės galios neturinčius dokumentus (PVM sąskaitas–faktūras), kurių blankų juos išrašę ūkio subjektai nebuvo įsigiję. Dėl šio pažeidimo pareiškėjui buvo apskaičiuota ir nurodyta sumokėti į valstybės biudžetą 23 336 Lt PVM bei 2947,09 Lt šio mokesčio delspinigių. Taip pat patikrinimo metu buvo nustatyta, kad V. Mimo IĮ nepagrįstai padidino 1999 metų sąnaudas, mažinančias apmokestinamąsias pajamas, nes pagrindė jas juridinės galios neturinčiais dokumentais. Dėl šio pažeidimo pareiškėjui buvo apskaičiuota ir nurodyta sumokėti į valstybės biudžetą 15 029 Lt fizinių asmenų pajamų mokesčio bei 575,81 Lt šio mokesčio delspinigių.

Mokesčių administravimo įstatymo 2 str. nustato, kad mokestis – tai mokesčio įstatyme mokesčio mokėtojui nustatyta piniginė prievolė valstybei, kad būtų gauta pajamų valstybės (savivaldybės) funkcijoms vykdyti. Ši prie-

volė atliekama įstatymų nustatyta tvarka. Ši tvarka yra tiksliai apibrėžta konkrečiuose mokesčių įstatymuose. Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 18 str. nustato, kad atskaityti kitiems PVM mokėtojams priklausančias sumokėti mokesčio sumas galima tik tuo atveju, kai jos išskirtos juridinę galią turinčiuose PVM sąskaitose–faktūrose arba Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytais atvejais kituose juridinę galią turinčiuose apskaitos dokumentuose. Šio įstatymo 26 str. nustato, kad pirkėjams turi būti išrašyti išsiųstos produkcijos ir suteiktų paslaugų specialūs apskaitos dokumentai–sąskaitos–faktūros arba PVM sąskaitos–faktūros, įregistruoti teritorinėse valstybinėse mokesčių inspekcijose, ar kiti apskaitos dokumentai, turintys Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str. nustatytus privalomus rekvizitus ir PVM mokėjojo kodą. To paties įstatymo 28 str. nustato, kad jeigu išrašytos PVM sąskaitos–faktūros ar kiti apskaitos dokumentai neatitinka šio įstatymo 26 str. reikalavimų, pagal šiuos apskaitos dokumentus mokėtinos tiekėjams PVM sumos, skaičiuojant į biudžetą mokėtiną PVM sumą, neatskaitomos. Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str. nustato, kad Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausančios įmonės išrašytas apskaitos dokumentas, kuriame nėra visų privalomų rekvizitų, ir specialus apskaitos dokumentas, kuriame nėra visų privalomų ir privalomų papildomų rekvizitų arba jei jis surašytas ne ant Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka išgyto blanko, juridinės galios neturi. Analogiškai reglamentuotas ir fizinių asmenų pajamų mokesčio apskaičiavimas. Fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 26 str. (redakcija, galiojusi pažeidimo padarymo metu) nustatė, kad apmokestinamosios pajamos nustatomos iš bendrųjų įplaukų atskaičius Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 str. išvardytas ir juridinę galią turinčiais dokumentais patvirtintas sąnaudas toms įplaukoms gauti. Pateikta įstatymų analizė leidžia vienareikšmiškai teigti, kad kiekvienam mokesčių mokėtojui yra nustatyta pareiga apskaičiuoti PVM ir fizinių asmenų pajamų mokesťį tik pagal juridinę galią turinčius apskaitos dokumentus. Konkretūs mokesčių įstatymai mokesčių mokėtojų kaltės dėl neturinčių juridinės galios apskaitos dokumentų panaudojimo apskaičiuojant mokesčius apskritai neapartaria. Mokesčių administravimo įstatymo 39¹ str. kaltės nebuvimą sieja tik su galimybe atleisti nuo ekonominių sankcijų (baudų ir delspinigių), bet ne nuo pareigos teisingai apskaičiuoti ir sumokėti mokesťį. V. Mimo II kaltė yra ta, kad įmonės savininkas tyčia ar dėl neatsargumo apskaičiuodamas mokėtiną į biudžetą PVM į PVM atskaitą įtraukė PVM sumas, išskirtas juridinės galios neturinčiuose PVM sąskaitose–faktūrose, bei apskaičiuodamas

mokėtiną į biudžetą fizinių asmenų pajamų mokesčių iš įmonės įplaukų atėmė prekių įsigijimo išlaidas, kurios nepatvirtintos juridinę galią turinčiais apskaitos dokumentais. Tokiu būdu neteisėtai sumažino apmokestinamąsias pajamas ir kartu mokėtiną į biudžetą fizinių asmenų pajamų mokesčių. Todėl teismas nepagrįstai vadovavosi Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 04 26 nutartimi ir netinkamai išaiškino ir taikė Pridėtinės vertės mokesčio įstatymą ir Fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinąjį įstatymą.

Mokesčių administravimo įstatymo 58 str. nustatyta, kad mokesčio mokėtojas, nesutinkantis su Mokestinių ginčų komisijos sprendimu, turi teisę per 20 dienų nuo Inspekcijos sprendimo gavimo dienos, apskūsti jį teismui. Pareiškėjas per 20 dienų į teismą su skundu kreipėsi dėl Mokestinių ginčų komisijos sprendimo panaikinimo. Prašymą panaikinti Inspekcijos 2000 10 18 sprendimą Nr. 13–06–13019 pareiškėjas išdėstė žodžiu tik 2001 02 27 teismo posėdžio metu. Todėl terminas tinkamam skundui paduoti buvo praleistas, tačiau Vilniaus apygardos administracinis teismas praleisto termino neatstatė ir savo sprendime dėl to nepasisakė.

Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos ir Vilniaus apskrities Valstybinės mokesčių inspekcijos atstovas I. Janavičius, palaikydamas apeliacinį skundą, išdėstė jame nurodytus pirmosios instancijos teismo sprendimo neteisėtumo ir nepagrįstumo argumentus.

V. Mimas apeliacinės instancijos teisme prašė apeliacinį skundą atmesti. Jo įmonė pagal įstatymus neprivalėjo tikrinti, ar pardavėjas išrašo Vyriausybės nustatyta tvarka įsigytus apskaitos dokumentus. Jis tikrino tik ar pardavėjų įmonės registruoti ūkio subjektai.

Plenarinė sesija

k o n s t a t u o j a :

Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos apeliacinis skundas patenkinamas.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. kovo 9 d. sprendimas panaikinamas.

V. Mimo individualios įmonės skundas, kuriuo prašoma panaikinti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 2000 m. spalio 18 d. sprendimą Nr. 13–06–13019, atmetamas kaip nepagrįstas (ABTĮ 140 str. 1 d. 2 p.).

Sprendžiant šį mokestinį ginčą turi būti nustatytas mokesčių mokėtojo teisių ir pareigų vykdant mokesčines prievolės valstybei turinys pagal mokesčių santykių teisinio reguliavimo mechanizmą, įtvirtintą Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatyme, Pridėtinės vertės mokesčio įstatyme, Fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinajame įstatyme, Mokesčių administravimo įstatyme.

1. Mokesčių administravimo įstatymo 2 str. nurodoma, jog mokestis – tai mokesčio įstatyme mokesčio mokėtojui nustatyta piniginė prievolė valstybei, kad būtų gauta pajamų valstybės (savivaldybės) funkcijoms vykdyti. Ši prievolė atliekama įstatymų nustatyta tvarka, apibrėžta konkrečiuose mokesčių įstatymuose.

2. Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 18 str. nustato, kad atskaityti tiems PVM mokėtojams priklausančias sumokėti mokesčio sumas galima tik tuo atveju, kai jos išskirtos juridinę galią turinčiuose PVM sąskaitose–faktūrose arba Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytais atvejais kituose juridinę galią turinčiuose apskaitos dokumentuose. Įstatymo 26 str. nustato, kad pirkėjams turi būti išrašyti išsiųstos produkcijos ir suteiktų paslaugų specialūs apskaitos dokumentai – sąskaitos–faktūros arba PVM sąskaitos–faktūros, įregistruoti teritorinėse valstybinėse mokesčių inspekcijose, ar kiti apskaitos dokumentai, turintys Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str. nustatytus privalomus rekvizitus ir PVM mokėtojo kodą. Įstatymo 28 str. nustato, kad jeigu išrašytos PVM sąskaitos–faktūros ar kiti apskaitos dokumentai neatitinka šio įstatymo 26 str. reikalavimų, pagal šiuos apskaitos dokumentus mokėtinos tiekėjams PVM sumos, skaičiuojant į biudžetą mokėtiną PVM sumą, neatskaitomos.

3. Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str. nustato, kad Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausančios įmonės išrašytas apskaitos dokumentas, kuriame nėra visų privalomų rekvizitų, ir specialus apskaitos dokumentas, kuriame nėra visų privalomų ir privalomų papildomų rekvizitų arba jei jis surašytas ne ant Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka įsigyto blanko, juridinės galios neturi.

4. Fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 26 str. (redakcija, galiojusi pažeidimo padarymo metu) nustatė, kad apmokestinamosios pajamos nustatomos iš bendrųjų įplaukų atskaičius Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 str. išvardytas ir juridinę galią turinčiais dokumentais patvirtintas sąnaudas toms įplaukoms gauti.

Vertinant šias įstatymų normas yra pagrindas teigti, kad kiekvienam mokesčių mokėtojui nustatoma pareiga PVM ir fizinių asmenų pajamų mokesčių

apskaičiuoti tik pagal juridinę galią turinčius apskaitos dokumentus, o fakto, kad dokumentai turi juridinę galią, konstatavimas arba jo paneigimas, jog dokumentai juridinės galios neturi, daro įtaką mokesstinės prievolės valstybei dydžiui, t.y. ar dėl teisėtos atskaitos pirkėjas mokės mažesnio dydžio PVM, ar neturėdamas pagrindo atskaitai privalės sumokėti ir kitiems priklausančias mokėti mokesčio sumas, o fizinių asmenų pajamų mokesčio mokėjimo atveju – ar turės teisę apskaičiuodamas apmokestinamąsias pajamas iš bendrųjų įplaukų atskaityti Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo 5 str. išvardytas sąnaudas toms įplaukoms gauti. Todėl mokesčio mokėtojo teisės ir pareigos dėl pardavėjo tinkamo mokesčių įstatymų reikalavimų atliekant ūkines operacijas vykdymo kontrolės išplaukia ne iš imperatyvia forma įstatyme įtvirtintos tokios prievolės, o iš įstatymo nustatyto mokesčio mokėtojo teisių vykdant mokesčines prievoles valstybei turinio, tiesiogiai priklausomo nuo ūkinių operacijų partnerio veiklos teisėtumo. Mokesčio mokėtojas kartu turi galimybę pasirinkti, ar nesiėmus visų priemonių užtikrinant kitos sandorio šalies veiksmų teisėtumą rizikuoti mokėjimų biudžetui dydžiu, kuris priklauso nuo anksčiau paminėtų įstatymais apibrėžtų juridinę reikšmę turinčių faktų, ar teisėtomis priemonėmis pašalinti bet kokias prielaidas apgaulingiems komercijos partnerio veiksams kartu garantuojant efektyviausią savo prievolių valstybei vykdymą. Pareigos teisingai apskaičiuoti ir sumokėti mokesčių vykdymas mokesčių teisėje nėra priklausomas nuo ją vykdančiojo kaltės. Kaltė, kaip atsakomybės sąlyga, turi būti vertinama sprendžiant ekonominių sankcijų už netinkamą mokesčines prievoles įvykdymą taikymo klausimą (Mokesčių administravimo įstatymo 39¹ str.).

Šioje byloje yra nustatyta, kad V. Mimo individuali įmonė 1999 m., pažeisdama Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 18 str., įtraukė į PVM atskaitą 1161 Lt pirkimo PVM pagal I. Paulavičiaus individualios įmonės vardu išrašytą PVM sąskaitą–faktūrą LAB Nr. 2089016, kurios blanką buvo įsigijusi UAB „Odatex“, 6307,74 Lt pirkimo PVM pagal UAB „Jonola“ vardu išrašytas PVM sąskaitas–faktūras Nr. GAE 8756335, 8756347, kurių blankus buvo įsigijusi UAB „Dagys“, 15 866,53 Lt pirkimo PVM pagal H. Kurausko individualios įmonės vardu išrašytas PVM sąskaitas–faktūras Nr. GDA 5163987, 5163990, 5163986, 5163988, 5163989, GAA 7686102, 7686101, GBB 1577117, kurių blankus buvo įsigijusi UAB „Brožužiai“, UAB „Samurajus“, E. Masiulionio individuali įmonė. Tokiu būdu pareiškėjo įmonė, remdamasi apskaitos dokumentais, neatitinkančiais Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str. reikalavimų, nes jie išrašyti ne ant Vyriausybės nustatyta tvarka

įsigytų PVM sąskaitų–faktūrų blankų, be pagrindo padidino atskaitomą pridėtinės vertės mokesčio sumą. Taip pat įmonė, pažeisdama Fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinojo įstatymo 26 str., į sąnaudas, mažinančias apmokestinamąsias pajamas, neteisėtai įtraukė PVM sąskaitose–faktūrose nurodytas sumas.

Pirmosios instancijos teismas, tenkindamas skundą, neteisėtai pareiškėjo pareigos teisingai apskaičiuoti ir sumokėti mokesčius vykdymą vertino atsakomybės už kitų asmenų neteisėtus veiksmus ir kaltės aspektais. Pareiga teisingai apskaičiuoti ir mokėti mokesčius nėra atsakomybės priemonė. Ji realizuojama įstatymais nustatyta tvarka, o vykdymas priklauso nuo juridinę reikšmę turinčių faktų – ar pardavėjas išrašo juridinę galią turinčius apskaitos dokumentus. Jei dokumentas juridinės galios neturi, kinta mokesstinės prievolės dydis absoliučia išraiška dėl mokesčio bazės struktūros pasikeitimo.

Šiuo atveju minėtos PVM sąskaitos–faktūros neturi juridinės galios, nes neatitinka Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str. reikalavimų – išrašytos ne ant Vyriausybės nustatyta tvarka įsigytų PVM sąskaitų–faktūrų blankų, ir dėl to pareiškėjui teisėtai apskaičiuotas PVM ir fizinių asmenų pajamų mokestis, mokamas juridinio asmens teisių neturinčių individualių įmonių.

Pagal Mokesčių administravimo įstatymo 39¹ str. mokesčių mokėtojas atleidžiamas nuo delspinigių, jei mokesčių ginčų nagrinėjimo procese įrodo, kad mokesčio nesumokėjo ar sumokėjo ne laiku dėl aplinkybių, kurios nepriklausė nuo jo valios ir kurių jis nenumatė ir negalėjo numatyti. Tokiomis aplinkybėmis nelaikomi mokesčio mokėtojo ar jo darbuotojų veiksmai ar neveikimas, taip pat mokesčio mokėtojo nemokumas. Tai, kad kaltės nėra, įrodinėja mokesčio mokėtojas.

Pareiškėjas apeliacinės instancijos teisme paaiškino, kad skambinęs į Kauno apskrities Valstybinę mokesčių inspekciją ir teiravęsis, ar PVM sąskaitas–faktūras išrašiusios įmonės yra mokesčių mokėtojai, tačiau atsakymo negavo.

Pagal Mokesčių administravimo įstatymo 21 str. mokesčio mokėtojas, pateikęs paklausimą mokesčių administratoriui, turi teisę gauti informaciją, reikalingą mokesčio įstatymui vykdyti. Pareiškėjas nepateikė įrodymų, kad būtų pasinaudojęs įstatymo jam suteikta teise ir mokesčių administratorius atsisakytų pateikti informaciją apie ūkio subjektus, įsigijusius PVM sąskaitų–faktūrų, išrašytų pareiškėjui, blankus. Todėl konstatuotina, jog pareiškėjas nesiėmė priemonių tinkamai vykdyti mokesčines prievoles, neteisėtai sumažino mokėtinas PVM ir fizinių asmenų pajamų mokesčio sumas ir dėl to privalo

mokėti 575,81 Lt fizinių asmenų pajamų mokesčio delspinigių ir 2947,09 Lt PVM delspinigių. Atleisti nuo delspinigių mokėjimo pagal Mokesčių administravimo įstatymo 39¹ str. teisinių pagrindų nėra.

Atsakovas apeliaciniame skunde nurodo, kad pareiškėjas į teismą su skundu kreipėsi prašydamas panaikinti Mokestinių ginčų komisijos sprendimą. Prašymą panaikinti Inspekcijos 2000 10 18 sprendimą Nr. 13–06–13019 pareiškėjas išdėstė žodžiu tik 2001 02 27 teismo posėdžio metu, todėl terminas tinkamam skundui paduoti buvo praleistas, tačiau Vilniaus apygardos administracinis teismas praleisto termino neatnaujino ir sprendime šiuo klausimu nepasisakė.

Pareiškėjas skunde teismui išdėstė Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 2000 m. spalio 18 d. sprendimo Nr. 13–06–13019 nepagrįstumo argumentus, tačiau formuluodamas skundo dalyką nurodė ne šį sprendimą, o Mokestinių ginčų komisijos prie Vyriausybės sprendimą. Teismas nutartimi skundą priėmė, atliko pasiruošimo nagrinėti bylą iš esmės veiksmus, teismo posėdyje ėmėsi priemonių padėti pareiškėjui įgyvendinti jo procesines teises – pasiūlė patikslinti reikalavimą, tai pareiškėjas ir padarė. Ši faktinė padėtis liudija, kad pareiškėjas dėl teisinių žinių stokos netinkamai įgyvendino savo teises, o trūkumus pašalino teismui įgyvendinus pareigas, nustatytas ABTĮ 10 str., todėl nėra pagrindo konstatuoti, jog jis praleido terminą skundui į teismą dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 2000 m. spalio 18 d. sprendimo Nr. 13–06–13019 paduoti.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ABTĮ 88 str., 133 str., 139 str., 140 str. 1 d. 2 p. plenarinė sesija

n u s p r e n d ė :

Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos apeliacinį skundą patenkinti.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. kovo 9 d. sprendimą panaikinti.

V. Mimo individualios įmonės skundą, kuriame prašoma panaikinti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 2000 m. spalio 18 d. sprendimą Nr. 13–06–13019, at mesti kaip nepagrįstą.

Sprendimas neskundžiamas.

1.3.1.8. Dėl fizinio asmens pajamų pagrindimo juridinę galią turinčiais dokumentais

Apibrėžiant iš Gyventojų pajamų brangiam turtui įsigyti arba kitų įsigytų bei perleidžiamų lėšų deklaravimo įstatymo 1 str. formuluojamo reikalavimo, kad pajamos pagrindžiamos įstatymų reikalaujama forma sudarytais sandoriais arba juridinę galią turinčiais dokumentais, kylančių prievolių turinį ir mokesčių administratoriaus reikalavimų vykdant šią prievolę ribas, konstatuotina, jog Įstatymas nustato prievolę pajamas pagrįsti nustatytos formos sandoriu. Tačiau įstatymas ar kitas jį lydintis teisės aktas nereikalauja investuotų deklaruojamų sumų pagrįsti jas identifikuojančiais individualiais požymiais, pinigų keitimo dokumentais ir pan. Tokie reikalavimai peržengia deklaranto prievolių ribas ir iš jų nevykdymo negali susiformuoti mokesstinė prievolė (Extra jus – už įstatymo ribų – už teisės reikalavimo ribų).

Administracinė byla Nr. A⁷–508/2001

SPRENDIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2001 m. birželio 13 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko G. Kryževičiaus, teisėjų: A. Ablingio, S. Gudyno, R. Klišausko ir R. Piličiausko, sekretoriaujant Ž. Steponavičienei, dalyvaujant pareiškėjui K. Chormanskiui, jo atstovui S. Burnickui, atsakovo – Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos ir trečiojo suinteresuotojo asmens Vilniaus apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos atstovui I. Janavičiui,

viešame teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal K. Chormansio apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. kovo 22 d. sprendimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

Pareiškėjas Kęstutis Chormanskis kreipėsi į teismą prašydamas panaikinti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1999 m. kovo 3 d. sprendimą Nr. 17–04/2071.

Jis nurodė, kad 1989 m. gruodžio 15 d. pagal pirkimo–pardavimo sutartį pardavė O. Kantor, gyvenančiam Nižnevartovsko mieste, per įgaliotą asmenį Ukrainos pilietį A. Antonenką nuosavybės teise priklausančius įrenginius už 178 000 JAV dolerių.

1998 m. lapkričio 2 d. gautame Trakų rajono Valstybinės mokesčių inspekcijos (toliau – VMI) patikrinimo akte nurodyta, kad deklaruojant pajamas jis pateikė juridinės galios neturinčius dokumentus, pažeidė valiutos įvežimo į Lietuvos Respubliką tvarką. Sprendimas dėl fizinių asmenų pajamų mokesčių nepriemokos yra neteisingas ir nepagrįstas. Įveždamas valiutą nuo 1993 m. nedidelėmis sumomis, tuo metu galiojusių įstatymų nepažeidė ir deklaruoti valiutos muitinėje neprivalėjo.

Atsakovo atstovas pirmosios instancijos teisme prašė skundą atmesti. Jis paaiškino, kad pareiškėjui priskaičiuotas fizinių asmenų pajamų mokeskis, nes jis, pateikdamas 1994 m. deklaracijas, neturėjo tinkamų dokumentų, patvirtinančių gautas lėšas. Pareiškėjas turėjo įrodyti pinigų įvežimą, įvežamą valiutą jam reikėjo deklaruoti muitinės poste. Priešingu atveju valiutos įvežimas laikomas neteisėtu. Pareiškėjo pateikti banko dokumentai nepatvirtina JAV dolerių keitimo į litus, nes nenurodytos keičiamos sumos, nenurodytos datos.

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 03 22 sprendimu skundą atmetė.

Teismas nurodė, kad bylos nagrinėjimo metu nustatyta, jog Trakų rajono VMI įgaliota pareigūnė patikrino K. Chormanskio Lietuvos Respublikos gyventojų turto ir pajamų deklaracijose bei brangų turtą įsigijusio arba įsigyjančio Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų deklaracijose 1994–1997 m. nurodytų duomenų teisingumą ir pajamų apmokestinimą. 1998 m. spalio 16 d. patikrinimo akte (b.l. 9–16) nurodyti nustatyti trūkumai, patikrinimo metu papildomai priskaičiuota fizinių asmenų pajamų mokesčio 141 817,39 Lt.

Trakų rajono VMI, išnagrinėjusi K. Chormanskio skundą dėl patikrinimo akte išdėstytų nurodymų sumokėti į biudžetą fizinių asmenų pajamų mokesčių, 1998 m. gruodžio 9 d. priėmė sprendimą patvirtinti Inspekcijos 1998 m. spalio 16 d. patikrinimo akto nurodymą (b.l. 19–20).

VMI prie Finansų ministerijos 1999 m. kovo 3 d. sprendimu Nr. 17–04–2071 patvirtino Inspekcijos 1998 m. gruodžio 9 d. sprendimą (b.l. 23–24).

Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. liepos 8 d. sprendimu Nr. 65/195 (b.l. 30–32) patvirtino VMI prie Finansų ministerijos 1999 m. kovo 3 d. sprendimą.

Teismas nurodė, jog patikrinimo metu pareiškėjas Trakų rajono VMI pareigūnei nepateikė valiutos įvežimo į Lietuvos Respublikos teritoriją muitinės deklaracijos, buvo pateikta 1989 m. gruodžio 15 d. įrenginių pirkimo–pardavimo sutartis, kuri pasirašyta K. Chormanskio, įgalioto asmens A. Antonenkos, dalyvaujant liudytojui M. Rackevičiui. Ši sutartis nebuvo patvirtinta įstatymo numatyta tvarka. Tik į teismo posėdį pareiškėjas pateikė 2000 m. gruodžio 15 d. Kijevo miesto notarinės apygardos privataus notaro dokumentus, jog patvirtina fotokopijų tikrumą. Jis taip pat pateikė pakvitavimą dėl pinigų už įrengimus perdavimo (b.l. 89–90), kuris, kaip nurodyta 2000 m. gruodžio 15 d. protokole (b.l. 91–92), yra pastarojo priedas. Šie dokumentai teismo įvertinti kritiškai, nes pateikti praėjus daugiau kaip dvejiems metams nuo ginčijamų pažeidimų padarymo. Teismui pareiškėjas nepateikė įrodymų, patvirtinančių, jog buvo kliūčių šiuos dokumentus gauti anksčiau ir pateikti institucijoms, nagrinėjusioms jo skundus iki teismo.

Proceso metu pareiškėjas teigė valiutą į litus keitęs bankuose, pateikė iš AB „Lietuvos taupomasis bankas“ (b.l. 41), AB „Lietuvos žemės ūkio bankas“ (b.l. 42) pažymas, patvirtinančias, kad K. Chormanskis 1993–1995 m. keitė dideles pinigų sumas. Pastarojoje pažymoje pateikta prieštaringa informacija. Nurodyta, kad pareiškėjas keitė JAV dolerius į litus, superkant nebuvo sudaromos pirkimo–pardavimo sutartys, tik išduodami kasos čekiai. Teismas padarė išvadą, jog kelia abejonių šių duomenų tikrumas, nes, išduodant kasos čekius, nenurodoma pirkėjo ar pardavėjo pavardė, todėl nėra pagrindo tvirtinti, jog būtent šis asmuo keitė valiutą.

Pareiškėjo nurodytu valiutos keitimo laikotarpiu (1993–1995 m.) valiutos supirkimo, pardavimo ir keitimo operacijų atlikimo tvarka buvo numatyta „Kredito įstaigos valiutos keityklų tipinėse darbo taisyklėse“, patvirtintose Lietuvos banko valdybos 1993 m. birželio 4 d. posėdžio protokolu. Šių taisyklių 2.1 p. numatyta, kad klientui parduodant valiutą darbuotojas išrašo valiutos supirkimo liudijimą dviem egzemplioriais pagal numatytą pavyzdį. Ši aplinkybė patvirtina, kad pareiškėjas galėjo turėti keitimą patvirtinančius dokumentus ir paneigia argumentą, kad buvo išduodami tik kasos čekiai.

Teismas nurodė, jog jeigu mokesčių mokėtojas nesutinka su mokesčio administratoriaus apskaičiuota mokesčio suma, jis privalo įrodyti, kad apskaičiuotoji suma yra neteisinga (Lietuvos Respublikos mokesčių administra-

vimo įstatymas 26 str.). Įrodinėdamas savo kaltės nebuvimą, pareiškėjas privalo įrodyti, kad įvykdė mokesčio įstatymo bei su juo susijusių įstatymų ir poįstatyminių aktų reikalavimus.

Pareiškėjas apeliaciniu skundu prašo pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikinti ir nauju sprendimu jo skundą patenkinti.

Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendime išdėstyti argumentai neatitinka faktinių bylos aplinkybių ir yra nepagrįsti.

Teiginys, jog tiek Trakų rajono VMI, tiek VMI prie Finansų ministerijos, tiek Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės savo sprendimais patvirtina, kad patikrinimo akte teisingai nurodyta sumokėti į valstybės biudžetą priskaičiuotą fizinių asmenų pajamų mokesčių savaimė neįrodo to, kad skundžiamas sprendimas yra teisėtas ir pagrįstas.

Dar 1998 10 16 Trakų rajono VMI atliekamo patikrinimo metu pareiškėjas pateikė 1989 12 15 įrengimų pirkimo–pardavimo sutartį ir 1993 01 30 raštelį dėl pinigų už parduotą įrangą gavimo. Trakų rajono VMI patikrinimo aktu pripažino minėtą 1989 12 15 pirkimo–pardavimo sutartį negaliojančia ir tuo pagrindu priskaičiavo sumokėti į valstybės biudžetą 141 817,39 Lt fizinių asmenų pajamų mokesčio. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos 1999 03 03 sprendime Nr. 17–04/2071 nepareiškė savo nuomonės dėl Trakų rajono VMI sprendimo pripažinti minėtą sutartį negaliojančia ir savo sprendimą patvirtinti 1998 12 09 Trakų rajono VMI sprendimą Nr. 04–08/2759 motyvavo tuo, kad jis nepateikė valiutos įvežimą patvirtinančių dokumentų, todėl konstatavo, jog pateiktų dokumentų nepakanka, kad gautas ir vėliau investuotas lėšas būtų galima laikyti pagrįstas įstatymų reikalaujama forma sudarytais sandoriais arba juridinę galią turinčiais dokumentais. Panašius argumentus nurodė ir Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, kuri savo sprendimą grindė tuo, jog nebuvo papildomų, pajamas pagrindžiančių, turinčių juridinę galią valiutos įvežimą į Lietuvą patvirtinančių bei deklaruotos konkrečios valiutos sumos – 178 000 JAV dolerių keitimo į litus faktus įrodančių dokumentų. Šiais savo sprendimais VMI prie Finansų ministerijos bei Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės netiesiogiai pripažino, kad Trakų rajono VMI 1998 10 16 sprendimas pripažinti 1989 12 15 pirkimo–pardavimo sutartį negaliojančia yra neteisėtas, tačiau minėto neteisėto sprendimo nepanaikino, motyvuodami savo sprendimą kitais, šalutiniais motyvais, t.y. valiutos įvežimą patvirtinančių dokumentų nebuvimu. Vilniaus apygardos administracinis teismas savo sprendime taip pat nepareiškė nuomonės dėl pateiktos sutarties galiojimo, tik

konstatavo, kad pateikti dokumentai vertintini kritiškai, t.y. nenustatė jų neatitikimo teisės aktams.

Teismas neatsižvelgė į tai, kad pats teismas nutartimi pavedė pareiškėjui legalizuoti, t.y. notariškai patvirtinti, minėtus dokumentus: pirkimo–pardavimo sutartį ir pinigų gavimo raštelį, – tą jis 2000 12 15 padarė ir, vykdydamas teismo nutartį, pateikė teismui.

Pateikti notaro patvirtinti dokumentai patvirtina sandorio, t.y. 1989 12 15 pirkimo–pardavimo sutarties ir 1993 01 30 pinigų perdavimo raštelio, teisėtumą, taip pat ir pinigų gavimo teisėtumą. Teismui jis pateikė 2000 12 15 jo ir A. Antonenkos pasirašytą ir notaro patvirtintą protokolą, kuriame A. Antonenka dar kartą patvirtino, kad perdavė pareiškėjui pinigus už parduotą įrangą ir kad jokių finansinių bei turtinių pretenzijų dėl minėtos sutarties vykdymo nėra. Taip pat teismas nurodė, kad nėra pagrindo teigti, jog būtent šis pilietis (K. Chormanskis) keitė valiutą, kaip tai nurodyta AB „Lietuvos taupomojo banko“ ir AB „Lietuvos žemės ūkio banko“ išduotose pažymose. Šiose pažymose nurodyta, kad būtent K. Chormanskis 1993–1995 m. keitė dideles pinigų sumas, todėl teismo teiginys, kad nėra pagrindo tvirtinti, jog būtent jis keitęs valiutą, yra nepagrįstas ir neteisėtas. Visi pateikti dokumentai patvirtina 1989 12 15 pirkimo–pardavimo sutarties ir 1993 01 30 pinigų perdavimo raštelio, taip pat ir gautų pajamų teisėtumą. Pažymėtina ir tai, kad Trakų rajono VMI patikrinimo metu nenustatė, jog jis turėjo kitų pajamų (išskyrus tas, kurias nurodė pateiktose deklaracijose).

Vilniaus apskrities VMI atsiliepime į apeliacinį skundą prašo jį atmesti.

Mano, kad apeliacinis skundas nepagrįstas. Patikrinimo metu pareiškėjas Trakų rajono valstybinės mokesčių inspekcijos pareigūnei pateikė 1989 12 15 pirkimo–pardavimo sutartį, kuri buvo sudaryta tarp pardavėjo K. Chormanskio ir pirkėjo O. Kantor. Pirkėjui atstovavo A. Antonenka, tačiau su sutartimi nebuvo pateiktas pirkėjo O. Kantor įgaliojimas atstovui A. Antonenkai. Šio įgaliojimo pareiškėjas nepateikė ir teismui, kadangi, anot paties pareiškėjo paaiškinimų, O. Kantor 1995 metais mirė. 2001 03 15 teismo posėdžio metu pateikti 2000 12 15 Kijevo miesto notarinės apygardos privataus notaro dokumentai patvirtino tik minėtos sutarties kopijų tikrumą bei tarp pareiškėjo ir pirkėjo neįgalinto atstovo A. Antonenkos sudarytą protokolą, kuriuo A. Antonenka dar kartą patvirtino, kad perdavė pareiškėjui pinigus už 1989 metais parduotus įrengimus. Tačiau nesant įgaliojimo tarp O. Kantor ir A. Antonenkos teismas pagrįstai kritiškai vertino šiuos dokumentus ir nesirėmė jais priimdamas sprendimą. Be to, esant nepakankamiems

įrodymams dėl pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo, tiek teismas teisminio nagrinėjimo metu, tiek ir Inspekcija, spręsdama mokestinį ginčą ikiteismine tvarka, pagrįstai reikalavo dokumentų dėl pareiškėjo nurodomų 178 000 JAV dolerių įvežimo į Lietuvą. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 08 11 nutarimo Nr. 613 „Dėl maitinimo fiziniams asmenims nustatymo“ 2.2 punktą fiziniai asmenys valiutą į Lietuvą galėjo gabenti tik per muitines (muitinių postus) ir turėjo ją privalomai deklaruoti Muitinės departamento nustatyta tvarka. Jei pareiškėjas valiutą į Lietuvą įvežė 1993 metais, jis, norėdamas pagrįsti deklaruojamas pajamas, teismui ar Inspekcijai turėjo pateikti muitinės deklaraciją. Teismas pagrįstai neatsižvelgė į AB Lietuvos žemės ūkio banko Trakų skyriaus 1999 02 23 pažymą Nr. 136 ir į AB Lietuvos taupomojo banko Vilniaus apskrities skyriaus Trakų klientų aptarnavimo poskyrio 1999 02 18 pažymą Nr. 413, kuriose nurodyta, jog pareiškėjas 1993–1995 metais valiutos keityklose keitė JAV dolerius į litus, tačiau tikslios supirkimo datos ir valiutos sumos nenurodomos. Pareiškėjo nurodytu valiutos keitimo laikotarpiu (1993–1995 m.) valiutos supirkimo, pardavimo ir keitimo tvarka buvo numatyta „Kredito įstaigos valiutos keityklų tipinėse darbo taisyklėse“, patvirtintose Lietuvos banko valdybos 1993 06 04 posėdžio protokolu. Šių taisyklių 2.1 p. numatyta, kad klientui parduodant valiutą darbuotojas išrašo valiutos supirkimo liudijimą dviem egzemplioriais pagal numatytą pavyzdį. Ši aplinkybė patvirtina, kad pareiškėjas galėjo turėti valiutos keitimą į litus patvirtinančius dokumentus ir pateikti juos teismui ar Inspekcijai.

Pareiškėjas K. Chormanskis ir jo atstovas S. Burnickas, palaikydami apeliacinį skundą, prašė jį tenkinti skunde išdėstytais pagrindais.

VMI prie Finansų ministerijos ir Vilniaus apskrities VMI atstovas I. Janavičius prašė apeliacinį skundą atmesti ir išdėstė atsiliepime į skundą nurodytus jo nepagrįstumo argumentus.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

K. Chormanskio apeliacinis skundas patenkinamas.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. kovo 22 d. sprendimas panaikinamas.

K. Chormanskio skundas patenkinamas.

Panaikinamas VMI prie Finansų ministerijos 1999 m. kovo 3 d. sprendimas Nr. 17–04/2071, kuriuo patvirtintas Trakų rajono VMI 1998 m. gruod-

džio 9 d. sprendimas Nr. 04–08/2759, patvirtinės Inspekcijos 1998 m. spalio 16 d. patikrinimo akto nurodymą sumokėti į biudžetą 141 817,39 Lt fizinių asmenų pajamų mokesčio.

Remiantis Gyventojų pajamų brangiam turtui įsigyti arba kitų įsigytų bei perleidžiamų lėšų deklaravimo įstatymo 1 str., šis įstatymas reglamentuoja Lietuvos Respublikos gyventojų, nuo 1994 m. birželio 1 d. visais būdais įsigyjančių (įsigijusių) brangų turtą arba įsigyjančių arba perleidžiančių pinigines lėšas, pajamų deklaravimą. Pajamos pagrindžiamos įstatymų reikalaujama forma sudarytais sandoriais arba juridinę galią turinčiais dokumentais. Prie užsienio kalba parašytų dokumentų turi būti pridėtas notarine tvarka patvirtintas jų vertimas į lietuvių kalbą.

Įstatymo 5 str. nurodyta, jog nustačius, kad deklaruotos pajamos nebuvo apmokestintos arba jos nepagrįstos įstatymų reikalaujama forma sudarytais sandoriais ar juridinę galią turinčiais dokumentais, jos (išskyrus nedeklaruotiną dydį) apmokestinamos taikant 20 procentų pajamų mokesčio tarifą.

Byloje nustatyta, kad pareiškėjas 1994–1996 m. investavo lėšas į UAB prekybos namus „Pilis“ bei įsigijo UAB „Egapris“ akcijų (iš viso už 1 260 653 Lt) ir šias lėšas 1998 06 22 deklaravo. VMI prie Finansų ministerijos skundžiamame sprendime konstatavo, jog 709 086,91 Lt deklaruotų pajamų nepagrįsta įstatymų nustatyta forma sudarytais sandoriais ar juridinę galią turinčiais dokumentais, todėl šios pajamos apmokestinamos 20 procentų fizinių asmenų pajamų mokesčiu. Pareiškėjui nurodoma sumokėti į biudžetą 141 817,38 Lt fizinių asmenų pajamų mokesčio.

Taigi pagrindu apmokestinimui skundžiamame centrinio mokesčių administratoriaus sprendime nurodomas deklaruotų pajamų nepagrindimas įstatymų nustatyta forma sudarytais sandoriais ar juridinę galią turinčiais dokumentais.

Pareiškėjas byloje pateikė 1989 m. gruodžio 15 d. įrenginių pirkimo–pardavimo sutartį, kuri pasirašyta K. Chormanskio ir O. Kantor įgalioto asmens A. Antonenkos. Į teismo posėdį pateikti 2000 m. gruodžio 15 d. Kijevo miesto notarinės apygardos privataus notaro dokumentai, patvirtinantys šios sutarties, taip pat pakvitavimo dėl pinigų už įrengimus perdavimo bei 2000 m. gruodžio 15 d. protokolo nuorašų tikrumą. Sutarties formos ydingumą patvirtinančių aplinkybių nėra nustatyta. Ji įstatymų nustatyta tvarka sandoriams ginčyti nėra nuginčyta. Pirkimo–pardavimo sutartis ir pakvitavimas patvirtina, kad pareiškėjas 1993 m. sausio 30 d. gavo 178 000 JAV dolerių. Įstatymas nustato alternatyvias galimybes patvirtinti deklaruojamų pajamų

igijimo teisėtumui įrodyti: ar reikalaujama forma sudarytu sandoriu, ar juridinę galią turinčiais dokumentais. Pareiškėjas deklaruojamas pajamas, kaip ir numatyta Gyventojų pajamų brangiam turtui įsigyti arba kitų įsigytų bei perleidžiamų lėšų deklaravimo įstatymo 1 str., pagrindė reikalaujama forma sudarytu sandoriu. Todėl kitokių juridinę galią turinčių dokumentų pateikimas tų pačių pajamų šaltinių pagrindimui pagal įstatymą nėra privalomas.

Šie dokumentai teismo įvertinti kritiškai tuo pagrindu, kad pateikti praėjus daugiau kaip dvejiems metams nuo ginčijamų pažeidimų padarymo, o teismui pareiškėjas nepateikė įrodymų, patvirtinančių, jog buvo kliūčių šiuos dokumentus gauti anksčiau ir pateikti institucijoms, nagrinėjusioms jo skundus iki teismo.

Tokios išvados nepagrįstos.

Tiek sutartis, tiek pakvitavimas buvo pateikti kartu su deklaracija ir ginčijamame VMI prie Finansų ministerijos sprendime apmokestinimo pagrindai dėl sandorio formos ydingumo nenurodomi. Apmokestinimo pagrindu nurodoma tai, jog nepateikta muitinės deklaracija, liudijanti pagal sutartį gautų pinigų įvežimo į Lietuvos Respubliką faktą, nes pagal Vyriausybės 1992 08 11 nutarimo Nr. 613 „Dėl muito režimo fiziniams asmenims nustatymo“, galiojusio iki 1993 07 14, 2.2 p. fiziniai asmenys valiutą į Lietuvą galėjo gabenti tik per muitines (muitinių postus) ir privalomai ją deklaruoti Muitinės departamento nustatyta tvarka. Konstatuota, jog jeigu pareiškėjas valiutą įvežė iki 1993 07 15, t.y. kol galiojo paminėtas Vyriausybės nutarimas, norint pagrįsti deklaruojamas pajamas, privalu buvo pateikti muitinės deklaraciją.

Pareiškėjas teisme nurodė, kad gautus pinigus jis įvežė nepažeisdamas įvežimo į Lietuvos Respubliką nustatytos tvarkos mažomis sumomis 1993 – 1995 metų laikotarpiu. Šie faktai byloje surinktais įrodymais nėra paneigti. AB Lietuvos žemės ūkio banko Trakų skyriaus 1999 02 23 pažyma Nr. 136 ir AB Lietuvos taupomojo banko Vilniaus apskrities skyriaus Trakų klientų aptarnavimo poskyrio 1999 02 18 pažyma Nr. 413 patvirtinamas faktas, jog pareiškėjas 1993–1995 metais valiutos keityklose keitė JAV dolerius į litus, tačiau tikslios supirkimo datos ir valiutos sumos nenurodomos.

Teismas sprendime nurodo, jog pažymos nėra pakankamas įrodymas, kad buvo pakeista būtent tokia pinigų suma, o nurodytu valiutos keitimo laikotarpiu (1993–1995 m.) valiutos supirkimo, pardavimo ir keitimo tvarka buvo numatyta „Kredito įstaigos valiutos keityklų tipinėse darbo taisyklėse“, patvirtintose Lietuvos banko valdybos 1993 06 04 posėdžio protokolu, ir

šių taisyklių 2.1 p. nustatyta, kad klientui parduodant valiutą darbuotojas išrašo valiutos supirkimo liudijimą dviem egzemplioriais pagal numatytą pavyzdį. Padaryta išvada, jog ši aplinkybė patvirtina, kad pareiškėjas galėjo turėti valiutos keitimą į litus patvirtinančius dokumentus ir pateikti juos teismui ar Inspekcijai. Nors apskritai valiutos keitimo tvarka teismo įvertinta teisingai, tačiau sprendžiant šį ginčą būtina nustatyti iš Gyventojų pajamų brangiam turtui įsigyti arba kitų įsigytų bei perleidžiamų lėšų deklaravimo įstatymo 1 str. formuluojamo reikalavimo, kad pajamos pagrindžiamos įstatymų reikalaujama forma sudarytais sandoriais arba juridinę galią turinčiais dokumentais, pareiškėjui kylančių prievolių turinį ir mokesčių administratoriaus reikalavimų vykdant šią prievolę ribas. Įstatymas nustato prievolę pajamas pagrįsti nustatytos formos sandoriu. Šį reikalavimą pareiškėjas įvykdė. Tačiau įstatymas ar kitas jį lydintis teisės aktas nereikalauja investuotų deklaruojamų sumų pagrįsti jas identifikuojančiais individualiais požymiais, pinigų keitimo dokumentais ir pan. Tokie reikalavimai peržengia deklaranto prievolių ribas ir iš jų nevykdymo negali susiformuoti mokesstinė prievolė (*Extra jus* – už įstatymo ribų – už teisės reikalavimo ribų).

Nepagrįsti yra ir atsakovo atstovo argumentai, jog sutartis nepagrindžia pajamų šaltinių dėl to, kad pareiškėjas nepateikė įgaliotinio įgalinimus sudaryti sandorį įgaliotojo vardu patvirtinančio dokumento. Įgaliojimų vykdymo juridinę reikšmę turinčių faktų konstatavimas gali būti pagrindu sandoriui ginčyti, tačiau nėra įstatymu apibrėžta Gyventojų pajamų brangiam turtui įsigyti arba kitų įsigytų bei perleidžiamų lėšų deklaravimo įstatymo 1 str. formuluojamos pareigos, kad pajamos pagrindžiamos įstatymų reikalaujama forma sudarytais sandoriais arba juridinę galią turinčiais dokumentais, tinkamo įgyvendinimo sąlyga.

Dėl šių argumentų ginčijamas Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos sprendimas yra neteisėtas, todėl naikintinas.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ABTĮ 139 str., 140 str. 1 d. 2 p., teisėjų kolegija

n u s p r e n d ė :

K. Chormanskio apeliacinį skundą patenkinti.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. kovo 22 d. sprendimą panaikinti.

K. Chormanskio skundą patenkinti.

Panaikinti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos 1999 m. kovo 3 d. sprendimą Nr. 17–04/2071, kuriuo patvirtintas Trakų rajono Valstybinės mokesčių inspekcijos 1998 m. gruodžio 9 d. sprendimas Nr. 04–08/2759, patvirtinęs inspekcijos 1998 m. spalio 16 d. patikrinimo akto nurodymą sumokėti į biudžetą 141 817,39 Lt fizinių asmenų pajamų mokesčio.

Sprendimas neskundžiamas.

1.3.2. Dėl tarnybos santykių

1.3.2.1. Dėl atleidimo iš tarnybos prokuratūroje už veiksmus, nesuderinamus su prokuratūroje einamomis pareigomis

Moralinės ir etinės pareigūno savybės, kultūringumas bei gebėjimas bendrauti su žmonėmis, kaip asmenybę apibūdinančių savybių visuma, yra aplinkybėmis, vertintinomis pareigūno atestacijų metu, o nusižengimai geriems papročiams ir visuomenės moralės principams, nepriklausomai ar tai padaryta tarnybos metu, ar ne tarnyboje, jei jais žeminamas institucijos, kurioje pareigūnas dirba, orumas ir autoritetas, griauamas pasitikėjimas ja, suprantamas kaip pareigūno vardo diskreditavimas.

Pranešėjas J. Baškys
Teisėja N. Piškinaitė

Administracinė byla Nr. 3A–6/2000

NUTARTIS

2000 m. sausio 24 d.
Vilnius

Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko J. Baškio, teisėjų: D. Milašienės, K. Lapinsko, G. Kryževičiaus, V. Kažio, sekretoriaujant R. Marčiulionienei, dalyvaujant pareiškėjui S. Butkevičiui, pareiškėjo atstovui J. Milčiui, atsakovo atstovei O. Rojutei,

teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo S. Butkevičiaus apeliacinį skundą dėl Aukštesniojo administracinio teismo 1999 m. spalio 22 d. sprendimo.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi administracinę bylą,

n u s t a t ė :

Pareiškėjas kreipėsi į Aukštesnįjį administracinį teismą ir prašė:

1. 1999 m. liepos 2 d. Generalinės prokuratūros generalinio prokuroro pavaduotojo K. Kovarsko įsakymą Nr. 365–K, kuriuo atleistas iš tarnybos pagal Prokuratūros statuto 33 str. 10 p., pripažinti neteisėtu ir panaikinti.

2. Pakeisti jo atleidimo iš darbo priežastį, nustatant, jog jis atleistas pačiam prašant.

3. Priteisti jam iš Generalinės prokuratūros 12 vidutinių mėnesinių darbo užmokesčio dydžio piniginę kompensaciją.

Skunde jis nurodė, kad nuo 1993 m. birželio 9 d. dirbo Panevėžio rajono apylinkės prokuratūroje tardytoju, vėliau prokuroru, o nuo 1995 m. rugpjūčio 24 d. reorganizuotoje Panevėžio miesto apylinkės prokuratūros nusi-kaltimų nuosavybei ir ekonomikai tyrimo skyriaus prokuroru.

1999 m. liepos 2 d. Generalinės prokuratūros generalinio prokuroro pavaduotojo K. Kovarsko įsakymu Nr. 365–K buvo atleistas iš tarnybos pagal Prokuratūros statuto 33 str. 10 p. Atleidimo iš tarnybos data nukelta į sekančią po jo nedarbingumo pasibaigimo darbo dieną.

Pareiškėjas mano, jog pagal nurodytą statuto pagrindą yra atleistas nepagrįstai.

1. Į darbą buvo priimtas galiojant Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymui Nr. I–420, priimtam 1990 m. liepos 27 d., bei Prokuratūros darbuotojų skatinimo ir drausminės atsakomybės nuostatams (patvirtinti 1990 m. spalio 4 d. Aukščiausiosios Tarybos nutarimu Nr. 634), kurie nereikalavo priesaikos davimo stojant į tarnybą.

Pagal naujojo Prokuratūros įstatymo Nr. I–599, priimto 1994 m. spalio 13 d., 21 str. ir Prokuratūros statuto 21 str. 3 d. atsisakę prisiekti pareigūnai negali dirbti Lietuvos Respublikos prokuratūroje, t. y. priesaika yra būtina darbo sąlyga.

Per visą savo darbo laiką priesaika iš jo nebuvo paimta, faktiškai turėjo eiti pareigas ir kartu neprivalėjo laikytis statuto reikalavimų, todėl sprendžiant atleidimo iš tarnybos klausimą nebuvo galima remtis statuto reikalavimais, bet reikėjo vadovautis darbo sutarties įstatymu.

2. Veiksmų, kurie buvo pagrindas jį atleisti, padarymo metu, jis nedirbo, turėjo laikino nedarbingumo pažymėjimą (nuo birželio 8 iki 25 d., į darbą turėjo išeiti birželio 26 d.).

Dėl ligos pobūdžio (atliktos operacijos ir dvylikapirštės žarnos opaligės) jis vartojo stiprius medikamentus, buvo pavargęs, visa tai su nedideliu kiekiu alkoholio, kaip dabar mato, sukėlė jam neįprastą būseną (pasidarė silpna), galėjusią sukelti įtarimus dėl jo girtumo.

Tačiau ši jo būseną nebuvo sukelta apsvaigimo nuo alkoholio.

Tiriant jo būseną ligoninėje, kraujas ar kiti skysčiai nebuvo paimti tirti, o apsvaigimas, kiek jis suprato, nustatytas išoriniu apžiūros būdu.

Jis mano, jog neblaivumas nustatytas nesilaikant „Transporto priemonių vairuotojų ir kitų asmenų neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nustatymo tvarkos“.

Vertinant jo veiksmus bei skiriant nuobaudą, turėjo būti įvertintos priežastys, dėl kurių jis buvo tokios būsenos, jo ankstesnis darbas (nė karto nebuvo baustas, o tik skatinamas, paskutinį kartą tai padaryta generalinio prokuroro 1999 m. kovo 9 d. atitinkamu įsakymu). Įvertinus šias aplinkybes ir manant, jog nuobaudos skyrimas neišvengiamas, jam turėjo būti paskirta švelnesnė nuobauda.

3. Įsakymas atleisti jį iš tarnybos priimtas jo nedarbingumo metu, nes nuo birželio 30 d., vėl pablogėjus sveikatai, jis sirgo ir serga iki šiol.

Įvertinęs susiklosčiusią situaciją, jis priėmė sprendimą išeiti iš tarnybos savo noru ir birželio 3 d. su atitinkamu prašymu kreipėsi į generalinį prokurorą.

Nepaisant tokio prašymo pateikimo fakto, savo noru atleistas nebuvo, bet nors ir sirgo, o tokiu atveju atleisti negalima (DSĮ 29 str. 4 d.), buvo išleistas ginčytinas įsakymas.

Įvertinęs nurodytas aplinkybes, jis mano, jog įsakymas dėl jo atleidimo yra neteisėtas ir naikintinas. Kadangi jis suvokė, jog grįžęs atgal į tarnybą normaliai dirbti negalės, pats buvo nutaręs iš jos išeiti, norėjo, jog būtų konstatuotas atleidimo nepagrįstumas, pakeistas atleidimo iš tarnybos pagrindas, nurodant, jog tai padaryta jam pačiam prašant ir priteista piniginė kompensacija.

Prokuratūros atstovė teisme su skundu nesutiko ir paaiškino, kad S. Butkevičius pagal Prokuratūros statutą buvo atleistas teisėtai ir pagrįstai. Nepaisant to, kad jis priesaikos nepriėmė, bet Statuto laikytis privalėjo.

Teismas pareiškėjo skundą atmetė ir sprendime nurodė, kad pareiškėjas pažeidė ATPK 126 str. 1 d. ir pagrįstai buvo atleistas iš darbo.

Teismas rėmėsi liudytojų S. Matekonio, S. Nemeikšos, V. Audicko, A. Barciūno, G. Malčiausko, R. Žukausko, J. Kiaušo, S. Lipnicko parody-

mais, kad S. Butkevičius 1999 06 25 apie 16 val. 30 min. buvo girtas. Tie liudytojų parodymai atitiko medicininės apžiūros alkoholio vartojimo faktui ir girtumo laipsniui nustatyti protokolo Nr. 175, surašyto 1999 06 25, 17 val. 25 min., nuostatas. Protokole konstatuojama, kad S. Butkevičiui buvo nustatytas sunkus girtumo laipsnis. Protokolą patvirtino liudytoja, gydytoja E. Rozenbergaitė.

Tai, kad alkoholį vartojo, neneigė ir pats S. Butkevičius. Tačiau jis paaiškino, kad tokią būseną sukėlė mažas alkoholio kiekis ir vaistai. Teismas įvertino S. Butkevičiaus paaiškinimus dėl vaistų vartojimo.

Teismas aptarė, kad S. Butkevičius pažeidė KET 3.8 punktą ir nurodė, kad prokuratūra, atleisdama S. Butkevičių, pagrįstai rėmėsi Tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statuto reikalavimu, Darbo sutarties įstatymo nuostatomis, Prokuratūros įstatymu. Teismas konstatavo, kad S. Butkevičius pagrįstai atleistas iš darbo pagal Statuto 33 str. 10 p. ir dėl to jo skundą atmetė.

Apeliaciniame skunde S. Butkevičius nurodė, kad sprendimas nepagrįstas, neteisėtas ir naikintinas.

1. Teismas, atmesdamas S. Butkevičiaus skundą, motyvavo tuo, kad jis pažemino savo poelgiu prokuroro vardą, t.y. padarė veiksmus, nesuderinamus su prokuratūroje einamomis pareigomis: įvykdė administracinę teisės pažeidimą, numatytą ATPK 126 str. 1 d., išūliai elgėsi policijos pareigūnų, atliekančių savo tarnybines pareigas, atžvilgiu, vengė girtumo patikrinimo. Teismas rėmėsi liudytojų S. Matekonio, S. Nemeikšos, V. Audicko, A. Barciūno, G. Malčiausko, R. Žukausko bei liudytojos E. Rozenbergaitės parodymais ir medicininės apžiūros protokolu.

S. Butkevičius teigia, kad tokia teismo išvada neatitinka faktinių byloje esančių įrodymų. Pareigūno vardo jis nepažemino, nes buvo priimtas į darbą 1993 m. Panevėžio rajono prokuratūroje tardytoju pagal galiojusį 1990 07 27 Prokuratūros įstatymą. Pagal šio įstatymo 14 str. 2 d. prokuratūros darbuotojų darbo santykius reglamentavo darbo įstatymai bei prokuratūros darbuotojų skatinimo ir drausminės atsakomybės nuostatai. 1995 m. rugsėjo 4 d., galiojant 1994 10 13 Prokuratūros įstatymui ir 1995 01 31 Tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statutui, jis buvo atleistas iš darbo Panevėžio miesto apylinkės prokuratūroje pagal DSĮ, nors pagal 1994 10 13 Prokuratūros įstatymą su juo turėjo būti sudaryta nauja tarnybos prokuratūroje sutartis ir, prieš pradėdamas eiti naujas pareigas, jis turėjo prisiekti (vieno mėnesio laikotarpiu), o atsisakymo prisiekti atveju – atleistas iš tarnybos prokuratūroje, pagal Prokuratūros įstatymo 21 str. 3 d. priimti priesaikos jam niekas nesiūlė, ir jis

jos nepriėmė. Todėl jo darbinis teisinius santykius reguliuoja ne tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statutas, o DSĮ teisinės normos. 1999 06 25 apie 16.30 val., pažeisdamas KET 3.8 str. reikalavimus, ne darbo metu jis negalėjo pažeminti prokuroro vardo, nes pagal 1990 10 04 Prokuratūros darbuotojų skatinimo ir drausminės atsakomybės nuostatus jo atžvilgiu turėjo būti taikomi bendri darbo įstatymų reikalavimai.

Apeliantas mano, kad teismas neobjektyviai vertino liudytojų parodymus. Administracinės bylos nagrinėjimo metu nebuvo nustatyta, kad jis elgėsi grubiai, pareigūnus plūdo necenzūriniais žodžiais, užgauliojo, grasino, vengė neblaivumo patikrinimo. Teismo metu tokie faktai nenustatyti.

Be to, posėdžio protokole (b.l. 94) neteisingai užrašyti liudytojo A. Barciūno parodymai. 1999 10 14 teismo posėdyje A. Barciūnas parodė, kad nei sulaikymo metu, nei Panevėžio ligoninės priėmimo skyriuje jokių su juo konfliktų nebuvo, o abipusis konfliktas kilo tarp jo ir V. Audicko. Konfliktas buvo abipusis, asmeninio pobūdžio, jie vienas kitam pasakė po keletą užgaulių žodžių, nes su V. Audicku teko kartu dirbti Panevėžio m. VPK nuo 1985 m. iki 1993 m.

2. Sprendime teismas nurodė, jog S. Butkevičius pažeidė KET 3.8 punktą ir padarė administracinę teisės pažeidimą, numatytą ATPK 126 str. 1 d., o policijos pareigūnai, nesurašydami administracinio teisės pažeidimo protokolo, savo kompetencijos nepažeidė, nes, vadovaudamiesi Tarnybos prokuratūroje statuto 57 str. ir VRM 1999 03 26 įsakymu Nr. 99, surinktą medžiagą perdavė generaliniam prokurorui.

Tarnybos prokuratūroje statuto 57 str. nurodyta, kad pareigūnai už padarytus nusižengimus atsako drausmine tvarka. Tačiau KET Administracinių teisės pažeidimų bylų tvarkymo ir teisės aktų taikymo instrukcijoje, patvirtintoje PD prie VRM generalinio komisaro 1999 03 26 įsakymu Nr. 99, 2 str. 2 p., nurodyta, kad administracinės teisės pažeidimo protokolas – procesinis dokumentas apie pažeidimą ir pažeidėją. Šios instrukcijos 5 str. nurodyta, kad, nustačius pažeidimą ir surinkus įrodymus dėl padaryto KET pažeidimo, surašomas administracinės teisės pažeidimo protokolas, kuris yra pagrindinis procesinis dokumentas, fiksuojantis duomenis apie pažeidimą ir pažeidėją. Instrukcijos 92 str. nurodyta, kad prokuratūros darbuotojui neprivaloma surašyti administracinės teisės pažeidimo protokolą. Tokie pat reikalavimai nurodyti ir ATPK. Toks protokolas nebuvo surašytas (b.l. 89).

3. Teismas sprendime nurodo, kad S. Butkevičiaus pretenzija, jog darbavys privalėjo jį atleisti iš darbo pačiam prašant pagal 1999 06 30 paduotą

prašymą generaliniam prokurorui, nepagrįsta, ir nurodo, kad pagal DSI 28 str. 1 d. darbuotojas apie atleidimą iš darbo jam pačiam prašant raštu įspėja darbdavį ne vėliau kaip prieš keturiolika dienų. Taip pat teismas nurodo, kad DSI 29 str. 4 d. reikalavimai nepažeisti, nes jis atleistas iš darbo kitą darbo dieną po nedarbingumo pasibaigimo. Tokia teismo išvada tik patvirtina jo teiginį, kad, atleidžiant jį iš darbo, turėjo būti taikomas DSI, o ne Tarnybos prokuratūroje statutas.

4. Be to, teismas sprendime nurodo, kad, 1994 10 13 priėmus naują Prokuratūros įstatymą ir 1995 01 31 Tarnybos prokuratūroje statutą, jis nebuvo atleistas iš darbo, o jo darbo santykiai transformavosi į tarnybos santykius ir tęsėsi.

S. Butkevičius teigia, kad ši teismo išvada nepagrįsta, nes be priesaikos priėmimo jo darbiniai santykiai negalėjo transformuotis į statutinius santykius. Tokiu būdu teismas padarė klaidingą išvadą. 1993 06 10 jis buvo priimtas į darbą, o ne į tarnybą Panevėžio rajono prokuratūroje, todėl vėliau 1994 09 05 perkeltas dirbti, o ne tarnauti toje pat prokuratūroje prokuroru. Priėmimo į darbą ir perkėlimo metu galiojo 1990 07 27 Prokuratūros įstatymas, numatęs prokuratūros uždavinius, funkcijas, prokuratūros darbuotojų priėmimo ir atleidimo tvarką, ir prokuratūros darbuotojų darbo santykius prokuratūroje reglamentavo darbo įstatymai, o prokuratūros darbuotojų priesaika iš viso nebuvo numatyta.

Priėmus naują 1994 10 13 Prokuratūros įstatymą ir 1995 01 31 Tarnybos prokuratūroje statutą, 1995 09 04 jis buvo generalinio prokuroro įsakymu atleistas iš darbo Panevėžio rajono prokuratūroje ir iš naujo paskirtas dirbti reorganizuotoje Panevėžio miesto apylinkės prokuratūroje, su juo turėjo būti sudaryta Tarnybos prokuratūroje sutartis, bet tai nebuvo padaryta.

1994 10 13 Prokuratūros įstatymo 18 str. 1, 5 d. nurodyta, kad prokuratūros pareigūnus skiria ir atleidžia Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras. Prokuratūros pareigūnų priėmimą į tarnybą ir atleidimą iš jos reglamentuoja Tarnybos prokuratūroje statutas. 1995 01 31 Tarnybos prokuratūroje statuto 7 str. 2 d. nurodyta, kad priėmimo į tarnybą prokuratūroje įforminimas generalinio prokuroro ar jo pavaduotojo įsakymu, o jis nebuvo priimtas į tarnybą prokuratūroje. Kaip nurodyta tarnybos prokuratūroje statuto 21 str., kad, prieš pradėdamas eiti pareigas, jis turėjo prisiekti generaliniam prokurorui ar jo pavaduotojui ne vėliau kaip per mėnesį nuo paskyrimo į atitinkamas pareigas, o 1994 10 13 Prokuratūros įstatymo 21 str. 3 d. nurodyta, jog atsisakę prisiekti pareigūnai negali dirbti Lietuvos Respublikos prokuratūroje.

Tokiu būdu priesaika yra būtina darbo prokuratūroje sąlyga. Kadangi priesaika iš jo nebuvo paimta ir galimybė jam prisiekti nebuvo suteikta, jo darbas Panevėžio miesto apylinkės prokuratūroje tęsėsi pagal DSĮ ir jam negaliojo Tarnybos prokuratūroje statuto reikalavimai. Teismas padarė išvadą, kad priesaika nėra pagrindinė sąlyga, leidžianti vykdyti prokuratūros pareigūno funkcijas, o Lietuvos Respublikos Konstitucijos 118 str. 3 d. nurodo, kad prokurorų ir tardytojų skyrimo tvarką ir jų statusą nustato įstatymas. Tai patvirtina jo teiginį, jog priesaika yra būtina darbo prokuratūroje sąlyga.

Pareiškėjas teigia, kad, nagrinėdamas S. Butkevičiaus skundą, teismas privalejo atsižvelgti ir į jo 1999 06 30 prašymą, rašytą Lietuvos Respublikos generaliniam prokurorui (išsiųstą registruotu laišku), atleisti jį iš darbo asmeniškai prašant. Generalinė prokuratūra pagal DSĮ per 14 dienų turėjo atleisti jį iš darbo prokuratūroje, nes nuo 1999 06 30 iki 1999 07 30 jis sirgo ir turėjo nedarbingumo lapelį. Tačiau į tai nebuvo atsižvelgta ir teisiškai įvertinta. Tokiu būdu teismas, nepagrįstai atmesdamas jo 1999 07 16 skundą, pažeidė materialinės teisės normą, netinkamai ją pritaikęs ir išaiškinęs, t.y. teismas turėjo vadovautis DSĮ, o ne Tarnybos prokuratūroje statutu.

Todėl S. Butkevičius prašė Lietuvos Respublikos aukštesniojo administracinio teismo 1999 10 22 sprendimą panaikinti ir priimti naują sprendimą – patenkinti jo skundą.

S. Butkevičiaus apeliacinis skundas atmetinas dėl šių motyvų.

S. Butkevičius 1993 06 10 generalinio prokuroro įsakymu Nr. 291–K priimtas dirbti Panevėžio rajono prokuratūros tardytoju. 1994 09 07 S. Butkevičius perkeltas į Panevėžio rajono prokuratūros prokuroro pareigas. 1995 09 24 S. Butkevičius jo sutikimu, reorganizavus ir apjungus Panevėžio miesto ir rajono apylinkės prokuratūras, buvo perkeltas į Panevėžio miesto apylinkės prokuratūros Nusikaltimų nuosavybei ir ekonomikai tyrimo skyriaus (atleidžiant iš užimamų pareigų) prokuroro pareigas. 1999 07 02 generalinio prokuroro pavaduotojo įsakymu Nr. 365–K S. Butkevičius atleistas iš tarnybos prokuratūroje pagal Tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statuto 33 str. 10 punktą už tai, kad savo poelgiu pažemino prokuroro vardą, t.y. veiksmus, nesuderinamus su einamomis prokuratūroje pareigomis (b.l. 5, 6).

S. Butkevičiaus priėmimo į darbą prokuratūroje metu galiojo 1990 07 27 Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, nustatęs prokuratūros uždavinius, funkcijas, sistemą, prokuratūros darbuotojų priėmimo ir atleidimo tvarką. Pagal šio įstatymo 14 str. 2 d. prokuratūros darbuotojų darbo santykius

prokuratūroje reglamentavo Darbo įstatymai bei Prokuratūros darbuotojų skatinimo ir drausmės atsakomybės nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 10 04 nutarimu Nr. I-634 9 (jį nepanaikinti iki šiol).

1994 10 13 priimtas naujas Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas, o 1995 01 31 Tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statutas. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 118 str. pasakyta, kad prokurorų ir tardytojų skyrimo tvarką ir jų statusą nustato įstatymas.

Naujo Prokuratūros įstatymo 16 str. nustatė, kad pareigūnų tarnyba organizuojama statutinės drausmės pagrindais. 1994 m. spalio 13 d. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 2 str. 1 d. pasakyta, kad Prokuratūra savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymais, šiuo įstatymu, tarptautinėmis sutartimis ir susitarimais, Tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statutu, kitais norminiais aktais. Nei naujas Prokuratūros įstatymas, nei Statutas nereikalavo iš naujo įforminti jau dirbančių prokuratūros darbuotojų darbo santykius. Įstatymo 17 str. tik pasakyta, kad prokuratūros pareigūnai yra visų lygių prokurorai, prokurorų pavaduotojai, tardytojai ir jų padėjėjai. Jie yra valstybės pareigūnai (18 str.).

Tarnybos prokuratūroje statuto 10 str. nurodo, kad paskirtas į pareigas asmuo tampa pareigūnu, jam išduodamas tarnybinis pažymėjimas. Jį atestavus suteikiamas laipsnis, išduodama nustatyto pavyzdžio uniforma. Taip pat gali būti išduotas šaunamasis ginklas ar kita asmens apsaugos priemonė.

S. Butkevičius ėjo pareigas kaip prokuratūros pareigūnas, buvo atestuotas, jam buvo suteiktas pirmojo rango teisininko laipsnis, išduota uniforma, tarnybinis ginklas, kaip ir kitiems pareigūnams jam buvo taikomos tarnybos sąlygos ir tvarką nustatančios Prokuratūros įstatymo ir Statuto normos (tarp jų pareigūnų skatinimo ir drausminės atsakomybės).

Nepagrįstas S. Butkevičiaus teiginys, kad nepriesiekęs jis nebuvo pareigūnas, negalėjo dirbti ir turėjo būti atleistas. 1990 07 27 Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas nenumatė prokuratūros darbuotojų priesaikos. Priesaika įteisinta 1994 10 13 įstatyme ir 1995 01 31 tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statute. Nei įstatymas, nei Statutas nenumato, kad nepriesiekęs pareigūnas negali pradėti vykdyti savo funkcijų, negali eiti prokuroro pareigų. Tarnybos prokuratūroje statuto 10 str. nurodo, kad asmuo tampa pareigūnu paskirtas į pareigas. Šiame straipsnyje nėra nurodyta, kad tik prisiekus tampa pareigūnu. Iš to išplaukia, kad priesaika nėra viena pagrindinių sąlygų pradėti tarnybą. Paprastai prisiekama per mėnesį nuo paskyrimo į ati-

tinkamas pareigas. Tačiau pareigūnai, nepriesiekę nurodytu laiku ne dėl savo kaltės, prisiekia kitu, prokuratūros vadovo paskirtu laiku (Statuto 26 str.). Spręsti, koku „kitu“ laiku prisiekia pareigūnas, – prokuratūros vadovo kompetencija.

Įstatymo 21 str. 3 d. nurodyta, kad tik atsisakę prisiekti pareigūnai negali dirbti Lietuvos Respublikos prokuratūroje ir pagal tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statuto 33 str. 23 punktą atleidžiami iš tarnybos. S. Butkevičius tokio atsisakymo prisiekti nepareiškė nei raštu, nei žodžiu. Tai pripažino S. Butkevičius ir pirmosios instancijos teisme, todėl neprisaikdinimą kitais motyvais ne dėl jo kaltės S. Butkevičius klaidingai tapatina su atsisakymu prisiekti.

Jį ir darbdavį siejo tarnybos santykiai, todėl S. Butkevičius privalėjo laikytis Tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statuto reikalavimų. S. Butkevičius 1999 06 25 šiurkščiai juos pažeidė – savo poelgiu pažemino prokuroro vardą, diskreditavo prokuratūros instituciją. Už veiksmus, nesuderinamus su einamomis prokuratūroje pareigomis, 1997 07 02 generalinio prokuroro pavaduotojo įsakymu Nr. 365–K buvo atleistas iš tarnybos prokuratūroje pagal Tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statuto 33 str. 10 punktą.

Atleidžiant S. Butkevičių iš tarnybos buvo remtasi 1999 06 28 tarnybinio patikrinimo medžiaga, kurioje buvo konstatuota, kad 1999 06 25 apie 16 val. 30 min. Panevėžio mieste, Molainių gatvėje, Kelių policijos pareigūnai sustabdė automobilį „For Escort“ (valst. Nr. CPN Nr. 347), kurį vairavo neblaivus Panevėžio miesto apylinkės prokuratūros Nusikaltimų nuosavybei ir ekonomikai tyrimo skyriaus prokuroras S. Butkevičius. S. Butkevičius pareigūnų, atliekančių savo tarnybines pareigas, atžvilgiu elgėsi įžūliai, plūdo necenzūriniais žodžiais viešoje vietoje, grasino susidoroti, nevykdė pareigūnų teisėtų nurodymų, vengė neblaivumo patikrinimo (b.l. 28–35).

Neblaivus vairuodamas jam priklausančią transporto priemonę, S. Butkevičius įvykdė veiksmus, atitinkančius administracinį teisės pažeidimą, numatytą ATPK 126 str. 1 d. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 8 str. 2 d., medžiaga dėl administracinio teisės pažeidimo buvo perduota generaliniam prokurorui dėl drausminės bylos iškėlimo. Pagal PD prie VRM generalinio komisaro 1999 03 26 įsakymu Nr. 99 patvirtintos instrukcijos „Dėl kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimų bylų tvarkymo ir teisės aktų taikymo“ 92 punktą administracinio teisės pažeidimo proto-

colas nesurašomas. Todėl S. Butkevičiaus, kaip prokuroro, atžvilgiu nebuvo iškelta administracinė byla. Buvo konstatuojamas tik faktas, kad jis atitinkamai veiksmais pažemino prokuroro vardą. Šias aplinkybes, remiantis CPK 57 str., galima įrodinėti ir kitomis priemonėmis.

Tarnybinio patikrinimo metu nustatytos aplinkybės buvo patvirtintos ir bylos teismo nagrinėjimo metu ištirtais įrodymais, kuriais netikėti nėra pagrindo. S. Butkevičiaus apeliacinio skundo teiginys, kad Aukštesnysis administracinis teismas neobjektyviai vertino liudytojų parodymus, yra nepagrįstas ir neparemtas jokiais įrodymais.

Visų liudytojų parodymai yra nuoseklūs, išsamūs, visi analogiškai aiškino įvykio aplinkybes tiek tarnybinio patikrinimo, tiek teismo nagrinėjimo metu pirmosios instancijos teisme. Liudytojai S. Matekonis ir S. Nemikšis parodė, kad 1999 06 25 apie 16 val. 30 min. jie pamatė iš „Svainijos“ parduotuvės Panevėžyje išeinantį svirduliuojantį pilietį, kuris įsėdo į automobilį ir sudaręs avarinę situaciją, išvažiavo. Įtarę, kad pilietis gali būti neblaivus, per radijo stotį jie iškvietė kelių policijos ekipažą, kuris automobilį sustabdė. Liudytojai A. Audickas ir A. Barciūnas patvirtino, kad minėtu metu sulaukė S. Butkevičiaus vairuojamą automobilį. Jo elgesys ir kalba aiškiai rodė, kad S. Butkevičius neblaivus. Pareigūnų atžvilgiu jis elgėsi įžūliai, vartojo necenzūrinius žodžius, plūdosi, grasino atleisiąs iš darbo, vengė neblaivumo patikrinimo.

Panevėžio apygardos prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriaus vyriausiasis prokuroras G. Malčiauskas, Nusikaltimų asmeniui skyriaus vyriausiasis prokuroras R. Žukauskas, Panevėžio miesto apylinkės teismo vyriausiojo prokuroro pavaduotojas J. Kiaušas, skyriaus prokuroras S. Lipnickas tiek tarnybinio patikrinimo, tiek teismo nagrinėjimo metu pirmosios instancijos teisme, apklausti kaip liudytojai, patvirtino, kad S. Butkevičius buvo neblaivus, plūdosi necenzūriniais žodžiais, vengė neblaivumo patikrinimo (b.l. 92–100).

Medicininės apžiūros alkoholio vartojimo faktui ir girtumo laipsniui nustatyti protokole S. Butkevičiui konstatuotas sunkus girtumo laipsnis. Girtumo laipsnį nustatė du medicinos specialistai – gydytojai (b.l. 35).

Įstatymas nereglamentuoja, kaip turi būti nustatytas neblaivumas ar apsvaigimas nuo narkotinių ar toksinių medžiagų, vaistų ar kitų svaiginamųjų medžiagų. S. Butkevičiaus atsisakymas, neblaivumo patikrinimo vengimas nepaneigia neblaivios būsenos, tai užfiksuota kitomis teisėtomis priemonėmis ir pateikta teismui (CPK 58 str.).

Tai, kad vartojęs alkoholinius gėrimus, neneigia ir pats S. Butkevičius, tačiau jo parodymai labai prieštaringi. Jis neigia vartojęs didelį alkoholio kiekį, teigdamas, kad nustatytą būseną sukėlė nedidelis alkoholio kiekis ir vaistai. Tačiau apsvaigimo laipsnis, suvartotų svaiginamųjų medžiagų kiekis neturi esminės reikšmės. Svarbu pats faktas. S. Butkevičiaus neblaivumas, kaip juridinis faktas, yra nustatytas ir užfiksuotas.

Esant išdėstytoms aplinkybėms, įvertinus tarnybinio patikrinimo metu surinktus įrodymus, buvo priimtas sprendimas S. Butkevičiui taikyti griežčiausią drausminę nuobaudą – atleidimą iš tarnybos prokuratūroje už tai, kad savo poelgiu pažemino prokuroro vardą, t.y. už veiksmus, nesuderinamus su einamomis prokuratūroje pareigomis. Atsakovo atstovė O. Rojutė parodė, kad įsakymo priėmimo momentu S. Butkevičiaus prašymas jį atleisti asmeniškai prašant nebuvo gautas. Be to, prokuratūra pasirenka, kokią nuobaudą S. Butkevičiui taikyti.

S. Butkevičiaus veiksmai – automobilio vairavimas esant sunkiam girtumo laipsniui, vengimas medicininio patikrinimo girtumo laipsniui nustatyti, nepagarba kitos institucijos pareigūnams, jų teisėtų reikalavimų nevykdymas, plūdimasis necenzūriniais žodžiais jų atžvilgiu, grasinimai susidoroti ir visa tai viešojoje vietoje, medicinos ir prokuratūros darbuotojų akivaizdoje, aiškiai rodo S. Butkevičiaus nepagarbą visuomenei ir akivaizdžiai pažemino prokuroro vardą, diskreditavo prokuratūros instituciją. Tai yra nesuderinama su einamomis prokuratūroje pareigomis.

Statutinėje organizacijoje asmuo turi kai kurias išskirtines teises, kartu numatyta ir didesnės pareigos bei atsakomybė už padarytus tarnybinius nusizengimus.

Dorovinės asmeninės savybės, kultūros lygis, gebėjimas bendrauti su žmonėmis yra pagrindiniai elementai įvertinant pareigūno asmenį ir atestacijos metu. Šios savybės sudaro pareigūno vardo turinį, o jų nesilaikymas suprantamas kaip pareigūno vardo diskreditavimas, jei dėl to griaunamas autoritetas, pasitikėjimas institucijos, kuriai jis atstovauja.

S. Butkevičiaus teiginys, kad minėtų veiksmų metu jis nedirbo, o nedarbo metu negalėjo pažeminti prokuroro vardo, ir kad į tai turėjo būti atsižvelgta skiriant drausminę nuobaudą, yra nepagrįstas. Tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statuto 60 str. 2 d. nurodyta, kad už veiksmus, nesuderinamus su einamomis prokuratūroje pareigomis, pareigūnas gali būti atleistas, nesvarbu, kokių momentu šie veiksmai padaryti. Diskredituojantys veiksmai gali būti atlikti darbo vietoje ir darbo metu, taip pat ne darbo vietoje ir nedar-

bo laiku. Instituciją diskredituojantys veiksmai gali būti susieti su tarnybiniu pareigų atlikimu ir nesusieti su tuo, tačiau akivaizdžiai žeminantys orumą ir autoritetą institucijos, kurioje pareigūnas dirba (Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato nutarimas Nr. 42, 1996 06 21).

S. Butkevičiaus veiksmai, padaryti ne darbo metu, pagrįstai įvertinti kaip nesuderinami su prokuroro pareigomis. Drausminė nuobauda – atleidimas iš tarnybos prokuratūroje – paskirta teisėtai, laikantis Tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statuto reikalavimų.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad iki tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statuto priėmimo 1990 10 04 Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos nutarimu Nr. I–634 patvirtinti Lietuvos Respublikos prokuratūros darbuotojų skatinimo ir drausminės atsakomybės nuostatai numatė, kad už veiksmus, kurie nesuderinami su einamomis prokuratūroje pareigomis, darbuotojas gali būti atleistas nepriklausomai nuo šių veiksmų padarymo momento (13 str. 2 d.). Šie nuostatai taikomi visiems prokurorams ir tardytojams, turintiems laipsnius (2 str.). Šie nuostatai nepanaikinti iki šiol.

Be to, DSĮ 29 str. numatyta, kad valstybės bei savivaldybių valdininkai ir darbuotojai, atliekantys auklėjimo funkcijas, gali būti atleisti iš darbo, kai jų elgesys, nors ir ne darbo metu, yra amoralus ir dėl to nesuderinamas su jų pareigomis.

Teismas laiko pagrįstais Aukštesniojo administracinio teismo motyvus ir dėl to apeliacinį skundą atmeta.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos CPK 336 str. 1 d. 1 p.,

n u t a r ė :

Aukštesniojo administracinio teismo 1999 m. spalio 22 d. sprendimą palikti nepakeistą, o S. Butkevičiaus apeliacinį skundą atmesti.

**1.3.2.2. Dėl atleidimo iš tarnybos vidaus reikalų sistemoje
suėjus nustatytam amžiui (Tarnybos vidaus reikalų
sistemoje statuto 43.2 p.)**

Policijos pareigūno atleidimas suėjus nustatytam amžiui pagal Tarnybos vidaus reikalų sistemoje statuto 43.2 punktą yra vertintinas kaip tarnybos santykių pasibaigimas dėl juridinę reikšmę turinčio įvykio ir nėra nė vienos iš tarnybos santykių šalies valios išraiška, taip pat nesiejamas su šalių kaltės buvimu.

Pranešėja D. Milašienė
Teisėja N. Piškinaitė

Administracinė byla Nr. 3A–118/2000

NUTARTIS

2000 m. gegužės 19 d.
Vilnius

Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininkės D. Milašienės, teisėjų: J. Baškio, K. Lapinsko, V. Kazio, G. Kryževičiaus, sekretoriaujant R. Marčiulionienei, dalyvaujant pareiškėjui R. Blechertui, pareiškėjo atstovui advokatui V. Gerasičkinui, atsakovo atstovei V. Plotnikovienei, teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo R. Blecherto apeliacinį skundą dėl Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. kovo 9 d. sprendimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

Pareiškėjas prašo atnaujinti terminą prašymui paduoti ir prašymą patenkinti. Įpareigoti Pasienio policijos departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos pakeisti Tarnybos vidaus reikalų sistemoje pasibaigimo formulavimą į Tarnybos vidaus reikalų sistemoje statuto 43.2 punktą bei išmokėti šešių mėnesių darbo užmokesčio dydžio – 26 544 litų išeitinę pašalpą. Pareiškėjas paaiškino, kad apie atleidimo iš tarnybos pagrindą suži-

nojo 1999 04 21. Tada buvo supažindintas su įsakymu. Nuo 1999 05 14 iki 1999 05 28 sirgo, gydėsi ambulatoriškai kojų pėdų odos liga: žaizdos pėdose trukdė judėti, todėl neturėjo galimybės prašymą teismui paduoti laiku. Ieškininį pareiškimą įteikė Druskininkų m. apylinkės teismui 1999 05 28. Teismas atsisakė jį priimti ir nurodė kreiptis į Vilniaus m. 2-ąjį apylinkės teismą. Tai jis padarė 1999 06 07. Teismas pareiškimą priėmė. Pareiškėjas mano, kad praleido terminą kreiptis į teismą dėl svarbios priežasties. Dėl atleidimo iš tarnybos jis paaiškino, kad Varėnos pasienio policijos rinktinėje tarnavo nuo 1997 05 01, ėjo vado pareigas. 1999 04 12 jis įteikė atsakovui prašymą, kuriame išreiškė sutikimą ir valią būti atleistam iš tarnybos pagal Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemoje statuto 43.2 punktą, t.y. suėjus nustatytam amžiui. Atsakovas, pažeisdamas įstatymo reikalavimus, nesant jo (pareiškėjo) valios atleisti iš tarnybos kitu pagrindu, 1999 04 16 įsakymu Nr. 139 TE atleido jį (pareiškėją) pagal Statuto 43.1 punktą, t.y. pačiam prašant. Sukakus 45 metams, darbdavys netaikė įstatymo nuostatos atleisti iš tarnybos sukakus nustatytam amžiui. Pasiūlymo tęsti darbą nebuvo. Jis laiko, kad nuo 1994 11 20 iki 1999 04 16 tarnybos laikas pratęstas paties pareiškėjo sutikimu, taip prisimant riziką, kad bet kuriuo metu gali būti atleistas Statuto 43.2 punkto pagrindu, o darbdaviui visuomet išlieka rizika, kad pareigūnas bet kuriuo momentu gali nesutikti toliau dirbti. 1999 04 12 pareiškimas, teigia pareiškėjas, yra jo valios dėl nesutikimo toliau dirbti sukakus nustatytam amžiui išreiškimas, nes tarp jo ir darbdavio papildomų susitarimų nei dėl tarnybos laiko, nei dėl kitų tarnybos sąlygų nebuvo. Atsakovas, priimdamas ginčytiną įsakymą atleisti iš tarnybos Statuto 43.1 punkto pagrindu, suvaržė jo (pareiškėjo) asmens teises ir teises į socialines garantijas, numatytas Vyriausybės 1991 04 12 nutarime Nr. 127.

Aukštesnysis administracinis teismas 2000 03 09 sprendimu pareiškėjo skundą patenkino. Pareiškėjo kreipimosi į bendros kompetencijos teismą datą 1999 05 28 laikė kreipimosi teisinės gynybos data, todėl padarė išvadą, kad praleisto termino kreiptis į administracinį teismą laikotarpis yra neilgas. Termino praleidimo priežastį – ligą – įvertino kaip svarbią priežastį ir atnaujino terminą paduoti skundą. Teismas taip pat įpareigojo atsakovą pakeisti pareiškėjui atleidimo iš tarnybos pagrindą iš atleidimo pačiam prašant į atleidimą iš tarnybos suėjus nustatytam amžiui. Tokį sprendimą teismas priėmė motyvuodamas tuo, kad atleisti iš tarnybos suėjus nustatytam amžiui yra darbdavio pareiga. Atsakovas, kai pareiškėjui suėjo nustatytas amžius, jo iš tarnybos neatleido. Pareiškėjas ir toliau dirbo, nors ir nebuvo vidaus

reikalų ministro sutikimo. Atsakovui netaikius įstatyminės nuostatos atleisti nustatytu pagrindu, pareiškėjas tęsė tarnybą, apribotą amžiaus cenzu, taip prisiimdamas riziką, kad bet kuriuo metu gali būti atleistas Statuto 43.2 punkto pagrindu.

Kadangi atleidimas iš tarnybos pagal Statuto 43.2 punktą yra taikomas darbdavio iniciatyva, atsakovui neparodžius tos iniciatyvos, pareiškėjas neparado teisės būti atleistas suėjus nustatytam amžiui ir, pareiškėjui pareikalavus, šią jo teisę įgyvendinti, atsakovas turėjo jį atleisti taip, kaip pareiškėjas prašė. Pakeitus atleidimo iš tarnybos pagrindą, teismas, vadovaudamasis 1991 04 12 Vyriausybės nutarimu Nr. 127, priteisė išėitinę pašalpą, kurią didino tris kartus, nes pareiškėjas, teismo manymu, iš tarnavo 24 metus 10 mėn.

Apeliaciniu skundu atsakovas prašo panaikinti Aukštesniojo administracinio teismo 2000 03 09 sprendimą ir pareiškėjo skundą atmesti. Apeliacinio skundo argumentai yra šie:

1. Teismas nepagrįstai atnaujino terminą kreiptis į teismą. Pareiškėjas dėl savo ligos pobūdžio turėjo realią galimybę laiku kreiptis į teismą. Pareiškėjas, pats būdamas administravimo subjektas, privalėjo žinoti, kokiam teismui teisingas jo prašymas.

2. Pareiškėjo teisės nebuvo pažeistos, nes pagal 1991 04 12 Vyriausybės nutarimu Nr. 127 patvirtintus Socialinių garantijų teikimo policijos ir kitų vidaus reikalų įstaigų pareigūnams nuostatų 21 p. išėitinę pašalpa išmokama tik tuo atveju, kai pareigūnas atleidžiamas darbdavio iniciatyva, tuo tarpu pareiškėjas savo iniciatyva kreipėsi į darbdavį, prašydamas atleisti jį iš tarnybos suėjus nustatytam amžiui.

3. Nepagrįstas teismo teiginys, kad norint pratęsti tarnybą suėjus nustatytam amžiui būtinas pareigūno sutikimas tęsti tarnybą ir vidaus reikalų ministro įsakymas pratęsti tarnybą. Kokiais veiksmais vidaus reikalų ministras pratęsė tarnybą, Statute imperatyviai nenurodyta.

4. Nepagrįstas teismo įpareigojimas išmokėti pareiškėjui šešių vidutinių mėnesinių darbo užmokesčio dydžio išėitinę pašalpą, nes pareiškėjas iš tarnavo 8 metus ir 5 mėn., o ne 24 metus 10 mėn., kaip nustatyta teismo sprendimu. Išėitinę pašalpa turėjo būti skaičiuojama vadovaujantis DSI 40 str. 2 d., t.y. pagal darbuotojo nepertraukiamo darbo stažo toje įmonėje trukmę.

Apeliacinis skundas iš dalies tenkintinas.

Vadovaudamasis ABTĮ 21 str., teismas gali atnaujinti terminą skundui paduoti, jeigu pripažįsta, kad jis praleistas dėl svarbių priežasčių. Aukštesnysis administracinis teismas termino praleidimo priežastis – pareiškėjo ligą ir

tą aplinkybę, kad pradėjus nuo 1999 05 01 veikti administraciniams teismams dar nebuvo pakankamai aiškiai susiklosčiusi teismų praktika teisingumo klausimais tarp bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų – pripažino svarbiomis ir atnaujino pareiškėjui terminą skundai paduoti.

Teisėjų kolegija su šių priežasčių įvertinimu sutinka, jų įvertinimas neprieštarauja CPK 61 str. nustatytoms įrodymų vertinimo taisyklėms.

Policijos pareigūno atleidimo suėjus nustatytam amžiui pagrindas įteisintas Policijos įstatymo 29 str. ir Tarnybos vidaus reikalų sistemoje statuto 43.2 punkte. Šio policijos pareigūno atleidimo iš pareigų pagrindo atsiradimą įstatymas susiejo su amžiaus cenzu, kurio atsiradimas nepriklauso nei nuo pareigūno, nei nuo darbdavio valios. Suėjus nustatytam amžiui, pareigūnui tarnyba turėtų pasibaigti Statuto 43.2 punkto pagrindu, jeigu vidaus reikalų ministras, pareigūnui sutikus, nepratęsė jam tarnybos laiko. Atsakovas pareiškėjo, jam sulaukus nustatyto amžiaus, iš tarnybos neatleido. Byloje nėra įrodymų apie tai, kad vidaus reikalų ministras būtų pareiškėjui pratęsęs tarnybos laiką. Esant tokioms faktinėms aplinkybėms, pareiškėjas tęsė tarnybą ir pateikė atsakovui prašymą atleisti iš tarnybos suėjus nustatytam amžiui. Atsakovas pareiškėjo prašymą privalėjo patenkinti ir įforminti jo atleidimą iš tarnybos Statuto 43.2 punkte numatytu pagrindu, nes pareiškėjas pagal Policijos įstatymą ir Statutą nustatyto amžiaus buvo sulaukęs.

Aukštesnysis administracinis teismas, nustatydamas kompensacijos dydį, į ištarnautų metų skaičių įskaitė ir darbą, kurį pareiškėjas dirbo iki tarnybos krašto apsaugos sistemoje. Su tuo negalima sutikti, nes pagal vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 str. 4 d. 5 p. asmenims, priimtiems tarnauti krašto apsaugos sistemoje iki 1991 12 31 tarnybos laikui, pensijai skirti prilyginama 80% iki šio laiko turėto darbo stažo. Taigi įstatymas numato, kokiam konkrečiam tikslui, būtent pensijai skirti, yra prilyginamas darbo stažas, turėtas iki tarnybos, tarnybos laikui. Tačiau įstatymo nenustatyta, kad darbo stažas, turėtas iki tarnybos, įskaitomas į ištarnautų metų skaičių, kuris reikalingas išeitinei pašalpai gauti atleidus iš tarnybos. Nei Statutas, nei Vyriausybės 1991 04 12 nutarimu Nr. 127 patvirtinti Socialinių garantijų policijos ir kitų vidaus reikalų įstaigų pareigūnams nuostatai taip pat nenumato, kad į ištarnautus metus, apskaičiuojant išeitines pašalpas, kurios išmokamos pareigūnams atleidžiant juos iš tarnybos, būtų įskaitomas ir kitas darbo laikas ne vidaus reikalų sistemoje. Todėl pareiškėjui į ištarnautų metų skaičių turi būti įskaitytas tik tarnybos laikas – 8 metai 5 mėnesiai (nuo 1990 11 16 iki

1999 05 01), ir dviejų mėnesių darbo užmokesčio dydžio išeitinė pašalpa didinama pusantrą karto.

Socialinių garantijų policijos ir kitų vidaus reikalų įstaigų pareigūnų nuostatų (1999 01 21 redakcija) 21 punkte nustatyta, kad atleidžiant pareigūnus iš tarnybos darbdavio iniciatyva – suėjus nustatytam amžiui, išmokama dviejų mėnesių darbo užmokesčio dydžio išeitinė pašalpa. Atsakovas teigia, kad pareiškėjas buvo atleistas ne darbdavio iniciatyva, o jam pačiam prašant atleisti iš tarnybos suėjus amžiui, todėl jam nepriklauso išmokėti išeitinę pašalpą. Su šiais atsakovo argumentais negalima sutikti. Kaip jau buvo minėta, atleidimo iš tarnybos pagrindą suėjus nustatytam amžiui įstatymas susiejo su objektyviu kriterijumi – amžiaus cenzu, kurio atsiradimas nepriklauso nei nuo pareigūno, nei nuo darbdavio valios.

Todėl negalima skirstyti pareigūnų, kurie iš tarnybos atleidžiami suėjus nustatytam amžiui, į atleistus darbdavio iniciatyva ir atleistus jiems patiems prašant ir taip suskirsčius vieniems išmokėti išeitinę pašalpą, o kitiems – ne. Toks suskirstymas ir iš to išplaukiančios pasekmės pažeidžia asmenų lygias teises įstatymui (Konstitucijos 29 str.), nes teisės aktai, (Policijos įstatymas, Tarnybos vidaus reikalų sistemoje Statutas), reglamentuojantys pareigūnų atleidimą iš tarnybos, neskirsto pareigūnų atleidimo iš tarnybos pagrindo suėjus nustatytam amžiui darbdavio iniciatyva ir suėjus nustatytam amžiui jiems patiems prašant. Įstatymas įteisina visiems pareigūnams, sulaukusiems nustatyto amžiaus, lygias teises – tą patį atleidimo iš tarnybos pagrindą suėjus nustatytam amžiui – ir nenumato kitų kriterijų.

Remiantis išdėstytais argumentais, apeliacinis skundas iš dalies tenkinamas, o pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis dėl išeitinės pašalpos priteisimo keičiama.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos CPK 336 str. 1 d. 3 p., teisėjų kolegija

n u t a r è :

Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. kovo 9 d. sprendimą pakeisti. Priteistą iš Pasienio policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Romualdo Blecherto naudai 26 544 Lt išeitinę pašalpą sumažinti iki 13 272 Lt. Kitą sprendimo dalį palikti nepakeistą.

**1.3.2.3. Dėl drausminės nuobaudos – atleidimo iš tarnybos
prokuratūroje už netinkamą, aplaidų pareigų atlikimą
tiriant baudžiamąsias bylas**

Teismui konstatavus, jog tuos pačius faktinius santykius reglamentuojančios teisės normos sukuria kolizinę situaciją, taikytinas principas lex posterior derogat legi priori.

Pranešėjas V. Kažys
Teisėjas R. Piličiauskas

Administracinė byla Nr. 3A–116/2000

NUTARTIS

2000 m. rugsėjo 5 d.
Vilnius

Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko V. Kažio, teisėjų: J. Baškio, G. Kryževičiaus, K. Lapinsko, D. Milašienės, sekretoriaujant R. Marčiulionienei, dalyvaujant pareiškėjui R. Lilui, pareiškėjo atstovui advokatui P. Jegoroviui, atsakovo atstovams L. Miežėnui, O. Rojutei, teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjusi administracinę bylą pagal pareiškėjo Ričardo Lilo apeliacinį skundą dėl Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. kovo 2 d. sprendimo, kuriuo buvo atmetas pareiškėjo skundas dėl 1999 04 16 Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro įsakymo Nr. 224–K ir 1999 07 02 generalinio prokuroro pavadootojo įsakymo Nr. 363–K pripažinimo neteisėtais,

n u s t a t ė :

1999 04 16 generalinio prokuroro įsakymu Nr. 224–K pareiškėjui R. Lilui už pakartotinį, šiurkštų ir tęstinį tarnybinės drausmės pažeidimą, pasireiškusių netinkamų, nerūpestingų ir aplaidžių tarnybinių pareigų atlikimu tiriant baudžiamąją bylą Nr. 20–2–110–98, paskirta drausminė nuobauda – atleidimas iš tarnybos prokuratūroje pagal Tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statuto 33 str. 20 p. 1999 07 02 generalinio prokuroro pavado-

tojo įsakymu Nr. 363–K iš dalies buvo pakeistas 1999 04 16 generalinio prokuroro įsakymas Nr. 224–K, atleidimo iš tarnybos datą perkeliant iš 1999 04 16 į 1999 05 22 dėl R. Lilo nedarbingumo.

Pareiškėjas kreipėsi į Aukštesnįjį administracinį teismą, prašydamas pripažinti drausminės nuobaudos – atleidimo iš tarnybos paskyrimą neteisėtą, pakeisti atleidimo iš tarnybos pagrindą į Tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statuto 33 str. 2 d., t.y. paties prašymu, priteisti iš Generalinės prokuratūros 12 vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydžio kompensaciją – 33 914,16 Lt, taip pat išlaidas už advokato pagalbą – 600 Lt ir išlaidas už bylos dokumentų kopijas – 110 Lt. Pareiškėjas teigė neatpažinto asmens nužudymo bylą tyręs tinkamai, tyrimo nevilkinęs, iš bylą tikrinusių prokuratūros pareigūnų jokių pastabų dėl tyrimo eigos ir kokybės negavęs. Kiek ši byla susijusi su R. Mikutavičiaus dingimo ir vagystės iš jo buto byla, turėjo domėtis pastarąją bylą tyrę Kauno apygardos prokuratūros pareigūnai. Be to, kadangi pareiškėjas nebuvo tardytojas, nužudymo bylų tyrimas neįėjo į tiesiogines jo pareigas.

Aukštesnysis administracinis teismas pareiškėjo skundą atmetė. Ištyręs pareiškėjo tirtos baudžiamosios bylos procesinius dokumentus, teismas konstatavo, kad jie patvirtina 1999 04 16 generalinio prokuroro įsakymo Nr. 224–K išvadą, jog pareiškėjas pažeidė BPK 18 str. reikalavimus, t.y. neatliko baudžiamosios bylos tyrimo visapusiškai, išsamiai ir objektyviai. Baudžiamųjų bylų tyrimo metodika yra žinoma visiems aukštąjį išsilavinimą turintiems teisininkams – pirminių duomenų pagrindu keliamos versijos ir jos tikrinamos renkant įrodymus, patvirtinant ar paneigiant jas. Pareiškėjas neištyrė visų galimų versijų, ištyręs tik vieną versiją, pažeisdamas BPK 218 str. reikalavimus, baudžiamąją bylą sustabdė. Teismas išaiškino, kad Prokuratūros įstatymo 27 str. 2 d. suteikia teisę prokurorui atlikti tardymą bet kokioje byloje, o BPK 143 str., nustatantis baudžiamųjų bylų tardyminį priklausomumą, nesprenžia klausimo, koks konkretus prokuratūros pareigūnas turi teisę tirti baudžiamąsias bylas. Šiuo pagrindu pareiškėjo argumentas, kad nužudymo bylų tyrimas neįėjo į jo tiesiogines pareigas, atmestas. Atsižvelgdamas į tai, kad 1998 12 30 įsakymu Nr. 586–K už analogiškus tarnybinės drausmės pažeidimus pareiškėjui buvo skirta drausminė nuobauda – papeikimas, ir 1999 04 16 įsakymo Nr. 224–K priėmimo metu ši nuobauda buvo galiojanti, teismas padarė išvadą, kad pareiškėjui paskirta drausminė nuobauda – atleidimas iš tarnybos – nėra per griežta. Drausminių nuobaudų skyrimo terminai pagal Tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statuto 60 str. nebuvo pažeisti. Iš to

išplaukia išvada, kad 1999 04 16 įsakymas Nr. 224–K dėl pareiškėjo atleidimo iš tarnybos teisėtas. Kadangi pareiškėjas iki 1999 05 21 buvo nedarbinas, 1999 07 02 įsakymas Nr. 336–K dėl atleidimo iš tarnybos datos perkėlimo taip pat teisėtas.

Apeliaciniame skunde pareiškėjas nurodo, kad Aukštesniojo administracinio teismo sprendimas neteisėtas ir nepagrįstas. Teismo išvada, kad nepažeisti drausminės nuobaudos skyrimo terminai, nepagrįsta. Kauno m. apylinkės prokuratūros vadovams buvo žinoma bylos tyrimo eiga, taip pat ir 1998 11 19 nutarimas sustabdyti parengtinį tardymą baudžiamojoje byloje, todėl vieno mėnesio drausminės nuobaudos skyrimo terminas skaičiuotinas nuo 1998 11 19. Neanalizuodamas, kodėl paskirta drausminė nuobauda nėra per griežta, teismas pažeidė DĮK 163 str. 2 d. reikalavimus. Teismas neatsižvelgė į Kauno m. apylinkės prokuratūros Nusikaltimų ekonomikai ir valdymo tvarkai skyriaus nuostatus bei tardytojo ir prokuroro sąvokų skirtumus ir neteisingai išaiškino BPK 143 str. 1 d. Tarp pareiškėjo veiksmų ir to fakto, kad nužudymas nebuvo laiku išaiškintas ir R. Mikutavičius buvo palaidotas kaip neatpažintas asmuo, nėra priežastinio ryšio. Teismas neatsižvelgė į tai, kad versiją, jog nužudytasis asmuo gali būti R. Mikutavičius, išeliminavo teismo medicinos eksperto išvada. Teismo išvada, kad pareiškėjas nekvalifikuotai atliko tardymo veiksmus, neatitinka faktinių bylos aplinkybių. Kaip matyti iš ekspertizių duomenų, objektyviai nebuvo įmanoma nustatyti nužudytojo akių, plaukų spalvos, paimti pirštų antspaudų, o papildomų liudytojų apklausa nebūtų turėjusi jokios reikšmės. Atmesdamas pareiškėjo prašymą sustabdyti nagrinėjamą bylą iki bus išnagrinėta baudžiamoji byla Nr. 09–2–007–99, galinti turėti prejudicinės reikšmės šiai bylai, neišreikalavdamas palyginimui analogiškų sustabdytų neatpažintų asmenų nužudymo bylų, apklausdamas liudytojus apie pareiškėjo tirtą bylą, prieš tai jos neišreikalavęs ir su ja nesusipažinęs, teismas padarė procesinius pažeidimus. Teismo sprendime neišanalizuoti ir neįvertinti pareiškėjui naudingi liudytojų parodymai, rašytiniai įrodymai, prijungtos baudžiamosios bylos medžiaga, neaptarti visi pareiškėjo skundo bei skundo patikslinimo ir papildymo argumentai. Visapusiškai, išsamiai ir objektyviai neįvertinęs visų įrodymų, teismas pažeidė CPK 65 str., 215 str., 222 str. 3 d. 3 p., 4 d. 3 p. reikalavimus. Be to, 2000 02 25 teisėjas R. Piličiauskas dalyvavo nagrinėjant Lietuvos piliečių aljanso skundą dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos veiksmų ir, kolegijai paskelbus pertrauką, iš esmės nagrinėjo šią bylą. Tokiais veiksmais buvo pažeistas teismo nagrinėjimo nepertraukiamumo principas (CPK 168 str. 3, 4 d., ABTĮ 49 str. 3 d.).

Taip pat pareiškėjas nurodo, kad, jo nuomone, byla turėjo nagrinėti bendrosios kompetencijos teismas, nes Tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statutas numato, kad ginčai dėl atleidimo iš tarnybos prokuratūroje sprendžiami Vilniaus apygardos teisme. Jis prašo panaikinti Aukštesniojo administracinio teismo 2000 03 02 sprendimą ir perduoti byla iš naujo nagrinėti Vilniaus apygardos teismui.

Apeliacinis skundas atmetamas.

Tarnybos Lietuvos Respublikos prokuratūroje statuto 38 str. nurodyta, kad ginčai dėl atleidimo iš tarnybos sprendžiami apygardos teisme. Tarnybos prokuratūroje statutas priimtas 1995 01 31, kai Lietuvos Respublikoje dar nebuvo įsteigti administraciniai teismai. Nors Valstybės tarnybos įstatymas nereglamentuoja prokurorų veiklos, tačiau prokurorai taip pat yra valstybės tarnautojai, kurių veiklą reglamentuoja specialūs Valstybės tarnybos įstatymo atžvilgiu įstatymai – Prokuratūros įstatymas ir Tarnybos prokuratūroje statutas.

1999 01 14 priėmus Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymą, buvo įsteigti specialūs administraciniai teismai, nagrinėjantys ginčus, kylančius iš administracinių teisinių santykių. Šis įstatymas nustato, kad bylas dėl valstybės tarnautojų prašymų, susijusių su tarnybos santykiais, įskaitant atleidimą iš pareigų bei drausminio poveikio priemonių taikymą, nagrinėja administraciniai teismai (4 str. 5 d.), kai viena iš ginčo šalių yra centrinė administravimo institucija, įstaiga ar tarnyba (šiuo atveju Generalinė prokuratūra prie Lietuvos Aukščiausiojo Teismo), bylas, kaip pirmosios instancijos teismas, nagrinėja Aukštesnysis administracinis teismas (7 str. 2 d. 3 p.). Ginčas šioje byloje kyla iš viešojo administravimo subjekto Generalinės prokuratūros prie Lietuvos Aukščiausiojo Teismo vidinio administravimo veiklos. Administracinių bylų teisenos įstatymas priimtas vėliau už Tarnybos prokuratūroje statutą. Esant normų kolizijai, galioja principas *lex posterior derogat legi priori*, todėl šiuo atveju taikomos Administracinių bylų teisenos įstatymo normos.

Byla teisinga ne Vilniaus apygardos teismui, o Aukštesniajam administraciniam teismui, kaip pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 27 str. 2 d. nustatyta, kad prokuroras gali atlikti tardymą dėl bet kokio nusikaltimo. Nors pareiškėjas dirbo Kauno m. apylinkės prokuratūros Nusikaltimų ekonomikai ir valdymo tvarkai skyriuje, jis apylinkės prokuratūros vyriausiojo prokuroro pavaduotojo nurodymu privalėjo tirti ir nužudymo bylą. Įstatymai nereguliuoja, kurio

skyrčiau prokuroras turi atlikti parengtinį tyrimą konkrečioje byloje. Atlikdamas parengtinį tyrimą, prokuroras turi visus tardytojo įgaliojimus. Jis visus sprendimus dėl tardymo krypties ir dėl tardymo veiksmų atlikimo priima savarankiškai ir visiškai atsako už tai, kad tie veiksmai būtų teisėti ir atlikti laiku (BPK 48 str.). Pareiškėjas, atlikdamas parengtinį tyrimą baudžiamojoje byloje Nr. 20–2–110–98, privalėjo imtis visų įstatymo numatytų priemonių, kad būtų visapusiškai, išsamiai ir objektyviai ištirtos visos bylos aplinkybės (BPK 18 str.). Pareigūnas, atliekantis parengtinį tyrimą, privalo ne tik formaliai atlikti baudžiamojo proceso įstatymo numatytus veiksmus, bet ir tų tardymo veiksmų metu išaiškinti faktines bylos aplinkybes, surinkti įrodymus. Pareiškėjas buvo atsakingas už tai, kad jo tiriamojame baudžiamojoje byloje nebuvo nustatyta nužudytojo asmens asmenybė. Pareiškėjo atsakomybės nepaaiškina tos aplinkybės, kad teismo medicinos ekspertizės išvados nebuvo teisingos, kad aukštesni prokurorai tinkamai nekontroliavo bylos tyrimo ar kad byloje nebuvo jokių duomenų, jog nužudytasis galėtų būti kunigas R. Mikutavičius. Pareiškėjas turėjo įstatyme numatytą teisę ir pareigą, esant neišsamiai ar nepagrįstai eksperto išvadai, skirti papildomą arba pakartotinę ekspertizę (BPK 85, 217 str. str.). Būtent pareiškėjas ir privalėjo byloje surinkti įrodymus, kurie leistų pasirinkti teisingą tyrimo versiją. Aukštesnių prokurorų netinkamas bylos kontroliavimas užtraukė jiems drausminę atsakomybę, tačiau tai nepašalina ir pareiškėjo atsakomybės, nes ne ekspertai, aukštesnis prokuroras, o būtent pareiškėjas, kaip parengtinį tardymą atliekantis pareigūnas, buvo atsakingas už baudžiamosios bylos Nr. 20–2–110–98 parengtinio tyrimo rezultatą.

Nepagrįstas apeliacinio skundo teiginys, kad atsakovas, atleisdamas pareiškėją iš tarnybos, pažeidė Tarnybos prokuratūroje statuto 60 str. nustatytą terminą skirti drausminę nuobaudą. Tai, kad pareiškėjo R. Lilo veikoje yra tarnybinės drausmės pažeidimo sudėtis, paaiškėjo atlikus tarnybinį patikrinimą – 1999 04 09. Drausminė nuobauda pareiškėjui skirta greičiau nei per mėnesį – 1999 04 16. Nepažeistas ir 6 mėnesių nuo nusižengimo padarymo dienos terminas, nes pareiškėjui inkriminuotas pažeidimas yra tęstinio pobūdžio, truko visą laiką, kol baudžiamoji byla Nr. 20–2–110–98 buvo pareiškėjo R. Lilo žinioje (baudžiamoji byla Nr. 20–2–110–98 sustabdyta 98 11 19).

Kadangi pareiškėjui per paskutinius 12 mėnesių jau buvo taikyta drausminė nuobauda (papeikimas), atsakovas turėjo teisę už padarytą tarnybinės drausmės pažeidimą, kaip nurodyta generalinio prokuroro 99 04 16 įsakyme Nr. 224–K, taikyti griežčiausią drausminę nuobaudą, nurodytą Tarnybos

prokuratūroje statuto 56 str., – atleidimą iš tarnybos (Tarnybos prokuratūroje statuto 33 str. 20 p.).

Kolegijos nuomone, apeliaciniame skunde išvardytų proceso įstatymų pažeidimų pirmosios instancijos teismas nepadarė. 2000 02 25 teismas nagrinėjo administracinę bylą pagal Lietuvos piliečių aljanso skundą dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos veiksmų ir atidėjo sprendimo priėmimą ir paskelbimą. Kol buvo rengiamas sprendimas, vienas iš tos pačios kolegijos teisėjų išnagrinėjo bylą pagal pareiškėjo R. Lilo prašymą. Lietuvos CPK 168 str., 220¹ str., ABTĮ 49 str. 2 d. reikalavimai nebuvo pažeisti, nes, atidėjęs sprendimo priėmimą ir paskelbimą, kol sprendimas rengiamas, teisėjas gali nagrinėti bylas (CPK 220¹ str., ABTĮ 49 str. 2 d.). Tai, kad pirmosios instancijos teismas, nagrinėdamas bylą nepatenkino pareiškėjo prašymų (papildomai apklausti liudytojus, išreikalauti iš atsakovo bylas, nesusijusias su nagrinėjama byla), nelaikytina proceso įstatymų pažeidimu. Teismas išsamiai, visapusiškai ir objektyviai išnagrinėjo bylos aplinkybes, sprendime savo išvadas pagrindė teismo posėdyje išnagrinėtais įrodymais, Lietuvos CPK 65, 215, 222 straipsnių reikalavimai nebuvo pažeisti. Pirmosios instancijos teismo sprendimas teisėtas ir pagrįstas.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi, ABTĮ 63 str., CPK 336 str. 1 d. 1 p.,

n u t a r ė :

Aukštesniojo administracinio teismo 2000 03 02 sprendimą palikti nepakeistą, pareiškėjo R. Lilo apeliacinį skundą atmesti.

1.3.2.4. Dėl bylų pagal paslaugų valstybės tarnautojų skundus dėl tarnybos santykių teisingumo

Viešojo administravimo įgaliojimus turi tik viešojo administravimo valstybės tarnautojų grupė, o paslaugų valstybės tarnautojai nepriklausomai nuo to, kokiam šios grupės pogrūpiui jie priskiriami (įstaigų vadovų, viešųjų paslaugų tarnautojų ar tarnautojų, atliekančių ūkines ar technines funkcijas), tokių įgaliojimų neturi, todėl tarnybiniai ginčai, kai viena ginčo šalių yra paslaugų valstybės tarnautojas, t.y. tarnautojas, neturintis viešojo administravimo įgaliojimų, pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo redakcijos Nr. VIII–1927 15 str. 1 d. 5 p. yra neteismingi administraciniams teismams.

NUTARTIS

2001 m. sausio 25 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko Gintaro Kryževičiaus, teisėjų Birutės Janavičiūtės ir Ričardo Piličiausko, teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo pareiškėjos D. Vaitkūnienės atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2000 m. spalio 16 d. nutarties.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

Pareiškėja D. Vaitkūnienė kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą su skundu atsakovui Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Mokymo centro Trakų filialui dėl 3035,62 Lt darbo užmokesčio ir 787,04 Lt delspinigių priteisimo.

Pareiškėja skunde nurodė, kad pas atsakovą dirba nuo 1994 m. gegužės 4 d. vyriausiąja virėja. Pagal 1999 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. 20 patvirtintą etatų sąrašą ir darbo užmokesčio koeficientą su pareiškėja buvo pasirašyta darbo sutartis ir nustatytas 525,00 Lt mėnesinis darbo užmokestis. Tačiau atsakovas nuo 1999 m. gruodžio mėn. nemokėjo arba mokėjo dalį darbo užmokesčio. Tokiu būdu už laikotarpį nuo 1999 m. gruodžio 1 d. iki 2000 m. spalio 1 d. jai nebuvo sumokėta 3035,62 Lt darbo užmokesčio ir 787,04 Lt delspinigių.

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2000 m. spalio 16 d. nutartimi atsisakė priimti pareiškėjos skundą ir jį gražino pareiškėjai.

Teismas nutartyje nurodė, kad Mokymo centras, kuriame dirba pareiškėja, yra profesinio mokymo įstaiga, jos pagrindinė veiklos rūšis yra suaugusiųjų profesinis mokymas. Ši įstaiga priskirtina prie viešųjų įstaigų, kurių darbuotojai viešojo administravimo funkcijų neatlieka. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 4 str. 3 d. 9 p. nustato, kad šis įstatymas viešųjų įstaigų darbuotojams netaikomas. Todėl, vadovaujantis Lietuvos Res-

publikos administracinių bylų teisenos įstatymo 4 str. 1 d. 9 p., pareiškėjos skundas administraciniam teismui neteismingas.

Teismas pareiškėjai nurodė, kad jai taikytini darbo teisinius santykius reglamentuojantys įstatymai. Pagal Lietuvos Respublikos darbo ginčų nagrinėjimo įstatymą ji turi teisę su reikalavimu dėl darbo užmokesčio ir delspinigių išmokėjimo kreiptis į darbdavį tiesioginių derybų, o šio reikalavimo nepatenkinus, kreiptis su prašymu į darbdavį dėl komisijos darbo ginčui nagrinėti sudarymo. Komisijos neigiamą sprendimą pareiškėja galėtų skųsti bendrosios kompetencijos teismui pagal atsakovo buveinę.

Pareiškėja atskiruoju skundu dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2000 m. spalio 16 d. nutarties prašo panaikinti šią nutartį ir skundo priėmimo klausimą perduoti iš naujo spręsti pirmosios instancijos teismui.

Atskirajame skunde pareiškėja nurodė, kad teismas netinkamai išaiškino ir taikė CPK 150 str. 2 d. 6 p. ir Valstybės tarnybos įstatymo 4 str. 3 d. 9 p. Teismas be pakankamo pagrindo pripažino, kad atsakovas yra viešoji įstaiga ir pareiškėjai netaikomas Valstybės tarnybos įstatymas. Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Mokymo centro Trakų filialas nėra viešoji įstaiga, nes pagal Viešųjų įstaigų įstatymo 1 str. 2 d. Viešųjų įstaigų įstatymas jam netaikomas.

Atsakovas – Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Mokymo centro Trakų filialas apeliacinės instancijos teismui pateikė atsiliepimą į pareiškėjos atskirąjį skundą, kuriame paaiškino, kad PD prie VRM Mokymo centro Trakų filialas yra ne viešoji, o biudžetinė įstaiga, įregistruota kaip švietimo įstaiga (registravimo pažymėjimas M Nr. 000218). Atsakovas su pareiškėjos atskiruoju skundu sutinka, prašo panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2000 m. spalio 16 d. nutartį ir grąžinti skundą šiam teismui nagrinėti iš naujo.

Apeliacinės instancijos teismui atsakovas pateikė Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Mokymo centro Trakų filialo nuostatus ir įregistravimo pažymėjimą.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Pareiškėjos atskirasis skundas atmetamas. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2000 m. spalio 16 d. nutarties rezoliucinė dalis paliekama nepakeista, šia apeliacinės instancijos teismo nutartimi pakeičiant pirmosios instancijos teismo nutarties motyvus dėl atsisakymo priimti skundą.

Pirmosios instancijos teismo nutarties motyvai pakeičiami dėl padarytų išvadų nepagrįstumo vertinant atsakovo teisinį statusą.

Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad pareiškėjos skundas yra neteismingas administraciniams teismams, kadangi atsakovas yra priskirtinas prie viešųjų įstaigų, kurių darbuotojams Valstybės tarnybos įstatymas netaikomas.

Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo 1 str. 2 d. nustatyta, kad šis įstatymas netaikomas valstybės ir savivaldybių biudžetinėms viešosioms įstaigoms. Todėl nustatant atsakovo, kaip įstaigos, statusą, būtina nustatyti, ar ši įstaiga priskirtina biudžetinėms ar viešosioms įstaigoms. Sprendžiant šį klausimą, turi būti vadovaujamosi šių įstaigų veiklą reglamentuojančiais įstatymais ir atsakovo nuostatais.

Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Mokymo centro Trakų filialo nuostatai (toliau – Nuostatai) buvo patvirtinti Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Mokymo centro 1999 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 19. Šis įsakymas buvo pridėtas prie pareiškėjos skundo, tačiau jo 1 priedas (nuostatai) nebuvo pridėti ir pirmosios instancijos teismas jų neišsireikalavo sprenddamas pareiškėjos skundo priėmimo klausimą. Nuostatus apeliacinės instancijos teismui pateikė atsakovas kartu su atsiliepimu į pareiškėjos atskirąjį skundą. Nuostatų 1 p. nurodyta, kad Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Mokymo centro Trakų filialas yra savarankiškas Policijos departamento Mokymo centro struktūrinis padalinys, organizuojantis ir vykdomas policijos pareigūnų profesinį mokymą bei kvalifikacijos kėlimą. Atsakovo steigėjas yra Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (Nuostatų 2 p.), jis finansuojamas iš Lietuvos Respublikos biudžeto ir iš dalies iš specialiųjų nebiudžetinių lėšų (Nuostatų 11 p.). Taip pat atsakovas pateikė Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Mokymo centro Trakų filialo įregistravimo pažymėjimo M Nr. 000218 nuorašą, kuriame nurodyta, kad Švietimo ir mokslo ministerija įregistravo švietimo įstaigą – Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Mokymo centro Trakų filialą.

Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo 2 str. nustatyta, kad biudžetinė įstaiga yra valstybės arba savivaldybės institucija, steigiamą įstatymų nustatyta tvarka, visiškai ar iš dalies išlaikoma iš valstybės biudžeto ir taip įvardyta steigimo akte bei nuostatuose.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 2 str. 3 d. nustatyta, kad švietimo įstaiga – nuolat arba su pertraukomis veikianti institucija, vykdomi ir orga-

nizuojanti ugdymo, mokymo arba savišvietos procesą pagal atitinkamas programas. To paties įstatymo 10 str. 2 d. nustatyta, kad valstybines švietimo įstaigas steigti, reorganizuoti ir likviduoti gali ministerijos Švietimo ir mokslo ministerijos raštišku sutikimu. 35 str. 20 p. numatyta Švietimo ir mokslo ministerijos funkcija organizuoti švietimo įstaigų registravimą Vyriausybės nustatyta tvarka.

Iš nurodytų atsakovo Nuostatų punktų ir įstatymuose įtvirtintų teisės normų darytina išvada, kad atsakovas yra ne viešojo, o biudžetinė švietimo įstaiga: finansuojama iš valstybės biudžeto, įsteigta Vidaus reikalų ministerijos, vykdanči ir organizuojanti suaugusiųjų profesinį mokymą, įregistruota Švietimo ir mokslo ministerijos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. balandžio 14 d. nutarimu Nr. 448 „Dėl valstybės registruojamų nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Švietimo įstaigų bei mokslo ir studijų institucijų valstybinio registro nuostatų nustatyta tvarka. Šie atsakovo statusą apibrėžiantys požymiai atitinka Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo 2 str., Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 2 str. 3 d., 10 str. 2 d., 35 str. nuostatas.

Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 2 str. 2 d. apibrėžta, kad valstybės tarnautojas yra fizinis asmuo, įgijęs šio ir kitų įstatymų nustatytą valstybės tarnautojo statusą ir valstybės institucijose ar įstaigose atliekantis viešojo administravimo, ūkines ir technines funkcijas arba teikiantis viešąsias paslaugas visuomenei. Subjektus, kuriems netaikomas Valstybės tarnybos įstatymas, nustato 4 str. 3 d., kurioje nenurodyti valstybinių švietimo įstaigų tarnautojai, todėl jiems taikomas Valstybės tarnybos įstatymas. Remiantis išdėstytais motyvais, kad atsakovas yra ne viešojo, o valstybinė švietimo įstaiga, bei nurodytomis Valstybės tarnybos įstatymo nuostatomis, darytina išvada, jog Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Mokymo centro Trakų filialo darbuotojai yra valstybės tarnautojai, kuriems taikomas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas.

Pirmosios instancijos teismo nutarties priėmimo metu galiojo Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo redakcija Nr. VIII–1029, kurios 4 str. 5 p. buvo nustatyta, kad administracinių teismų kompetencijai priskirtinos bylos pagal valstybės ir savivaldybių tarnautojų prašymus, susijusius su tarnybos santykiais.

Pagal minėtą ABTĮ redakciją pareiškėjos skundas buvo teisingas administraciniams teismams, todėl Vilniaus apygardos administracinis teismas 2000 m. spalio 16 d. nutartimi nepagrįstai atsisakė priimti pareiškėjos skundą, kaip neteisingą administraciniams teismams.

Nuo 2001 m. sausio 1 d. įsigaliojo nauja Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo redakcija Nr. VIII–1927, kurios 15 str. 1 d. 5 p. nustatyta, kad administraciniai teismai nagrinėja bylas dėl tarnybinių ginčų, kai viena ginčo šalis yra valstybės ar savivaldybės tarnautojas, turintis viešojo administravimo įgaliojimų.

Todėl po minėtos ABTĮ redakcijos įsigaliojimo sprendžiant pareiškėjos skundo teisingumo klausimą, turi būti nustatyta, ar pareiškėja yra valstybės tarnautoja, turinti viešojo administravimo įgaliojimų.

Viešasis administravimas pagal Valstybės tarnybos įstatymą yra įstatymų ir kitų teisės aktų reglamentuojama valstybės ir vietos savivaldos institucijų, kitų įstatymais įgaliotų subjektų vykdomoji veikla, skirta valstybės ar savivaldybės institucijų aktams įgyvendinti bei numatytoms viešosioms paslaugoms administruoti (įstatymo 2 str. 5 d.). Tokia viešojo administravimo sąvoka įtvirtinta ir Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 str. 1 d.

Viešasis administravimas pagal administracinių bylų teisenos įstatymą yra įstatymų ir kitų teisės aktų reglamentuojama valstybės ir vietos savivaldos institucijų, kitų įstatymais įgaliotų subjektų vykdomoji veikla, skirta valstybės ir savivaldybės institucijų aktams įgyvendinti bei numatytoms viešosioms paslaugoms administruoti ir teikti (2 str. 1 d.).

Taigi šiuose įstatymuose viešojo administravimo sampratos turinys nėra identiškas – skiriasi veiklos viešųjų paslaugų srityje vertinimas. Valstybės tarnybos įstatyme ir Viešojo administravimo įstatyme viešasis administravimas apima tik viešųjų paslaugų administravimo veiksmus, ABTĮ – ir jų teikimą.

Pagal ABTĮ nustatytą viešojo administravimo sampratą, t.y. į viešojo administravimo veiklą įtraukiant ir viešųjų paslaugų teikimą, bei Valstybės tarnybos įstatymo 2 str. 15 d. ir 6 str. 3 d. normas, pagal kurias paslaugų valstybės tarnautoju yra suprantamas valstybės tarnautojas, dirbantis valstybės institucijoje, įstaigoje ar savivaldybėje ir atliekantis ūkines ar technines funkcijas arba teikiantis viešąsias paslaugas visuomenei, ir pagal savo funkcijų pobūdį paslaugų tarnautojai suskirstomi į įstaigų vadovus, viešųjų paslaugų tarnautojus ir tarnautojus, atliekančius ūkines ar technines funkcijas, valstybės tarnautojai, teikiantys viešąsias paslaugas visuomenei, patektų į valstybės tarnautojų, turinčių viešojo administravimo įgaliojimus, kategoriją.

Tačiau ABTĮ 2 str. 4 d. 2 pastraipoje nurodyta pastaba, kad tarnautojų klasifikavimą pagal jiems suteiktus administracinius įgaliojimus nustato ir jų administracinį subjektiškumą apibrėžia valstybės tarnybą reglamentuojantys

ar kiti specialūs įstatymai. Taigi ABTĮ, kuriuo vadovaujasi administraciniai teismai, nagrinėdami bylas (įstatymo 1 str. 2 d.), minėtų teisinių santykių reguliavimo atveju nukreipia į Valstybės tarnybos įstatymą, taip nustatydamas kompleksinį teisinių santykių reglamentavimą, pasireiškiantį tuo, kad, sprendžiant tarnautojų priskyrimo valstybės tarnautojų grupėms ir pogrupiams klausimus, turi būti vadovujamasi Valstybės tarnybos įstatymo nuostatomis, o remiantis šiuo priskyrimu nustatant valstybės tarnautojo skundo, susijusio su tarnybos santykiais, teisingumą, turi būti vadovujamasi ABTĮ.

Valstybės tarnybos įstatymo 6 str. 1 d. nustatytos dvi valstybės tarnautojų grupės: viešojo administravimo valstybės tarnautojai ir paslaugų valstybės tarnautojai, kurių atskyrimo pagrindas yra jų įgalinimai: viešojo administravimo valstybės tarnautojai atlieka viešojo administravimo funkcijas (įstatymo 2 str. 6 d.), t.y. vykdomoji veikla, skirta valstybės ar vietos savivaldos institucijų aktams įgyvendinti bei numatytoms viešosioms paslaugoms administruoti (įstatymo 2 str. 5 d.), o paslaugų valstybės tarnautojai atlieka ne viešojo administravimo funkcijas, o ūkines ar technines funkcijas arba teikia viešąsias paslaugas visuomenei.

Minėtų teisės aktų normų sisteminio taikymo pagrindu konstatuojama, kad viešojo administravimo įgaliojimus turi tik viešojo administravimo valstybės tarnautojų grupė, o paslaugų valstybės tarnautojai nepriklausomai nuo to, kokiam šios grupės pogrupiui jie priskiriami (įstaigų vadovų, viešųjų paslaugų tarnautojų ar tarnautojų, atliekančių ūkines ar technines funkcijas), tokių įgaliojimų neturi, todėl tarnybiniai ginčai, kai viena iš ginčo šalių yra paslaugų valstybės tarnautojas, t.y. neturintis viešojo administravimo įgaliojimų, pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo redakcijos Nr. VIII–1927 15 str. 1 d. 5 p. yra neteisingi administraciniam teismams.

Atsakovas priskirtinas viešąsias (švietimo) paslaugas teikiančioms įstaigoms.

Pareiškėja, dirbanti Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Mokymo centro Trakų filiale (viešąsias paslaugas teikiančioje įstaigoje), yra paslaugų valstybės tarnautoja, todėl jos skundas yra neteisingas administraciniam teismams.

Todėl skundžiamos pirmosios instancijos teismo nutarties rezoliucinė dalis dėl atsisakymo priimti pareiškėjos skundą paliktina nepakeista, pakeičiant nutarties motyvus šioje apeliacinės instancijos teismo nutartyje išdėstytais motyvais.

Ginčui tarp pareiškėjos ir atsakovo taikytini darbo teisinius santykius reglamentuojantys įstatymai. Pagal Lietuvos Respublikos darbo ginčų nagrinėjimo įstatymo 12 str. darbuotojas, sužinojęs apie savo teisių pažeidimą, turi teisę su prašymu kreiptis į darbdavį tarp jų kilusiam nesutarimui išspręsti tiesioginėse derybose. Darbdaviui atsisakius ar vengiant priimti darbuotojo prašymą dėl pažeistų teisių atkūrimo ir jį užregistruoti, priėmus darbuotojo netenkinantį sprendimą arba nepriėmus jokio sprendimo, kyla darbo ginčas (14 str. 3 d.). Dėl darbo ginčo nagrinėjimo darbuotojas gali kreiptis su prašymu į darbdavį dėl komisijos darbo ginčui nagrinėti sudarymo (15 str.). Šio įstatymo 19 str. nustato, kad komisija yra privaloma ikiteisminė instancija nagrinėti darbo ginčams, kilusiems iš darbo santykių tarp darbuotojo ir darbdavio, išskyrus ginčus, kurie pagal šį įstatymą turi būti nagrinėjami tiesiogiai teisme. Ginčas dėl darbo užmokesčio neišmokėjimo bei delspinigių priteisimo nėra įtrauktas į ginčų, nagrinėtinų tiesiogiai teisme, sąrašą (22 str. 2 d.).

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 145 straipsniu, 148 straipsniu ir 151 straipsnio 1 punktu,

n u t a r ė :

Pareiškėjos atskirąjį skundą atmesti.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2000 m. spalio 16 d. nutarties rezoliucinę dalį palikti nepakeistą.

Nutartis kasacine tvarka neskundžiama.

1.3.2.5. Dėl 6 mėnesių ieškininės senaties termino taikymo kreipiantis į teismą dėl delspinigių už išmokų, susijusių su darbo santykiais, pavėluotą mokėjimą išieškojimo

Lietuvos Respublikos delspinigių nustatymo už išmokų, susijusių su darbo santykiais, pavėluotą mokėjimą įstatymas ir darbo įstatymai termino kreiptis į teismą dėl delspinigių išieškojimo nenustato. Netesybų mokėjimo teisinio reguliavimo nėra ir tarnybos policijoje santykius reguliuojančiuose specialiuose teisės aktuose, todėl reikalavimui dėl netesybų turi būti taikomas CK 84 str. 2 d. 1 p. numatytas ieškininės senaties terminas, t.y. 6 mėn.

Netesybų už darbo užmokesčio nepriemoką pagal Delspinigių nustatymo už išmokų, susijusių su darbo santykiais, pavėluotą mokėjimą įstatymą galima reikalauti už laikotarpį iki atleidimo iš darbo dienos.

Teisėja pirmosios instancijos
teisme N. Šidagienė
Pranešėjas apeliacinės instancijos
teisme G. Kryževičius

Administracinė byla Nr. A⁷-250/2001

NUTARTIS

2001 m. balandžio 6 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko G. Kryževičiaus, teisėjų B. Janavičiūtės ir A. Taminsko, sekretoriaujant A. Macaitytei, dalyvaujant pareiškėjui E. Giliasevičiui, jo atstovui advokatui L. Šileiui, Vilniaus m. vyriausiojo policijos komisariato atstovui R. Kvietkovskui, viešame teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal Vilniaus m. vyriausiojo policijos komisariato apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2000 m. lapkričio 17 d. sprendimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

E. Giliasevičius kreipėsi į teismą prašydamas priteisti iš Vilniaus m. vyriausiojo policijos komisariato:

1. už laikotarpį nuo 1998 m. kovo 31 d. iki 1999 m. balandžio 1 d. darbo užmokestį: už viršvalandinį darbą – 5237,37 Lt; darbą nakties metu – 9768,24 Lt, iš viso 15 005,61 Lt.

2. Delspinigius už uždelstą atsiskaityti laiką 12 834,79 Lt.

3. Turėtas išlaidas atstovo pagalbai apmokėti – 1250 Lt.

E. Giliasevičius paaiškino, kad apie nesumokėtą darbo užmokestį sužinojo paskutiniu metu, gavęs pažymą apie darbo užmokestį (prašymas teis-

mui pateiktas 1999 m. gruodžio 27 d. (b.l. 3–4). 1998 metais jo vidutinis valandos tarifinis atlygis buvo 9,15 Lt. Apskaičiavus paaiškėjo, jog jis 1988 m. išdirbo 254 val. viršvalandžių bei 512 val. nakties metu, todėl priteistinas darbo užmokestis atitinkamai 3486,15 Lt ir 7027,20 Lt, iš viso 10 513,35 Lt. 1999 metais vidutinis valandinis tarifinis atlygis buvo 8,46 Lt, per nurodytą laikotarpį jis išdirbo 392 val. viršvalandžių bei 728 valandas nakties metu, todėl jo naudai atitinkamai priteistina 1751,22 Lt ir 2741,04 Lt, iš viso 4492,26 Lt. Iš viso per nurodytą laikotarpį priteistina 15 005,61 Lt. Delspinigiai (0,2 proc.) už kiekvieną uždelstą dieną pradedant nuo 1998 m. balandžio mėn. paskutinės dienos iki atleidimo dienos sudaro 12 834,79 Lt (b.l. 145–147).

Pareiškėjas teismo posėdžių metu paaiškino, kad, gaudamas atlyginimą, pasirašydavo už visą sumą, iš ko ji susidėjo, jis nežinojo, nes atsiskaitymo lapelių negaudavo. Kad nemokama už viršvalandžius, jis sužinojo 1999 m. liepos 7 d., kai gavo buhalterijos pažymą, ir buvęs kolega laimėjo teisme analogišką bylą (b.l. 149). Jis mano, kad skundo padavimo termino nepraleidęs.

Atsakovo atstovas pirmosios instancijos teisme su skundu nesutiko, prašė atmesti jį kaip nepagrįstą.

Atsakovo atstovas paaiškino, kad pareiškėjas praleido terminą kreiptis su prašymu į teismą, apie tai, kad nemokamas atlyginimas už viršvalandinį darbą ir darbą nakties metu, jis žinojo jau 1998 metų sausio–vasario mėnesiais. Tai nurodyta ir Aukštesniojo administracinio teismo nutartyje. Neišmokų jis galėtų reikalauti tik nuo 1998 m. gruodžio 17 d., tačiau jo reikalavimai nepagrįsti ir iš esmės. Pareiškėjui, kaip dirbančiam 8 valandų trukmės darbo dieną skaičiuojant 5 dienas per savaitę, buvo mokamas fiksuotas atlyginimas. Remtis budėjimo žurnalais negalima, nes tai nėra darbo laiko apskaitos dokumentai. Budėtojų dalies poskyryje nebuvo, todėl traktuoti jo darbą kaip budėtojo pagrindo nėra. Be to, pareiškėjas 1998 metais galėjo dirbti tik 72 dienas po 24 val., tai sudaro 1728 darbo valandas, tuo tarpu kiti dirbo 234,3 dienas po 8 val., tai sudaro 1874,4 val. Tai reikštų, kad 1998 metais pareiškėjas neatidirbo 146,4 val., 1999 metais atitinkamai – 2,4 val. Be to, pareiškėjas neišdirbo ir nustatytų darbo dienų skaičiaus: 1998 metais – 90,3 dienos, 1999 metais – 78,3 dienos.

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2000 11 17 sprendimu prašymą patenkino iš dalies: priteisė Edvardui Giliasevičiui iš Vilniaus miesto vyriausiojo policijos komisariato 9768,24 Lt už naktinį darbą, 4304,07 Lt už viršvalandinį darbą, 11 922,19 Lt delspinigių ir 1300 Lt išlaidų advokato pagalbai apmokėti.

Dėl kreipimosi į teismą termino

Pareiškėjas nuo 1997 m. spalio 31 d. iki 1999 m. gruodžio 31 d. dirbo pas atsakovą Kelių policijos Autotransporto vagysčių tyrimo skyriaus inspektoriumi (b.l. 11).

Pareiškėjas pateikė reikalavimą dėl darbo užmokesčio išmokėjimo už laikotarpį nuo 1998 metų balandžio mėnesio iki 1999 m. kovo mėnesio imtinai. Prašymą teismui pateikė 1999 m. gruodžio 27 d., įrodinėdamas, jog apie neišmokėtą atlyginimą jis maždaug tokiu laiku ir sužinojęs, gavęs pažymą apie darbo užmokesčių (b.l. 3). Kreipimosi į teismą metu galiojo vienerių metų senaties terminas. 2000 m. liepos 12 d., įsigaliojus Darbo ginčų nagrinėjimo įstatymui, neteko galios Darbo įstatymų kodekso penkioliktasis skirsnis Darbo ginčai. Pagal minėto įstatymo 10 str. 4 dalį darbuotojo reikalavimams dėl neišmokėto darbo užmokesčio, kitų išmokų, susijusių su darbo santykiais, išieškojimo buvo nustatytas 3 metų kreipimosi į teismą senaties terminas, taikytinas ir pareiškėjo reikalavimui (Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus pirmininko konsultacija – b.l. 207–208). Atsakovo argumentas, kad ši norma negalioja atgal, todėl pareiškėjo reikalavimams, pareikštiems 1999 m. gruodžio 27 d., netaikytina, teismo atmestas kaip nepagrįstas, nes ši norma yra procesinė. Pagal CPK 3 straipsnį bylų procesas vyksta pagal proceso įstatymus, galiojančius bylos nagrinėjimo metu.

Dėl darbo laiko apskaitos bei faktiškai atidirbto darbo laiko

Pareiškėjo reikalavimai patenkinti iš dalies remiantis Darbo apmokėjimo įstatymo 7 str. bei Delspinigių nustatymo už išmokų, susijusių su darbo santykiais pavėluotą mokėjimą, įstatymo 1 str., taip pat Vyriausybės 1991 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr. 127 patvirtintų Socialinių garantijų teikimo policijos ir kitų vidaus reikalų įstaigų pareigūnams nuostatų normomis.

Atsakovo argumentus, jog nėra pagrindo remtis budėjimo perdavimo žurnalais, nes tai nėra darbo laiko apskaitos dokumentas, teismas pripažino nepagrįstais.

Atsakovo atstovas pripažino, jog iki 1999 m. pradžios pas atsakovą tinkama darbo laiko apskaita nebuvo organizuota. Esant tokiai situacijai, teismas budėjimo žurnalus laikė tinkamu ir pakankamu įrodymu, kad pareiškėjas dirbo ne įprastą 5 darbo dienų savaitę, bet budėjo paromis. Teismo posėdžių metu liudytojai V. Atkočiūnas, R. Šepetyš, T. Liachovičius (b.l. 203–205), M. Madzevičiūtė, G. Lagunavičius patvirtino, kad Autotransporto

vagyščių tyrimo skyriuje dėl darbo specifikos dalis darbuotojų, tarp jų ir pareiškėjas, dirbo paromis.

Teismas padarė išvadą, kad prie bylos prijungtų įrodymų – budėjimo perdavimo žurnalų analizė leidžia teigti, jog pareiškėjas 1998 metais dirbo: balandžio mėn. – 1 parą (24 val., vietoje nustatytų 168 val.), gegužės mėn. – 5 paras (120 val., vietoje nustatytų 168 val.), birželio mėn. – 9 paras (216 val., vietoje nustatytų 176 val.), liepos mėn. – 10 parų (240 val., vietoje nustatytų 176 val.), rugpjūčio mėn. – 9 paras (216 val., vietoje nustatytų 168 val.), rugsėjo mėn. – 10 parų (240 val., vietoje nustatytų 176 val.), spalio mėn. – 6 paras (144 val., vietoje nustatytų 176 val.), lapkričio mėn. – 6 paras (144 val., vietoje nustatytų 168 val.), gruodžio mėn. – 8 paras (192 val., vietoje nustatytų 174 val.); 1999 metais: sausio mėn. – 9 paras (216 val., vietoje nustatytų 160 val.), vasario mėn. – 8 paras (192 val., vietoje nustatytų 151 val.), kovo mėn. – 10 parų (240 val., vietoje nustatytų 175 val.). Iš to padaryta išvada, kad pareiškėjas nurodytais mėnesiais iš tikrųjų dirbo naktimis tiek valandų, kiek nurodo apkaičiavimuose – 512 valandų 1998 metais ir 216 valandų 1999 metais. Pagal Darbo apmokėjimo įstatymo 7 str. už darbą nuo 10 val. vakaro iki 6 val. ryto mokama ne mažiau kaip 1,5 darbuotojui nustatyto vidutinio tarifinio atlygio. Jo prašymas priteisti 9768,24 Lt už darbą nakties metu patenkin-tinas.

Pagal Vyriausybės 1991 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr. 127 patvirtintų Socialinių garantijų teikimo policijos ir kitų vidaus reikalų įstaigų pareigūnams nuostatų 3 punktą viršvalandžiai apskaitomi taikant ketvirtinę pareigūnų darbo laiko apskaitą ir apmokami kas ketvirtį. Todėl atsakovo atstovo pateikti neargumentuoti, neparemti skaičiavimais bendri teiginiai už metus at-mesti. Teismas nurodė, jog tikrintina pasirinkus minėtais nuostatais, ar pareiškėjas perdirbo nustatytą valandų skaičių, imant už pagrindą konkrečius ket-virčius. Anksčiau padaryta pareiškėjo darbo laiko analizė leidžia teigti, jog jis 1998 m. per 2 ir 4 ketvirčius neišdirbo nustatytų valandų skaičiaus, todėl reikalavimai priteisti darbo užmokestį už viršvalandžius šioje dalyje atitin-kamai sumažinti ir iš prašomos priteisti sumos – 5237,37 Lt už viršvalan-džius išskaityta suma už atitinkamų ketvirčių birželio bei gruodžio mėne-sius 933,30 Lt (631,35 + 301,95). Pareiškėjui galutinai priteista 4304,07 Lt (5237,37 – 933,30) už viršvalandinį darbą.

Dėl anksčiau nurodytų priežasčių perskaičiuoti (sumažinti) ir delspini-giai (delspinigiai už 1998 m. birželio mėnesį mokėtini $988,2 \text{ Lt} \times 0,2\% \times 550 = 1089 \text{ Lt}$; už 1998 m. gruodžio mėn. – $878,4 \times 0,2\% \times 366 = 644,16 \text{ Lt}$). Galutinė delspinigių suma yra 11 922,19 Lt (12834,79–912,6).

Konstatuota, kad atsakovas teismui įrodymų, kada ir už kokį darbą nakties metu bei viršvalandžius pareiškėjas gavo papildomų poilsio dienų, nepateikė (b.l. 128, 130, 136, 138). Nepagrįstu pripažintas ir atsakovo atstovo argumentas, jog pareiškėjo atidirbta para prilygintina dviem darbo dienoms, nes jis vieną dieną pradėdavo darbą, o kitą – baigėdavo. Pagal darbo trukmę para faktiškai atitinka tris įprastas darbo dienas (24 val.: 8 val. = 3 d.d.).

Iš dalies patenkintas ir pareiškėjo reikalavimas priteisti jam 1750 Lt atstovavimo išlaidų. Remiantis CPK 113 str., priteista iki 5 proc. patenkintos reikalavimų dalies, tai svarstomu atveju sudaro 1300 Lt.

Atsakovas apeliaciniu skundu prašo pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikinti.

Atsakovas nesutinka su teismo sprendimo dalimi dėl kreipimosi į teismą termino.

Teismas motyvuojamoje sprendimo dalyje nurodė, kad pareiškėjas pateikė reikalavimus dėl darbo užmokesčio išmokėjimo už laikotarpį nuo 1998 m. balandžio mėn. iki 1999 kovo mėn. imtinai. Prašymą teismui pateikė 1999 m. gruodžio 27 d., įrodinėdamas, jog apie neišmokėtą atlyginimą jis maždaug tokiu laiku ir sužinojęs, gavęs pažymą apie darbo užmokestį (b.l. 3).

Teismas nenustatė tikslaus termino, kada pareiškėjas sužinojo ar galėjo sužinoti apie savo pažeistas teises. Teismas neįvertino atsakovo argumentų bei pateiktų įrodymų, patvirtinančių, jog pareiškėjas apie savo pažeistas teises sužinojo ar galėjo sužinoti 1998 m. sausio – vasario mėn. iki tol, kol buvo atleistas iš tarnybos. Teismas, neįvertinęs ir neargumentavęs šios aplinkybės, turinčios reikšmės bylai, pažeidė CPK 217 str. 1 ir 2 d, 222 str. 4 d. nuostatas, todėl vien dėl to yra pagrindas sprendimą panaikinti ir perduoti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo (CPK 336 str. 1 d. 4 p., 337 str. 1 d. 2 ir 3 p.).

Teismas, spręsdamas bylą, privalo išsiaiškinti taikomų įstatymų ir kitų teisės aktų galiojimą ginčo teisiniams santykiams (Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo senato 1997 m. birželio 13 d. nutarimo Nr. 5 2.1 punktą). Teismas netaikė įstatymo, kurį reikėjo taikyti (Darbo įstatymo kodekso – DĮK), bet taikė įstatymą, kurio nereikėjo taikyti (Darbo ginčų nagrinėjimo įstatymo – DGNĮ), ir netinkamai išaiškino įstatymų galiojimą.

Teismas padarė klaidingą išvadą, jog DGNĮ 10 str. 4 d. nuostatos (įstatymas priimtas 2000 birželio 20 d., paskelbtas „Valstybės žiniuose“ Nr. 56, 2000 liepos 12 d.) taikytinos tarnybos (darbo) santykiams, atsiradusiems iki šio įstatymo įsigaliojimo.

Civiliniai įstatymai yra materialinės teisės normos. Aprobutoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1997 m. birželio 13 d. nutartyje Nr. 9 konstatuota, jog „...civiliniai įstatymai, kaip ir kiti įstatymai, paprastai įsigalioja po to, kai juos pasirašo Lietuvos Respublikos Prezidentas ir oficialiai paskelbia „Valstybės žiniuose“, jeigu pačiuose įstatymuose nenustatoma vėlesnė įsigaliojimo data (įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktu skelbimo ir įsigaliojimo tvarko“ 4 str. 1 d.). Civilinės teisės ir pareigos atsiranda iš Lietuvos Respublikos įstatymų numatytų pagrindų, taip pat iš fizinųjų ir juridinių asmenų veiksmų, kurie, nors nėra įstatymuose numatyti, bet pagal civilinių įstatymų bendruosius pradmenis bei prasmę sukuria civilines teises ir pareigas (CK 4 str. 1 d.). Iš šių nuostatų išplaukia išvada, kad civiliniai įstatymai atgal negalioja. Teismai negali taikyti civilinių įstatymų santykiams, atsiradusiems iki šių įstatymų įsigaliojimo...”. Kadangi darbo teisė, kaip ir civilinė teisė, yra materialinė, todėl, kaip ir civiliniai įstatymai, taip ir darbo įstatymai atgal negalioja, ir teismas negali taikyti darbo įstatymų tarnybos (darbo) santykiams, atsiradusiems iki šių įstatymų įsigaliojimo. Be to, DGNĮ ar kitame specialiame akte nenurodyta, jog minėtas įstatymas galioja atgal. Teisės doktrinoje vyrauja nuomonė, jog retroaktyvus įstatymo galiojimas galimas tik keliais atvejais: 1) kai švelnina ar naikina bausmę (tai numatyta ir ATPK 8 str. 2 d. ir BK 7 str. 2 d.); 2) tarptautinių nusikaltimų atžvilgiu.

Be to, visiškai nesuprantama ir nepagrįsta (nei įstatymais, nei kitomis įstatymo leistinomis priemonėmis) teismo išvada, jog DGNĮ 10 str. 4 d. (numatytas senaties terminas) yra procesinė norma. Darbo teisės normos yra materialinės teisės normos, tai patvirtina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimo Nr. 5 apžvalgoje pateikiami materialinės ir procesinės teisės normų pavyzdžiai: „... įstatymo redakcija (CPK 11 str. 6 d.) leidžia daryti išvadą, kad įstatymo ar teisės analogijos taikymu galima išspręsti klausimus, nesureguliuotus tiesiogiai tiek materialinės teisės normomis (pvz.: civilinės teisės, darbo teisės), tiek procesinės teisės normomis (civilinio proceso teisės), kadangi CPK 11 str. 6 d. nuostatų taikymo sfera nėra apribota tik materialiniais – teisiniais ginčo santykiais...”. DGNĮ 10 str. 4 d. norma galėtų būti materialinės teisės pagal elgesio pobūdį įgalinanti norma, tačiau jokių būdu ne procesinė.

Taip pat teismas, taikydamas analogiją, privalėjo laikytis teisėtumo reikalavimų. Teismas privalėjo teisės aiškinimo būdu nustatyti, ar tarp ginčo santykio, įstatymo tiesiogiai nesureguliuoto, ir kito teisinio santykio, įstatymo sureguliuoto, yra teisinis panašumas. Tuo atveju, kai ginčo santykis nėra tiesiogiai sureguliuotas įstatymų, kitų norminių teisės aktų normomis ir jam

negalima pritaikyti teisės normų, reguliuojančių panašius santykius (įstatymo analogijos), teismas vadovaujasi bendraisiais Lietuvos Respublikos įstatymų pradmenimis ir prasme, t.y. bendraisiais atitinkamo teisės instituto, teisės šakos ar teisės, kaip tokios, principais (teisės analogija) (Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas Nr. 5). Tačiau teismas minėtų reikalavimų nesilaikė ir tik formaliai konstatavo, jog ginčo santykiui taikomas DGNĮ ir kad jo 10 str. 4 d. yra procesinė norma, ir visiškai neargumentavo, kodėl atsakovo pareiškimas dėl įstatymo galiojimo yra nepagrįstas. Dėl tokio teismo sprendimo – DGNĮ 10 str. 4 d. numatytą terminą taikyti tarnybos santykiams, atsiradusiems iki įstatymo įsigaliojimo, – visiškai neaišku, kokia yra asmenų, kuriems iki įstatymo įsigaliojimo teismai buvo pritaikę vienerių metų terminą, padėtis. Ar tokie asmenys dabar gali vėl kreiptis į teismą?

Iš to darytina išvada, kad teismo sprendimo dalis dėl kreipimosi į teismą termino buvo priimta netinkamai taikant ir aiškinant materialinės teisės normas (DĮK ir DGNĮ) bei pažeidžiant civilines procesines normas (CPK 215 str. 1 d., 217 str. 1 ir 2 d., 222 str. 4 d.). Todėl yra pagrindo šią sprendimo dalį panaikinti ir priimti naują sprendimą – taikyti vienerių metų terminą kreiptis į teismą su prašymu priteisti pinigų sumas nuo 1998 12 27 (CPK 336 str. 1 d. 2 p. ir 339 str.).

Atsakovas nesutinka su teismo sprendimo dalimi dėl darbo laiko apskaitos bei faktiškai atidirbto darbo laiko apskaičiavimo ir darbo užmokesčio už viršvalandinį ir naktinį darbą, delspinigių, išlaidų advokato pagalbai priteisimo. Ši sprendimo dalis neteisėta ir nepagrįsta (CPK 215 str. 1 d.).

Motyvuojuojamoje sprendimo dalyje (CPK 222 str. 4 d.) išdėstomi teismo padarytų išvadų motyvai. Joje turi būti nurodoma teismo nustatytos bylos aplinkybės, įrodymai, kuriais grindžiamos teismo išvados, argumentai, dėl kurių teismas vienais įrodymais remiasi, o kitus įrodymus atmeta, įstatymai, kuriais teismas vadovavosi, kiekvieno pareikšto reikalavimo faktinis ir teisinis įvertinimas.

Sprendimo išvados grindžiamos byloje esančių įrodymų visuma. Nė vienas iš jų negali būti paliktas neįvertintas, neapartas sprendime. Sprendimo motyvai turi būti išsamūs, todėl teismas neturi apsiriboti vien tik įrodymų išvardijimu, o privalo, nurodydamas įrodomąją reikšmę, išdėstyti jų turinį. Įvertindamas įrodymus, teismas turi patikrinti kiekvieno iš jų tikrumą, liečiamumą, leistinumą, įrodymų pakankumą, jų tarpusavio ryšį. Iš įrodymų analizės turi būti aišku, kodėl vienas aplinkybes teismas laiko nustatytomis, o kitas – nenustatytomis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1997 m. birželio 13 d. nutarimas Nr. 5).

Teismas motyvuojamoje sprendimo dalyje konstatavo „...atmestinas atsakovo argumentas, jog nėra pagrindo remtis budėjimo perdavimo žurnalais, nes tai nėra darbo laiko apskaitos dokumentas”. Tačiau tokios savo išvados teismas neargumentavo ir tik nurodė, jog „...esant tokiai situacijai teismas budėjimo žurnalus laiko tinkamu ir pakankamu įrodymu, kad pareiškėjas dirbo neįprastą 5 darbo dienu savaitę, bet budėjo paromis...”. Kokia tai situacija ir kodėl įrodymas yra tinkamas ir pakankamas, teismas nepaaiškino.

Teismas, remdamasis įrodymais (budėjimo perdavimo žurnalais) ir atsižvelgdamas į „kažkokią” situaciją, skaičiavo, kiek darbo dienų, valandų, iš jų kiek naktį, ir viršvalandžių dirbo pareiškėjas. Teismas padarė išvadą, jog pareiškėjas dirbo viršvalandinį ir naktinį darbą ir kad jam už tai turi būti užmokėtas darbo užmokestis. Tačiau teismas visiškai neatsižvelgė ir nepareiškė nuomonės dėl atsakovo argumentų, kad pareiškėjas gaudavo fiksuotą atlyginimą už normalią darbo dieną (8 val.), o ne už faktiškai dirbtą laiką.

Apskaičiavus darbo valandų, dienų skaičių, kurį pareiškėjas turėjo išdirbti gaudamas fiksuotą atlyginimą, ir sulyginus su budėjimo perdavimo žurnaluose esančiais įrašais, akivaizdžiai matyti, jog pareiškėjas neišdirbo 1998 m. 146,4 val., o 1999 m. 2,4 val., todėl jam ir nepriklauso atlyginimas už viršvalandinį darbą. Tokiu pat būdu apskaičiavus pareiškėjo išdirbtas dienas matyti, jog jis 1998 m. neišdirbo 90,3 darbo dienos, 1999 m. – 78,3 darbo dienos. Net atsižvelgus į teismo nuomonę, kad para atitinka 3 normalias darbo dienas, vis tiek išeina, jog pareiškėjas 1998 m. neišdirbo 18 darbo dienų, o 1999 m. – 0,3 darbo dienos. Akivaizdžiai matyti, kad pareiškėjas turėjo daugiau laisvadienių negu darbuotojai, dirbantys normalią darbo dieną, nors jų fiksuotas atlyginimas buvo vienodas. Kadangi pareiškėjas turėjo daugiau laisvų dienų, todėl jam galėtų būti nemokamas atlyginimas už naktinį darbą. Šiai nuomonei pritarė Aukštesnysis administracinis teismas (2000 m. liepos 14 d. nutartis). Teismas neatsižvelgė ir nenustatė, ar ieškovo pateikti argumentai, paremti to paties teismo pripažintais įrodymais, yra pagrįsti ar nepagrįsti, ar šias aplinkybes teismas laiko nustatytomis ar nenustatytomis.

Iš to darytina išvada, kad teismas, priimdamas sprendimo dalį dėl darbo laiko apskaitos bei faktiškai atidirbto darbo laiko apskaičiavimo, darbo užmokesčio už viršvalandinį ir naktinį darbą, delpinigių, išlaidų advokato pagalbai priteisimo, netinkamai išanalizavo bei įvertino visus įrodymus, neišsiaiškino aplinkybių, būtinų bylai išspręsti, nemotyvavo savo išvadų (CPK 217 str. 1 ir 2 d., 222 str. 4 d.), todėl ši sprendimo dalis turi būti panaikinta ir byla perduota pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo (CPK 336 str. 1 d. 4 p. ir 337 str. 1 d. 2 ir 3 p.).

Be to, motyvuojamojoje sprendimo dalyje teismas nurodė, kad „...pareiškėjas nuo 1997 m. spalio 31 d. iki 1999 m. gruodžio 31 d. dirbo pas atsakovą Kelių policijos Autotransporto vagysčių tyrimo skyriaus inspektoriumi (b.l. 11)”. Jei taip teismas nustatė, tai šioje byloje atsakovu turėtų būti ne Vyriausiasis policijos komisariatas, o VPK Kelių policija, kadangi pastaroji yra padalinys, turintis juridinio asmens statusą ir galintis bei turintis atsakyti savarankiškai.

Teismas bylą išnagrinėjo nevisapusiškai, neišsamiai ir neobjektyviai, pažeisdamas materialinės ir procesinės teisės normas bei neatsižvelgdamas į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato išnagrinėtose bylose priimtus sprendimus, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato aprobuotus sprendimus, taip pat į Aukščiausiojo Teismo biuletenyje skelbiamą Senato aprobuotą metodinę medžiagą apie įstatymo taikymo praktiką (CPK 12 str. 2 d.).

Atsakovo atstovas P. Kvietkovskis, apeliacinės instancijos teisme palaikydamas skundą, prašė jį tenkinti ir išdėstė apeliaciniame skunde nurodytus pirmosios instancijos teismo sprendimo neteisėtumo ir nepagrįstumo argumentus.

Pareiškėjas ir jo atstovas advokatas L. Šileris, nesutikdami su apeliaciniu skundu, paaiškino, kad teismo sprendimas yra teisėtas ir pagrįstas. Teismas turėjo teisinį pagrindą konstatuoti, jog reikalavimui dėl išmokų, susijusių su tarnyba, priteisti yra taikomas 3 metų terminas ne tik tuo atveju, kai remiamasi Darbo ginčų nagrinėjimo įstatymu, bet ir specialaus teisinio reguliavimo norma esančio VRM 1991 06 25 įsakymu Nr. 240 patvirtintų Socialinių garantijų teikimo policijos ir kitų vidaus reikalų įstaigų pareigūnams nuostatų taikymo instrukcijos 7 p., kur nustatytas 3 metų terminas, pagrindu. Teismas teisingai apskaičiavo pareiškėjui priklausančias išmokas už viršvalandžius ir darbą nakties metu. Kadangi darbo laiko apskaitos žiniaraščiai nebuvo pildomi, kitų įrodymų apie dirbtą laiką, išskyrus budėjimų žurnalus, nėra.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Vilniaus m. vyriausiojo policijos komisariato apeliacinis skundas patenkinamas iš dalies.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2000 11 17 sprendimas pakeičiamas.

Sprendimo dalis, kurioje iš Vilniaus m. vyriausiojo policijos komisariato E. Giliasevičiui priteista 9768,24 Lt už naktinį darbą ir 4304,07 Lt už viršvalandžius, paliekama nepakeista.

Sprendimo dalis, kurioje priteisti delspinigiai ir atstovavimo išlaidos, keičiama.

Priteista delspinigių suma sumažinama iki 3517,5 Lt, o priteista atstovavimo išlaidų suma – iki 879 Lt (ABTĮ 140 str. 1 d. 3 p.).

Dėl termino kreiptis į teismą

E. Giliasevičius kreipėsi į teismą prašydamas priteisti iš Vilniaus m. vyriausiojo policijos komisariato darbo užmokestį už viršvalandinį darbą ir darbą nakties metu 1998 m. kovo 31 d. – 1999 m. balandžio 1 d. laikotarpiu.

Pirmosios instancijos teismui prašymas pateiktas 1999 m. gruodžio 27 d. Pareiškėjas įrodinėjo, jog apie neišmokėtą atlyginimą jis maždaug tokiu laiku ir sužinojęs, gavęs pažymą apie darbo užmokestį (b.l. 3).

Vilniaus apygardos administracinis teismas sprendime konstatavo, jog kreipimosi į teismą metu galiojo vienerių metų terminas kreiptis į teismą dėl išmokų, susijusių su darbu, priteisimo, o 2000 m. liepos 12 d., įsigaliojus Darbo ginčų nagrinėjimo įstatymui, neteko galios Darbo įstatymų kodekso penkioliktasis skirsnis Darbo ginčai. Pagal minėto įstatymo 10 str. 4 dalį darbuotojo reikalavimams dėl neišmokėto darbo užmokesčio, kitų išmokų susijusių su darbo santykiais, išieškojimo, nustatytas trejų metų kreipimosi į teismą senaties terminas taikytinas ir pareiškėjo reikalavimui.

Policijos pareigūnų reikalavimams dėl neišmokėto darbo užmokesčio taikomas trejų metų terminas, nustatytas vidaus reikalų ministro 1991 06 25 įsakymu Nr. 240 patvirtintų Socialinių garantijų teikimo policijos ir kitų vidaus reikalų įstaigų pareigūnams nuostatų taikymo instrukcijos 7 p. Šiuo atveju tai yra speciali norma, nors ir nustatyta žemesnės galios teisės aktu nei įstatymas, tačiau įstatymui neprieštaraujanti, nes policijos pareigūnams, įvertinant jų veiklos specifiką, gali būti nustatomas kitoks – palankesnis teisių apsaugos režimas.

Pirmosios instancijos teismas, konstatuodamas, jog šioje byloje reiškiams reikalavimams dėl darbo užmokesčio taikomas trejų metų terminas, nors nurodė ir ne tą teisės aktą, kuris taikytinas byloje, iš esmės padarė teisingą išvadą.

Atsakovas pateikė vidaus reikalų ministro 1997 11 25 įsakymą Nr. 554, kuriuo pakeistas vidaus reikalų ministro 1991 06 25 įsakymu Nr. 240 patvir-

tintų Socialinių garantijų teikimo policijos ir kitų vidaus reikalų įstaigų pareigūnams nuostatų taikymo instrukcijos 7 p. ir vietoje žodžio „trejus“ įrašyta „vienierius“.

Tačiau šis įsakymas nepaskelbtas įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“, priimto 1993 04 06, 10 str. nustatyta tvarka, todėl neįgijo norminio teisės akto statuso ir yra niekinis teisinių pasekmių prasme.

Pažymėtina, jog vidaus reikalų ministro 1991 06 25 įsakymas Nr. 240, kuriuo patvirtinta Socialinių garantijų teikimo policijos ir kitų vidaus reikalų įstaigų pareigūnams nuostatų taikymo instrukcija, ir pati instrukcija nebuvo paskelbti. Tačiau įsakymas priimtas iki Lietuvos Respublikos Konstitucijos, kurios 6 str. įtvirtintas konstitucinis principas, kad galioja tik paskelbti įstatymai, bei įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ priėmimo, todėl įsakymo normatyviškumui faktas, jog jis neskelbtas, įtakos neturi. Laikinajame Pagrindiniame Įstatyme, pripažintame netekusiu galios 1992 11 06 įstatymu, tokios nuostatos nebuvo. 1990 03 11 įstatymo Nr. I-14 „Dėl Lietuvos Respublikos Laikinojo Pagrindinio Įstatymo“ 3 d. nustatyta, kad Lietuvos Respublikoje ir toliau galioja tie iki šiol veikę Lietuvoje įstatymai bei kiti teisės aktai, kurie neprieštaruja Lietuvos Respublikos Laikinajam Pagrindiniam Įstatymui.

Tokie aktai yra Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1980 10 29 įsakas Nr. X-617 „Dėl Lietuvos (...) įstatymų, Lietuvos (...) Aukščiausiosios Tarybos nutarimų ir kitokių aktų, Lietuvos (...) Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakų ir nutarimų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ bei Ministrų Tarybos 1980 10 13 nutarimas Nr. 358 „Dėl Lietuvos (...) Ministrų Tarybos nutarimų ir potvarkių skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“. Šiuose teisės aktuose dėl ministerijų priimamų norminio pobūdžio aktų įsigaliojimo juos paskelbus „Žiniuose“ ir (ar) laikraščiuose nenurodoma, todėl yra pagrindas konstatuoti, jog ir jų normatyvinis pobūdis nėra siejamas su šiuo juridinę reikšmę turinčiu faktu.

Todėl vidaus reikalų ministro 1991 06 25 įsakymu Nr. 240 patvirtinta Socialinių garantijų teikimo policijos ir kitų vidaus reikalų įstaigų pareigūnams nuostatų taikymo instrukcija, nors ir nepaskelbta „Valstybės žiniuose“, yra norminio pobūdžio centrinio viešojo administravimo subjekto priimtas aktas.

Tuo tarpu vidaus reikalų ministro 1997 11 25 įsakymas Nr. 554, kuriame pakeistas vidaus reikalų ministro 1991 06 25 įsakymu Nr. 240 patvirtintų Socialinių garantijų teikimo policijos ir kitų vidaus reikalų įstaigų pareigū-

nams nuostatų taikymo instrukcijos 7 p., priimtas po įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ įsigaliojimo, o tai reiškia, kad jo normatyviškumui atsirasti, kaip formos reikalavimas, yra privalomas paskelbimas leidinyje „Valstybės žinios“. Įsakymas neskelbtas, todėl, kaip jau minėta anksčiau, teisiųjų pasekmių jis nesukūrė.

Dėl teismo išvadų, priteisiant darbo užmokestį už viršvalandžius ir darbą naktį, pagrįstumo

Pareiškėjo reikalavimus teismas tenkino iš dalies remdamasis Darbo apmokėjimo įstatymo 7 str., taip pat Vyriausybės 1991 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr. 127 patvirtintų Socialinių garantijų teikimo policijos ir kitų vidaus reikalų įstaigų pareigūnams nuostatų normomis.

Atsakovo argumentai, jog nustatant pareiškėjo darbo laiką ir vertinant, ar jis dirbo viršvalandžius, nakties metu ir kokį laiką, nėra pagrindo remtis budėjimo perdavimo žurnalais, nes tai nėra darbo laiko apskaitos dokumentas, nepagrįsti, tai teisingai konstatavo ir pirmosios instancijos teismas.

Atsakovas pripažino, jog iki 1999 m. pradžios tinkama darbo laiko apskaita nebuvo organizuota. Tokiais veiksmais pažeistas Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 12 22 įsakymas Nr. 103, kuriuo patvirtinta darbo laiko apskaitos žiniaraščio forma ir pagal ją darbo laiko apskaita turėjo būti atliekama nuo 1998 01 01.

Kadangi, priešingai nustatytiems reikalavimams, darbo laiko apskaitos žiniaraščiai nebuvo vedami iki 1999 m. balandžio mėn., teismas pagrįstai konstatavo, jog esant tokiai situacijai budėjimo žurnalai yra vieninteliai objektyvūs įrodymai, kurių pagrindu galima įvertinti pareiškėjo darbo laiką, o įrašai juose leidžia teigti, kad pareiškėjas dirbo ne įprastą 5 darbo dienų savaitę, bet budėjo paromis. Šį faktą patvirtino ir pirmosios instancijos teismo posėdžių metu liudytojai V. Atkočiūnas, R. Šepetys, T. Liachovičius (b.l. 203–205), M. Madzevičiūtė, G. Lagunavičius.

Teismas padarė teisingą išvadą, kad budėjimo perdavimo žurnalų analizė leidžia teigti, jog pareiškėjas 1998 metais dirbo: balandį – 1 parą (24 val., vietoje nustatytų 168 val.), gegužę – 5 paras (120 val., vietoje nustatytų 168 val.), birželį – 9 paras (216 val., vietoje nustatytų 176 val.), liepą – 10 parų (240 val., vietoje nustatytų 176 val.), rugpjūtį – 9 paras (216 val., vietoje nustatytų 168 val.), rugsėjį – 10 parų (240 val., vietoje nustatytų 176 val.), spalį – 6 paras (144 val., vietoje nustatytų 176 val.), lapkritį – 6 paras (144 val., vietoje nustatytų 168 val.), gruodį – 8 paras (192 val., vietoje nustatytų 174 val.),

1999 metais: sausį – 9 paras (216 val., vietoje nustatytų 160 val.), vasarį – 8 paras (192 val., vietoje nustatytų 151 val.), kovą – 10 parų (240 val., vietoje nustatytų 175 val.).

Šie faktai liudija, kaip teisingai nurodoma sprendime, jog pareiškėjas minėtais mėnesiais 512 valandų dirbo 1998 metais ir 216 valandų – 1999 metais.

Pagal Darbo apmokėjimo įstatymo 7 str. už darbą nuo 10 val. vakaro iki 6 val. ryto apmokama ne mažiau kaip 1,5 darbuotojui nustatyto vidutinio tarifinio atlygio. Todėl jo prašymas priteisti 9768,24 Lt už darbą nakties metu tenkintas pagrįstai.

Nepagrįsti yra atsakovo skundo argumentai, jog pareiškėjo darbo valandų skaičiaus neatitikimas (faktiškai dirbta mažiau) kiekvieno mėnesio apskaičiuoto darbo valandų skaičiaus liudija apie tarp šalių buvusį susitarimą dėl nakties darbo kompensavimo papildomu poilsiu.

Nei Darbo apmokėjimo įstatymas, nei tarnybos policijoje santykius reguliuojantys teisės aktai nenumato teisės šalių susitarimu Darbo apmokėjimo įstatymo 7 str. nustatytą padidinto darbo užmokesčio už darbą nakties metu mokėjimo pareigą pakeisti teise į papildomą poilsio laiką. Darbo apmokėjimo garantijos ir garantijos į poilsį yra savarankiškos darbuotojams taikomų garantijų sistemos dalys ir vienos kitų sąskaita nekeičiamos.

Be to, byloje atsakovas neįrodė, kad tokio susitarimo būta ir konkrečiais laikotarpiais, už darbą naktį ir viršvalandžius suteiktos konkrečios poilsio dienos (ABTĮ – 1999 01 14 Nr. VIII–1029 redakcija – 1 str. 2 d., CPK 58 str., ABTĮ, galiojančio šiuo metu, 57 str. 4 d.)

Pagal Vyriausybės 1991 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr. 127 patvirtintų Socialinių garantijų teikimo policijos ir kitų vidaus reikalų įstaigų pareigūnams nuostatų 3 punktą viršvalandžiai apskaitomi taikant ketvirtinę pareigūnų darbo laiko apskaitą ir apmokami kas ketvirtį. Teismas, remdamasis nuostatų 3 p., pagal konkrečius ketvirčius apskaičiuo pareiškėjo dirbtas valandas ir teisingai nustatė, jog jis 1998 m. per 2 ir 4 ketvirčius neišdirbo nustatytų valandų skaičiaus, todėl pagrįstai reikalavimą patenkino iš dalies ir iš prašomos priteisti 5237,37 Lt sumos už viršvalandžius atskaitė 933,30 Lt (631,35+301,95) sumą, prašytą priteisti už minėtų ketvirčių viršvalandžius.

Taigi yra pagrindas konstatuoti, jog įvertinus Vyriausybės 1991 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr. 127 patvirtintų Socialinių garantijų teikimo policijos ir kitų vidaus reikalų įstaigų pareigūnams nuostatų 3 punkto normą, kad viršvalandžiai apskaitomi taikant ketvirtinę pareigūnų darbo laiko apskaitą ir

apmokami kas ketvirtį, pareiškėjui teisėtai priteista 4304,07 Lt (5237,37–933,30) už viršvalandinį darbą (DAĮ 7 str.).

Dėl delspinigių

Lietuvos Respublikos delspinigių nustatymo už išmokų, susijusių su darbo santykiais, pavėluotą mokėjimą įstatymas ir darbo įstatymai termino kreiptis į teismą dėl delspinigių išieškojimo nenustato. Netesybų mokėjimo teisinio reguliavimo nėra ir tarnybos policijoje santykius reguliuojančiuose specialiuose teisės aktuose, todėl reikalavimui dėl netesybų turi būti taikomas CK 84 str. 2 d. 1 p. numatytas ieškininės senaties terminas, t.y. 6 mėn.

Netesybų už darbo užmokesčio nepriemoką pagal Delspinigių nustatymo už išmokų, susijusių su darbo santykiais, pavėluotą mokėjimą įstatymą pareiškėjas turėjo teisę reikalauti už laikotarpį iki atleidimo iš darbo dienos.

Pareiškėjas atleistas iš darbo 1999 12 31. Su reikalavimu priteisti delspinigius jis į teismą kreipėsi 2000 02 28 teismo posėdžiui pateikdamas patikslintą prašymą. Kadangi reikalavimui dėl delspinigių taikomas 6 mėn. terminas, pareiškėjas turi teisę į delspinigius nuo nesumokėtų sumų 1999 08 28 – 1999 12 31 laikotarpiu, t.y. $14\,072,31\text{ Lt} \times 0,2 : 100 = 28,14$; $28,14\text{ Lt} \times 125\text{ dienų} = 3517,5\text{ Lt}$.

Taigi bendra priteisiama suma yra: $14\,072,31 + 3517,5 = 17\,589,81\text{ Lt}$.

Už atstovo pagalbą pareiškėjui priteisiama iki 5% patenkintų reikalavimų sumos, t.y. 879 Lt (CPK 113 str.).

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ABTĮ 139 str., 140 str. 1 d. 3 p. teisėjų kolegija

n u t a r ė :

Vilniaus m. vyriausiojo policijos komisariato apeliacinį skundą patenkinti iš dalies.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2000 11 17 sprendimą pakeisti.

Sprendimo dalį, kurioje iš Vilniaus m. vyriausiojo policijos komisariato E. Giliasevičiui priteista 9768,24 Lt už naktinį darbą ir 4304,07 Lt už viršvalandžius, palikti nepakeistą.

Sprendimo dalį, kurioje priteisti delspinigiai ir atstovavimo išlaidos pakeisti: priteistą delspinigių sumą sumažinti iki 3517,5 Lt, o priteistą atstovavimo išlaidų sumą – iki 879 Lt.

Nutartis neskundžiama.

1.3.2.6. Dėl valstybės tarnautojo statuso praradimo susiejimo su atleidimo iš tarnybos momentu

Dėl laikinojo nedarbingumo valstybės tarnautojo statusas prarandamas tik atleidus iš tarnybos Valstybės tarnybos įstatymo 56 str. 1 d. 12 p. pagrindu.

Apeliacinės instancijos teismo
pranešėja N. Piškinaitė
Pirmosios instancijos teismo
teisėjas J. Aleksandravičius

Administracinė byla Nr. A⁴–334/2001

NUTARTIS

2001 m. balandžio 9 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininkės N. Piškinaitės, teisėjų R. Piličiausko ir S. Gudyno, sekretoriaujant V. Stukaitei, dalyvaujant pareiškėjui A. Birgiolui, jo atstovui advokatui V. Barkauskui, atsakovo atstovams advokatui K. Virbickui, V. Kolpakovienei ir R. Kryževičienei,

viešame teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal Vilkaviškio rajono savivaldybės apeliacinį skundą dėl Kauno apygardos administracinio teismo sprendimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

A. Birgiolas prašė teismą panaikinti atsakovo – Vilkaviškio rajono savivaldybės administracijos 2000 10 30 įsakymą Nr. 367–K dėl jo atleidimo iš seniūno pareigų nuo 2000 10 30, grąžinti į darbą ir priteisti iš atsakovo kompensaciją už visą priverstinės pravaikštos laiką. Jis nurodė, kad atleistas iš darbo neteisėtai ir nepagrįstai: 2000 metų laikotarpiu jis (pareiškėjas) sirgo 147 dienas su pertraukomis, tačiau mano, kad nustatyto nedarbingumo limitu neviršijo. Liga – bendro pobūdžio. Pasibaigus nedarbingumo lapeliui, dar 23

dienas atostogavo. Pasveikęs ir po atostogų jis galėjo toliau eiti valstybės tarnautojo pareigas. Tai numato ir Valstybės tarnybos įstatymo (toliau – VTĮ) 56 str., 1 d. 18 p. 5 pastraipa. Be to, pareiškėjas mano, kad atsakovas jį turėjo teisę atleisti iš tarnybos tuoj pat, pasibaigus nedarbingumo lapeliui, išmokėdamas kompensaciją už nepanaudotas atostogas. Neatsižvelgta į tai, kad pasibaigus jo nedarbingumui, jis, kaip išrinktas tarybos narys, suderinęs su atsakovu, atsisakė tarybos nario mandato, pasirinkdamas valstybės karjeros tarnautojo – seniūno darbą. Atsakovas, atleisdamas iš darbo, neprašė pasiaiškinimo, apie atleidimą neišspėjo iš anksto. Mano, kad su juo (pareiškėju) buvo susidorota.

Atsakovas su skundu nesutiko ir nurodė, kad pareiškėjas atleistas iš tarnybos pagal VTĮ 56 str. 1 d. 12 p. ir Vietos savivaldos įstatymo 29 str. 4 d. 7 p. teisėtai ir pagrįstai: per 12 mėnesių jis sirgo 7 dienom ilgiau, nei įstatymo nustatyta ilgiausia trukmė. Pagal Vietos savivaldos įstatymo 30 str. 2 d. nuostatą – seniūną skiria ir atleidžia savivaldybės administratorius, todėl ši nuostata taip pat nepažeista.

Kauno apygardos administracinis teismas pareiškėjo skundą patenkino: panaikino Vilkaviškio rajono savivaldybės administratoriaus 2000 10 30 įsakymą Nr. 367–K, grąžino pareiškėją į darbą ir įpareigojo Vilkaviškio rajono valdybą išmokėti pareiškėjui vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio dydžio kompensaciją. Teismas konstatavo, kad atleidimo iš tarnybos procedūra nepažeista, ir atsakovas turėjo teisę atleisti pareiškėją iš tarnybos tokiu pagrindu, tačiau, neatleidus jo iš tarnybos nedarbingumui pasibaigus, laikytina, kad pareiškėjo sveikata pagerėjo ir jis gali atlikti valstybės tarnautojo pareigas, todėl jo darbas einant seniūno pareigas buvo pratęstas, suteikiant galimybę pratęsti atostogas. Teismas laikė seniūno pareigų tęstinumu ir tai, kad A. Birgiolo prašymą, kuriuo pareiškėjas atsisakė tarybos nario mandato ir pasirinko karjeros tarnautojo statusą, pasirašė mero pavaduotojas ir valdybos pirmininkas.

Atsakovas su sprendimu nesutiko, prašo jį panaikinti ir priimti naują – pareiškėjo skundą atmesti. Jis nurodo, kad teismas pažeidė procesinės teisės normas, netinkamai išaiškino ir taikė materialinės teisės normas: vietoje skundo nagrinėjo ieškininį pareiškimą, nustatęs, kad savivaldybė – netinkamas atsakovas, nesant pareiškėjo sutikimo, jį pakeitė pats, šio atsakovo tinkamai neinformavo apie teismo posėdžio vietą ir laiką. Neatsižvelgta į tai, kad pareiškėjas, atleistas iš tarnybos pagal VTĮ 56 str. 12 p. negali būti besąlygiškai grąžintas į tarnybą, jei jo sveikata pagerėjo. Tam reikia juridinių faktų visumos

(nustatyta tvarka atliekamo įforminimo). Nepagrįstas teiginys, kad pasirašant pareiškėjo prašymą dėl tarybos nario mandato atsisakymo, taip pripažintas tarnybos tęstinumas einant seniūno pareigas, nes šis prašymas juridškai nesusijęs su atleidimo iš tarnybos pagrindu, be to, ši teismo išvada remiasi tik pareiškėjo teiginiu, o ne įstatymais. Teismas nesiaiškino šio prašymo surašymo ir pasirašymo aplinkybių.

Apeliacinį skundą atsakovo atstovai teisme palaikė.

Pareiškėjas su apeliaciniu skundu nesutiko. Jis nurodė, kad atleistas nepagrįstai ir neteisėtai. Teismo sprendimas pagrįstas. Prašo jį palikti galioti. Nurodė ir jam po pirmosios instancijos teismo posėdžio naujai paaiškėjusią aplinkybę: įsakymas atleisti jį iš tarnybos administratoriaus nepasirašytas, tik su antspaudu, bet be administratoriaus parašo. Tai – papildomas neteisėto atleidimo iš tarnybos pagrindas. Pareiškėjas mano, kad atsakovas praleido terminą apeliaciniam skundui paduoti.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Apeliacinis skundas atmestinas, tačiau pirmosios instancijos teismo sprendimo rezoliucinė dalis dėl darbo užmokesčio už priverstinę pravaikštą išieškojimo keistina.

Keistini ir sprendimo motyvai.

Pareiškėjas dirbo Vilkaviškio rajono seniūnu nuo 1996 12 03. Įsigaliojus Valstybės tarnybos įstatymui ir jo 62 straipsnio pakeitimams (2000 08 29 įstatymo Nr. VIII–1903 ir 2000 11 21 įstatymo Nr. IX–37 redakcijos), pareiškėjas tapo valstybės karjeros tarnautoju. Šio statuso neatsisakė. Seniūno, o kartu ir jo, kaip valstybės tarnautojo, statuso įgijimą, praradimą, įgaliojimus ir funkcijas nustato Vietos savivaldos ir Valstybės tarnybos įstatymai.

Valstybės tarnautojo statuso praradimo pagrindus nustato Valstybės tarnybos įstatymo (toliau – VTĮ) 56 straipsnis, o atleidimo iš valstybės tarnybos tvarką – Atleidimo iš valstybės tarnybos laikinoji tvarka, patvirtinta Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministro 2000 04 03 įsakymu Nr. 34.

Karjeros valstybės tarnautojo statuso atkūrimo tvarką reguliuoja Karjeros valstybės tarnautojų statuso atkūrimo laikinoji tvarka, patvirtinta 2000 01 24 Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministro įsakymu Nr. 13.

VTĮ 56 str. 1 d. 12 p. numatyta, kad valstybės tarnautojas, praradęs valstybės tarnautojo statusą, yra atleidžiamas iš valstybės tarnybos, kai nedirba

dėl laikino nedarbingumo (...) daugiau kaip 140 dienų per paskutiniuosius dvylika mėnesių, jei įstatymuose nenustatyta, kad tam tikros ligos atveju pareigos paliekamos ilgesnį laiką. Pareiškėjas nedirbo dėl ligos per pastaruosius dvylika mėnesių 147 dienas, todėl darbdavys turėjo pagrindą atleisti pareiškėją iš valstybės tarnybos.

Nepagrįstas atsakovo teiginys, kad pareiškėjas, sirgęs ilgesnį nei įstatymo nustatyta laiką, savaime prarado valstybės tarnautojo statusą ir įstatymo nustatyta tvarka turėjo kreiptis dėl šio statuso atkūrimo. Kaip jau minėta, VTĮ 56 str. nustato valstybės tarnautojo statuso praradimo pagrindus. Esant šiems pagrindams, tarnautojas gali būti atleidžiamas iš valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka. Tai, kad atsiradus tokiam pagrindui asmuo savaime turimo statuso nepraranda, patvirtina ir norminių aktu aiškinimas sisteminiu ir lyginamuoju aspektais. Pagrindas, tai tam tikras esminis dalykas, kuriuo remiantis galimas tolesnis atitinkamas veiksmas. Šiuo atveju – atleidimas iš tarnybos. Ir VTĮ 56 str. 1–9 d., ir Atleidimo iš valstybės tarnybos laikinosios tvarkos turinys rodo, kad valstybės tarnautojo statuso praradimas siejamas su atleidimo iš valstybės tarnybos momentu. Šią aplinkybę patvirtina ir tai, kad nei VTĮ, nei kitokie norminiai aktai nenustato kitokios tokio statuso praradimo tvarkos kaip tik atleidžiant iš tarnybos.

Išimtis nustatyta tik dėl VTĮ 56 str. 1 d. 16 p. nuostatos (išėjus atostogų dėl asmeninių aplinkybių). Šiuo atveju ir valstybės tarnautojo statuso praradimo ir atkūrimo tvarka aptarta Atleidimo iš valstybės tarnybos laikinojoje tvarkoje ir Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerijos 2000 08 08 įsakyme Nr. 95 „Dėl atostogų dėl asmeninių aplinkybių skyrimo tvarkos patvirtinimo“. Tai vienintelis atvejis, kai valstybės tarnautojo statusas prarandamas ir jį atkurti taip pat galima iki atleidimo iš valstybės tarnybos momento.

Karjeros valstybės tarnautojų statuso atkūrimo laikinojoje tvarkoje (toliau – Laikinoji tvarka), patvirtintoje Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministro 2000 01 24 įsakymu Nr. 24, 1 punkte išaiškinta karjeros valstybės tarnautojų statuso atkūrimo sąvoka. Tai – asmens grąžinimas į buvusias ar joms prilyginamas karjeros valstybės tarnautojo pareigas Valstybės tarnybos įstatymo numatytais atvejais ir šios tvarkos numatytomis sąlygomis.

Taigi, kaip matyti, valstybės tarnautojo statuso atkūrimas siejamas su tarnautojo grąžinimu į tarnybą, o tam, kad jis būtų grąžintas į tarnybą, turi būti iš jos atleistas.

Laikinosios tvarkos 2 p. konkrečiai nustato, kokių valstybės tarnautojų statuso atkūrimą reguliuoja ši tvarka. Į šią reguliavimo sferą patenka ir VTĮ

56 str. 5 d. nuostata, kurioje nustatyta: „jeigu valstybės tarnautojas atleidžiamas iš valstybės tarnybos dėl šio straipsnio 1 d. 12 punkte nurodytos priežasties (o tai kaip tik ir taikyta pareiškėjui), asmuo gali Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka sugrįžti į valstybės tarnybą, kai sveikatos būklė pagerėja ir jis gali atlikti valstybės tarnautojo pareigas”. 5.13 p. nustato, kad karjeros valstybės tarnautojo statusas gali būti atkuriamas atleistiems iš valstybės tarnybos dėl laikino nedarbingumo, kai jų sveikatos būklė pagerėja ir jie gali atlikti valstybės tarnautojo pareigas. 7 p. nustato tarnybas, į kurias galima kreiptis dėl statuso atkūrimo. Čia nustatyta, kad asmenys, pradėję valstybės tarnautojo statusą dėl Laikiniosios tvarkos (...) 5.13 punkte nurodytų priežasčių, dėl šio statuso atkūrimo gali kreiptis į atitinkamos valstybės įstaigos personalo tarnybą, skyrių ar asmenį (...), kur jie dirbo iki atleidimo iš valstybės tarnybos dėl laikino nedarbingumo. Kadangi pagal šias nuostatas statuso, prarasto dėl laikino nedarbingumo, atkūrimas siejamas su grąžinimu į pareigas, tai prieinama prie išvados, kad ir šis statusas prarandamas tik atleidus tarnautoją iš tarnybos VTĮ 56 str. 1 d. 12 p. pagrindu.

Pareiškėjo, kaip valstybės tarnautojo, statuso praradimą atsakovas sieja su jo nedarbingumu, tačiau įstatymų analizė rodo, kad tokia pozicija – neteisinga: pareiškėjas gali būti laikomas praradusiu valstybės tarnautojo statusą tik jį atleidus iš tarnybos. Atsakovas tokį veiksmą atliko – pareiškėją atleido. Kaip jau minėta, atsakovas turėjo pagrindą atleisti pareiškėją VTĮ 1 d. 12 p. pagrindu, tačiau būtina nustatyti, ar toks atleidimas – teisėtas ir pagrįstas. Pagal Vietos savivaldos įstatymo 29 ir 30 str. 2 d. atleisti iš tarnybos seniūnų turi teisę savivaldybės administratorius. Byloje yra Vilkaviškio rajono savivaldybės administratoriaus įsakymo Nr. 367–K, pagal kurį atleistas pareiškėjas, nuorašas (b.l. 7). Jame nurodyta administratoriaus Simanavičiaus pavardė ir vardo inicialas, uždėtas Vilkaviškio rajono savivaldybės administracijos bendro skyriaus spaudas. Įsakymo dešiniajame viršutiniame kampe – spaudas „Savivaldybės meras Algirdas Bagušinskas”. Yra ir neįskaitomas parašas. Nuorašas atitinka įsakymo originalą, kurį atsakovo atstovai pateikė teisme. Įsakymo turinio analizė įrodo, kad įsakymas atleisti pareiškėją iš tarnybos – nepasirašytas. Liudytojas A. Simanavičius (savivaldybės administratorius) apeliacinės instancijos teisme patvirtino, kad su pareiškėjo atleidimu nesutiko ir šio įsakymo nepasirašė. Teismui pateiktas įsakymas – tai tik projektas. Mero parašas įsakymo kampe – tai tik įsakymo suderinimas.

Atsakovo atstovai teisme pripažino, kad įsakymas atleisti pareiškėją iš tarnybos – administratoriaus nepasirašytas, tačiau laikė, kad suderinimo su

meru ir spaudo pakako tokį įsakymą pripažinti galiojančiu ir remiantis juo atleisti pareiškėją.

Teisėjų kolegija konstatuoja: įsakymo nepasirašymas daro administracinį tvarkomąjį dokumentą negaliojančiu.

Tarnautojas atleidžiamas iš tarnybos priimant dokumentą – įsakymą, kuris privalo turėti visus būtinus valstybinių standartų nurodytus rekvizitus, tarp kurių privalomas ir parašas. Tik toks įsakymas įgyja dokumento galią. Kadangi atsakovo įsakymas atleisti pareiškėją iš valstybės tarnybos nepasirašytas, jis laikomas negaliojančiu, kitaip tariant, pareiškėjas atleistas nesant teisėto dokumento – įsakymo, todėl jis grąžinamas į tarnybą.

Kauno apygardos administracinis teismas vertino atleidimą iš tarnybos kitu aspektu. Pažeisdamas ABTĮ 81 str. nuostatą, teismas bylą išnagrinėjo nevisapusiškai. Teismas privalėjo įvertinti visas bylai svarbias aplinkybes, nepaisant to, kad pareiškėjas reikalavime nenurodė visų neteisėto atleidimo iš valstybės tarnybos motyvų.

Kadangi pareiškėjo atleidimo iš valstybės tarnybos įsakymas neatitinka įstatymo reikalavimų ir dėl to yra neteisėtas, todėl atleidimo iš tarnybos laiko, tarnybos tęstinumo klausimų apeliacinės instancijos teismas nesvarsto. Tai galima būtų vertinti tik esant teisėtam atleidimo iš tarnybos dokumentui.

Pirmosios instancijos teismas neteisingai suformulavo rezoliucinę dalį, įpareigodamas atsakovą išmokėti pareiškėjui vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio dydžio piniginę kompensaciją, nenurodydamas net jos dydžio. Teismas tokio sprendimo nemotyavo. Darbo sutarties įstatymo (toliau – DSI) 42 str. 2 d. nustatyta, kad teismas, grąžindamas neteistėtai atleistą darbuotoją į pirmsenį darbą, išieško atlyginimą už visą priverstinės pravaikštos laiką. Kompensacija ir atlyginimas už priverstinę pravaikštą nėra tapačios sąvokos. Pirmosios instancijos teismas netinkamai išaiškino DSI 42 str. 2 d. nuostatą ir neteisingai ją taikė. Apeliacinės instancijos teismas šią sprendimo rezoliucinę dalį keičia. Pareiškėjas nedirbo dėl atsakovo kaltės 5 mėnesius ir 3 dienas. Jo vidutinis mėnesinis darbo užmokestis – 1943 Lt, dienos – 91,22 Lt. Tai įrodo byloje esanti atsakovo pateikta pažyma. Atsakovo atstovai teisme šių sumų neginčijo. Pareiškėjui priteistina 9988,66 Lt atlyginimas už priverstinę pravaikštą ir 750 Lt atstovavimo apeliacinės instancijos teisme išlaidų. Išlaidos patvirtintos kvitu. ABTĮ 42, 43, 44, 45 str. suteikia pareiškėjui teisę, patenkinti jo reikalavimus, gauti jo turėtų teismo ir atstovavimo teisme išlaidų atlyginimą. Pirmosios instancijos teismas pagrįstai priteisė iš atsakovo pareiškėjo turėtas atstovavimo teisme išlaidas.

Apeliantas nurodė, kad pareiškėjas kreipėsi į teismą ne su skundu (prašymu), o su ieškininiu pareiškimu. Teismas tokį pareiškimą nagrinėjo, nenustatęs termino trūkumams pašalinti. Kolegija konstatuoja, kad kreipimosi į teismą forma, neatitinkanti ABTĮ reikalavimo, nėra esminis procesinis pažeidimas, ir jis neturėjo reikšmės bylos sprendimui. Iš visos bylos matyti, kad pirmosios instancijos teismas šį ieškininį pareiškimą vertino kaip prašymą, vadovaudamasis ABTĮ 22, 48 straipsnių nuostatomis.

Nepagrįstas apelianto teiginys, kad pirmosios instancijos teismas vienašališkai pakeitė atsakovą, vietoje pareiškėjo nurodytos Vilkaviškio rajono savivaldybės patraukdamas rajono valdybą. ABTĮ 54 str. suteikia teismui teisę, nustatčius, kad skundas (prašymas) paduotas netinkamam atsakovui, pareiškėjo sutikimu jį pakeisti tinkamu. Kolegija, patikrinusi bylą, nenustatė, kad pirmosios instancijos teismas būtų pakeitęs atsakovą. Pareiškėjas atsakovu nurodė Vilkaviškio rajono savivaldybę. Keisti atsakovo neprašė. 2000 12 13 Kauno apygardos administracinio teismo posėdyje byla nagrinėta dalyvaujant minėto atsakovo atstovams. Nei protokoliniu, nei rašytiniu nutarimu, įrodančių atsakovo keitimo faktą, byloje nėra. Pastabų dėl protokolo nepareikšta. Tai, kad teismas sprendimo įžanginėje ir rezoliucinėje dalyse nurodė vietoje Vilkaviškio rajono savivaldybės Vilkaviškio rajono savivaldybės valdybą, laikytina rašymo apsirikimu. Kadangi apeliacinės instancijos teismas keičia dalį sprendimo rezoliucinės dalies dėl esminio dalyko, kartu ištaiso ir šioje dalyje esantį rašymo apsirikimą, o kitoje sprendimo rezoliucinėje dalyje (dėl atstovavimo išlaidų) ir sprendimo įžanginėje dalyje padarytos klaidos ištaisymas spęstinas ABTĮ 94 str. nustatyta tvarka pirmos instancijos teisme.

Šios pažaidos neturi reikšmės teismo sprendimui.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 140 str. 1 d. 1 p, 3 p., 143 ir 145 str., teisėjų kolegija

n u t a r ė :

Apeliacinį skundą atmesti.

Kauno apygardos administracinio teismo 2000 m. gruodžio 14 d. sprendimo dalį dėl įpareigojimo išmokėti A. Birgiolui kompensaciją pakeisti ir ją išdėstyti taip: priteisti iš Vilkaviškio rajono savivaldybės Antanui Birgiolui 9988,66 Lt (devynis tūstančius devynis šimtus aštuoniasdešimt aštuonis Lt 66 ct) atlyginimą už priverstinės pravaikštos laiką.

Kitą sprendimo dalį palikti nepakeistą.

Priteisti iš Vilkaviškio rajono savivaldybės Antanui Birgiolui 750 Lt (septynis šimtus penkiasdešimt Lt) atstovavimo apeliacinės instancijos teisme išlaidų.

Nutartis kasacine tvarka neskundžiama.

1.3.2.7. Dėl savivaldybės administratoriaus, kaip valstybės tarnautojo, statuso

Savivaldybių administratorių valstybės tarnybos santykių reguliavimas atskleidžia specifinį šių tarnautojų tarnybos statusą.

Tarnautojas, dirbantis savivaldybės administratoriumi, pagal Valstybės tarnybos įstatymą priskiriamas dviem viešojo administravimo tarnautojų pogrupiams: įstaigos vadovo ir karjeros valstybės tarnautojo, todėl toks jo statusas tarnybos santykių apibūdinimo prasme ir turėjo būti apibrėžtas Administratoriaus nuostatų Bendrųjų nuostatų dalies 5 p., t.y. administratorius yra savivaldybės įstaigos – administracijos vadovas – karjeros valstybės tarnautojas.

Pirmosios instancijos teismo

Administracinė byla Nr. A⁷–394/2001

teisėja V. Stonkuvienė

Pranešėjas apeliacinės instancijos

teisme G. Kryževičius

NUTARTIS

2001 m. birželio 1 d.

Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko G. Kryževičiaus,

teisėjų: N. Piškinaitės, B. Janavičiūtės, K. Lapinsko, S. Gudyno,

apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal Tauragės rajono savivaldybės apeliacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2001 m. sausio 30 d. sprendimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

Vyriausybės atstovas Tauragės apskrityje kreipėsi į teisną prašydamas panaikinti Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. spalio 11 d. sprendimą Nr. 427 „Dėl administratoriaus valstybės tarnybos santykių įteisinimo“ ir 2000 m. spalio 11 d. sprendimo Nr. 428 „Dėl Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. birželio 5 d. sprendimo Nr. 189 dalinio pakeitimo“ dalį, kurioje pakeistas Administratoriaus nuostatų bendrųjų nuostatų 5 p., ir įpareigoti atsakovą priimti administracinių aktų pataisas, atitinkančias įstatymų reikalavimus.

Jis nurodė, kad skundžiamais sprendimais administratoriaus valstybės tarnybos santykiai įteisinti savivaldybės Administracijos nuostatuose numatytam laikotarpiui (kadencijai) ir pakeisti administratoriaus nuostatai, nurodant, kad jis yra savivaldybės įstaigos – administracijos vadovas. Valdybos sprendimai prieštarauja Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymui ir Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymui, įtvirtinantiems nuostata, kad administratorius yra administracijos vadovas–karjeros valstybės tarnautojas, kuris į pareigas priimamas (skiriamas) konkurso būdu neterminuotam laikui.

Atsakovas – Tauragės rajono savivaldybės valdyba atsiliepime nurodė, kad skundžiami sprendimai yra teisėti, todėl prašė prašymą atmesti. Sprendimų priėmimo metu negaliojo naujoji Vietos savivaldos įstatymo redakcija, todėl sprendimai neprieštarauja šiam įstatymui. Jis mano, kad pagal Valstybės tarnybos įstatymo 62 str. 8 d. 3 p. viešojo administravimo įstaigų vadovams valstybės tarnybos santykiai įteisinami terminui, kuris nustatomas pagal šio straipsnio 5 d. Valstybės tarnybos įstatyme nenumatyta, kam prisiekia administratorius, todėl jis nepriskirtinas karjeros valstybės tarnautojams pagal VTĮ 2 str. Atsakovas prašė palikti nenagrinėtą pareiškėjo prašymo dalį dėl įpareigojimo priimti nurodytų dokumentų pataisas, atitinkančias įstatymų reikalavimus, nes pareiškėjas nebuvo pareiškęs ikiteismine tvarka tokio prašymo.

Klaipėdos apygardos administracinis teismas 2001 m. sausio 30 d. sprendimu prašymą patenkino iš dalies: panaikino Tauragės savivaldybės valdybos 2000 m. spalio 11 d. sprendimą Nr. 427 „Dėl administratoriaus valstybės tarnybos santykių įteisinimo“ ir Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. spalio 11 d. sprendimą Nr. 428 „Dėl Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. birželio 5 d. sprendimo Nr. 189 dalinio pakeitimo“ – Administratoriaus nuostatų bendrųjų nuostatų 5 p., o Vyriausybės atstovo Tauragės apskrityje prašymo dalį dėl įpareigojimo Tauragės rajono savivaldybės

valdybą priimti naujus sprendimus vietoje panaikintųjų administracinių aktų paliko nenagrinėtą.

Teismas nurodė, jog Tauragės rajono savivaldybės valdyba 2000 m. spalio 11 d. sprendimu Nr. 427, vadovaudamasi Valstybės tarnybos įstatymu, nusprendė įteisinti administracijos vadovo administratoriaus A. Paliučio valstybės tarnybos santykius Tauragės rajono savivaldybės Administracijos nuostatuose nustatytam laikotarpiui (kadencijai), o 2000 m. spalio 11 d. sprendimu Nr. 428 pakeisti valdybos 2000 m. birželio 5 d. sprendimu Nr. 189 patvirtintų Administratoriaus nuostatų 5 p. išdėstant jį taip: „Administratorius yra savivaldybės įstaigos – administracijos vadovas“. Administratoriaus nuostatuose iki pakeitimo buvo nurodyta, kad administratorius yra karjeros valstybės tarnautojas. Vyriausybės atstovas Tauragės apskrityje 2000 m. spalio 31 d. reikalavimu ir teikimu, vadovaudamasis Savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo 4 str. 1 d. 2 p., prašė atsakovą pakeisti nurodytus sprendimus, tačiau atsakovas 2000 m. lapkričio 10 d. sprendimu Nr. 458 atsisakė tenkinti reikalavimą.

Skundžiamų sprendimų priėmimo metu galiojo Valstybės tarnybos įstatymo 2000 m. rugpjūčio 29 Nr. VIII–1903 redakcija (įsigaliojo nuo 2000 09 07). Konstatuota, kad atsakovo sprendimai prieštarauja Valstybės tarnybos įstatyme įtvirtintai nuostatai, kad administratorius yra karjeros valstybės tarnautojas. VTĮ 2 str. 7 d. nurodyta, jog karjeros valstybės tarnautojas yra viešojo administravimo valstybės tarnautojas, konkurso būdu priimtas į tarnybą neterminuotam laikui, prisiekęs valstybei ir turintis galimybę nustatyta tvarka siekti aukštesnių ar kitų pareigų tarnyboje. Padaryta išvada, kad administratorius priskirtinas karjeros valstybės tarnautojams, nes į šias pareigas priimamas konkurso būdu (VTĮ 16 str., 23 str. 3 d.). Administratoriaus pareigos yra aukštesnės nei 20 kategorijos, todėl jis skiriamas uždaro konkurso būdu, o esant 23 str. 4 d. numatytais sąlygoms gali būti skelbiamas atviras konkursas. Administratoriaus tarnyba yra neterminuota (ABTĮ 62 str. 8 d. 1 p.). Atsakovo argumentas, kad VTĮ 9 str. nenumatyta, kam prisiekia administratorius, todėl neprisiekęs Lietuvos Respublikai jis negali tapti karjeros valstybės tarnautoju, teismo pripažintas nepagrįstu. Pagal VTĮ 19 str. 3 d. 5 p. prasmę administratoriaus priesaiką gali priimti savivaldybės meras. Atsakovo argumentas, kad VTĮ 17 str. 4 d. nereglamentuota pakaitinio valstybės tarnautojo skyrimo tvarka į administratoriaus pareigas ir dėl to jis negali būti priskiriamas karjeros valstybės tarnautojų kategorijai, taip pat pripažintas nepagrįstu. VTĮ 17 str. 6 d. numatyta, kad pakaitinių valstybės tarnautojų priėmimo sąlygas ir tvarką nustato Vyriausybė.

Skundžiamų sprendimų priėmimo metu Vietos savivaldos įstatymo 2000 m. spalio 12 d. Nr. VIII–2018 redakcija negaliojo. Ji įsigaliojo nuo 2000 m. spalio 27 d. Šio įstatymo 28 str. 2 d. nustatyta, kad savivaldybės administratorius yra savivaldybės administracijos vadovas – karjeros valstybės tarnautojas. Pagrįstų pripažintas atsakovo teiginys, kad sprendimų priėmimo metu nurodytas įstatymas negaliojo ir negalėjo būti taikomas. Tačiau konstatuota, kad Vietos savivaldos įstatyme nurodyta nuostata, atitinkanti Valstybės tarnybos įstatymo nuostatas dėl savivaldybės administratoriaus statuso, leidžia daryti išvadą, kad skundžiami atsakovo sprendimai yra neteisėti. Pareiškėjo prašymas dėl administracinių aktų panaikinimo patenkintas vadovaujantis ABTĮ 89 str. 1 d. 1 p.

Teismas nurodė, jog panaikinus skundžiamus aktus atkuriami buvusi iki ginčijamo akto priėmimo padėtis, tačiau iki panaikinto akto galiojusio kito akto teisinė galia savaime neatkuriami (ABTĮ 92 str.). Pareiškėjo reikalavimas įpareigoti priimti naujus sprendimus, atitinkančius įstatymų reikalavimus, paliktas nenagrinėtas (ABTĮ 103 str. 1 d. 1 p.), nes Vyriausybės atstovas, nustačius, kad administraciniai aktai prieštarauja Konstitucijai, įstatymams ar kitiems teisės aktams, laikydamasis Savivaldybių administracinės priežiūros įstatyme numatytos įgaliojimų įgyvendinimo tvarkos, ikiteismine tvarka privalo kreiptis dėl neteisėtų aktų panaikinimo. Padaryta išvada, kad pareiškėjas nesilaikė ikiteisminės ginčo sprendimo tvarkos.

Tauragės rajono savivaldybė apeliaciniu skundu prašo pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria teismas panaikino Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. spalio 11 d. sprendimą Nr. 427 „Dėl administratoriaus valstybės tarnybos santykių įteisinimo“ ir Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. spalio 11 d. sprendimą Nr. 428 „Dėl Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 06 05 sprendimo Nr. 189 dalinio pakeitimo – Administratoriaus nuostatų bendrųjų nuostatų 5 p.“, panaikinti.

VTĮ 62 str. 8 d. nurodyta, kad darbo sutartys, sudarytos su viešojo administravimo valstybės tarnautojais, netenka galios. Darbo santykiai tęsiasi kaip valstybės tarnybos santykiai. Valstybės tarnybos santykiai įteisinami institucijos ar įstaigos vadovo įsakymu (potvarkiu). Valdybos sprendimu Nr. 427 buvo įteisinti administratoriaus darbo santykiai. VTĮ 16 str. nurodytas administratoriaus statusas – įstaigos vadovas, todėl priimant Valdybos sprendimą Nr. 427 pagrįstai buvo taikomas 62 str. 8 d. 3 p. Prašyme Vyriausybės atstovė pati pripažįsta, kad administratoriui taikomas įstaigos vadovo statusas, pvz., nurodo, kad Valdyba neturėtų apsiriboti vien tik konstatavimu, kad administ-

ratorius – tik administracijos vadovas, pati aiškina: Valstybės tarnybos įstatymo 16 str. 1 d. 1 p. sakoma, jog į įstaigų vadovų pareigas savivaldybės administratorius priimamas (skiriamas) konkurso būdu. VTĮ 23str. 3 d. konkrečiai nurodo, kaip turi būti organizuojamas konkursas administratoriaus pareigoms užimti. Tuo tarpu teismas nenurodo, kuriame VTĮ straipsnyje įteisintas administratoriaus, kaip karjeros valstybės tarnautojo, statusas.

Teismas nurodo, kad administratorius yra karjeros valstybės tarnautojas, nes į šias pareigas priimamas konkurso būdu. Tačiau VTĮ 2 str. 10 d. reglamentuoja, kad įstaigos vadovas – valstybės tarnautojas, konkurso būdu ar politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu paskirtas vadovauti valstybės ar savivaldybės įstaigai. Todėl pareigų užėmimas konkurso būdu negali būti vienas iš pagrindų priskirti administratorių prie karjeros valstybės tarnautojų. Juo labiau kad karjeros valstybės tarnautojų priėmimą reglamentuoja VTĮ 14 straipsnis.

Teismas konstatuoja, kad karjeros valstybės tarnautojas yra konkurso būdu priimtas į tarnybą neterminuotam laikui, prisiekęs valstybei ir turintis galimybę nustatyta tvarka siekti aukštesnių ar kitų pareigų tarnyboje. Taigi viena iš sąlygų, leidžiančių pripažinti karjeros valstybės tarnautoju, – priesaika valstybei. VTĮ 19 str. nurodyta, kas priima valstybės tarnautojo priesaiką. VTĮ 19 str. 3 d. 5 p. savivaldybėms negali būti taikomas, kaip nurodo teismas, nes 8 punktas aiškiai apibrėžia, kas priima karjeros valstybės tarnautojo priesaiką savivaldybėse. Jei įstatymų leidėjas manytų, kad prisiekti kaip karjeros valstybės tarnautojas turi ir administratorius, tai VTĮ 19 str. 3 d. 8 p. būtų nurodyta, kas priima administratoriaus priesaiką.

Kita sąlyga, apibrėžiant valstybės tarnautojo priskyrimą karjeros tarnautojams, – turėti galimybę siekti aukštesnių ar kitų pareigų tarnyboje. VTĮ 2 priedėlis reglamentuoja viešojo administravimo – įstaigų vadovų ir karjeros – valstybės tarnautojų tipinių pareigybių kategorijas. 28 dalyje, reglamentuojančioje savivaldybės viešojo administravimo valstybės tarnautojus, administratoriaus ir kontrolieriaus – savivaldybės įstaigų vadovų kategorija nurodyta viena. Karjeros valstybės tarnautojų nurodomos vadinamosios „žirklės”, būtent jiems suteikiama galimybė siekti aukštesnės kategorijos tarnyboje, pareigų paaukštinimo. Administratoriui tokia galimybė nesuteikta, jo kategorija yra aukščiausia savivaldybėje.

Atsakovas nesutinka su teismo teiginiu, kad esant 23 str. 4 d. numatytoms sąlygoms gali būti skelbiamas atviras konkursas. VTĮ 16 str. nurodyta, kad savivaldybės administratorius į įstaigų vadovų pareigas priimamas pagal

šio įstatymo 23 straipsnio 3 dalį (jei būtų karjeros, 4 dalis galėtų būti taikoma, bet šiuo atveju įstatyme aiškiai apibrėžta 23 str. 3 d.). Be to, 23 str. 3 d. neregamentuota, jog ši dalis taikoma tik karjeros valstybės tarnautojams.

Teismas nurodo, kad pakaitinių valstybės tarnautojų priėmimo sąlygas ir tvarką nustato Vyriausybė. Tačiau tai, kas priima pakaitinius, reglamentuoja VTĮ 17 str., ir poįstatyminiai aktai negali prieštarauti įstatymui. VTĮ 17 str. 1 d. nurodyta, kad į pareigas pakaitiniais priimami atviro konkurso būdu arba politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu. Administratorius priimamas uždaro konkurso būdu pagal VTĮ 23 str. 3 d. 17 str. 4 d. 5 p. nurodyta, kas priima pretendentes atviro konkurso būdu pakaitiniais savivaldybėse. Kas priima administratorių, jei jį pripažinti karjeros valstybės tarnautoju ir jo vietoje būtų galima priimti pakaitinį, nėra nurodyta, todėl iš šio straipsnio galima spręsti, kad jis nėra karjeros valstybės tarnautojas.

Be to, 2000 m. spalio 31 d. teikime Nr. 105 Vyriausybės atstovas nurodė tik vieną įstatymą, kurį pažeidė Valdyba, – Vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymą.

Nors teismas pripažino, kad Vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymas tuo laiku negalėjo būti taikomas, Valdybos sprendimą Nr. 428 vis tik naikina.

Teikime Nr. 105 Vyriausybės atstovas pakartojo sprendimo Nr. 428 1 p. išdėstytą nuostatą, tai reiškia, kad ta nuostata įstatymui neprieštaravo. Be to, teismas panaikino sprendimą Nr. 428, nors Vyriausybės atstovė prašė panaikinti tik dalį šio sprendimo.

Teismas Vyriausybės atstovo prašymą turėjo nagrinėti pagal Tauragės rajono savivaldybės valdybai pateiktą reikalavimą Nr. 104 ir teikimą Nr. 104, t.y. pagal tuos reikalavimus, kuriuos valdyba apsvarstė ir dėl kurių priėmė sprendimus.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Valstybės tarnybos departamentui VTĮ nesuteikia teisės aiškinti šio įstatymo, raštuose Vyriausybės atstovei pareikšta tik atskirų darbuotojų nuomonė.

Pareiškėjas atsiliepime į apeliacinį skundą nurodė, kad ginčijamuose savivaldybės valdybos priimtuose sprendimuose turi būti įtvirtinta nuostata, jog savivaldybės administratorius yra savivaldybės administracijos įstaigos vadovas – karjeros valstybės tarnautojas ir tuomet jam negali būti skiriamas darbo santykiams įteisinti joks laikotarpis (kadencija).

Tauragės rajono savivaldybės tarybos 2000 m. birželio 5 d. sprendimu Nr. 189 patvirtintuose administratoriaus nuostatuose iki jų pakeitimo buvo

nurodyta, kad administratorius yra karjeros valstybės tarnautojas. Ši nuostata neturėjo būti keičiama. VTĮ 62 str. 2 d. numatyta, kad B lygio valdininkai, kuriems iki šio įstatymo įsigaliojimo buvo taikomas Valdininkų įstatymas, ir dirbantys pagal neterminuotas darbo sutartis, tampa karjeros valstybės tarnautojais. Tai, kad savivaldybės administratorius yra priskiriamas karjeros valstybės tarnautojų grupei, buvo numatyta Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministro 2000 m. liepos 4 d. įsakymo Nr. 79 XI skirsnio 12 p. (Žin., 2000, Nr. 55), taip pat vėliau to paties ministro pakeistame 2000 m. rugsėjo 8 d. įsakyme Nr. 98 „Dėl valstybės tarnautojų pareigybių pavyzdinio sąrašo patvirtinimo“ X skirsnio 10 p. (Žin., 2000, Nr. 90) ši nuostata irgi išliko.

VTĮ 2 str. 7 d. nurodyta, kad karjeros valstybės tarnautojas yra viešojo administravimo valstybės tarnautojas (administratorius kaip tik ir priskiriamas prie tokių), konkurso būdu priimtas į tarnybą neterminuotam laikui, prisiekęs valstybei ir turintis galimybę nustatyta tvarka siekti aukštesnių ar kitų pareigų tarnyboje. VTĮ 16 str. 1 d. 1 p. nustatyta, kad konkurso būdu į įstaigų vadovo pareigas priimamas ir savivaldybės administratorius pagal šio įstatymo 23 str. 3 d. numatytą tvarką. Šis įstatymo straipsnis pažymi tik dvi konkrečias pareigybes: Vyriausybės sekretoriaus ir savivaldybės administratoriaus. Kadangi iki VTĮ įsigaliojimo savivaldybės administratorius pagal Valdininkų įstatymą buvo B lygio viešojo administravimo tarnautojas, todėl pagal VTĮ 62 str. 8 d. 1 p. prasmę jo darbo santykiai turi būti įteisinami neterminuotam laikui, kaip su karjeros valstybės tarnautoju. Apelianto teiginys, kad administratoriaus darbo santykiai turi būti įteisinami terminuotam laikui, t.y. pagal VTĮ 62 str. 8 d. 3 p., yra nepagrįstas ir neteisėtas, kadangi šioje normoje kalbama apie viešojo administravimo įstaigų vadovus, o savivaldybės administratorius, kaip savivaldybės administracijos vadovas, prie tokių nėra ir negali būti priskiriamas. Nors tikrai savivaldybės valdybos sprendimų priėmimo metu (2000 10 11) nauja Vietos savivaldos įstatymo (VSI) 2000 m. spalio 12 d. Nr. VIII–2018 redakcija negaliojo (įstatymo 29 str. 2 d. nustatyta, kad savivaldybės administratorius yra savivaldybės administracijos vadovas – karjeros valstybės tarnautojas), tačiau ši jame įtvirtinta nuostata atitinka VTĮ normas dėl savivaldybės administratoriaus statuso, todėl apygardos administracinis teismas pagrįstai padarė išvadą, kad atsakovo (šiuo atveju apelianto) sprendimai buvo neteisėti ir juos panaikino.

Apeliantas skunde nurodo, kad turi būti taikoma VTĮ 2 str. 10 d. norma (dėl įstaigos vadovo sąvokos, o ne 2 str. 7 d., kuria rėmėsi teismas), kad karjeros valstybės tarnautojų priėmimą reglamentuoja VTĮ 14 str. Tačiau šios

įstatymo normos reguliuoja naujai paskiriamų įstaigos vadovų ar karjeros valstybės tarnautojų statuso įgijimą. Ginčijamų valdybos sprendimų esmė yra ta, kad atsakovas (apeliantas) neteislingai juose nustatė administratoriaus statusą, nustatydamas jam kadenciją pereinamuoju laikotarpiu, taip įteisindamas jo darbinius santykius, jau esant galiojančiam VTĮ. Apelianto teiginys, kad tarnautojas, nepriėmęs priesaikos, negali būti karjeros valstybės tarnautojas, yra nepagrįstas. VTĮ 19 str. 4 d. numatyta, kad valstybės tarnautojo priesaikos priėmimo tvarką nustato už valstybės tarnybą atsakingas ministras. Kadangi tokia tvarka dar nėra nustatyta, todėl yra teisingas administracinio teismo pastebėjimas, kad pagal VTĮ 19 str.3 d. 5 p. prasmę tai gali padaryti ir meras, kaip savivaldybės institucijos vadovas.

Negalima sutikti su apelianto argumentais dėl administracinio teismo sprendimo neteisėtumo, jam apeliuojant į VTĮ 2 priedėlį (dėl administratoriaus kategorijos), į 23 str. (dėl konkurso skelbimo būdų administratoriaus pareigybei), į 17 str. (pakaitinių valstybės tarnautojų priėmimas). Skunde apeliantas siekia „pritempti“ nurodytas įstatymo normas prie sau palankaus teiginio, kad savivaldybės administratorius nėra ir negali būti karjeros valstybės tarnautojas. Šios įstatymo normos reglamentuoja ne tik savivaldybės administratoriaus, tačiau ir kitų valstybės tarnautojų grupių valstybės tarnybos santykius, todėl jas traktuoti išskirtinai šio ginčo atveju negalima. Be to, į savivaldybės administratoriaus pareigas VTĮ nenumato, kad būtų priimtas pakaitinis valstybės tarnautojas. Galima tik laikinai pavesti atlikti administratoriaus funkcijas kitam savivaldybės karjeros tarnautojui.

Skunde nurodoma, kad Vyriausybės atstovės 2000 m. spalio 31 d. teikime Nr. 105 buvo nurodytas tik vienas valdybos pažeistas įstatymas, t.y. Vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymas, kad teismas, pripažinęs, jog VSI negaliojo, valdybos sprendimą Nr. 428 vis tiek panaikino visą, nors buvo prašoma panaikinti tik jo dalį, kad teismas turėjo nagrinėti prašymą tik pagal reikalavimą Nr. 104 ir teikimą Nr. 104 (čia apelianto suklysta – turėjo būti nurodytas Nr. 105); kad teismas turėjo nagrinėti bylą tik pagal tuos reagavimo aktus, kuriuos valdyba svarstė ir dėl jų priėmė sprendimus.

Vyriausybės atstovė ikiteismine tvarka valdybai pateikė tris reagavimo aktus, būtent: 2000 m. spalio 31 d. potvarkį Nr. 103 (siūlant sustabdyti sprendimo Nr. 427 vykdymą), 2000 m. spalio 31 d. reikalavimą Nr. 104 (siūlant pakeisti sprendimą Nr.427) ir 2000 m. spalio 31 d. teikimą Nr. 105 (siūlant pakeisti sprendimo Nr. 428 Bendrųjų nuostatų 5 p.). Šiuose aktuose buvo minėta, kad savivaldybės valdyba, priimdama ginčijamus sprendimus, kaip vie-

ną iš pažeidimų padarė tai, jog nesivadovavo VSI 29 str. 2 d. norma dėl administratoriaus statuso. Nors ši įstatymo norma valdybos sprendimų priėmimo metu dar negaliojo, tačiau kreipiantis su prašymu į administracinį teismą (kada valdyba pati geranoriškai nepataisė priimtų savo sprendimų pagal reagavimo aktus), prašyme buvo nurodyta ir kitų teisės aktų pažeistos normos, kuriomis vadovaujantis Klaipėdos administracinis teismas panaikino skundžiamus sprendimus. Taip pat administracinis teismas panaikino sprendimo Nr. 428 Bendrųjų nuostatų tik 5 p., o ne visą sprendimą, kaip klaidingai nurodo skunde apeliantas. Jo reikalavimas, kad administracinis teismas nagrinėtų tik tokius Vyriausybės atstovės reagavimo aktus, kuriuos valdyba svarstė ir jų atžvilgiu priėmė atitinkamus sprendimus (šiuo atveju neigiamus), yra vertintinas kritiškai. Valdyba gali ir visai nesvarstyti reagavimo aktų ir nepriimti jų atžvilgiu sprendimų, todėl tokiu atveju Savivaldybių administracinės priežiūros 1998 m. balandžio 14 d. įstatymo Nr. VIII–730 6 str. numato galimybę tokius veiksmus apskųsti teismui, traktuojant tai kaip neveikimą.

Šiuo metu galioja ir yra įgyvendinamas Vietos savivaldos įstatymas, kuriame aiškiai apibrėžtas savivaldybės administratoriaus statusas, kad savivaldybės administracijos vadovas yra karjeros valstybės tarnautojas.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Tauragės rajono savivaldybės apeliacinis skundas patenkinamas iš dalies.

Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2001 m. sausio 30 d. sprendimas pakeičiamas.

Sprendimo dalis, kurioje panaikintas Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2001 m. spalio 11 d. sprendimas Nr. 427 „Dėl administratoriaus valstybės tarnybos santykių įteisinimo“, panaikinama ir Vyriausybės atstovo Tauragės apskrityje prašymas dėl Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2001 m. spalio 11 d. sprendimo Nr. 427 „Dėl administratoriaus valstybės tarnybos santykių įteisinimo“ panaikinimo atmetamas.

Sprendimo dalis, kurioje paliktas nenagrinėtas Vyriausybės atstovo Tauragės apskrityje prašymas dėl įpareigojimo Tauragės rajono savivaldybės valdybą priimti naujus sprendimus vietoje panaikintųjų administracinių aktų, panaikinama.

Sprendimo dalis, kurioje panaikintas Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. spalio 11 d. sprendimas Nr. 428 „Dėl Tauragės rajono savival-

dybės valdybos 2000 m. birželio 5 d. sprendimo Nr. 189 dalinio pakeitimo” Administratoriaus nuostatų Bendrųjų nuostatų 5 p., pakeičiama.

Tauragės rajono savivaldybės valdyba, įpareigojama pakeisti Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. spalio 11 d. sprendimo Nr. 428 „Dėl Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. birželio 5 d. sprendimo Nr. 189 dalinio pakeitimo” dalį, kurioje administratoriaus nuostatų Bendrųjų nuostatų dalies 5 p. išdėstytas taip: „Administratorius yra savivaldybės įstaigos – administracijos vadovas”, ir nustatyti, kad administratorius yra savivaldybės įstaigos – administracijos vadovas – karjeros valstybės tarnautojas (ABTĮ 140 str. 1 d. 3 p.).

Ginčijamų Tauragės rajono savivaldybės valdybos sprendimų priėmimo metu galiojo Valstybės tarnybos įstatymas su pakeitimais, priimtais 2000 m. rugpjūčio 29 d. įstatymu Nr. VIII–1903. Vietos savivaldos įstatymas, kurio 29 str. nustatyta, kad savivaldybės administratorius yra savivaldybės administracijos vadovas – karjeros valstybės tarnautojas, įsigaliojo 2000 m. spalio 27 d.

Pagal Valstybės tarnybos įstatymo (toliau – VTĮ) 2 str. 22 d. savivaldybės administracija yra savivaldybės įstaiga. Įstaigos vadovas, remiantis to paties straipsnio 10 d., yra valstybės tarnautojas, konkurso būdu ar politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu paskirtas vadovauti valstybės ar savivaldybės įstaigai nustatytos kadencijos laikotarpiui ar neterminuotai. VTĮ 2 str. 7 d. nurodyta, kad karjeros valstybės tarnautojas yra viešojo administravimo valstybės tarnautojas, konkurso būdu priimtas į tarnybą neterminuotam laikui, prisiekęs valstybei ir turintis galimybę nustatyta tvarka siekti aukštesnių ar kitų pareigų tarnyboje.

VTĮ įtvirtintų normų, reguliuojančių priėmimo į valstybės tarnybą tvarką, vertinimas leidžia padaryti išvadą, kad savivaldybių administratorių valstybės tarnybos santykių reguliavimas atskleidžia specifinį šių tarnautojų tarnybos statusą, būtent: VTĮ 14 str. nurodoma, kas organizuoja karjeros valstybės tarnautojų priėmimą – administratoriaus priėmimą į tarnybą organizuoja meras; VTĮ 16 str., reglamentuojančiame įstaigų vadovų priėmimą, nurodoma, kad į įstaigų vadovų pareigas savivaldybių administratoriai priimami konkurso būdu. Taigi tarnautojai, dirbantys savivaldybių administratoriais, priskiriami dviem viešojo administravimo valstybės tarnautojų pogrupiams: įstaigų vadovų ir karjeros valstybės tarnautojų.

Vertinant, ar Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. spalio 11 d. sprendimas Nr. 427 „Dėl administratoriaus valstybės tarnybos santy-

kių įteisinimo”, kuriuo nuspręsta, kad savivaldybės įstaigos – administracijos vadovo administratoriaus tarnybos santykiai įteisinami nuostatuose nustatytam laikotarpiui (kadencijai), jo priėmimo metu neprieštaravo VTĮ, būtina atsižvelgti į tai, kokia yra administratoriaus teisinė padėtis viešojo administravimo institucijoje. Administratorius, skirtingai nei bet kuris kitas savivaldybės administracijos pareigūnas, turintis administravimo įgaliojimus, atlieka ne tik viešojo administravimo veiksmus, bet ir užtikrina įstaigos funkcionavimą, kad ji galėtų tinkamai vykdyti priskirtus viešojo administravimo ir kitos veiklos uždavinius. Tarnybos santykių pobūdį įvertinant pagal valstybės tarnautojo funkcijas, yra pagrindas konstatuoti, jog administratoriaus tarnybos santykių turinį lemia jo, kaip įstaigos vadovo, veikla, todėl Tauragės rajono savivaldybės valdybos sprendimas dėl administratoriaus tarnybos santykių nustatymo kadencijai atitinka VTĮ 2 str. 10 d. reikalavimus.

Šis Valdybos sprendimas neprieštarauja ir VTĮ 62 str. nuostatomis. Kadangi savivaldybės administracija pagal VTĮ 2 str. 22 d. yra savivaldybės įstaiga, jos vadovui taikoma ne VTĮ 62 str. 2 d., o specialios normos, įtvirtintos 5 dalyje ir 8 dalies 3 punkte.

Tauragės rajono savivaldybės valdyba 2000 m. spalio 11 d. sprendimu Nr. 428 „Dėl Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. birželio 5 d. sprendimo Nr. 189 dalinio pakeitimo” pakeisdama administratoriaus nuostatų Bendrųjų nuostatų dalies 5 p. nusprendė: „Administratorius yra savivaldybės įstaigos – administracijos vadovas”.

Teismas sprendime nurodė, jog administratorius yra karjeros valstybės tarnautojas, nes priimamas į pareigas konkurso būdu. Savivaldybių administratoriai – įstaigų vadovai, remiantis VTĮ 16 str., 23 str., taip pat priimami į pareigas konkurso būdu, todėl šiuo atveju priėmimo būdas nėra požymis, leidžiantis nustatyti, kuriam iš viešojo administravimo valstybės tarnautojų grupių administratorius priskiriamas.

Kaip jau minėta, tarnautojas, dirbantis savivaldybės administratoriumi, pagal VTĮ priskiriamas dviem viešojo administravimo tarnautojų grupiams: įstaigos vadovo ir karjeros valstybės tarnautojo, todėl toks jo statusas tarnybos santykių apibūdinimo prasme ir turėjo būti apibrėžtas administratoriaus nuostatų Bendrųjų nuostatų dalies 5 p., t.y. administratorius yra savivaldybės įstaigos – administracijos vadovas – karjeros valstybės tarnautojas.

Pirmosios instancijos teismas, panaikindamas Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. spalio 11 d. sprendimo Nr. 428 „Dėl Tauragės rajono

savivaldybės valdybos 2000 m. birželio 5 d. sprendimo Nr. 189 dalinio pakeitimo” administratoriaus nuostatų Bendrųjų nuostatų dalies 5 p., priėmė neteisėtą sprendimą, kadangi be pagrindo konstatavo, jog savivaldybės administratorius yra tik karjeros valstybės tarnautojas. Jo tarnybos santykių turinį nulemia įstaigos vadovo teisinė padėtis. Ginčijamame sprendime nurodomas valstybės tarnautojo tarnybos santykių apibūdinimas neatitiko VTĮ reikalavimų, nes administratorius yra ir įstaigos vadovas, ir karjeros valstybės tarnautojas, todėl Valdyba įpareigotina pakeisti Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. spalio 11 d. sprendimo Nr. 428 „Dėl Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. birželio 5 d. sprendimo Nr. 189 dalinio pakeitimo” dalį, kurioje administratoriaus nuostatų Bendrųjų nuostatų dalies 5 p. išdėstyta taip: „Administratorius yra savivaldybės įstaigos – administracijos vadovas”, ir nustatyti, kad administratorius yra savivaldybės įstaigos – administracijos vadovas – karjeros valstybės tarnautojas.

Teismas paliko nenagrinėtą Vyriausybės atstovo Tauragės apskrityje prašymą dėl įpareigojimo Tauragės rajono savivaldybės valdybą priimti naujus sprendimus vietoje panaikintųjų.

Byloje esantis 2000 m. spalio 31 d. reikalavimas Nr. 104 ir tos pačios dienos teikimas Nr. 105 yra Vyriausybės atstovo apskrityje įgaliųjų įgyvendinimo aktai, atitinkantys Savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo 4 str. nuostatas. Tauragės rajono savivaldybės valdyba 2000 m. lapkričio 10 d. sprendimais Nr. 457 ir Nr. 458 reikalavimus atmetė. Pareiškėjas, gavęs šiuos sprendimus, remdamasis Savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo 6 str., teisėtai kreipėsi į teismą prašydamas įpareigoti atsakovą tinkamai vykdyti įstatymą. Pirmosios instancijos teismas neturėjo teisinio pagrindo šį reikalavimą palikti nenagrinėtą.

Kadangi pareiškėjo reikalavimas yra teisėtas iš dalies, apeliacinės instancijos teismas įpareigoja atsakovą pakeisti savo sprendimą tokiu būdu, kaip nurodyta anksčiau (ABTĮ 88 str. 2 p., 133 str.)

Pažymėtina, jog kolegijos padarytų išvadų aiškinant VTĮ normas, galiojusias ginčijamų aktų priėmimo metu, kurių pagrindu konstatuotas administratoriaus tarnybos santykių pobūdis, teisėtumą liudija tolesnė teisinio reguliavimo raida: Vietos savivaldos įstatymo, įsigaliojusio 2000 m. spalio 27 d., 29 str. 2 d. nustatyta, kad savivaldybės administratorius yra administracijos vadovas – karjeros valstybės tarnautojas, Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministro 2000 m. liepos 4 d. įsakymu patvirtintame Valstybės tarnautojų pareigybių pavyzdiniame sąraše (nuo 2000 m. spalio 28 d.

galiojanti redakcija) savivaldybės administratoriaus pareigybė įrašyta ir į viešojo administravimo įstaigų vadovų, ir į karjeros valstybės tarnautojų pareigybių sąrašus.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ABTĮ 139 str., 140 str. 1 d. 3 p., teisėjų kolegija

n u t a r ė :

Tauragės rajono savivaldybės apeliacinį skundą patenkinti iš dalies.

Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2001 m. sausio 30 d. sprendimą pakeisti.

Sprendimo dalį, kuria panaikintas Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2001 m. spalio 11 d. sprendimas Nr. 427 „Dėl administratoriaus valstybės tarnybos santykių įteisinimo“, panaikinti ir Vyriausybės atstovo Tauragės apskrityje prašymą dėl Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2001 m. spalio 11 d. sprendimo Nr. 427 „Dėl administratoriaus valstybės tarnybos santykių įteisinimo“ panaikinimo atmesti.

Sprendimo dalį, kurioje paliktas nenagrinėtas Vyriausybės atstovo Tauragės apskrityje prašymas dėl įpareigojimo Tauragės rajono savivaldybės valdybą priimti naujus sprendimus vietoje panaikintųjų administracinių aktų, panaikinti.

Sprendimo dalį, kurioje panaikintas Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. spalio 11 d. sprendimas Nr. 428 „Dėl Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. birželio 5 d. sprendimo Nr. 189 dalinio pakeitimo“ Administratoriaus nuostatų bendrųjų nuostatų 5 p., pakeisti.

Įpareigoti Tauragės rajono savivaldybės valdybą pakeisti Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. spalio 11 d. sprendimo Nr. 428 „Dėl Tauragės rajono savivaldybės valdybos 2000 m. birželio 5 d. sprendimo Nr. 189 dalinio pakeitimo“ dalį, kurioje administratoriaus nuostatų Bendrųjų nuostatų dalies 5 p. išdėstytas taip: „Administratorius yra savivaldybės įstaigos – administracijos vadovas“, ir nustatyti, kad administratorius yra savivaldybės įstaigos – administracijos vadovas – karjeros valstybės tarnautojas.

Nutartis neskundžiama.

1.3.2.8. Dėl atleidimo iš valstybės tarnybos panaikinus pareigybę tvarkos

Jeigu yra pagrindas padaryti išvadą, kad pareigybės panaikinimas teisėtas, tačiau neteisėtas atleidimas iš tarnybos, tarnautojo grąžinimui į panaikintas pareigas nėra teisinio pagrindo, kadangi buvo pažeistos tarnautojo teisės ne panaikinant pareigybę, o netaikant tarnautojui nustatytų garantijų po pareigybės panaikinimo.

Jei valstybės tarnautojas atleistas iš tarnybos nesilaikant tvarkos, numatytos Valstybės tarnybos įstatymo 55 str. 1 d., 76 str., numatančios tarnybos santykių šalių teises bei pareigas 6 mėnesius po pareigybės panaikinimo, tarnautojas grąžinamas ne į pareigas, iš kurių atleistas, o į valstybės tarnybą, kartu sudarant jam sąlygas pasinaudoti įstatymų suteiktomis teisėmis.

Kai atleidimas pripažintas neteisėtu teismo sprendimu, minėtas 6 mėnesių terminas turi būti skaičiuojamas ne nuo pareigybės panaikinimo, o nuo apeliacinės instancijos teismo nutarties (sprendimo) priėmimo dienos. Kadangi atleidus iš valstybės tarnybos pažeidžiant įstatymo nustatytą tvarką, valstybės tarnautojas praranda ne gautąjį iki pareigybės panaikinimo darbo užmokestį, o įstatymo garantuojamą minimalų darbo užmokestį už 6 mėnesius, jam ir priteistinas minimalus darbo užmokestis už 6 mėnesius.

Teisėjas pirmosios instancijos

Administracinė byla Nr. A⁷–572/2001

teisme J. Furmanavičius

Pranešėjas apeliacinės instancijos

teisme G. Kryževičius

NUTARTIS

2001 m. birželio 19 d.

Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko G. Kryževičiaus, teisėjų N. Piškinaitės ir R. Piličiausko, sekretoriaujant R. Barysaitei,

dalyvaujant pareiškėjai J. Lukomavičienei, jos atstovui advokatui G. Byčiui, atsakovo Šakių rajono policijos komisariato atstovui E. Šiaudiniui,

viešame teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal J. Lukomavičienės apeliacinį skundą dėl Kauno apygardos administracinio teismo 2001 m. vasario 15 d. sprendimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

J. Lukomavičienė kreipėsi į teismą, prašydama pripažinti neteisėtu jos atleidimą iš Šakių rajono policijos komisariato Migracijos tarnybos inspektorės valdininkės pareigų ir gražinti ją į darbą, priteisti atlyginimą už visą priverstinės pravaikštos laiką bei priteisti darbo užmokestį už 20 darbo dienų, nes jai nepranešė apie atleidimo iš darbo priežastis.

Ji paaiškino, kad 2000 01 19 gavo išpėjimą, jog gali būti atleista iš darbo nuo 2000 m. kovo 20 d., tačiau 2000 m. kovo 13 d. ji susirgo ir gydėsi ligoninėje, iki 2000 m. liepos 6 d. buvo nedarbinga. Iš Šakių rajono policijos komisariato Migracijos tarnybos inspektorės pareigų, kuriose dirbo nuo 1991 01 28, ją atleido nuo 2000 m. liepos 13 d. pagal DSĮ 29 str. 1 d. 2 p. Etatų sumažinimas nepagrįstas, kadangi tarnyboje darbo krūvis buvo didelis, kituose komisariatuose šioje tarnyboje dirba ir daugiau darbuotojų, buvo siekiama būtent ją atleisti iš darbo. Dėl lėšų stokos ji sutiko eiti nemokamų atostogų. Atleidžiant ją iš darbo nebuvo pasiūlytas kitas darbas. Pranešimas apie atleidimą iš darbo buvo neišsamus, todėl nežino atleidimo iš darbo priežasčių, ir jai turi būti priteistas darbo užmokestis už 20 dienų.

Pareiškėjos atstovas pirmosios instancijos teisme prašė skundą tenkinti. Darbdavys nesiaiškino visų aplinkybių, nepasiūlė J. Lukomavičienei kito darbo, nesudarė galimybių gilinti žinių. Jau kreipiantis raštu į policijos departamentą dėl etatų sumažinimo buvo nurodyta J. Lukomavičienės pavardė. J. Lukomavičienė nežinojo, už ką buvo atleista. Po atleidimo ji niekur nedirbo, todėl turėtų būti priteista už priverstinę pravaikštą.

Atsakovo Šakių rajono policijos komisariato atstovas pirmosios instancijos teisme prašė skundą atmesti. Jis paaiškino, kad 1999–2000 metais vyko Šakių rajono policijos komisariato reorganizacija, buvo mažinami etatai, kadangi 12% sumažino darbo užmokesčio fondą. Įvertinus darbo krūvį, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2000 01 07 įsakymu buvo panaikinti etatai Šakių rajono policijos komisariate. Migracijos tarnyboje buvo sumažinti 2 etatai. J. Lukomavičienė pensinio amžiaus, neturėjo pirmumo teisės kitų darbuotojų atžvilgiu, todėl jai buvo įteiktas išpėjimas dėl galimo atleidimo iš

darbo, ir po ligos sugrįžusi į darbą buvo atleista pagal DSĮ 29 str. 1 d. 1 p. Pasiūlyti kito darbo nebuvo galimybės, kadangi laisvų etatų, kuriuos galėtų užimti J. Lukomavičienė, nebuvo.

Kauno apygardos administracinis teismas 2001 02 15 sprendimu skundą atmetė.

Teismas nurodė, kad iš Šakių r. PK 1991 01 25 įsakymo Nr. 4 a/s nustatyta, jog pareiškėja J. Lukomavičienė nuo 1991 01 28 paskirta dirbti Šakių rajono policijos komisariatare pasų tarnybos vyr. pasininke (asmens byla Nr. 4 1.5). 1996 09 27 įsakymu Nr. 28 t/c J. Lukomavičienė buvo atleista iš policijos komisariato Migracijos tarnybos inspektorės–specialistės pareigų ir paskirta į Migracijos tarnybos inspektorės valdininkės pareigas (asmens byla Nr. 4 1.6–7), su ja buvo sudaryta darbo sutartis, kuri patvirtina, kad nuo 1996 09 01 ji priimta į Šakių r. PK Migracijos tarnybos inspektorės valdininkės pareigas (b.1.6).

1999 12 15 Nr. 5–2494 raštu Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos informavo komisariatą, kad darbo užmokesčio fondas kitiems metams bus sumažintas 12% (b.l. 86), o vidaus reikalų ministro 2000 01 07 įsakymu Nr. 20 buvo pakeisti bei sumažinti etatai policijos padalinuose (b.l. 87). Šiuo įsakymu Šakių rajono PK Migracijos tarnyboje buvo sumažinti 2 valdininkų etatai (b.l. 88).

Pranešimas patvirtina, kad J. Lukomavičienė 2000 01 19 buvo įspėta, jog sumažinus pareigybes nuo 2000 03 20 su ja gali būti nutraukta darbo sutartis (b.l. 3). To neneigia ir pareiškėja.

Nuo 2000 03 13 iki 2000 07 06 J. Lukomavičienė buvo nedarbinga (b.l. 91–98).

Šakių rajono PK 2000 07 11 įsakymas Nr. 35 TE patvirtina, kad su komisariato Migracijos tarnybos inspektore valdininke J. Lukomavičienė darbo sutartis buvo nutraukta vadovaujantis DSĮ 29 str. 1 d. 2 p. dėl darbuotojų skaičiaus sumažinimo (asmens byla Nr. 41.9).

Pati J. Lukomavičienė pripažįsta, kad jos etatas buvo panaikintas, daugiau kitų darbuotojų po jos atleidimo į Migracijos tarnybą nebuvo priimta.

Konstatuota, kad nepagrįstas J. Lukomavičienės aiškinimas, jog būtent ją norėjo atleisti iš darbo, kadangi nurodė sumažinti jos etatą.

Tai paneigia Šakių rajono PK komisaro 1999 12 22 raštas Nr. 10265 Policijos departamentui prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, kuriame siūloma kartu su kitose tarnybose mažinamais etatais sumažinti du etatus Migracijos tarnyboje (b.l. 104–105).

J. Lukomavičienė neturėjo pirmenybės teisės būti palikta dirbti, kai sumažinamas darbuotojų skaičius, todėl atleidžiant ją iš darbo nebuvo pažeisti DSĮ 37 str. numatyti reikalavimai.

Šakių rajono PK raštai patvirtina, kad komisariate nuo 2000 01 07 iki 2000 07 13 nebuvo laisvų inspektorės valdininkės etatų (b. l. 34, 46).

Teismo posėdžio metu pareiškėja paaiškino, kad komisariate buvo laisva darbo vieta personalo tarnyboje, tačiau šis darbas nebuvo jai pasiūlytas.

Darbo sutarties nutraukimas darbdavio iniciatyva pagal DSĮ 29 str. 1 d. 2 p. nesiejamas su darbuotojo kalte. Darbdavio iniciatyva atleisti darbuotoją, nesant jo kaltės, leidžiama, jei negalima darbuotojo perkelti jo sutikimu į kitą darbą (DSĮ 34 str. 7 d.). Todėl nurodytu atveju po išpėjimo įteikimo darbdavys privalėjo svarstyti ir ieškoti galimybės perkelti J. Lukomavičienę jos sutikimu į kitą darbą, tačiau tokios galimybės nebuvo.

Nustatyta, kad vykdant reorganizaciją vidaus reikalų sistemoje, tobulinant policijos komisariatų darbo organizavimą, Policijos departamento generalinio komisaro 2000 04 28 įsakymu Nr. 146 Šakių rajono PK personalo grupėje buvo sumažinta I pareigūno pareigybė ir įsteigta I specialisto pareigybė (b. l. 82–83). Į šias pareigas Šakių rajono PK komisaro 2000 05 03 įsakymu Nr. 21 TE nuo 2000 05 03 buvo paskirta V. Variakojienė (b. l. 84).

Padaryta išvada, jog pareiškėjai siūlyti užimti šias pareigas atsakovas neturėjo galimybės, kadangi tuo metu pareiškėja sirgo, ji ilgai gydėsi ir į darbą sugrįžo tik 2000 07 06 (b. l. 91–98). Personalo grupėje dirba tik viena darbuotoja, o iš pareiginės instrukcijos nustatyta, kad šis darbas turi būti atliekamas pastoviai (b. l. 72–72), todėl dėl J. Lukomavičienės ligos darbuotojos priėmimo klausimas į personalo grupę ir šių pareiginių funkcijų vykdymas negalėjo būti atidedamas neapibrėžtam laikui. Be to, J. Lukomavičienė neturėjo reikiamo kvalifikacinio išsilavinimo, anksčiau nedirbusi personalo tarnyboje (asmens byla Nr. 4 1.1, b. l. 7–10), todėl šių pareigų užimti ji negalėjo ir dėl savo dalykinių savybių. Konstatuota, kad dėl nurodytų priežasčių nebuvo galimybės J. Lukomavičienę perkelti jos sutikimu į kitą darbą, ir šis įstatymo reikalavimas nebuvo pažeistas, todėl nėra pagrindo ją grąžinti į ankstesnį darbą.

Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes teismas J. Lukomavičienės atleidimą iš darbo pripažino teisėtu, todėl jos reikalavimai grąžinti ją į Šakių rajono policijos komisariato Migracijos tarnybos inspektorės valdininkės pareigas ir priteisti atlyginimą už visą priverstinės pravaikštos laiką atmesti kaip nepagrįsti (ABTĮ 88 str. 1 p.).

J. Lukomavičienė 2000 07 13 pareiškimu, kuris tą pačią dieną buvo gautas Šakių rajono PK (b.l. 4), reikalavo pranešti atleidimo iš darbo priežastis.

Darbdavys ne vėliau kaip per 5 dienas nuo pareiškimo gavimo turi raštu pranešti konkrečias atleidimo priežastis, taip pat nurodyti, kokiais duomenimis yra pagrįstas atleidimas iš darbo (DSĮ 38 str. 2 d.). Pagal šį straipsnį gavus darbuotojo pareiškimą darbdaviui atsiranda pareiga per nustatytą 5 dienų terminą išsiųsti paštu arba įteikti darbuotojui atsakymą, nurodant atleidimo priežastis.

Šakių rajono PK komisaro 2000 07 14 raštas Nr. L–18 patvirtina, kad darbdavys raštu pranešė J. Lukomavičienei apie konkrečias atleidimo priežastis ir duomenis, kuriais pagrįstas atleidimas iš darbo (b.l. 5).

J. Lukomavičienė paaiškino, kad ji gavo atsakymą per nustatytą terminą, tačiau šis atsakymas buvo nepakankamai išsamus.

Padaryta išvada, kad šis pareiškėjos reikalavimas nepagrįstas, kadangi iš rašto turinio matyti, jog jame nurodyta konkreti atleidimo iš darbo priežastis, taip pat duomenys, kuriais pagrįstas atleidimas iš darbo. Šiuo raštu visiškai suprantamai pranešta, kad J. Lukomavičienė yra atleista iš darbo sumažinus darbuotojų skaičių, pagal DSĮ 29 str.1 d. 2 p., nes ji neturėjo pirmenybės teisės būti palikta dirbti, kai sumažinamas darbuotojų skaičius (DSĮ 37 str.).

Atsakymas J. Lukomavičienei buvo duotas nepažeidžiant DSĮ 38 str. 2 d. nustatyto 5 dienų termino, jo turinys yra aiškus, suprantamas ir išsamus, todėl reikalavimas priteisti atlyginimą už 20 darbo dienų atmestas kaip nepagrįstas (ABTĮ 88 str. 1 p.).

Pareiškėja apeliaciniu skundu prašo pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikinti ir nauju sprendimu jos prašymą patenkinti.

Su teismo padarytomis išvadomis ir priimtu sprendimu ji nesutinka. Sprendime išdėstyti motyvai neatitinka faktinių bylos aplinkybių. Teismas neteisingai išaiškino ir pritaikė materialinės teisės normas.

Teismas iš esmės neįvertino tos aplinkybės, kad atleidžiant ją iš darbo nebuvo pasiūlytas kitas darbas, nors tokią prievolę darbdavys turėjo. Teismo posėdžio metu atsakovo atstovas pripažino, kad jai tebedirbant, kai buvau įspėta apie numatomą atleidimą, policijos komisariate buvo laisva darbo vieta personalo tarnyboje. Į šį darbą 2000 m.gegužės 3 d. buvo priimtas naujas žmogus.

Nors teisme ir buvo aiškinta, kad šio darbo negali dirbti pašalinis žmogus, tačiau jokie kvalifikaciniai reikalavimai šiai pareigybei nebuvo keliami, konkursas nebuvo skelbtas.

Ji VRM sistemoje dirbo daug metų ir būtų sugebėjusi atlikti šį darbą. Be to, įstatymas numato galimybę persikvalifikuoti, ir tai privalo padaryti darbdavys, vykdydamas darbo organizavimo pakeitimus.

Neteisėtas teismo motyvas, kad ji negalėjo dirbti naujo darbo, nes tuo metu sirgo. Tačiau liga kaip tik ir paūmėjo dėl patirto streso. Pasiūlius darbą, būtų atsiradusios galimybės kitaip spręsti šiuos klausimus. Galiausiai buvo galima vietoj jos laikinai priimti kitą darbuotoją ar dar kitaip išspręsti šią problemą.

Teismas neįvertino tos aplinkybės, kad vietoj jos į darbą buvo priimta ekskomisaro žmona Violeta Variakojienė, o jos vyras kaip tik ir pradėjo jos atleidimo iš darbo procedūrą.

Nors jai ir atsakyta apie atleidimo iš darbo priežastis laiku, tačiau atsakymo turinys neleido iki galo suprasti, kodėl ji atleista iš darbo. Teismas šios aplinkybės netyrė ir nepagrįstai atmetė reikalavimą priteisti kompensaciją už 20 darbo dienų.

Teismas neatkreipė dėmesio į tai, kad atsakovo atstovas nurodė, jog buvo pasirinkta atleisti du pensinio amžiaus žmones, nes jie jau turi šioki toki pragyvenimo šaltinį. Tačiau tai prieštarauja darbo teisinio reguliavimo principams.

Atsakovas atsiliepime į skundą nurodė, jog su pareiškėjos apeliaciniame skunde išdėstytais motyvais nesutinka ir mano, kad Kauno apygardos administracinis teismas 2001 02 15 priėmė teisėtą ir pagrįstą sprendimą, nepažeisdamas materialinės teisės normų.

Siekdamas racionaliau panaudoti biudžetinius asignavimus bei atsižvelgdamas į numatomą finansavimo policijos padaliniam sumažėjimą, vidaus reikalų ministras jau 1999 12 14 įsakymu Nr. 677 likvidavo 6 Šakių rajono policijos komisariato įvairių tarnybų etatus.

Šakių rajono policijos komisariate buvo ir dabar yra du personalo grupės etatai. Iki 2000 04 28 abu šie etatai buvo priskirti statutinių viešojo administravimo valstybės tarnautojų – pareigūnų kategorijai ir juose dirbo personalo grupės vyresnysis inspektorius bei personalo grupės inspektorė. Personalo grupės inspektorę V. Variakojienę 2000 04 10, vadovaujantis Tarnybos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemoje statuto (toliau – Statutas) 43 str. 3 p., atleidus iš tarnybos (Policijos departamento generalinio komisaro 2000 04 10 įsakymas Nr. 280 TE), buvo pakeistas vienas šių etatų, t.y. personalo grupėje panaikintas pareigūno etatas ir jo vietoje įsteigtas specialisto etatas (Policijos departamento generalinio komisaro 2000 04 28 įsaky-

mas Nr. 146) ir atsirado galimybė šioms pareigoms įdarbinti civilį asmenį. Atsižvelgiant į tuo metu susiklosčiusią situaciją ir numatomą policijos komisariato darbo tarnybų reorganizaciją bei neišvengiamą gausingą komisariato dirbančiųjų pasikeitimą, komisariato vadovybei iškilo būtinybė parinkti tinkamą šioms pareigoms kandidatą. Tuo metu jau buvo žinoma, kad antras personalo grupėje dirbantis pareigūnas vyr. inspektorius J. Stanaitis iš šio darbo taip pat išeis (tai įvyko 2000 07 13, Policijos departamento generaliniam komisarui jį paskyrus dirbti Šakių rajono policijos komisariato Kelių policijos vyr. inspektoriumi, įsakymo Nr. 544 TE). Parinkti tinkamą šioms pareigoms kandidatą buvo sunku todėl, kad jokia mokymo įstaiga nerengia tokių specialistų. Policijos įstaigos personalo grupės darbuotojas privalo žinoti ir vadovautis darbo teisės normomis, valstybės tarnybą reglamentuojančiomis teisės normomis, specifiniais Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos personalo klausimus reglamentuojančiais teisės aktais. Vienintelis kelias pasiekti reikiamos kvalifikacijos yra praktinis darbas kartu su šioje srityje patyrusiu darbuotoju. Šiuo laikotarpiu iš pareigų turėjo išeiti abu iki tol dirbę darbuotojai. Nesukomplektavus personalo grupės iš tinkamų pareigūnų, tolimesnė policijos komisariato veikla būtų buvusi ypač komplikauta. Būtent ši situacija ir lėmė, kad darbas naujai įsteigtame personalo grupės specialisto etate buvo pasiūlytas V. Variakojienei. Jai sutikus, 2000 05 03 ji buvo priimta į darbą personalo grupės specialistės pareigoms (Šakių rajono policijos komisariato komisarų įsakymas Nr. 21 TE). Priimti į šias pareigas J. Lukomavičienės nebuvo jokios galimybės, kadangi ji nuo 2000 03 13 iki 2000 07 06 turėjo nedarbingumo pažymėjimą ir į darbą sugrįžo praėjus 68 dienoms po to, kai komisariatui atsirado būtinybė priimti darbuotoją minimoms pareigoms. V. Variakojienės priėmimo į darbą metu nebuvo aišku, kiek J. Lukomavičienė sirgs ir ar iš viso galės dirbti. Be to, J. Lukomavičienė neatitiko šioms pareigoms numatytų kvalifikacinių reikalavimų, būtent: „žinoti Policijos įstatymą, Valstybės tarnybos įstatymą, norminius aktus, reglamentuojančius personalo tarnybos darbą vidaus reikalų sistemoje, ir mokėti šiuos aktus taikyti praktikoje, taip pat turėti darbo patirtį vidaus reikalų sistemoje ir personalo tarnyboje” (2000 05 08 personalo grupės inspektorės specialistės pareiginė instrukcija). Tolimesni įvykiai parodė, kad sprendimas į darbą priimti V. Variakojienę buvo teisingas. Kaip jau buvo minėta, 2000 07 13 iš darbo personalo grupėje išėjo vyr. inspektorius J. Stanaitis. Netrukus po to buvo paruošta ir įgyvendinta Šakių rajono policijos komisariato viešosios policijos reorganizacija, kurios metu iš esmės pasikeitė jos struktūra. Policijos departamento generalinio

komisaro 2000 08 17 įsakymu Nr. 252 patvirtinti etatiniai pakeitimai, susiję su 59 Šakių rajono policijos komisariato viešosios policijos etatais, tai sudaro daugiau kaip pusę Šakių rajono policijos komisariate dirbančiųjų. Be to, dėl įstatymų pasikeitimo iš tarnybos išėjo daug komisariato darbuotojų ir juos reikėjo pakeisti naujais darbuotojais (Šakių rajono policijos komisariato 2001 05 21 pažyma Nr. 4867). Laikotarpiu nuo 2000 m. gegužės mėnesio iki 2000 m. pabaigos iš darbo Šakių rajono policijos komisariate buvo atleista 19, o priimta 16 darbuotojų. Šį atleidimo iš tarnybos ir priėmimo į tarnybą darbą atliko V. Variakojienė. J. Lukomavičienė dėl išvardytų priežasčių jo atlikti būtų negalėjusi.

J. Lukomavičienė nurodo, kad teismas neatsižvelgė į tai, jog jos atleidimo procedūrą pradėjo į minėtą darbo vietą personalo grupėje priimtos V. Variakojienės vyras, tuometinis komisaras R. Variakojis. Tokia jos nuomonė yra subjektyvi ir nepagrįsta jokiais objektyviais duomenimis. J. Lukomavičienės atleidimo metu R. Variakojis policijos komisariate nedirbo ir negalėjo daryti jokios įtakos priimamiems sprendimams. V. Variakojienės priėmimą į darbą lėmė jos kvalifikacija, sugebėjimas atlikti šį darbą.

Pareiškėja J. Lukomavičienė ir jos atstovas advokatas G. Byčius, palaikydami apeliacinį skundą, prašė jį tenkinti ir pakartotoje skunde nurodytus pirmosios instancijos teismo sprendimo neteisėtumo bei nepagrįstumo argumentus.

Atsakovo atstovas E. Šiaudinis, nesutikdamas su apeliaciniu skundu, išdėstė atsiliepime nurodytus motyvus.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

J. Lukomavičienės apeliacinis skundas patenkinamas iš dalies.

Kauno apygardos administracinio teismo 2001 m. vasario 15 d. sprendimas pakeičiamas.

Sprendimo dalis, kuria atmetas pareiškėjos prašymas grąžinti ją į Šakių rajono policijos komisariato Migracijos tarnybos inspektorės valdininkės pareigas ir priteisti atlyginimą už visą priverstinės pravaikštos laiką, panaikinama.

Pareiškėjos prašymas grąžinti ją į Šakių rajono policijos komisariato Migracijos tarnybos inspektorės valdininkės pareigas ir priteisti atlyginimą už visą priverstinės pravaikštos laiką patenkinamas iš dalies.

VTĮ 72 str. numatytas 6 mėn. terminas skaičiuojamas nuo apeliacinės instancijos teismo nutarties priėmimo dienos.

Kauno apygardos administracinio teismo 2001 m. vasario 15 d. sprendimo dalis, kuria atmestas pareiškėjos reikalavimas dėl vidutinio darbo užmokesčio už 20 darbo dienų priteisimo remiantis DSI 38 str. 3 d., paliekama nepakeista.

Dėl pareiškėjos tarnybos santykių teisinio reguliavimo, teisės normų taikymo ir atleidimo iš tarnybos tvarkos

Byloje nustatyta, jog J. Lukamavičienė 1996 09 27 įsakymu Nr. 28 t/c buvo atleista iš Policijos komisariato Migracijos tarnybos inspektorės–specialistės pareigų ir paskirta į Migracijos tarnybos inspektorės valdininkės pareigas, su ja buvo sudaryta darbo sutartis, kuri patvirtina, kad nuo 1996 09 01 ji priimta į Šakių r. PK Migracijos tarnybos inspektorės valdininkės pareigas (b.l. 6). Taigi pareiškėja nuo 1996 09 01 buvo laisvai samdoma darbuotoja, o ne statutinis pareigūnas.

1999 07 30 įsigaliojo Valstybės tarnybos įstatymas (toliau – VTĮ). Šioje byloje vertintinos VTĮ redakcijos, galiojusios iki 2000 09 07, nuostatos. Remiantis įstatymo 2 str. 6 d., viešojo administravimo valstybės tarnautojas – valstybės tarnautojas, dirbantis valstybės institucijose ir atliekantis įstatymų ir jų pagrindu priimtų teisės aktų nustatytas viešojo administravimo funkcijas. Viešasis administravimas – įstatymų ir kitų teisės aktų reglamentuojama valstybės institucijų vykdomoji veikla, skirta valstybės institucijų aktams įgyvendinti bei viešosioms paslaugoms administruoti (VTĮ 2 str. 5 d.). Karjeros valstybės tarnautojas – viešojo administravimo valstybės tarnautojas, konkurso būdu priimtas į tarnybą neterminuotam laikui, prisiekęs valstybei ir turintis galimybę nustatyta tvarka siekti aukštesnių ar kitų pareigų tarnyboje (VTĮ 2 str. 7 d.). Paslaugų valstybės tarnautojas – valstybės tarnautojas, dirbantis valstybės institucijoje ir atliekantis ūkines ar technines funkcijas arba teikian-
tis viešąsias paslaugas visuomenei (VTĮ 2 str. 13 d.).

Migracijos tarnybos rajonų policijos komisariatuose yra Migracijos departamento reguliavimo sferoje veikiantys padaliniai, įgyvendinantys pavestas viešojo administravimo funkcijas. Pagal Migracijos tarnybos inspektorės pareiginę instrukciją inspektorė tvarko lokalinę kompiuterinę gyventojų duomenų bazę, įveda į ją atvykimo ir išvykimo lapelių duomenis, nustatyta tvarka pateikia reikalingą informaciją, suveda duomenis apie pakeistus pasus, gautus iš VRM IRD, priima prašymus piliečio pasui gauti skubos tvarka, nurašo

negaliojančių pasų blankus ir siunčia į VRM IRD mirusių asmenų sąrašus, vykdo vadovų pavedimus, atsako už lokalinės kompiuterinės gyventojų duomenų bazės atitikimą su turimos kartotekos duomenimis. Pagal vykdomų funkcijų turinį Migracijos tarnybos inspektorės pareigos priskirtinos prie viešojo administravimo veiksmų, kuriais užtikrinamas institucijos vykdomosios veiklos įgyvendinimas, todėl tarnautojai, atliekantys tokias funkcijas, priskiriami viešojo administravimo (grupė – VTĮ 6 str. 1 d.) karjeros valstybės tarnautojams (pogrūpis – VTĮ 6 str. 2 d.). Pagal VTĮ 4 str. ir 62 str. šis įstatymas be išlygų taikomas viešojo administravimo valstybės tarnautojams, kurie valstybės tarnautojo statusą įgijo per 5 dienas po šio įstatymo įsigaliojimo, jei raštu neatsisakė tapti valstybės tarnautojais. Pareiškėja tapti valstybės tarnautoja neatsisakė, todėl per 5 dienas po 1999 07 30 tapo viešojo administravimo karjeros valstybės tarnautoja (VTĮ 62 str. 2 d., Vyriausybės 1995 08 03 nutarimu Nr. 1081 patvirtinto Valstybės valdymo tarnybos „B“ lygio valdininkų pareigybių sąrašo pastabų 3 d.).

Dėl to, sprendamas karjeros valstybės tarnautojo atleidimo iš tarnybos klausimą, atsakovas, remdamasis VTĮ 4 str. ir 5 str., privalėjo taikyti šį įstatymą, o darbo įstatymus bei kitus teisės aktus, reglamentuojančius darbo santykius bei socialines garantijas tiek, kiek jie neprieštarauja šiam įstatymui. Tuo tarpu VTĮ nebuvo taikomas, tą patvirtino ir atsakovo atstovas apeliacinės instancijos teisme, o taikytas DSĮ.

Tarnybos santykių teisinis reguliavimas, nustatytas VTĮ, iš esmės skirtingas nei darbo santykių – pagal DSĮ. Pagal VTĮ pareigybės panaikinimo įstatymo nustatyta tvarka faktas pats savaime nėra tarnautojo atleidimo iš valstybės tarnybos pagrindas. Tarnybos funkcijų netekimas panaikinus pareigybę yra teisinė prielaida esminiams tarnybos santykių pasikeitimams, kurie gali, esant įstatyme apibrėžtiems pagrindams, sąlygoti valstybės tarnautojo statuso praradimą. Pagal VTĮ 55 str. 1 d. panaikinus pareigybę valstybės tarnyboje karjeros valstybės tarnautojas perkeliamas į kitą tuo metu laisvą ar naujai steigiamą to paties lygio ir kategorijos pareigybę, o jei tokios nėra, – tarnautojo sutikimu ir į žemesnes pareigas; perkėlimo sąlygas ir tvarką nustato Vyriausybė. Šių įstatymo normų taikymo apribojimų iki Vyriausybės įvykdys pavedimą nenumatyta, todėl nurodytos tvarkos atsakovas privalėjo laikytis. Pereinamuoju laikotarpiu, kurio metu tarnybos santykių reguliavimui įstatyme yra skirtas dvyliktasis skirsnis, o jame įtvirtintos nuostatos turėjo būti taikomos sprendžiant pareiškėjos atleidimo iš tarnybos klausimą, panaikinus pareigybę, karjeros valstybės tarnautojui privalu siūlyti laisvas pareigas, atitinkančias vals-

tybės tarnautojo kategoriją ar, jei nėra galimybės, 1–2 kategorijomis žemesnes pareigas bet kurioje institucijoje ar įstaigoje toje pačioje ar kitoje gyvenamojoje vietovėje. Valstybės tarnautojas taip pat informuojamas apie atsilaisvinusias žemesnių kategorijų pareigas. Valstybės tarnautojas turi teisę rinktis siūlomas pareigas 6 mėn. po pareigybės panaikinimo. Šio laikotarpio metu mokama minimali mėnesinė alga. Jeigu per 6 mėn. neatsiranda laisvų šio straipsnio 1 p. nurodytų pareigų ar valstybės tarnautojas atsisako jas eiti, jis praranda valstybės tarnautojo statusą ir atleidžiamas iš valstybės tarnybos pagal įstatymo 68 str. 4 d. 3 p. išmokant nuo apskaičiuoto stažo priklausomo dydžio kompensaciją.

Atsakovas, panaikinus pareiškėjos etatą, o tai padaryta, kaip teisingai nurodoma pirmosios instancijos teismo sprendime, teisėtai, neturėjo teisinio pagrindo jos atleisti iš valstybės tarnybos neįvykdęs anksčiau minimų įstatymo reikalavimų – sudaryti sąlygas 6 mėn. jai rinktis kitas pareigas, jas siūlyti, mokėti MMA ir tik esant VTĮ nustatytoms sąlygoms spręsti atleidimo iš tarnybos klausimą. DSI 29 str. 1 d. 2 p. taikyti nebuvo teisinių pagrindų, nes tarnybos santykių panaikinus pareigybę teisinis reguliavimas įtvirtintas VTĮ (4 str. 1 d., 5 str. 2 d.)

Skirtingai nei atleidimo iš darbo pagal DSI dėl darbuotojų skaičiaus mažinimo pripažinimo neteisėtu atveju, kai šio fakto konstatavimas yra pagrindas grąžinti darbuotoją į darbą ir į konkrečias pareigas, dėl valstybės tarnybos santykių teisinio reguliavimo specifikos iš esmės kitaip turi būti sprendžiamas pažeistos teisės atstatymo klausimas. Jeigu yra pagrindas padaryti išvadą, jog pareigybės panaikinimas teisėtas, tačiau neteisėtas atleidimas iš valstybės tarnybos, kaip yra šiuo atveju, tarnautojo grąžinimui į panaikintas pareigas nėra teisinio pagrindo, nes atsakovas pažeidė tarnautojo teises ne naikindamas pareigybę, o netaikydamas tarnautojui nustatytų garantijų po pareigybės panaikinimo. Naikindamas pareigybę, atsakovas pareiškėją apie tai įspėjo laikydamasis DSI 34 str. 1 d. nustatytos tvarkos, nes VTĮ ir jį lydintys teisės aktai tuo metu kitokio teisinio reglamentavimo nenustatė (VTĮ 5 str. 2 d.), t.y. savo pareigas šiame tarnybos santykių kaitos etape vykdė tinkamai. Kadangi pareiškėja atleista iš tarnybos (įsakyme nurodoma – iš darbo) nesilaikant tvarkos, numatytos VTĮ 55 str. 1 d., 76 str., numatančios tarnybos santykių šalių teises bei pareigas per 6 mėn. po pareigybės panaikinimo, ji grąžinama ne į pareigas, iš kurių atleista, o į valstybės tarnybą, kartu sudarant pareiškėjai sąlygas pasinaudoti įstatymu suteiktomis teisėmis: panaikinus pareigybę, karjeros valstybės tarnautojui privalu siūlyti laisvas pareigas, atitinkan-

čias valstybės tarnautojo kategoriją ar, jei nėra galimybės, 1–2 kategorijomis žemesnes pareigas bet kurioje institucijoje ar įstaigoje toje pačioje ar kitoje gyvenamojoje vietovėje; valstybės tarnautojas taip pat informuojamas apie atsilaisvinusias žemesnių kategorijų pareigas; valstybės tarnautojas turi teisę rinktis siūlomas pareigas 6 mėn. po pareigybės panaikinimo; šio laikotarpio metu mokama minimali mėnesinė alga; jeigu per 6 mėn. neatsiranda laisvų šio straipsnio 1 p. nurodytų pareigų ar valstybės tarnautojas atsisako jas eiti, jis praranda valstybės tarnautojo statusą ir atleidžiamas iš valstybės tarnybos pagal įstatymo 68 str. 4 d. 3 p. išmokant nuo apskaičiuoto stažo priklausomo dydžio kompensaciją. Šiuo atveju, kai atleidimas pripažintas neteisėtu teismo nutartimi, 6 mėn. terminas turi būti skaičiuojamas ne nuo pareigybės panaikinimo, o nuo apeliacinės instancijos teismo nutarties (sprendimo) priėmimo dienos, nes kitaip, t.y. pagal bendrąsias įstatyme nustatytas taisykles, skaičiuojant šį terminą susidarytų situacija, kai pažeistos teisės atkūrimas taptų formaliu faktu, negarantuojančiu realaus teisės įgyvendinimo. Todėl, nesant normos, reguliuojančios šią situaciją, kolegija, vadovaudamasi ABTĮ 4 str. 5 d., 6 mėn. termino pradžia skaičiuoti pasirinkdama apeliacinės instancijos teismo nutarties priėmimo dieną tokį sprendimą priima taikydama teisingumo kriterijų.

Dėl neteisėtų atsakovo veiksmų pareiškėja prarado ne gautąjį iki pareigybės panaikinimo darbo užmokestį, o negavo MMA, kurią turėjo teisę gauti 6 mėn., todėl jai priteistina minimali mėnesinė alga už visą laikotarpį nuo neteisėto atleidimo iš valstybės tarnybos iki šios nutarties priėmimo dienos – 2001 m. birželio 19 d., į šią sumą įskaičiuojant išmokėtą išeitinę pašalpą (priskaičiuota išeitinės pašalpos suma pagal asmens kortelės atlyginimams priskaičiuoti Nr. 97 įrašus yra 2564,1 Lt), t.y. 4811,9 Lt (11 mėn. 4 d.) – 2564,1 Lt = 2247,8 Lt.

Teismas padarė teisingas išvadas konstatuodamas, jog atsakovas tinkamai įvykdė DSĮ 38 str. (VTĮ 5 str. 2 d.) reikalavimus, nes nustatytu laiku pareiškėjai pranešė atleidimo priežastis, todėl teisėtai atmetas jos reikalavimas dėl vidutinio darbo užmokesčio už 20 darbo dienų priteisimo.

Nors pareiškėja skundo negrindė argumentais dėl neteisėto DSĮ taikymo ir VTĮ netaikymo, tačiau nagrinėdamas skundus dėl neteisėto atleidimo iš tarnybos teismas privalo patikrinti visus tiek teisinius, tiek faktinius tarnybos santykių pažeidimo pagrindus: ar buvo teisiniai pagrindai pareigybei panaikinti, ar laikytasi valstybės tarnautojo išpėjimo apie numatomus tarnybos santykių pakitimus tvarkos, ar garantuotos tarnautojo teisės, įstatyme nustatytos

panaikinus pareigybę, ir ar tinkamai vykdytos atsakovo pareigos, ar nepažeis-ta atleidimo iš tarnybos tvarka, ar teisingai taikytos VTĮ normos ir pan.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ABTĮ 139 str., 140 str. 1 d. 3 p., teisėjų kolegija

n u t a r ė :

J. Lukamavičienės apeliacinį skundą patenkinti iš dalies.

Kauno apygardos administracinio teismo 2001 m. vasario 15 d. spren-dimą pakeisti.

Sprendimo dalį, kurioje atmestas pareiškėjos prašymas grąžinti ją į Ša-kių rajono policijos komisariato Migracijos tarnybos inspektorės valdininkės pareigas ir priteisti atlyginimą už visą priverstinės pravaikštos laiką, panai-kinti.

Pareiškėjos prašymą grąžinti ją į Šakių rajono policijos komisariato Mig-racijos tarnybos inspektorės valdininkės pareigas ir priteisti atlyginimą už vi-są priverstinės pravaikštos laiką patenkinti iš dalies.

J. Lukamavičienę grąžinti į valstybės tarnybą atkuriant viešojo admi-nistravimo karjeros valstybės tarnautojo statusą ir jai priteisti minimalią mė-nesinę algą už visą laikotarpį nuo neteisėto atleidimo iš valstybės tarnybos iki šios nutarties priėmimo dienos – 2001 m. birželio 19 d., į šią sumą įskaičiuo-jant išmokėtą išeitinę pašalpą, t.y. 2247,8 Lt.

VTĮ 72 str. numatyta 6 mėn. terminą skaičiuoti nuo apeliacinės instanci-jos teismo nutarties priėmimo dienos.

Kauno apygardos administracinio teismo 2001 m. vasario 15 d. spren-dimo dalį, kuria atmestas pareiškėjos reikalavimas dėl vidutinio darbo užmo-kesčio už 20 darbo dienų priteisimo remiantis DSĮ 38 str. 3 d., palikti nepa-keistą.

Nutartis neskundžiama.

1.3.3. Dėl žalos atlyginimo

1.3.3.1. Dėl termino kreiptis į teismą su skundu dėl viešojo administravimo subjekto padarytos žalos

Kadangi pagal CK 485 str. žala, padaryta asmeniui neteisėtais viešojo administravimo subjektų veiksmais, atlyginama bendraisiais pagrindais, nagrinėjant tokius ginčus taikytinos ir ieškininę senatį reglamentuojančios normos, tarp jų ir CK 85 str., kuriame nurodyta, jog reikalavimą apginti pažeistą teisę teismas priima nagrinėti nepriklausomai nuo ieškininės senaties termino pasibaigimo, o ieškininė senatis taikoma tik esant skolininko reikalavimui.

Teisėja pirmosios instancijos
teisme Z. Smirnovienė

Administracinė byla Nr. AS⁷–331/2001

Pranešėjas apeliacinės instancijos
teisme G. Kryževičius

NUTARTIS

2001 m. balandžio 5 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko G. Kryževičiaus, teisėjų B. Janavičiūtės ir A. Ablingio, apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo A. Balčiaus atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 m. sausio 23 d. nutarties.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

A. Balčius kreipėsi į teismą prašydamas iš Vyriausiosios rinkimų komisijos priteisti 95 000 Lt moralinės žalos atlyginimo.

Jis nurodė, jog 1997 m. rinkiminės kampanijos metu dėl pažeistų teisių ir laisvių jis kreipėsi į Vyriausiąją rinkimų komisiją, tačiau jos pirmininkas atsisakė tirti jo pareiškimus bei skundus, neatsakė į raštus.

Vyriausioji rinkimų komisija neteisėtai ir nepagrįstai 1997 02 27 sprendimu Nr. 74 davė sutikimą patraukti jį baudžiamojon atsakomybėn, o tai sudarė sąlygas teismui priimti procesinį sprendimą dėl suėmimo.

Baudžiamoji byla nutraukta, tačiau dėl Vyriausiosios rinkiminės komisijos veiksmų jam buvo atimta teisė dalyvauti rinkimuose ir būti išrinktam. Neatsakydama ir netirdama jo skundų, Vyriausioji rinkimų komisija, būdama valdžios įstaiga, netarnavo žmogui, pažemino jo garbę ir orumą.

Vilniaus apygardos administracinis teismas 2001 01 23 nutartimi A. Balčiaus skundą atsisakė priimti, nurodęs, jog praleistas skundo padavimo teismui terminas ir jo atnaujinti neprašoma.

Teismas nurodė, kad į Vyriausiąją rinkimų komisiją A. Balčius kreipėsi 1997 03 28 pareiškimu, o 1997 10 16 – skundu, kurie turėjo būti ištirti per 1 mėn. nuo gavimo dienos, remiantis Vyriausybės 1992 10 16 nutarimo Nr. 774 „Dėl piliečių ir kitų asmenų prašymų, pareiškimų, pasiūlymų ir skundų nagrinėjimo valstybės valdymo organuose, įmonėse, įstaigose bei organizacijose tvarkos patvirtinimo“ 10 str. 1997 03 28 pareiškimas turėjo būti išnagrinėtas iki 1997 04 28, o 1997 10 16 skundas – iki 1997 11 16.

Konstatuota, jog CK 458 str. nustatyta, kad žala yra atlyginama bendrais pagrindais (CK 483, 484 str.). Nagrinėjant šio pobūdžio prašymus, taikomas 3 metų ieškininės senaties terminas. Pagal ABTĮ 37 str. 2 d. 8 p., praleidus terminą skundui paduoti ir neprašant jo atnaujinti ar teismui atmetus tokį prašymą, atsisakoma priimti skundą. Padaryta išvada, jog pareiškėjas praleido terminą skundui paduoti, kuris skaičiuotinas nuo 1997 04 29 ir 1997 06 20, todėl skundas atsisakytinas priimti.

Pareiškėjas 2001 02 14 padavė atskirąjį skundą ir nurodė, jog nutartį gavo tik 2001 02 08, todėl prašo atnaujinti terminą atskirajam skundui paduoti, o jį atnaujinus, skundžiamą nutartį panaikinti bei atnaujinti ieškininės senaties terminą, nes jis praleistas dėl svarbios priežasties.

Atskirajame skunde pareiškėjas nurodė, jog teismas neteisingai skaičiavo ieškininės senaties termino eigos pradžią.

Jis su ieškiniu į bendrosios kompetencijos teismą kreipėsi dar 2000 09 29. 2001 01 09 jis kreipėsi į Vyriausiąją administracinį teismą, pastarajam atsisakius priimti skundą, 2001 01 18 kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą. Ieškininės senaties termino eigos pradžia, t.y. sužinojimo apie pažeistą teisę momentas yra Seimo kontrolierių pažymos gavimo diena – 1998 01 04 bei baudžiamojo persekiojimo nutraukimo diena – 2000 05 04. Teismas neteisingai taikė įstatymą ir priėmė neteisėtą nutartį.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 01 23 nutartis panaikinama ir skundo priėmimo klausimas perduodamas spręsti iš naujo tam pačiam teismui (ABTĮ 151 str. 4 p.).

Pareiškėjas prašė atnaujinti terminą atskirajam skundui paduoti.

Šis prašymas nesvarstytinas, nes, kaip matyti iš Vilniaus apskrities centrinio pašto pažymos, nutartį pareiškėjas gavo tik 2001 02 08, o skundą padavė 2001 02 14, t.y. per įstatymo nustatytą terminą (ABTĮ 149 str. 3 d.).

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 01 23 nutartis panaikinama dėl neteisingo ABTĮ 37 str. 2 d. 8 p. taikymo.

ABTĮ 37 str. 2 d. 8 p. taikomas tais atvejais, kai nustatoma, kad praleistas procesinis skundo padavimo terminas ir pareiškėjas jo neprašo atnaujinti.

Šioje byloje sprendžiama dėl ieškininės senaties terminų, todėl ABTĮ 37 str. 2 d. 8 p. nuostatos šiems santykiams netaikytinos.

Ieškininė senatis – teisės į ieškininę asmens pažeistos teisės gynybą terminas. Pasibaigus šiam terminui, pasibaigia pažeistos subjektyvios civilinės teisės įgyvendinimo prievartinėmis priemonėmis galimybė. Pažeistos subjektyvios civilinės teisės įgyvendinimo prievartinėmis priemonėmis galimybė teisės teorijoje suprantama kaip materialinė teisė į ieškinį (skundą).

Teisė kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista subjektyvioji civilinė teisė ar įstatymo saugomas interesas, teisės teorijoje suprantama kaip procesinė teisė į ieškinį (skundą).

Kadangi pagal CK 485 str. žala, padaryta asmeniui neteisėtais viešojo administravimo subjektų veiksmais, atlyginama bendraisiais pagrindais, nagrinėjant tokius ginčus taikytinos ir ieškininę senatį reglamentuojančios normos, tarp jų ir CK 85 str., kuriame nurodyta, jog reikalavimą apginti pažeistą teisę teismas priima nagrinėti nepriklausomai nuo ieškininės senaties termino pasibaigimo, o ieškininė senatis taikoma tik esant skolininko reikalavimui.

Todėl pirmosios instancijos teismas neturėjo procesinės teisės atsisakyti priimti skundą dėl teisės į ieškininę pažeistos teisės gynybą termino pasibaigimo, dėl to nutartis naikinama ir skundo priėmimo klausimas perduodamas tam pačiam teismui spręsti iš naujo.

Teisėjų kolegija neturi procesinio pagrindo išspręsti skundo priėmimo klausimo, nes pirmosios instancijos teismas skundžiamoje nutartyje neverti-

no skundo atitikimo kitų ABTĮ nustatytų reikalavimų, o ši teisė suteikta būtent pirmosios instancijos teismui (ABTĮ 37 str.).

Vadovaudamasi ABTĮ 151 str. 4 p., teisėjų kolegija

n u t a r ė :

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2001 01 23 nutartį panaikinti ir A. Balčiaus skundo dėl žalos atlyginimo priėmimo klausimą perduoti spręsti iš naujo tam pačiam teismui.

Nutartis neskundžiama.

1.3.4. Dėl žemės santykių, statybos, aplinkos apsaugos

1.3.4.1. Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 straipsnio 3 dalies taikymo asmenų, kuriems atkurtos nuosavybės teisės, paveldėtojams

Valią dėl būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą, gali pakeisti tik asmuo, turintis teisę į nuosavybės teisių atkūrimą kompensuojant. Jam ši teisė gali būti perduota kito asmens paveldėjimo ar kitu teisių perdavimo būdu.

Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 str. 3 d. nenumato galimybės asmenims, keičiantiems savo pareikštą valią dėl būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą, reikalauti atkurti nuosavybės teises grąžinant nekilnojamąjį turtą natūra.

Pranešėjas A. Taminskas
Teisėjas L. Jachimavičius

Administracinė byla Nr. A⁶-452/2001

NUTARTIS

2001 m. gegužės 15 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko A. Taminsko, teisėjų B. Janavičiūtės ir R. Piličiausko, sekretoriaujant R. Barysaitei,

dalyvaujant pareiškėjai J.S. Trimonieni, pareiškėjos atstovei advokatei D. Degutienei,

teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo J.S. Trimonienės apeliacinį skundą dėl Kauno apygardos administracinio teismo 2001 m. kovo 7 d. sprendimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

Pareiškėja J.S. Trimonienė kreipėsi į Kauno apygardos administracinį teismą prašydama iš dalies panaikinti Kauno apskrities valdytojo 1996 m. lapkričio 7 d. įsakymo Nr. 05–5424 „Dėl nuosavybės teisės į žemę (mišką) atstatymo Kauno rajone, išmokant kompensaciją pasirinktais kompensavimo būdais“ I priedo 55 ir 61 punktus, sumažinant išperkamos žemės kiekį 0,08 ha žemės ir 0,34 ha žemės, Kauno apskrities valdytojo 1996 m. lapkričio 7 d. sprendimo Nr. 52–1274 dalį dėl nuosavybės teisių atkūrimo Stasei Strašinskienei kompensuojant už išperkamą 0,08 ha žemę litais, iš dalies panaikinti Kauno apskrities valdytojo 1996 m. lapkričio 7 d. sprendimo Nr. 52–1280 dalį dėl nuosavybės teisių atkūrimo Stasei Strašinskienei, kompensuojant už išperkamą 0,34 ha žemę litais.

Kauno apygardos administracinis teismas 2001 m. kovo 7 d. sprendimu J.S. Trimonienės skundą atmetė. Tai teismas motyvavo tuo, kad Kauno apskrities valdytojo administracijos 1996 m. lapkričio 7 d. sprendimu Nr. 52–1274 Stasei Strašinskienei atkurtos nuosavybės teisės į Kauno rajone, Biruliškių kaime esančią 0,81 ha žemės, sprendimu Nr. 52–1280 atkurtos nuosavybės teisės tame pačiame Biruliškių kaime į 3,01 ha žemės. Nuosavybės teisės atkurtos – išperkant turėtus žemės sklypus, išmokant piniginę kompensaciją. Žemė negalėjo būti gražinta natūra, kadangi buvo užimta asmeninio naudojimo žeme. Spręsdamas bylą teismas vadovavosi Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 str. 3 d. Remdamasis šiuo įstatymu teismas nurodė, kad teise pakeisti savo pareikštą valią dėl būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą gali pasinaudoti tie piliečiai, kuriems atkurtos nuosavybės teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą. Teismas konstatavo, kad nuosavybės teisės atkurtos S. Strašinskienei, o ne pareiškėjai J.S. Trimonieni, kuri po S. Strašinskienės mirties paveldėjo piniginę kompensaciją, todėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 straipsnio 3 dalis negali būti taikoma.

Apeliaciniu skundu pareiškėja J.S. Trimonienė prašo panaikinti Kauno apygardos administracinio teismo 2001 m. kovo 7 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą. Pareiškėja apeliaciniame skunde nurodo, kad teismas neteisingai pritaikė Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą, atkūrimo įstatymo 21 straipsnio 3 dalį. Pareiškėja nurodo, kad jos mama S. Strašinskienė mirė nesulaukusi sprendimo, kad ji visada pageidavo susigrąžinti žemę natūra. Po S. Strašinskienės mirties ji parašė prašymą dėl nuosavybės teisių atkūrimo išmokant kompensaciją, nes tuo metu atgauti žemės natūra nebuvo galimybės. Be to, pareiškėja nurodo, kad dabar atsirado galimybė dalį žemės (pagal vieną sprendimą – 0,16 ha, pagal kitą – 0,34 ha) susigrąžinti natūra, kad kompensacija pinigais buvo jos išreikšta valia, kurią, pasikeitus aplinkybėms, ji norėtų pakeisti.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

Apeliacinis skundas atmetamas, o Kauno apygardos administracinio teismo 2001 m. kovo 7 d. sprendimas paliekamas nepakeistas, pakeičiant sprendimo motyvus.

Iš bylos medžiagos nustatyta, kad Kauno apskrities valdytojo administracijos 1996 m. lapkričio 7 d. sprendimu Nr. 52–1274 (b.l. 7) Stasei Strašinskienei atkurtos nuosavybės teisės į Kauno rajone, Karmėlavos buv. apylinkėje, Biruliškių kaime 0,81 ha žemės – 1050 Lt vertės, sprendimu Nr. 52–1280 (b.l. 8) atkurtos nuosavybės teisės į Kauno rajone, Karmėlavos buv. apylinkėje, Biruliškių kaime 3,01 ha žemės – 3457 Lt vertės.

Kauno apskrities viršininko administracijos 1996 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. 05–5424 nurodyta atkurti nuosavybės teisę į žemę (mišką) įsakymo 1, 2, 3 prieduose išvardytiems asmenims išduodant sprendimus ir išmokant už valstybės išperkamą žemę (mišką) kompensaciją, pasirenkant kompensavimo būdą: 1 priede – litais, 2 priede – valstybinio kapitalo akcijomis ir 3 priede – lygiaverčiu miško plotu (b.l. 5). To paties įsakymo 1 priedo 55 p. ir 61 p. nurodyta, kad S. Strašinskienei atkurta nuosavybė Biruliškių kaime, Karmėlavos buv. apylinkėje, 0,81 ha – 1050 Lt vertės ir 3,01 ha – 3457 Lt vertės (b.l. 6).

Pagal 1998 m. gruodžio 11 d. paveldėjimo pagal įstatymą teisės liudijimą (b.l. 9) J.S. Trimonienė paveldėjo S. Strašinskienei skirtą kompensaciją už žemės sklypus 3,01 ha ir 0,81 ha, esančius Biruliškių k., Karmėlavos seniūnijoje, Kauno rajone. Minėtame paveldėjimo pagal įstatymą teisės liudijime nenurodytas kompensacijos būdas. Kartu pažymėtina, kad netgi tuo atve-

ju, kai paveldėjimo teisės liudijime nurodomas kompensacijos būdas, o asmuo pagal Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 str. 3 d. pakeičia valią dėl būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą, nelaikytina, kad susidarytų situacija, kada du galiojantys dokumentai įtvirtina galimybę tą pačią reikalavimo teisę įgyvendinti du kartus skirtingais būdais. Perėjusios reikalavimo teisės į kompensaciją už išperkamą nekilnojamąjį turtą įgyvendinimas neįmanomas vien tik paveldėjimo teisės liudijimo pagrindu. Pagal nuosavybės teisių atkūrimą reglamentuojančius normatyvinius aktus iš nuosavybės teisių atkūrimo atsirandanti subjektinė reikalavimo teisė gali būti įgyvendinta tik individualaus administracinio akto – apskrities viršininko sprendimo pagrindu.

Dėl subjekto, kuris turi teisę pakeisti savo pareikštą valią dėl būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą

Pareiškėjos J.S. Trimonienės pagal 1998 m. gruodžio 11 d. paveldėjimo teisės liudijimą įgytos reikalavimo teisės, kaip specialios teisės, į kompensaciją įgyvendinimą nustato Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimą reglamentuojantys normatyviniai aktai. Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 str. 3 d. nustato, kad pilietis per 3 mėnesius nuo kompensacijų už valstybės išperkamą nekilnojamąjį turtą dydžio, šaltinių, mokėjimo terminų bei tvarkos, taip pat garantijų ir lengvatų, numatytų Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatyme, įstatymo įgyvendinimui Lietuvos Respublikos Vyriausybės priimtų lydimųjų aktų įsigaliojimo dienos gali pakeisti savo pareikštą valią dėl būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą, jeigu nebuvo priimtas sprendimas dėl nuosavybės teisių atkūrimo.

Iš nuosavybės į žemę atstatymo bylų, prijungtų prie administracinės bylos, matyti, kad S. Strašinskienė kartu su kitais pretendais dar 1991 m. spalio 30 d. prašė atkurti nuosavybės teises į žemę, nenurodydama atkūrimo būdo. S. Strašinskienė mirė 1994 07 02. Tik 1996 05 29 ir 1996 04 24 jau J.S. Trimonienė pareiškė valią dėl nuosavybės teisių atkūrimo į S. Strašinskienei tenkančią žemės dalį (3,01 ha ir 0,81 ha), išmokant kompensaciją. Todėl darytina išvada, kad būtent pareiškėja J.S. Trimonienė, o ne S. Strašinskienė išreiškė valią dėl būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą. Ji šią valią turi teisę keisti, vadovaudamasi Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 str. 3 d. Pažymėtina, kad netgi tuo atveju, jeigu ir S. Strašinskienė būtų išreiškusi valią dėl būdo, kuriuo

valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą, teisė keisti tokią valią turėtų būti suteikta ir J.S. Trimonienei, kadangi jai paveldėjimo būdu perėjo turėtoji S. Strašinskienės reikalavimo teisė į piniginę kompensaciją už valstybės išperkamą žemę (mišką). Pažymėtina, kad valios pakeitimas šiuo atveju susijęs tik su J.S. Trimonienės, o ne S. Strašinskienės ar kitų asmenų turitinėmis teisėmis, todėl J.S. Trimonienei turėtų būti suteikta teisė keisti valią. Be to, aiškinantis Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 str. 3 d. taikymą asmenų atžvilgiu, reikia, sistemiškai vertinant Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo nuostatas, nustatyti tikslus, kurių įstatymo leidėjas siekė, įtvirtindamas šio įstatymo 21 str. 3 d. asmenų galimybę keisti valią dėl būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą. Kaip matyti, tokia galimybė yra siejama su įsigaliojimu (per 3 mėnesius nuo įsigaliojimo) Vyriausybės priimtų lydimųjų aktų, reikalingų įgyvendinti Lietuvos Respublikos kompensacijų už valstybės išperkamą nekilnojamąjį turtą dydžio, šaltinių, mokėjimo terminų bei tvarkos, taip pat garantijų ir lengvatų, numatytų Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatyme, įstatymui. Todėl darytina išvada, kad šia norma buvo siekiama sudaryti galimybę asmenims, pakeičiant išreikštą valią, galutinai apsispręsti dėl pageidaujamo būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą, kadangi asmuo gali objektyviai įvertinti visas aplinkybes ir pasirinkti jam labiausiai tinkamą atlyginimo už išperkamą turtą būdą tik tada, kai jis turi galimybę susipažinti su visomis galimomis kompensacijomis už valstybės išperkamą nekilnojamąjį turtą, jų dydžiais, šaltiniais, mokėjimo terminais bei tvarka, taip pat garantijomis ir lengvatomis. Aišku, valią dėl būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą, gali pakeisti tik asmuo, turintis teisę į nuosavybės teisių atkūrimą kompensuojant.

Dėl kompensavimo būdo, kurį asmuo gali pasirinkti keisdamas savo pareikštą valią dėl būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą

Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 str. 3 d. nustato, kad pilietis per 3 mėnesius nuo kompensacijų už valstybės išperkamą nekilnojamąjį turtą dydžio, šaltinių, mokėjimo terminų bei tvarkos, taip pat garantijų ir lengvatų, numatytų Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatyme, įstatymo įgyvendinimui Vyriausybės priimtų lydimųjų aktų įsigaliojimo dienos gali pakeisti savo pareikštą valią dėl būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą

nekilnojamąjį turtą, jeigu nebuvo priimtas sprendimas dėl nuosavybės teisių atkūrimo. Vadinasi, pagal šio Įstatymo 21 str. 3 d. pilietis gali pakeisti savo pareikštą valią dėl kompensacijų būdo (pavyzdžiui, išmokama pinigų suma, išduodami vertybiniai popieriai, įskaitomos piniginės prievolės ir t.t.), kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą, o ne reikalauti atkurti nuosavybės teises gražinant nekilnojamąjį turtą natūra.

Kaip buvo minėta, iš Piliesių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 str. 3 d. analizės matyti, kad šioje normoje įtvirtinta nuostata buvo siekiama sudaryti galimybę asmenims, pakeičiant išreikštą valią, galutinai apsispręsti dėl pageidaujamo būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą.

Pažymėtina, kad greta nuosavybės teisių atkūrimo vykdoma žemės reforma. Žemės sklypai, už kuriuos asmenims, turėjusiems teisę atkurti nuosavybės teises susigrąžinant šiuos sklypus natūra, yra paskirta kompensacija, vykdamant žemės reformą, gali būti perduodami nuosavybėn kitiems asmenims. Todėl bandymas aiškinti, kad pagal Piliesių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 str. 3 d. asmenys, keisdami savo pareikštą valią dėl būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą, gali reikalauti atkurti nuosavybės teises gražinant nekilnojamąjį turtą natūra, prieštarautų ne tik Piliesių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 str. 3 d. tiesioginei nuorodai, kad pilietis gali pakeisti savo pareikštą valią dėl būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą, bet ir nuosavybės teisių atkūrimo procesą bei vykdomą žemės reformą darytų nesibaigiančius.

Įvertinus tai, kas anksčiau išdėstyta, darytina išvada, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai netenkino pareiškėjos prašymo, kadangi Piliesių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 str. 3 d. nenumato galimybės asmenims, keičiantiems savo pareikštą valią dėl būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamą nekilnojamąjį turtą, reikalauti atkurti nuosavybės teises gražinant nekilnojamąjį turtą natūra.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 140 str. 1 d. 1 p., teismas

n u t a r ė :

Kauno apygardos administracinio teismo 2001 m. kovo 7 d. sprendimą palikti nepakeistą, o pareiškėjos J.S. Trimonienės apeliacinį skundą atmesti.

Nutartis kasacine tvarka neskundžiama.

1.3.5. Kitos ginčo administracinės bylos

1.3.5.1. Dėl viešojo pirkimo

Jei konstatuojama, kad rengiant konkursą viešiesiems pirkimams buvo pažeisti imperatyvūs įstatymų reikalavimai, neteisėtais veiksmais sukurtas rezultatas negali būti pripažįstamas teisėtu nepriklausomai nuo to, kuri iš šalių pripažįstama kalta atlikusi tokius veiksmus.

Pranešėjas V. Kažys
Teisėja S. Rudėnaitė

Administracinė byla Nr. 3A–221/2000

NUTARTIS

2000 m. rugsėjo 19 d.
Vilnius

Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš kolegijos pirmininko V. Kažio, teisėjų J. Baškio ir D. Milašienės, sekretoriaujant R. Marčiulionienei, teismo posėdyje apeliacine tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjų Gedimino Jurevičiaus, Ramūno Raslavičiaus, Šarūno Kiaunės, Astos Kiaunienės, Lino Tuleikio, Gintaro Balčyčio apeliacinį skundą dėl Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. birželio 30 d. sprendimo, kuriuo buvo atmestas pareiškėjų skundas atsakovui – Viešųjų pirkimų tarnybai prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės dėl 2000 01 21 sprendimo panaikinimo.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą,

n u s t a t ė :

Pareiškėjai prašė panaikinti Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 01 21 sprendimą.

Jie nurodė, kad dalyvavo Ūkio ministerijos skelbtame konkurse Lietuvos paviljono pastato pasaulinėje parodoje „EXPO–2000” projektui parengti. 1999 04 14 ūkio ministras nusprendė neakceptuoti visų konkurso paraiškų ir paskelbti konkursą neįvykusiu. Tokia galimybė nebuvo numatyta pirkimo

konkurso dokumentuose, todėl pareiškėjai dėl neteisėto perkančiosios organizacijos sprendimo padavė skundą atsakovo tarnybai. Viešųjų pirkimų tarnyba skundžiamu sprendimu atmetė pareiškėjų reikalavimus dėl Ūkio ministerijos neteisėtų sprendimų vykdant viešojo pirkimo konkursą ir panaikino perkančiosios organizacijos 1999 03 19 komisijos sprendimą bei konkursą pripažino neįvykusiu. Šis sprendimas, pareiškėjų nuomone, neteisėtas, nes atsakovas nepagrįstai remiasi Statybos įstatymo 11 str. 2 d. nuostata, kad ypatingos svarbos statinių projektus turi teisę rengti tik Lietuvoje įregistruota verslo įmonė, ir teigia, kad nė vienas konkurso dalyvis neatitiko kvalifikacinių reikalavimų. Konkursas vyko ne dėl projekto, kaip techninės dokumentacijos, o dėl projekto koncepcijos, ir tik po to su laimėtoju būtų buvusi sudaryta sutartis dėl paviljono darbo dokumentacijos projektavimo. Šią sutartį pareiškėjai vertina kaip premijos priedą pirmos vietos laimėtojiui. Jeigu derybų dėl sutarties sudarymo metu paaiškėtų, kad konkurso laimėtojas neatitinka įstatymo reikalavimų, tai būtų pagrindas atsisakyti sudaryti sutartį. Be to, pareiškėjai galėtų sudaryti su trečiaisiais asmenimis sutartis dėl projekto darbo dokumentacijos. Nepagrįstai, pareiškėjo nuomone, atsakovas remiasi ir Viešojo pirkimo įstatymo 28 str. 3 d. 3 p., kad nė viena paraiška neatitiko formalių reikalavimų. Nei ūkio ministro 1999 04 14 įsakyme Nr. 138, nei VĮ „Projektų ekspertizė“ ekspertizės akte nėra nurodyta, kokių konkrečių reikalavimų paraiškos neatitiko, be to, pagal to paties įstatymo 28 str. 1 d. atitinkančia formalius reikalavimus yra laikoma paraiška, turinti nereikšmingų nukrypimų, kuriuos galima pašalinti nepakeičiant paraiškos esmės. Viešųjų pirkimų tarnyba pagal galiojančius norminius aktus neturi teisės panaikinti perkančiosios organizacijos 1999 03 19 komisijos sprendimo ir pripažinti konkurso neįvykusiu.

Aukštesnysis administracinis teismas pareiškėjų skundą atmetė.

Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad Vyriausybės 1997 07 17 nutarimu Nr. 773 patvirtintų „Viešųjų pirkimų tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės nuostatų“ 4, 5, 6 punktai yra apibrėžę atsakovo – Viešųjų pirkimų tarnybos tikslus, funkcijas, teises, atsakovas 2000 01 21 sprendimu šių nuostatų punktų nepažeidė, veikė neperžengdamas savo kompetencijos ribų, turėjo teisę vertinti Ūkio ministerijos komisijos 1999 03 19 sprendimą. Pirkimo konkursas neįvykusiu pripažintas ūkio ministro 1999 04 14 įsakymu Nr. 138. Palikdama šį perkančiosios organizacijos sprendimą galioti Viešųjų pirkimų tarnyba kartu patvirtino perkančiosios organizacijos sprendimą pripažinti pirkimo konkursą neįvykusiu. Dėl to skundžiamo Vie-

šųjų pirkimų tarnybos sprendimo 3 punkto teisės normų reikalavimų nepažeidžia.

Dėl viešojo pirkimo konkurso procedūrų teisėtumo

Viešųjų pirkimų tarnyba pagrįstai nusprendė, kad Ūkio ministerijos skelbto viešojo pirkimo konkurso dalyviai turėjo būti kompetentingi atlikti jų suprojektuoto parodos „EXPO–2000“ paviljono pastato projekto darbo dokumentaciją. Tokia išvada išplaukia iš konkurso sąlygų 7.7 ir 1.8 p., kur nustatyta, kad konkurso laimėtojas ir perkančioji organizacija privalo pasirašyti sutartį dėl paviljono darbo dokumentacijos projektavimo ir nustatyta šios sutarties sudarymo procedūra. Pagal Statybos įstatymo 11 str. 2 d. paviljono projekto darbo dokumentaciją turi teisę rengti tik Lietuvos Respublikoje įregistruota projektavimo verslo įmonė arba užsienio valstybės projektavimo firma, gavusios šios veiklos atestatą Vyriausybės arba jos valstybinės valdžios institucijos nustatyta tvarka. Pareiškėjai tokių įmonių įregistravę neturi, o laimėję konkursą ketino susitarti dėl paviljono projekto darbo dokumentacijos su trečiaja šalimi. Pareiškėjai nebuvo kompetentingi dalyvauti viešojo pirkimo konkurse. Be to, atlikus pirkimo konkurso dokumentų ir dalyvių paraiškų ekspertizę, VI „Projektų analizė“ 1999 02 22 akte buvo nustatyta, kad pareiškėjų pateiktos paraiškos neatitiko formalių konkurso sąlygų reikalavimų.

Nė vieno iš pareiškėjų paraiška negalėjo būti akceptuota ir nė vienas pareiškėjas negalėjo būti pripažintas konkurso laimėtoju.

Šiuo pagrindu Viešųjų pirkimų tarnyba pagrįstai panaikino perkančiosios organizacijos – Ūkio ministerijos 1999 03 19 sprendimą pripažinti pareiškėjų paraiškas atitinkančiomis konkurso sąlygas ir paliko galioti 1999 04 14 sprendimą neakceptuoti konkurso paraiškų vertinimo rezultatų ir laikyti konkursą neįvykusiu.

Apeliaciniame skunde pareiškėjai nurodo, jog Aukštesniojo administracinio teismo sprendimas yra nepagrįstas dėl šių priežasčių:

1. Teisėjų kolegija neatsižvelgė į tai, jog Viešųjų pirkimų tarnyba pripažino konkursą neįvykusiu savo atskiru sprendimu, o ne patvirtino perkančiosios organizacijos sprendimą. Be to, perkančioji organizacija ne pripažino konkursą neįvykusiu, o priėmė įsakymą „laikyti minėtą konkursą neįvykusiu“ (žr. 1999 04 14 ūkio ministro įsakymą Nr. 238), „laikyti“ ir „pripažinti“ teisminė reikšmė skirtinga. Taigi teismo išvada neatitinka byloje esančių įrodymų (CPK 215 str.).

2. Teisėjų kolegija nenagrinęjo Viešųjų pirkimo tarnybos 2000 01 21 sprendimo 3 punkto atitikimo šios tarnybos kompetencijai, apibrėžtai Viešojo pirkimo įstatyme, Viešųjų pirkimų tarnybos nuostatuose, patvirtintuose Vyriausybės 1997 07 17 nutarimu Nr. 773, bei tiekėjų (rangovų) skundų dėl Viešojo pirkimų įstatymų pažeidimų nagrinėjimo nuostatuose, patvirtintose Vyriausybės 1998 12 22 nutarimu Nr. 1975 (13 p. ir kt.). Šiuose teisės aktuose tokia tarnybos kompetencija neįtvirtinta. Tai, kad ši tarnyba viršijo savo kompetenciją pripažindama konkursą neįvykusi, patvirtino ir šios tarnybos atstovas V. Atkočiūnas 2000 06 27 teismo posėdyje. Dėl minėtų priežasčių teismo išvada, jog Viešųjų pirkimų tarnybos sprendimo 3 p. teisės normų reikalavimų nepažeidžia, yra nepagrįsta.

3. Teismas sprendime daro išvadą, kad pareiškėjai nebuvo kompetentingi dalyvauti viešojo pirkimo konkurse, šią išvadą bando pagrįsti Statybos įstatymo 11 str. 2 d. Statybos įstatymo 11 str. 2 d. reglamentuoja statinių projektų rengimą. Pagal šio įstatymo 2 str. statinio projektu suprantama statinio kompleksinė techninė dokumentacija, skirta statinio statybai įteisinti ir statyti. Tuo tarpu konkurso Lietuvos paviljono pastato pasaulinėje parodoje „EXPO–2000“ projektui parengti sąlygose buvo siūloma konkurso dalyviams – atestuoties architektams parengti ne statinio projektą Statybos įstatymo 2 str. prasme, o projekto koncepciją (konkurso sąlygų preambulė, 1.10 p. ir kt.), ir tik po konkurso su laimėtoju būtų buvusi sudaryta sutartis dėl paviljono darbo dokumentacijos projektavimo (Sąlygų 1.8 p.). Konkurso sąlygų minėtų punktų analizė leidžia daryti išvadą, jog Statybos įstatymo 11 str. 2 d. nuostata negalėjo turėti įtakos konkurso vykdymui ir laimėtojų nustatymui. Pagal konkurso sąlygas konkurso laimėtojo sutartis dėl paviljono darbo dokumentacijos projektavimo (1.8 p.) yra atskirų derybų tarp laimėtojo ir konkurso skelbėjo objektas. Tokios būsimos sutarties sąlygos konkurso dokumentuose visiškai neapertos. Pačią sutartį dėl projektavimo reikėtų vertinti kaip premijos priedą pirmos vietos laimėtojui (Sąlygų 1.7 p.), nes konkurso laureatui nustatyta mažiausia premija (20 000 Lt, palyginus su antrąja vieta – 50 000 Lt). Jeigu konkurso metu paaiškėtų, jog pirmos vietos laimėtojas, kaip subjektas, neatitinka Statybos įstatymo 11 str. 2 d. reikalavimų, tuo pagrindu konkurso skelbėjas galėtų su laimėtoju atsisakyti sudaryti sutartį ir laimėjusią konkurso koncepciją realizuoti pasitelkdamas tinkamą kontrahentą. Teismo išvada, kad pareiškėjai nebuvo kompetentingi dalyvauti viešojo pirkimo konkurse, neatitinka tikrovės, nes visi architektai turi atestatus rengti, organizuoti ir vadovauti ypatingos svarbos pastatų projektams. Šie atestatai visiškai

atitinka konkurso sąlygas bei pagal Statybos įstatymą suteikia teisę projektuoti ypatingos svarbos statinius.

Teismas, atmesdamas skundą, remiasi Viešojo pirkimo įstatymo 5 str. ir jo 6 dalimi. Tačiau teismas neatsižvelgia į tai, kad konkurso dalyvių kvalifikaciniai duomenys turi būti patikrinti iki laimėjusios paraiškos nustatymo. Apie tai išakmiai nurodoma šio įstatymo 28 str. 4 dalyje. Tuo tarpu iš bylos medžiagos akivaizdu, jog perkančioji organizacija konkursą paskelbė neįvykusi jau po konkurso rezultatų paskelbimo ir jo laimėtojų įvardijimo. Įstatymo 5 str. nuostatos (jas įstatymo 1 skirsnis priskiria prie bendrųjų nuostatų) to paties įstatymo 28 str. 4 d. taisyklių nepaneigia. Priešingai, 5 str. 6 d. akcentuojama, jog tolesnėse pirkimo procedūrose (po paraiškos pateikimo) gali dalyvauti tik tie subjektai, kurių kvalifikaciniai duomenys atitinka perkančiosios organizacijos reikalavimus.

Pagal bylos aplinkybes perkančioji organizacija neakceptavo konkursui pateiktas paraiškas, o jas atmetė Viešojo pirkimų įstatymo 10 str. prasme. Tačiau tokia jos teisė nebuvo numatyta pirkimo dokumentuose.

4. Teisėjų kolegija sprendime daro išvadą, jog pareiškėjų pateiktos paraiškos neatitinka formalių konkurso reikalavimų, ir tai grindžiama VĮ „Projektų ekspertizė“ 1999 02 22 aktu ir Viešojo pirkimo įstatymo 28 str. 3 d. 1, 3 p. Teismo sprendime tiksliai nenurodoma, kuo konkrečiai pasireiškė formalių reikalavimų neatitikimas. Apie konkrečius paraiškų formalių reikalavimų pažeidimus neužsimenama ir skundžiamame Viešųjų pirkimų tarnybos 2000 01 21 sprendime bei ūkio ministro 1999 04 14 įsakyme Nr. 138. Čia pateikiama nuoroda į VĮ „Projektų ekspertizė“ 1999 02 22 aktą Nr. 77–99, kuriame taip pat nėra akcentuota formalių reikalavimų pažeidimų. Ekspertizės akte rekomendacijų nuostatose nenurodyta, jog nė viena paraiškų neatitinka formalių konkurso sąlygų. Konkurso sąlygose buvo reikalaujama „griežtai laikytis tik užstatymo raudonosios linijos bei pastato aukštingumo“. Paraiškos, kurių devizai 109137, 200002 ir 201959, visiškai atitiko konkurso formalius reikalavimus, kaip ir nurodoma VĮ „Projektų ekspertizė“ ekspertizės akto Nr. 77–99 ekspertizei pateiktų darbų apžvalgos 4 punkte, architektūrinės statybinės ekspertizės 7, 12 ir 14 punktuose, ekspertizės rekomendacijų 2 ir 3 punktuose. Ekspertizės išvadose teigiama, kad šiose paraiškose pastebėti trūkumai laikyti neesminiais. Pagal Viešojo pirkimo įstatymo 28 straipsnio 1 dalį atitinkančia formalius reikalavimus laikoma ir paraiška, kurioje yra nereikšmingų nukrypimų nuo konkurso dokumentuose išdėstytų charakteristikų, sąlygų ir kitų reikalavimų, o klaidos ir netikslumai gali būti pašalinti nepa-

keitus paraiškos esmės. Taigi sprendime motyvavimas Viešojo pirkimo įstatymo 28 str. 3 dalimi yra nepagrįstas net ir tuo atveju, jeigu paraiškose ir būtų buvę nereikšmingų nukrypimų nuo konkurso sąlygų.

Pareiškėjai prašo panaikinti Aukštesniojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2000 06 30 sprendimą ir priimti naują sprendimą tenkinant pareiškėjų skundą arba perduoti bylą nagrinėti iš naujo.

Apeliacinis skundas atmetamas, Aukštesniojo administracinio teismo 2000 06 30 sprendimas paliekamas nepakeistas (ABTĮ 63 str., CPK 336 str. 1 d. 1 p.).

1999 06 30 priimta nauja Viešųjų pirkimų įstatymo redakcija Nr. VIII–1210, kurios 46 str. 1 d. numatyta, kad įstatymas įsigalioja nuo 1999 10 01, išskyrus III skyrių (reglamentuojantį skundų nagrinėjimą ir nuostolių atlyginimą), kuris įsigalioja nuo 2000 01 01. To paties straipsnio 2 dalyje numatyta, kad iki šio įstatymo įsigaliojimo paskelbti pirkimai vykdomi ir iki šio įstatymo III skyriaus įsigaliojimo gauti skundai nagrinėjami pagal 1996 08 13 priimto Viešojo pirkimo įstatymo Nr. I–1491 nuostatas. Taigi ginčijamu atveju taikytinas 1996 08 13 priimto Viešojo pirkimo įstatymas Nr. I–1491 ir su šio įstatymo įgyvendinimu susiję poįstatyminiai aktai.

Aukštesnysis administracinis teismas, vadovaudamasis 1996 08 13 Viešojo pirkimo įstatymu ir kitais teisės aktais, teisingai išsprendė ginčijamo Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 11 21 sprendimo Nr. 10/24–103 teisėtumo ir pagrįstumo klausimą. Viešųjų pirkimų tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės yra centrinis viešojo administravimo subjektas, atliekantis viešojo administravimo kontrolines funkcijas civiliniuose teisiniuose santykiuose, kylančiuose vykdam pirkimus pagal Viešojo pirkimo įstatymo nustatytas procedūras. Sprendžiant Viešųjų pirkimų tarnybos prie Vyriausybės 2000 0121 sprendimo Nr. 10/24–103 teisėtumo ir pagrįstumo klausimą, būtina nustatyti:

- 1) ar ginčijamu atveju Viešųjų pirkimų tarnyba veikė įstatymo jai suteiktų įgalinimų ribose;
- 2) ar ginčijamas sprendimas atitinka imperatyvines įstatymo normas ir faktines aplinkybes.

Dėl Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės kompetencijos

Vadovaujantis Viešojo pirkimo įstatymo 16 str. 2 d. 2 p., 8 p., 37 str., Vyriausybės 1997 07 17 nutarimu Nr. 773 patvirtintų Viešųjų pirkimų tarny-

bos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės nuostatų 5 p. 5.5, 5.6, 5.10 papunkčiais, Viešųjų pirkimų tarnybai pavesta tikrinti, kaip vykdant viešuosius pirkimus laikomasi įstatymų ir poįstatyminių aktų reikalavimų, kontroliuoti, ar perkančios organizacijos sprendimas dėl viešojo pirkimo pakankamai pagrįstas, ar jis priimtas laikantis Viešojo pirkimo įstatyme nustatytos tvarkos, nagrinėti tiekėjų (rangovų) skundus.

Ginčijamu atveju Viešųjų pirkimų tarnyba vykdė anksčiau išvardytas funkcijas ir nėra pagrindo teigti, kad buvo peržengtos įstatymų ir kitų teisės aktų Viešųjų pirkimų tarnybai suteiktos kompetencijos ribos.

Dėl Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 01 21 sprendimo Nr. 10/24–103 teisėtumo ir pagrįstumo

Įgyvendinant vieną iš įstatymo Viešųjų pirkimų tarnybai pavestų funkcijų, t.y. skundų nagrinėjimo funkciją, priimtas 2000 01 21 sprendimas Nr. 10/24–103, kurio baigiamajame dalyje nuspręsta:

- 1) skundo netenkinti;
- 2) panaikinti perkančios organizacijos 1999 03 19 komisijos sprendimą;
- 3) pripažinti konkursą neįvykusiu.

Viešųjų pirkimų tarnybai pateiktame skunde pareiškėjai prašė panaikinti neteisėtą ūkio ministro 1999 04 14 įsakymą Nr. 138 neakceptuoti konkurso vertinimo komisijos konkurso paraiškų vertinimo rezultatų ir laikyti konkursą neįvykusiu bei įpareigoti perkančią organizaciją akceptuoti paraišką. Pareiškėjų argumentas, kad perkančioji organizacija neakceptavo konkursui pateiktų paraiškų, o atmetė jas Viešojo pirkimo įstatymo 10 str. prasme, neatitinka faktinių bylos aplinkybių. Kaip matyti iš ūkio ministro 1999 04 14 įsakymo Nr. 138, buvo neakceptuoti vertinimo komisijos konkurso paraiškų vertinimo rezultatai, t.y. vertinimo komisijos sprendimas, kuriuo penkios konkursui pateiktos paraiškos pripažintos pirmosios, antrosios, trečiosios ir dviejų paskatinamųjų premijų laimėtojomis (b.t. 2, b.l. 17–21, 26).

Paraiškos akceptavimas pagal Viešojo pirkimo įstatymą yra atskira pirkimo–pardavimo sutarties tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjo (rangovo) sudarymo stadija. Pagal Vyriausybės 1997 07 17 nutarimu Nr. 773 patvirtintų Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės nuostatų 5 p. 5.5, 5.6 papunkčius Viešųjų pirkimų tarnybai suteikta teisė vertinti perkančios organizacijos sprendimų teisėtumą ir pagrįstumą, tačiau nei įstatymas, nei poįstatyminiai aktai nenumato Viešųjų pirkimų tarnybos teisės įpareigoti perkančią organizaciją akceptuoti konkurso paraišką.

Be to, kaip matyti iš bylos medžiagos, konkurso organizatoriai ne kartą pažeidė imperatyvias įstatymų normas. Vadovaujantis Statybos įstatymo 11 str. 2 d., ypatingos svarbos statinių, t.y. statinių (pagal Vyriausybės patvirtintą sąrašą), kuriuose įvykus avarijoms gali būti daug žmonių aukų, taip pat kuriuose vyksta pavojinga žmonių sveikatai ir aplinkai veikla, projektus gali rengti Lietuvos Respublikoje įregistruota projektavimo verslo įmonė arba užsienio valstybės projektavimo firma, gavusios šios veiklos atestatą Lietuvos Respublikos Vyriausybės arba jos įgaliosios valstybės valdžios institucijos nustatyta tvarka. Ūkio ministerijos ir Lietuvos architektų sąjungos patvirtintose konkurso sąlygose šio reikalavimo nėra ir nurodoma, kad konkursas atviras visiems atestuotiesiems architektams. Konkurso eigoje pakito viešojo pirkimo objektas. Konkurso sąlygose jis buvo apibrėžiamas kaip geriausio ir racionaliausio Lietuvos paviljono sprendimo varianto paieška, tuo tarpu komisija vertino konkurso paraiškose pateiktas konkrečias paviljono darbo dokumentacijos projektavimo kainas. Vertinant šią aplinkybę ir konkurso sąlygų skyriaus „Aplinkybės ir tikslas“ nuostatą, kad laimėjusieji pirmą vietą įgis teisę atlikti pastato projekto darbo dokumentaciją, taip pat konkurso sąlygų 1.8 p. b papunkčio nuostatą, kad per 30 dienų nuo pranešimo apie konkurso rezultatus šalis privalo pasirašyti sutartį dėl paviljono darbo dokumentacijos projektavimo, darytina išvada, kad konkurso dokumentuose apibrėžiant kvalifikacinius konkurso dalyviams keliamus reikalavimus, turėjo būti atsižvelgta į Statybos įstatymo 11 str. 2 d. normą. Be to, Ūkio ministerija, kaip perkančioji organizacija, privalėjusi išsiaiškinti, ar tiekėjas (rangovas) yra kompetentingas, patikimas ir pajėgus įvykdyti visas pirkimo sąlygas ir ar turi teisę dalyvauti tolesnėse pirkimo procedūrose, to nepadarė, pažeisdama Viešojo pirkimo įstatymo 5 str. normas. Kita vertus, Viešojo pirkimo įstatymas nenumato galimybės valstybės, savivaldybių biudžetų, valstybinių fondų ir kitas lėšas, nurodytas įstatymo 1 str. 1 d., panaudoti premijavimui.

Anksčiau išdėstytos aplinkybės leidžia teigti, kad rengiant konkursą ne kartą buvo pažeistos imperatyvios įstatymų normos. Atsižvelgdama į tai kolegija konstatuoja, kad neteisėtais veiksmais sukurtas rezultatas negali būti pripažįstamas teisėtu nepriklausomai nuo to, kuri iš šalių pripažįstama kalta tokių veiksmų atlikimu. Priešingu atveju būtų ignoruojamos imperatyvinės įstatymų normos.

Teisės normas, reglamentuojančias viešųjų pirkimų valstybinę priežiūrą vertinant sisteminiu aspektu, galima teigti, kad Viešųjų pirkimų tarnyba turėjo teisę ir pareigą išnagrinėti pareiškėjų skundą dėl Ūkio ministerijos vykdyto

viešojo pirkimo konkurso ne tik pareiškėjų skunde nurodytu aspektu, bet ir įvertinti perkančios organizacijos pirkimo dokumentus, pirkimo procedūras ir veiksmus kartu. Tokiu būdu Viešųjų pirkimų tarnybos sprendimo baigiamosios dalies 2 punktą dėl perkančios organizacijos 1999 03 19 komisijos sprendimo panaikinimo nepažeidžia įstatymo reikalavimų.

Ginčijamo Viešųjų pirkimų tarnybos sprendimo 3 punkte nuspręsta pripažinti konkursą neįvykusiu. Iš bylos dokumentų matyti, kad laikyti konkursą neįvykusiu buvo nutarta ūkio ministro 1999 04 14 įsakymu Nr. 138, todėl darytina išvada, kad Viešųjų pirkimų tarnyba iš esmės tik įvertino Ūkio ministerijos, kaip perkančiosios organizacijos, priimto sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą. Netinkama Viešųjų pirkimų tarnybos 2000 01 21 sprendimo baigiamosios dalies 3 punkto formuluotė nesuteikia pagrindo laikyti šią dalį visiškai savarankišku Viešųjų pirkimų tarnybos sprendimu ir tvirtinti, kad savo iniciatyva pripažindama konkursą neįvykusiu Viešųjų pirkimų tarnyba peržengė savo kompetencijos ribas.

Anksčiau išdėstyty argumentų pagrindu darytina išvada, kad Aukštesniojo administracinio teismo 2000 06 30 sprendimas teisėtas ir pagrįstas ir naikinti jį apeliaciniame skunde nurodytais motyvais nėra pagrindo.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi ABTĮ 63 str., CPK 336 str. 1 d. 1 p.,

n u t a r ė :

Apeliacinį skundą atmesti.

Aukštesniojo administracinio teismo 2000 m. birželio 30 d. sprendimą palikti nepakeistą.

2. Specialiosios teisėjų kolegijos nutarčių dėl teisingumo apžvalga

1. Dėl administravimo subjektų aktų ir veiksmų (neveikimo)

Krašto apsaugos ministerijos centrinės karinės medicininės ekspertizės komisija veikia viešojo administravimo srityje įgyvendindama bei taikydama teisės aktus (Administracinių bylų teisenos įstatymo 2 str. 1 d.), todėl jos nutarimų panaikinimo klausimas nagrinėtinas administraciniame teisme (*1999 m. rugsėjo 9 d. nutartis*).

Susirinkimai ir posėdžiai dėl gražinamos žemės sklypų žemėtvarkos projektų yra norminių aktų reglamentuoti ir sukeliantys juose nustatytas pasekmes (Žemės reformos įstatymo 21 str. bei Žemės ūkio ministerijos 1994 04 22 įsakymo Nr. 231 7 ir 18 p.). Juose priimti sprendimai gali būti skundžiami nustatyta tvarka, kuri tokiuose susirinkimuose ir posėdžiuose priimtų sprendimų apskundimo tiesiogiai teismui nenumato. Ginčus nagrinėja administravimo subjektai, kurių sprendimai gali būti skundžiami administraciniam teismui (*2000 m. lapkričio 7 d. nutartis*).

Pagal 1996 06 11 Vidaus reikalų ministerijos įsakymu Nr. 523 patvirtintų „Duomenų apie asmens nuolatinę gyvenamąją vietą įrašymo Lietuvos Respublikos piliečio pase bei užsieniečio leidime nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje ir registravimo taisyklių“ 2 p. duomenis apie asmens nuolatinę gyvenamąją vietą įrašo (įregistruoja ir išregistruoja) policijos komisariatų migracijos skyrių, tarnybų, pasų poskyrių darbuotojai, taip pat savivaldybių seniūnijų kaimo gyvenamosiose vietovėse seniūnai. Seniūno atsisakymas tenkinti savininko prašymą išregistruoti asmenį iš savininkui priklausančių pastatų gali būti ginčijamas. Skundas dėl šio savivaldybių administravimo subjekto atsisakymo atlikti jo kompetencijai priskirtus veiksmus pagal ABTĮ 4 str. 2 p. ir 6 str. 1 d. 1 p. nagrinėtinas apygardos administraciniame teisme (*2000 m. lapkričio 7 d. nutartis*).

Pareiškėjas skundžia teritorinio valstybinio administravimo subjekto – Vilniaus apskrities viršininko administracijos – ir Vilniaus miesto savivaldybės veiksmus pasirašant valstybės turto perdavimo–priėmimo aktą (b.l. 13). Šio pobūdžio bylos pagal ABTĮ 4 str. 1, 2 p. ir 6 str. 1 d. 1 p. nagrinėtinos apygardos administraciniame teisme. Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės veiksmų teisėtumo klausimas taip pat nagrinėtinas administraciniame teisme. Pažymėtina ir tai, kad pagal Nekilnojamojo turto registro įstatymo 35 straipsnį atsisakymas įregistruoti nekilnojamąjį turtą ir teises į jį nepriklausomai nuo atsisakymo pagrindo skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka (2000 m. lapkričio 7 d. nutartis).

Veisiejų pensionatas yra viešoji įstaiga, skirta gyventi asmenims, nukentėjusiems Antrojo pasaulinio karo metais, kuriems būtina priežiūra ir slauga. Į pensionatą priimami gyventi asmenys, turintys Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nukreipimą (Veisiejų pensionato nuostatų 1 ir 20.1 p.). Viešųjų paslaugų administravimas bei teikimas priskiriamas prie viešojo administravimo (ABTĮ 2 str. 1 d.), todėl Veisiejų pensionato vadovybės sprendimo dėl B.M. pašalinimo iš pensionato panaikinimo bei įpareigojimo grąžinti į pensionatą klausimas nagrinėtinas Kauno apygardos administraciniame teisme (ABTĮ 15 str. 1 d. 1 p. ir 18 str. 1 d.) (2001 m. vasario 2 d. nutartis).

Teritorinė ligonių kasa yra administravimo subjektas, kurio statusas bei funkcijos (tarp jų ir privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų panaudojimo srityje) yra reglamentuojamos Socialinio draudimo įstatymo, teritorinės ligonių kasos nuostatų bei kitų norminių aktų, todėl nors su AB „Kauno vaistinių centras“ dėl vaistų ir medicinos pagalbos priemonių, kurių įsigijimo išlaidos ar jų dalis kompensuojama iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, išdavimo draudžiamiesiems buvo sudaryta šalių sutartis, reikalavimas dėl Kauno teritorinės ligonių kasos sprendimų panaikinimo nagrinėtinas administraciniame teisme (2001 m. kovo 2 d. nutartis).

Vilniaus apygardos administracinio teismo pirmininkė 2001 03 14 nutartimi kreipėsi į specialiąją teisėjų kolegiją dėl bylos perdavimo nagrinėti bendrosios kompetencijos teismui, teigdama, jog teisėjų keliamas ginčas dėl darbo užmokesčio skirtumo priteisimo negali būti laikomas tarnybiniu ginču ABTĮ 15 str. 1 d. 5 p. nustatyta prasme ir nagrinėjamas administraciniuose teismuose.

Lazdijų rajono apylinkės teismo teisėjų reikalavimų patenkinimas priklauso nuo to, ar bus jų reikalavimu pakeistas 1999 12 23 teisingumo ministro įsakymo Nr. 370 1 punktas. Bylos dėl valstybinių administravimo subjektų priimtų aktų ir veiksmų teisėtumo, taip pat šių subjektų atsisakymo atlikti jų kompetencijai priskirtus veiksmus teisėtumo ir pagrįstumo ar vilkinimo atlikti tokius veiksmus nagrinėjamos administraciniuose teismuose (ABTĮ 15 str. 1 d. 1 p.), todėl byla perduotina nagrinėti administraciniam teismui (*2001 m. balandžio 12 d. nutartis*).

Pareiškėjai ginčija viešojo administravimo subjektų veiksmus, susijusius su nuosavybės teisių atkūrimu, ir prašo įpareigoti viešojo administravimo subjektą atstatyti nuosavybės teises į žemės sklypą visiems pretendentams. Pagal ABTĮ 15 str. 1 d. 1 p. bylos dėl valstybinių administravimo subjektų priimtų aktų ir veiksmų teisėtumo, taip pat šių subjektų atsisakymo atlikti jų kompetencijai priskirtus veiksmus teisėtumo ir pagrįstumo ar vilkinimo atlikti tokius veiksmus nagrinėjamos administraciniuose teismuose, todėl byla nagrinėtina administraciniame teisme (*2001 m. balandžio 12 d. nutartis*).

Viena Valstybės turto fondo funkcijų privatizavimo srityje yra objektų privatizavimo būdo bei sąlygų nustatymas (Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 4 str. 2 d. 2 p.). Vykdydamas valstybinio turto privatizavimą valstybės turto fondas veikia kaip viešojo administravimo subjektas, įgyvendinantis Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo bei kitų norminių aktų nuostatas ir jam suteiktus įgaliojimus, todėl skundas dėl jo sprendimų nustatant UAB „Klaipėdos aerouostas“ pardavimo sąlygas nagrinėtinas administraciniame teisme (15 str. 1 d. 1 p.) (*2001 m. gegužės 24 d. nutartis*).

2. Dėl advokatūros

Pagal Advokatūros įstatymo 47–50 str. Advokatų garbės teismas yra institucija, kuri vadovaudamasi Advokatūros įstatymu, Lietuvos advokatūros statutu bei Advokatų profesinės etikos kodeksu turi teisę skirti drausmines nuobaudas už nurodytų aktų reikalavimų bei profesinės veiklos pažeidimus. Advokatų garbės teismo sprendimai, kaip nurodoma 50 Advokatūros įstatymo straipsnyje, gali būti skundžiami Vilniaus apygardos teismui. Šiuo atveju skundžiamas Advokatų garbės teismo sprendimas priimtas remiantis advokatų savivaldos institucijos (konferencijos) priimtais sprendimais, todėl viešajam administravimui nepriskirtinas ir jo panaikinimo klausimas nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (*1999 m. rugsėjo 9 d. nutartis*).

Lietuvos advokatų taryba pagal Advokatūros įstatymą yra advokatų savivaldos institucija, kurios viena iš funkcijų pagal šio įstatymo 11 str. yra sprendimų pripažinti asmenį advokatu priėmimas. Tokį sprendimą Lietuvos advokatų taryba priima esant Advokatūros įstatymo 7 str. numatytoms sąlygoms ne vėliau kaip per 1 mėn. nuo prašymo ir reikiamų dokumentų padavimo dienos. Sprendimo atsisakyti pripažinti asmenį advokatu apskundimą reglamentuoja specialioji norma – Advokatūros įstatymo 11 str. 2 d. – pagal kurią atsisakymas pripažinti asmenį advokatu per 14 dienų nuo atsisakymo įteikimo gali būti skundžiamas Vilniaus apygardos teismui. Esant bendrųjų ir specialiųjų normų konkurencijai, prioritetas teikiamas specialiosioms normoms.

Pažymėtina ir tai, kad prie valstybės tarnautojų pagal Valstybės tarnybos įstatymo 2 str. advokatas nepriskirtinas, kadangi valstybės tarnautoju pagal šį straipsnį pripažįstamas fizinis asmuo, valstybės (valstybinėse ar savivaldybių) institucijose ar įstaigose atliekantis viešojo administravimo, ūkines ar technines funkcijas arba teikiantis viešąsias paslaugas visuomenei (*1999 m. lapkričio 22 d. nutartis*).

3. Dėl atskirųjų skundų

Administraciniai teismai pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą nenagrinėja atskirųjų skundų dėl bendrosios kompetencijos teismų nutarčių. Jie yra atskira teismų sistemos grandis su savo kompetencija. Atskirieji skundai dėl bendrosios kompetencijos teismų nutarčių pagal CPK 35 skirsnio nuo-

status nagrinėtini apeliacinės instancijos bendrosios kompetencijos teisme, todėl byla atskirajam skundai dėl apylinkės teismo nutarties išnagrinėti perduotina apygardos teismui, kuris yra apeliacinė instancija, peržiūrinti apylinkių teismų nutartis ir sprendimus. Išsprendus apylinkės teismo nutarties panaikinimo klausimą, byla perduotina nagrinėti administraciniam teismui (2000 m. balandžio 6 d. nutartis).

4. Dėl baudmės vykdymo

Pagal PDK 84⁸ str. 1 d. 4 p. lygtinai paleistiems iš laisvės atėmimo vietų asmenims gali būti nustatytas registravimasis vidaus reikalų organe nuo vieno iki keturių kartų per mėnesį. Per pirmuosius 3 mėnesius po paleidimo registravimosi kartų skaičių nustato teismas, o vėliau – vidaus reikalų organo viršininkas, atsižvelgdamas į paleisto asmens elgesį. Skundus dėl policijos pareigūnų veiksmų pagal Policijos įstatymo 11 str. nagrinėja ir sprendžia policijos įstaigos, kurioje dirba policijos pareigūnas, vadovas. Nesutikęs su sprendimu galima kreiptis į aukštesniąją policijos įstaigą, kompetentingą kontroliuoti policijos organą arba teismą. Kadangi policija pagal savo funkcijas priskirtina prie viešojo administravimo subjektų, skundai dėl šios institucijos bei jos pareigūnų veiksmų nagrinėtini administraciniame teisme (1999 m. rugsėjo 9 d. nutartis).

5. Dėl laidavimo

Uždaroji akcinė draudimo bendrovė „KDK Draudimas“ savo reikalavimus dėl laidavimo raštų pripažinimo pasibaigusiais ir Alytaus teritorinės muitinės sprendimo dalies pripažinimo negaliojančia grindžia CK 219 str. Ginčas kyla iš civilinių teisinių šalių santykių, šiame santykyje, priimdamas ginčijamą sprendimą, atsakovas neveikė kaip valstybinio administravimo subjektas, įgyvendinantis viešąjį ar vidinį administravimą. Kadangi administraciniai teismai įstatymų nustatyta tvarka nagrinėja ginčus, kylančius iš administracinių teisinių santykių, jų kompetencijai priklauso skundų dėl viešojo ir vidinio administravimo subjektų priimtų administracinių aktų bei veiksmų ar neveikimo nagrinėjimas (ABTĮ 1 str. 1 d., 2 str. 16 d., Administracinių teismų įsteigimo įstatymo 1 str.), šiuo atveju ginčas priskirtinas nagrinėti ne administraciniam, o bendrosios kompetencijos teismui (2000 m. vasario 9 d. nutartis).

Muitinės departamentas pagal savo funkcijas yra viešojo administravimo subjektas ir jo santykiai su UAB „GOLLNER SPEDITION“ apibūdinantini kaip administraciniai teisiniai santykiai. Tuo tarpu tarp Muitinės departamento ir UAB draudimo kompanijos „Hermis draudimas“ susiklostė civiliniai teisiniai santykiai, pagrįsti šių subjektų sudaryta bendradarbiavimo sutartimi, kuriuose UAB draudimo kompanija „Hermis–draudimas“ yra trečiojo asmens prievolių Muitinei įvykdymo laiduotojas. Pareiškėjo reikalavimai ir yra paremti jo, kaip laiduotojo, teisiniu statusu – pareiškėjas remiasi trečiojo asmens, už kurį buvo laiduota, negalėjimu įvykdyti prievolės ne dėl savo kaltės ir laidavimo pasibaigimu praėjus 3 mėnesiams nuo prievolės įvykdymo termino pasibaigimo – todėl šių reikalavimų patenkinimo klausimas nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (*2000 m. balandžio 6 d. nutartis*).

UAB DK „Vicura“ ir Klaipėdos teritorinės muitinės santykius reguliuoja šių subjektų sudaryta sutartis, pagal kurią asmeniui, už kurio prievolių muitinei įvykdymą laidavo draudimo įmonė, savo prievolių neįvykdžius, nesumokėtų muitinei mokėjimų sumos gali būti išieškotos iš draudimo įmonės neginčo tvarka.

Pareiškėjo reikalavimai paremti muitinės procedūros pabaigą žyminčiais spaudais bei parašais ant garantinių raštų, kurie atitinka visus reikalavimus. Muitinės procedūros pabaigos patvirtinimo tvarką reglamentuoja 1997 12 16 Muitinės departamento prie Finansų ministerijos įsakymas Nr. 404. Tačiau šiuo atveju ginčijamas ne muitinės procedūros veiksmų užbaigimas, o muitinės sprendimas remiantis šalių sudaryta sutartimi išieškoti pinigines sumas neginčo tvarka, todėl ginčas teisingas ne administraciniam, o bendrosios kompetencijos teismui (*2000 m. balandžio 6 d. nutartis*).

6. Dėl notarų padarytos žalos

Už žalą, padarytą kaltais notariniais veiksmais, notaras atsako CK nustatyta tvarka. Notaro padaryta žala, nurodant pareiškėjai priklausančią turto dalį, yra susijusi su paveldėjimo civiliniais teisiniais santykiais, todėl pareiškėjos reikalavimo dėl žalos atlyginimo patenkinimo klausimas nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (*2000 m. birželio 22 d. nutartis*).

7. Dėl nuosavybės

Skundo dalykas yra pareiškėjos dalis Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybinės įmonės įregistruotame nekilnojamame turte, todėl ginčas, kuris iš esmės yra ginčas dėl nuosavybės, nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (1999 m. rugsėjo 9 d. nutartis).

Nors J.K. prašymas dėl Alytaus apskrities viršinininko administracijos sprendimo atkurti nuosavybės teises į žemės sklypą panaikinimo yra glaudžiai susijęs su nuosavybės teisių į žemės sklypą pripažinimu, pareiškėjo reikalavimai nukreipti į administravimo subjekto sprendimo nugalinimą, todėl nagrinėtini administraciniame teisme (1999 m. rugsėjo 9 d. nutartis).

Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonė yra viešojo administravimo subjektas, vadovaujančioji nekilnojamojo turto registro tvarkymo įstaiga. Šios įstaigos filialai nustatyta tvarka įrašo registro vietiniuose duomenų bankuose registruojamo nekilnojamojo turto ir teisių į jį duomenis ir perduoda juos Centriniam duomenų bankui (1998 01 22 Vyriausybės nutarimu Nr. 85 patvirtintų Nekilnojamojo turto registro nuostatų 11 ir 12.2 p.).

Pareiškėjas skundžia, jo nuomone, nepagrįstus ir neteisėtus Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės Vilniaus filialo veiksmus dėl atsisakymo įregistruoti jo laikantis galiojančių norminių aktų reikalavimų įrengtą palėpę, nurodydamas, kad įrengimas buvo atliktas gavus reikalingą daugumos namo laiptinės gyventojų sutikimą. Jis nekelia reikalavimo dėl jo nuosavybės teisių į įrengtą palėpę pripažinimo, tik kelia klausimą dėl viešojo administravimo subjekto veiksmų susiklosčiusiomis aplinkybėmis teisėtumo ir pagrįstumo. Tai, kad sprendžiant Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės Vilniaus filialo veiksmų teisėtumo ir pagrįstumo klausimą turi būti pagal pateiktus dokumentus išsiaiškintas palėpės priklausomybės klausimas, nėra pagrindas perduoti bylą nagrinėti bendrosios kompetencijos teismui. Į administracinį teismą dėl nekilnojamojo turto registro tvarkytojo atsisakymo įregistruoti nekilnojamąjį turtą turi būti kreipiamasi ir pagal nekilnojamojo turto registro įstatymo 35 straipsnį, kuris nustato, kad atsisakymas įregistruoti nekilnojamąjį turtą ir teises į jį skundžia-

mas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka (2000 m. vasario 18 d. nutartis).

2000 09 05 pareiškėja kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinę teis-
mą. Pareiškėja nurodė, kad Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir re-
gistro valstybės įmonės Vilniaus filialas neteisėtai atliko ŽŪB „Klėtelė“ pri-
klausančio sandėlio techninę inventorizaciją L.A. vardu. Pareiškėja remda-
masi CK 147 str. reikalauja pašalinti jos teisių pažeidimus, nors ir nesusijus-
sius su valdymo netekimu – pripažinti negaliojančia sandėlio registraciją
L.A. vardu.

Ginčas yra kilęs iš nuosavybės teisinių santykių, todėl nagrinėtinas ben-
drosios kompetencijos teisme (2000 m. lapkričio 7 d. nutartis).

Ieškovės T.Z. ir V.V. kreipėsi į Radviliškio rajono apylinkės teis-
mą, prašydamos nustatyti juridinę reikšmę turintį faktą, kad po M.Z. mirties 1941 m.
ir S.Z. mirties 1957 09 05 A.Z. priėmė savo tėvo palikimą: gyvenamąjį namą
su priestatu ir mansarda, ūkinį pastatą, kiemo rūšį ir kluoną, esančius Kairėnų
k., Radviliškio r., ir valdė jį nuosavybės teise iki 1995 12 02. Ieškovės prašė
nustatyti taip pat ir tai, kad po A.Z. mirties jo žmona T.Z. ir V.V. priėmė jo
palikimą: gyvenamąjį namą su priestatu ir mansarda, ūkinius pastatus, gara-
žą, kiemo rūsius, tvartus ir kluoną, esančius Kairėnų k., Radviliškio r., ir
valdė jį nuosavybės teise. Ieškininiame pareiškime taip pat keliamas reikala-
vimas dėl Radviliškio rajono Grinkiškio seniūnijos 1999 05 12 K.Z. išduoto
pažymėjimo ir jo pagrindu išleisto Šiaulių apskrities viršininko administraci-
jos 1999 06 01 įsakymo Nr. 713 dalies pripažinimo negaliojančiais dėl nuo-
savybės teisių pripažinimo ir leidimo teisiškai registruoti K.Z. statinius Kai-
rėnų k., Grinkiškio seniūn., Radviliškio r.

Visi pareikšti reikalavimai yra susiję su nuosavybės teisių pripažinimu,
kyla iš nuosavybės teisinių santykių, todėl nagrinėtini bendrosios kompeten-
cijos teisme (2000 m. lapkričio 7 d. nutartis).

Ieškovė A.J.P. 2000 02 22 kreipėsi į Vilniaus 3–iąją apylinkės teis-
mą, prašydama pripažinti negaliojančiu kaip nepagrįstą ir neteisėtą 1992 01 14
Rasų seniūnijos valdybos potvarkį Nr. 4 dėl leidimo E.T. įteisinti savavališkai

pastatytus gyvenamuosius priestatus ir verandą bei įpareigojimo nugriauti garažus ir ūkio pastatus, taip pat priimti eksploatacijai gyvenamąjį namą. Ieškovė dar prašė panaikinti E.T. vardu atliktą priestatų teisinę registraciją.

Ginčas yra kilęs iš nuosavybės teisinių santykių, todėl nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (*2000 m. lapkričio 7 d. nutartis*).

Pagal Vilniaus apygardos teismo 2000 08 17 nutartį pareiškėjo reikalavimas dėl 1993 11 08 Valstybinės komisijos gyventojų, kurių gyvenamosios patalpos nebuvo privatizuotos Butų privatizavimo įstatymo nustatytu laiku ne dėl jų pačių kaltės, pareiškimams nagrinėti ir galutinėms išvadoms teikti protokolo Nr. 21 780 punkto panaikinimo teisingas administraciniam teismui. Todėl pareiškėjas kreipėsi į administracinį teismą. Tačiau visi pareiškėjo pareikšti reikalavimai (dėl Zarasų rajono valdytojo potvarkių panaikinimo, buto pirkimo–pardavimo sutarties bei buto privatizavimo sutarties pripažinimo negaliojančiomis ir kt.) yra susiję ir nukreipti į buto nuosavybės teisių nugrinčijimą, pareiškėjas su atitinkamais reikalavimais dėl jo teisių pažeidimo į apylinkės teismą kreipėsi dar iki 1999 05 01, be to, bylos išnagrinėjimo operatyvumo ir visapusiškumo prasme tikslingiau visų pareiškėjo reikalavimų patenkinimo klausimą nagrinėti viename teisme (CPK 143 str. 1 d.), todėl K.B. skundas perduotinas nagrinėti kartu su kitais jo pareikštais reikalavimais Zarasų rajono apylinkės teisme (*2000 m. lapkričio 7 d. nutartis*).

D.A. 1999 05 10 kreipėsi į Šiaulių rajono apylinkės teismą, prašydamą panaikinti Šiaulių apskrities viršininko administracijos 1995 08 11 įsakymo Nr. 222 dalį dėl leidimo parduoti A.A. 1,42 arų žemės sklypą Kelmėje, Kranto g. 13, bei pripažinti neteisėta 1995 10 20 Šiaulių apskrities viršininko administracijos atstovo vyr. inžinieriaus V.A.K. ir A.A. sudarytos sutarties dėl 4,435 arų žemės sklypo Kelmėje, Kranto g. 13, pardavimo dalį dėl 1,42 arų žemės pardavimo. Ieškovė nurodė, kad ginčo žemės sklypas buvo suteiktas jiems su atsakovu A.A. gyvenant santuokoje, todėl yra jų abiejų bendroji nuosavybė. Be to, žemės pirkimo–pardavimo sutartis yra negaliojanti dėl to, kad ją pasirašant valstybei atstovavo vyr. inžinierius V.A.K., kuris neturėjo tokios teisės, nes tuo metu žemėtvarkos ir geodezijos tarnybos vadovu nedirbo. Ši aplinkybė, ieškovės teigimu, paaiškėjo 1998 11 23 įvykusio teismo posėdžio metu, kai nagrinėjant civilinę bylą pagal A.A. ieškinį dėl įpareigojimo netrukdyti

privatizuoti žemės sklypą, V.A.K. paaiškino, kad įgaliojimas sudaryti tokias sutartis jam buvo panaikintas kaip netinkamas 1995–1996 metais, todėl atstatytinas ieškininės senaties terminas ieškiniui reikalavimui pareikšti.

Prašyme nurodoma, kad nors pareiškėja ginčija viešojo administravimo subjekto priimtą aktą, ginčijamas viešojo administravimo subjekto įsakymas tiesiogiai susijęs su sutuoktinių bendrosios jungtinės nuosavybės teisiniais santykiais, kuriuos reguliuoja Santuokos ir šeimos kodeksas, Civilinis kodeksas, taip pat kiti nuosavybės teisinius santykius reguliuojantys įstatymai. Tokiu būdu ginčas yra kilęs ne iš administracinių, o iš nuosavybės teisinių santykių ir turėtų būti nagrinėjamas bendrosios kompetencijos teisme. Nurodoma taip pat tai, kad ginčijamu atveju ir administratoriaus įsakymas, ir sandoris yra tiesiogiai susiję nuosavybės teisiniais santykiais ir negali būti išskirti ir nagrinėjami skirtingos rūšies teismuose.

Šiuo atveju pareiškėja remiasi tuo, kad ir Šiaulių apskrities viršininko administracijos įsakymas, ir vėliau sudaryta žemės sklypo pirkimo–pardavimo sutartis pažeidė jos turimas nuosavybės teises į žemės sklypo dalį. Šie du reikalavimai yra susiję, abu kilę iš nuosavybės teisinių santykių, todėl nagrinėtini bendrosios kompetencijos teisme. Kartu nagrinėtinas ir dar vienas civilinio teisinio pobūdžio reikalavimas – A.A. ieškinyje D.A. dėl įpareigojimo netrukdyti privatizuoti žemės sklypą (civilinė byla su šiuo reikalavimu prijungta Šiaulių apygardos administracinio teismo 2000 04 19 nutartimi) (*2000 m. gruodžio 7 d. nutartis*).

Vilniaus apygardos teismas 2000 12 04 nutartimi apylinkės teismo 2000 10 16 sprendimo dalį, kuria panaikinta patalpų teisinė registracija Aplinkos ministerijos žuvų išteklų departamento vardu, panaikino ir šią bylos dalį perdavė pagal teisingumą Vilniaus apygardos administraciniam teismui. Teismas nurodė, kad pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 4 str. 1 d. 1 p. bylas dėl valstybinio administravimo subjektų priimtų aktų bei veiksmų teisėtumo ir pagrįstumo nagrinėja administraciniai teismai, todėl pagal CPK 338 str. 2 d. 1 p. pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis, kuria panaikinta patalpų teisinė registracija Aplinkos ministerijos žuvų išteklų departamento vardu, naikintina, bylą perduodant nagrinėti Vilniaus apygardos administraciniam teismui.

Vilniaus apygardos administracinio teismo pirmininkė 2000 12 22 nutartimi kreipėsi į Teisingumo kolegiją dėl bylos perdavimo nagrinėti Vilniaus

apygardos teismui apeliacine tvarka iš naujo. Nutartyje nurodoma, kad pareiškėja prašo panaikinti negyvenamųjų patalpų teisinę registraciją, t.y. kelia ginčą dėl nuosavybės, kuris nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme.

K.K. reikalavimas dėl negyvenamųjų patalpų teisinės registracijos panaikinimo kyla iš jos turimų buto nuosavybės teisių, keldama šį reikalavimą pareiškėja, kaip nurodoma jos apylinkės teismui pateiktame pareiškime, siekia remdamasi CK 147 str. pašalinti jos teisės pažeidimus, nors ir nesusijusius su valdymo netekimu. Tai civilinio teisinio pobūdžio reikalavimas, todėl jo patenkinimo klausimas nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (*2001 m. vasario 2 d. nutartis*).

Vilniaus apygardos administracinio teismo kolegija 2000 11 17 nutartimi kreipėsi į Teisingumo kolegiją dėl ieškininio pareiškimo bei patikslinto skundo perdavimo nagrinėti bendrosios kompetencijos teismui.

Nutartyje nurodoma, kad šalių ginčas kilo iš privatizavimo santykių, butų savininkai mano, kad privatizavę butus jie kartu įgijo nuosavybės teises į ginčo patalpas, todėl ginčas nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme.

Šalių ginčas kilo iš nuosavybės teisinių santykių, pareiškėja savo reikalavimus grindžia įstatymo numatytais namo savininkų teisėmis, todėl ginčas nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (*2001 m. vasario 2 d. nutartis*).

Pareiškėja reikalauja panaikinti viešojo administravimo subjektų sprendimus dėl žemės nuosavybės teisių atkūrimo ar žemės suteikimo naudotis kitiems asmenims bei atitinkamus įrašus nekilnojamojo turto registre bei įpareigoti Telšių apskrities viršininko administraciją atkurti žemės nuosavybės teisę į 113,30 ha žemės sklypą jai, priteisiant viešojo administravimo subjekto padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą. Pareiškėjos reikalavimai kyla iš administracinių teisinių santykių, todėl jų patenkinimo klausimas nagrinėtinas administraciniame teisme (ABTĮ 15 str. 1 d. 1, 2 p.) (*2001 m. kovo 23 d. nutartis*).

J.B.Ž. 2000 04 21 kreipėsi į Kauno apygardos administracinį teismą prašydama panaikinti Kauno apskrities viršininko administracijos 2000 03 06

įsakymą Nr. 02–01–18 „Dėl žemės sklypo Perkūno al. 44 Kaune dalių nustatymo“, kuriuo nustatytos 1530 m² žemės sklypo dalys bendrasavininkėms: J.B.Ž. 765 m² ir O.M.K. 765 m². Pareiškėja nurodė, kad minėtas įsakymas yra neteisėtas, nes pažeidžia jos teises ir nustatytą tokių sprendimų priėmimo tvarką: žemės sklypo planas su pareiškėja suderintas nebuvo, Kauno apskrities viršininko administracija nepranešė pareiškėjai apie O.M.K. kreipimąsi dėl žemės sklypo padalijimo.

2000 09 20 papildomame skunde pareiškėja, paaiškęs, kad žemės sklypas Kaune, Perkūno al. 44, Kauno apskrities viršininko administracijos įsakymu buvo parduotas (J.B.Ž. 765 m² ir O.M.K. 765 m²), iškėlė papildomą reikalavimą dėl Kauno apskrities viršininko administracijos 2000 04 10 įsakymo Nr. 02–01–2829 „Dėl privačios namų valdos žemės sklypo Perkūno al. 44 Kaune pardavimo“ panaikinimo.

2000 11 30 nutartimi Kauno apygardos administracinis teismas bylą pagal teisingumą perdavė Kauno miesto apylinkės teismui. Nutartyje remiamasi tuo, kad jeigu savivaldos institucijos aktas priimtas vykdant komercinės–ūkinės funkcijas ir ginčas kyla būtent iš civilinio teisinio santykio, tai nepriklausomai, kad viena iš šalių yra aktą priėmusi vietos savivaldos institucija, ginčas laikomas civiliniu, o ne administraciniu, ir yra teisingas bendrosios kompetencijos teismui.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, išnagrinėjusi trečiojo suinteresuoto asmens O.M.K. atskirąjį skundą, 2001 01 25 nutartimi Kauno apygardos administracinio teismo 2000 11 30 nutartį panaikino ir bylą perdavė Kauno apygardos administraciniam teismui nagrinėti iš esmės. Nutartyje nurodoma, kad byloje ginčijami viešojo administravimo subjekto įgyvendinant teisės aktais reglamentuojamą vykdomąją veiklą priimti teisės aktai. Pareiškėja ginčija šiuos aktus dėl neteisingo teisės normų pritaikymo, viešojo administravimo procedūrų pažeidimo. Teismo vertinimai tokioje byloje turi atitikti ABTĮ 3 str. 2 d. nustatytas ribas: konstatuoti, ar buvo pažeistos teisės normos vykdant viešojo administravimo funkcijas. Pareiškėja byloje nekelia civilinių teisinių reikalavimų, todėl pirmosios instancijos teismo išvada, kad tarp pareiškėjos ir atsakovo yra kilęs civilinis teisinis ginčas, neteisinga.

Kauno apygardos administracinio teismo teisėjų kolegija 2001 03 13 nutartimi kreipėsi į specialiąją teisėjų kolegiją dėl bylos teisingumo klausimo išsprendimo. Kolegija nurodo, kad nors pareiškėja kol kas nereiškia reikalavimo dėl žemės sklypo pirkimo–pardavimo sutarties teisėtumo, ginčo dėl

aktų teisėtumo išsprendimas turės įtakos tolesniam civilinio teisinio ginčo dėl sutarties išsprendimui. Nutartyje taip pat nurodoma, kad pareiškėjos reikalavimai yra tiesiogiai susiję su tarp ginčo šalių susiklosčiusiais civiliniais teisiniais santykiais, ginčas tarp pareiškėjos ir trečiojo suinteresuoto asmens objektyviai išspręstinas tik neatsiejamai nagrinėjant bei kompleksiskai vertinant visą faktinę sudėtį – tiek iki ginčijamų aktų priėmimo atsiradusius civilinius teisinius santykius, tiek ir atsakovo priimtų sprendimų pagrindu 2000 04 10 sudarytą valstybinės žemės pirkimo–pardavimo bendrosios dalinės nuosavybės teise sutartį.

Šioje administracinėje byloje ginčijamas Kauno apskrities viršininko administracijos 2000 03 06 įsakymas Nr. 02–01–18 „Dėl žemės sklypo Perkūno al. 44 Kaune dalių nustatymo” priimtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. kovo 9 d. nutarimu Nr. 260 patvirtintos Naudojamų žemės sklypų pardavimo ir nuomos ne žemės ūkio paskirčiai (veiklai) tvarkos 8 punkto 2 pastraipa: kai individualus namas ar kitos paskirties pastatas bendrosios dalinės nuosavybės teise priklauso keliems asmenims (bendrasavininkiams), namų valdos ar prie kito pastato naudojamas žemės sklypo plotas padalijamas, taip pat kiekvieno savininko žemės sklypo dalis bendrojoje nuosavybėje nustatoma remiantis rašytiniu gyvenamojo namo ar kito pastato bendrasavininkių susitarimu, o jiems nesusitarus, parduodamų bendrosios dalinės nuosavybės teise žemės sklypo dalių dydis nustatomas apskrities viršininko sprendimu, atsižvelgiant į kiekvienam bendrasavininkiiui priklausančią gyvenamojo namo ar kito pastato dalį.

Taigi nurodytoje teisės normoje nustatytas vienintelis teisinis pagrindas, kuriuo remdamasis apskrities viršininkas atlieka parduodamo bendrosios dalinės nuosavybės teise žemės sklypo ploto padalinimą, jei dėl žemės sklypo dalių bendrojoje nuosavybėje nesusitaria namo (kito pastato) bendrasavininkiai: žemė padalijama pagal kiekvienam bendrasavininkiiui priklausančią gyvenamojo namo ar kito pastato dalį.

Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 89 straipsnį administracinis teismas, vertindamas skundžiamo akto teisėtumą, turi įvertinti, ar tas aktas savo turiniu neprieštaruja aukštesnės galios teisės aktams, ar jį priėmė kompetentingas administravimo subjektas, ar jį priimant nebuvo pažeistos pagrindinės procedūros.

Darytina išvada, kad administracinis teismas, nagrinėdamas skundą dėl sprendimo, priimto vykdant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. kovo 9 d. nutarimu Nr. 260 patvirtintos Naudojamų žemės sklypų pardavimo ir

nuomos ne žemės ūkio paskirčiai (veiklai) tvarkos 8 punktą, privalo įvertinti, ar tokį sprendimą priėmė įgaliotas viešojo administravimo subjektas (apskritis viršinininkas), ar toks sprendimas savo turiniu neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktų reikalavimams (Žemės reformos įstatymui, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. kovo 9 d. nutarimu Nr. 260 patvirtintai Naudojamų žemės sklypų pardavimo ir nuomos ne žemės ūkio paskirčiai (veiklai) tvarkai) ir ar priimant sprendimą nebuvo pažeistos procedūros. Kadangi remiantis Naudojamų žemės sklypų pardavimo ir nuomos ne žemės ūkio paskirčiai (veiklai) tvarkos 8 punkto 2 pastraipoje įtvirtinta nuostata, kad parduodamo žemės sklypo dalių dydis nustatomas pagal kiekvienam bendrasavininkui priklausančią gyvenamojo namo ar kito pastato dalį ir apskrities viršinininkas, atlikdamas parduodamo bendrasavininkiams žemės sklypo dalių dydžių nustatymą, įstatymų nėra įgaliotas atsižvelgti į kitus juridinę reikšmę turinčius faktus (tarp bendrasavininkų susiklosčiusius faktinius dalinamo sklypo naudojimo santykius, jų ypatumus, ginčo tarp bendrasavininkų dėl jiems priklausančių namo (kito pastato) dalių dydžių buvimą ar nebuvimą), administracinis teismas, vertindamas tokio akto teisėtumą, neturi teisinio pagrindo atsižvelgti į kitas, paminėtoje teisės normoje nenurodytas, teisių į žemę turinui reikšmingas aplinkybes.

Pažymėtina, kad viešojo administravimo subjektas savo veiksmais imasi žemės teisėto naudojimo subjektų ginčijamų tarpusavio santykių, reguliuojamų privatinės teisės normų, sprendimo, nors jo kompetencija šioje srityje suvaržyta reglamentuotų teisinių pagrindų, kuriais remiantis nustatomi bendrasavininkiams parduodamų žemės sklypų plotų dydžiai. Tuo tarpu teisė į žemės išsigijimą nuosavybėn kildinama iš teisėto jos naudojimo, todėl nagrinėjant ginčą teisme dėl bendrasavininkiams parduodamų žemės sklypų plotų dydžių atsižvelgiama ne vien tik į namo (kito pastato) dalių dydžius, bet ir įvertinamos visos kitos svarbios ginčo teisingam išsprendimui aplinkybės, t.y. kokie faktiniai naudojimosi žemės sklypu santykiai yra susiklosę, kokie tų santykių ypatumai (naudojimasis tam tikromis konkrečiomis sklypo dalimis, susiformavusios specifinės sklypo tvarkymo taisyklės ir kt.), kokiomis aplinkybėmis buvo įteisinti ginčo metu bendrasavininkiams priklausančių namo (kito pastato) dalių dydžiai (ar šie dydžiai ir jų tarpusavio proporcijos atitinka naudojimosi ginčo žemės sklypu pradžios momentu buvusius dydžius, ar jų tarpusavio proporcijos pasikeitė dėl tam tikros dalies dydžio pakeitimo, atlikus rekonstrukcijos darbus, pastačius priestatą, pagalbinį pastatą ir pan.).

Minėtos aplinkybės yra susijusios su bendrasavininkių nuosavybės teisių į namą (kitą pastatą) įgyvendinimu (valdymu ir naudojimu šiuo turto), taip pat su naudojimosi žemės sklypu teisiniais santykiais, t.y. civiliniais teisiniais santykiais, kurių pagrindu bendrasavininkiai įstatymų nustatyta tvarka turi galimybę įsigyti nuosavybėn naudojamą žemės sklypą, padalintą jų pačių susitarimu arba apskrities viršininko sprendimu.

Išdėstytų motyvų pagrindu darytina išvada, kad ginčas dėl apskrities viršininko sprendimo dėl parduodamo bendrasavininkių naudojamo žemės sklypo dalių dydžių nustatymo, priimto vykdant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. kovo 9 d. nutarimu Nr. 260 patvirtintos Naudojamų žemės sklypų pardavimo ir nuomos ne žemės ūkio paskirčiai (veiklai) tvarkos 8 punkto nuostatas, negali būti nagrinėjamas tik šio sprendimo atitikimo minėto punkto nustatytam sklypo dalių dydžių nustatymo kriterijui aspektu, bet kartu turi būti vertinami ir tarp bendrasavininkių susiklostę civiliniai teisiniai turto valdymo ir naudojimo santykiai. Todėl tokie ginčai, susiję su civiliniais teisiniais santykiais, nagrinėtini bendrosios kompetencijos teisme (2001 m. gegužės 24 d. nutartis).

8. Dėl partijų

Širvintų rajono apylinkės teismas 2000 03 21 nutartimi atsisakė priimti J.E.S. pareiškimą dėl konstitucinių teisių bei laisvių pažeidimo atsisakant priimti jį į Lietuvos liberalų sąjungą kaip neteisingą šiam teismui ir pasiūlė kreiptis su skundu į Vilniaus apygardos administracinį teismą. Teismo nutartyje nurodoma, kad bylas dėl politinių partijų priimtų bendro pobūdžio aktų teisėtumo nagrinėja administracinis teismas (ABTĮ 4 str. 10 p.).

Kadangi šiuo atveju skundžiamas ne bendro pobūdžio, o vienkartinis politinės partijos aktas, skirtas konkrečiam subjektui, ir 2000 03 21 nutartimi Širvintų rajono apylinkės teismas nurodė, kad byla neteisinga taip pat ir bendrosios kompetencijos teismui, todėl įvertinant, koks partijos aktas yra skundžiamas, spręstinas bylos žinybingumo teismams klausimas (2000 m. birželio 22 d. nutartis).

9. Dėl Respublikos Prezidento

ABTĮ 5 str. 2 d. nustatyta, kokių valstybės institucijų veikla nepriskiriama tirti administraciniais teismams. Tarp šių institucijų nurodytas ir valstybės vadovas – Respublikos Prezidentas. Tačiau kaip valstybės vadovo negalima tapatinti su jam pavaldžiu administracijos aparatu, taip ir Respublikos Prezidentui nustatyto konstitucinio statuso, įskaitant ir neliečiamumo privilegiją, negalima išplėsti jam pavaldaus pagalbinio aparato atžvilgiu. Taigi Prezidentūra, kaip Respublikos Prezidento veiklą užtikrinanti pagalbinė institucija, traktuotina kaip administravimo subjektas, kurio vykdomojo pobūdžio veiksmai gali būti skundžiami administraciniais teismams. Kartu pažymėtina, kad Respublikos Prezidentui pavaldi administracija traktuotina kaip centrinis administravimo subjektas, todėl pagal ABTĮ 7 str. skundai dėl šios institucijos veiksmų yra teisingi Aukštesniajam administraciniam teismui (*1999 m. rugsėjo 2 d. nutartis*).

Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 str. 2 d. administracinių teismų kompetencijai nepriskiriama tirti Respublikos Prezidento bei kai kurių kitų institucijų bei pareigūnų veiklos. Todėl skundas dėl Respublikos Prezidento veiksmų administraciniame teisme nenagrinėtinas (*1999 m. lapkričio 22 d. nutartis*).

10. Dėl sutarčių (civilinių teisinių santykių)

L. e. p. Aukštesniojo administracinio teismo pirmininkė prašo išspręsti bylos teisingumo klausimą. Prašyme nurodoma, kad teisiniai santykiai tarp R.P. ir Valstybės saugumo departamento dėl buto pirkimo–pardavimo sutarties nėra nei tarnybos, nei administraciniai teisiniai santykiai. Šių teisinių santykių dalyviams – R.P. ir Valstybės saugumo departamentui – sudarant buto pirkimo–pardavimo sutartį būdingas lygiateisiškumas, o ne pavaldumas, jokių viešojo administravimo ir valstybinės veiklos uždavinių Valstybės saugumo departamentas, sudarydamas buto pirkimo–pardavimo sutartį nevykdo, todėl ginčas nėra teisingas administraciniais teismams.

Prašyme išdėstyti argumentai pagrįsti. Pareiškėjo reikalavimai kyla iš civilinių teisinių santykių dėl buto pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo,

todėl yra nagrinėtini bendrosios kompetencijos teisme (1999 m. rugsėjo 9 d. nutartis).

Teisėjų kolegija konstatuoja, kad reikalavimai dėl nuosavybės teisių į transformatorinę pripažinimo bei AB „Klavera“ ir UAB „Volmeta“ sudarytos transformatorinės pirkimo–pardavimo sutarties pripažinimo negaliojančia grindžiami AB „Lietuvos Energija“ priklausančia transformatorinės nuosavybės teise. Nuosavybės klausimų sprendimas pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 4 str. nepriskirtinas administracinio teismo kompetencijai, todėl byla gražintina bendrosios kompetencijos teismui (2000 m. balandžio 6 d. nutartis).

Energijos gamintojų, vartotojų ir tiekėjų tarpusavio santykiai grindžiami sutartimis (Energetikos įstatymo 4 str. 2 d.). Sutartimis su tiekėjais bei elektros energijos tiekimo ir vartojimo taisyklėmis grindžiama ir patalpų ar įrenginių, kuriuose įrengti apskaitos prietaisai, savininkų ar nuomininkų atsakomybė už apskaitos prietaisų apsaugą (1997 12 31 Vyriausybės nutarimo Nr. 1507, 2.3 p.). Ginčas kilo iš vartotojo ir tiekėjo civilinių teisinių, o ne administracinių santykių, todėl nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (2000 m. balandžio 6 d. nutartis).

Pareiškėjai ginčo žemės sklypo 0,2 ha pagal jos pateiktus dokumentus (b.l. 10–11) paskirta 1989 02 27 Vilniaus rajono liaudies deputatų tarybos Vykdomojo komiteto sprendimu. Be to, 380,4 m² žemės ji nuo 1982 metų naudojo pagal sutartį su Vilniaus centriniu paštu (b.l. 8–9). Todėl, pareiškėjos teigimu, 1994 03 09 atsakovų sudaryta žemės nuomos sutartis pažeidė jos turimas žemės sklypo naudojimo teises.

Ginčas kyla iš civilinių teisinių žemės nuomos santykių, yra pagrįstas atsakovų sudaryta žemės nuomos sutartimi. Prašyme reikalaujama pripažinti žemės sklypo nuomos sutartį iš dalies negaliojančia. Tokio reikalavimo patenkinimo klausimas vadovaujantis CK normomis nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (2000 m. birželio 22 d. nutartis).

Pareiškėjo santykiai su Vilniaus universitetu grindžiami 1998 07 02 šalių sudaryta dieninių studijų sutartimi, nustatančia studijų Universitete sąlygas ir tvarką. Iš pareiškėjo pateikto skundo matyti, kad skundo esmę sudaro tai, kad, pareiškėjo nuomone, Vilniaus universiteto senatas, nustatydamas valstybės finansuojamų vietų užpildymo tvarką (ir tokiu būdu konkretizuodamas sudarytos su studentu dieninių studijų sutarties 3 p.), pažeidė 1998 07 07 Vyriausybės nutarimo Nr. 853 „Dėl valstybinių aukštųjų mokyklų studentų ir laisvųjų klausytojų“ 1.2 p., pagal kurį aukštojoje mokykloje iš gerai besimokančio studento (kurio paskutinės sesijos pažymių vidurkis ne mažesnis kaip 6 balai pagal 10 balų vertinimo sistemą), priimto į valstybės finansuojamą vietą, užmokestis už studijas neimamas. Tačiau pareiškėjas neprašo ištirti Senato priimto akto atitikimo Vyriausybės nutarimui, pagal ABTĮ 28 str. jis neturi tokios teisės. Šalių ginčas kilo iš sutartinių jų santykių, todėl nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (pagal atsakovo buveinės vietą – Vilniaus m. 3–iajame apylinkės teisme) (2000 m. lapkričio 7 d. nutartis).

Kadangi ginčas yra kilęs iš sutartinių teisinių santykių, pareiškėjas reikalaujantis buto Alytuje, Pulko g. 43–36, nuomos sutarties pakeitimo pripažinimo neteisėtu bei A.C. ir K.C. registracijos adresu: Pulko g. 43–36, Alytus, pripažinimo neteisėta remiasi neteisėtu nuomos sutarties sąlygų pakeitimu bei neteisėtais susitarimais dėl ginčo buto privatizavimo, A.V. skundas nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme. Ta aplinkybė, kad procesinis kreipimasis į teismą įvardytas skundu, nėra pagrindas, sprendžiant priėmimo klausimą, atsisakyti priimti šį kreipimąsi bendrosios kompetencijos teisme, jeigu nebūs nustatyti kiti šalintini trūkumai ar aplinkybės, kliudančios priimti kreipimąsi (2000 m. gruodžio 7 d. nutartis).

Nutartyje nurodoma, kad UAB „Seneva“ pateiktais reikalavimais ginčija Vilniaus miesto savivaldybės nuosavybės teises, siekia panaikinti Nekilnojamojo turto registre įrašus apie nuosavybę, prašo pripažinti neteisėtais veiksmais, kuriais nutraukta nuomos sutartis, ir atlyginti žalą dėl nuomos sutarties nutraukimo. Tokiu būdu keliamas ginčas dėl nuosavybės teisės bei dėl sutarties nutraukimo ir dėl to kilusios žalos atlyginimo, kuris nėra administracinis, todėl ginčas nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme.

Prašymas dėl UAB „Seneva” reikalavimų perdavimo nagrinėti bendrosios kompetencijos teismui tenkintinas.

Ginčas tarp pareiškėjos UAB „Seneva” ir Vilniaus miesto savivaldybės kilo iš šių subjektų sudarytos patalpų nuomos sutarties, kurios pagrindu UAB „Seneva” naudojosi patalpomis Vilniuje, Sodų 4. Pareiškėjos nuomone, savivaldybė savo veiksmais pažeidė UAB „Seneva” teises. Vilniaus miesto savivaldybė šiuo atveju veikia kaip civilinių teisinių, o ne viešojo administravimo santykių subjektas, todėl ginčas nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (2001 m. vasario 2 d. nutartis).

Pareiškėjai bendrovė „Getras” ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovas Vilniaus apskrityje prašo panaikinti Vilniaus miesto tarybos 1999 12 29 sprendimą, kuriuo buvo patvirtinta Vilniaus miesto savivaldybės ir konsorciumo, kurį sudaro UAB „Baltijos parkingas” ir UAB „Egapis”, parkavimo sutartis. Pareiškėjai ginčija atsakovo veiksmų tvirtinant sutartį su kitu subjektu teisėtumą, todėl ginčas kaip susijęs su civiliniais teisiniais santykiais nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme. Tačiau Vilniaus apygardos administracinis teismas 2000 05 19 išnagrinėjo bylą ir priėmė sprendimą, todėl atsižvelgiant į šias aplinkybes, byla perduotina Vyriausiajam administraciniam teismui Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimo teisėtumo klausimui išnagrinėti (2001 m. kovo 2 d. nutartis).

Kaip nurodoma 1999 09 28 aplinkos ministro įsakymu patvirtintos „Žemės sklypo plano, išduodamo asmenims perkant ar nuomojant žemės sklypą, parengimo tvarkos” 2 p., žemės sklypo planas rengiamas vadovaujantis detaliesiais planais, žemės sklypų ribų specialiesiais planais arba namų valdos techninės apskaitos byloje esančiais planais ir schemomis. Už žemės sklypo plano duomenų tikslumą atsako planų rengimo organizatoriai (savivaldos vykdomosios institucijos ir fiziniai ar juridiniai asmenys) bei planų rengėjai (7 p.). Todėl ginčas tarp pareiškėjo ir AB „Inžinieriniai tyrinėjimai” dėl žemės sklypo ribų patikslinimo kaip privataus pobūdžio ginčas nėra nagrinėtinas administraciniame teisme. Nepatenkinus ieškovo reikalavimo dėl žemės sklypo ribų patikslinimo (bendro sklypo ploto padidinimo), bendrosios kompetencijos teisme išnagrinėtinas ir ieškovo reikalavimas dėl sumokėtų už žemę pinigų dalies grąžinimo (2001 m. kovo 2 d. nutartis).

Pareiškėjo reikalavimai kyla iš jo, kaip gyvenamųjų patalpų nuomininko, teisių. Jo teigimu, Kauno rajono valdyba nepagrįstai atsisakė pasirašyti su juo gyvenamųjų patalpų pirkimo–pardavimo sutartį, nors jau buvo sumokėta reikalaujama pinigų suma už patalpas, ir sudarė tokią sutartį su kitu subjektu. Pareiškėjo reikalavimai dėl Kauno rajono valdybos potvarkių panaikinimo ir pirkimo–pardavimo sutarties pripažinimo negaliojančia susiję, Kauno rajono valdybos potvarkiai yra vieni iš naudojimosi gyvenamosiomis patalpomis teisių atsiradimo pagrindų, todėl visų pareiškėjo reikalavimų, kaip kylančių iš civilinių teisinių santykių, patenkinimo klausimas nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (*2001 m. kovo 2 d. nutartis*).

Kaip matyti iš konkurso nuostatų (b.l. 14–18), konkursas, kurio rezultatai ginčijami, buvo organizuojamas turint tikslą sudaryti Ukmergės rajono šilumos ūkio modernizavimo ir atnaujinimo investicijų sutartį (4.13 p.). Pareiškėjo skunde nurodoma, kad dėl konkurso procedūros vykdymo pažeidžiant Lietuvos Respublikos įstatymus, 2000 12 18 Tarybos sprendimas, kuriuo patvirtinami konkurso rezultatai bei įteisinamas konkurso nugalėtojas, yra naikintinas, o konkursas pripažintinas negaliojančiu. Šiuo atveju kilo ginčas dėl konkurso konkrečiai sutarčiai sudaryti organizavimo ir Ukmergės rajono tarybos sprendimo dėl sutarties tvirtinimo teisėtumo. Šiuo atveju Ukmergės rajono taryba veikia kaip civilinių teisinių santykių subjektas. Todėl skundas dėl jos sprendimo panaikinimo bei konkurso rezultatų pripažinimo negaliojančiais nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (*2001 gegužės 24 d. nutartis*).

11. Dėl šeimos teisinių santykių

SŠK 9 skirsnyje nustatyta, kad vaiko tėvai turi lygias teises bei pareigas savo vaiko atžvilgiu ir susijusius su vaiko auklėjimu klausimus sprendžia tarpusavio susitarimu. Teisę bendrauti su vaiku ir dalyvauti vaiko auklėjime turi ir tėvas, gyvenantis skyrium nuo nepilnamečio vaiko (jeigu iš jo nėra atimtos tėvystės teisės). Motina neturi teisės trukdyti tokiam bendravimui. Tokiu atveju, kai tėvai nesusitaria dėl skyrium gyvenančio tėvo dalyvavimo vaiko auklėjime ir bendravimo su juo, ginčą sprendžia globos ir rūpybos organas, o jeigu šio organo sprendimas vieno iš tėvų nevykdomas, – antrasis iš tėvų arba

globos ir rūpybos organas turi teisę kreiptis į teismą. Kadangi ginčas šiuo atveju kyla iš šeimos teisinių santykių, dėl bendravimo su vaiku trukmės nustatymo, jis nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (2000 m. birželio 6 d. nutartis).

2000 09 12 pareiškėja kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą. Prašyme pareiškėja nurodo, kad 2000 05 16 sprendimu Vaiko teisių apsaugos tarnyba neteisėtai atsisakė paskirti ją anūko M.B., gimusio 1983 06 15, globėja neva dėl jos amžiaus bei sveikatos būklės. Jos duktė, M.B. motina, kuri viena pati augina sūnų, yra 2-os grupės invalidė, dažnai guli ligoninėje, todėl anūkas neturi normalių sąlygų gyventi ir mokytis. Pareiškėja nebuvo patraukta nei baudžiamojon, nei administracinėn atsakomybėn, neserga jokia psichine liga, nėra buvusi narkologinėje įskaitoje, be to, gydytojų konsultacinės komisijos išvadomis pagal savo sveikatos būklę gali būti globėja.

Kadangi ginčas šiuo atveju kyla iš šeimos teisinių santykių, dėl globos vaikui steigimo, jis nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (2000 m. lapkričio 7 d. nutartis).

G.Š. 2000 01 14 kreipėsi į Kauno apygardos administracinį teismą, prašydama įpareigoti atsakovę Kauno m. savivaldybės Vaiko teisių apsaugos tarnybą paskirti A.Š. ir K.Š. globėja jų močiutę G.Š. Pareiškėja nurodė, kad atsakovės 1999 12 13 sprendimas atmesti prašymą paskirti vaikams laikinąją globą, priimtas ignoruojant po tėvo mirties likusių be tinkamos globos, priešišios, aprūpinimo ir auklėjimo vaikų interesus. Vaikų motina, po tėvo mirties ištekėjusi antrą kartą ir turinti dar vieną vaiką iš antrosios santuokos, dėl sunkios materialinės padėties nesugebėjo tinkamai vaikais pasirūpinti, todėl vaikai auga, yra auklėjami ir globojami močiutės šeimoje, kur žymiai geresnės tam sąlygos. Pareiškėja remiasi Vaiko globos įstatymo 2 str. 2 d. 7 p. ir 7 str. 2 p., pagal kuriuos vaikams globa skiriama tuomet, kai turimas vienintelis iš tėvų laikinai negali juo rūpintis dėl ligos, suėmimo, bausmės atlikimo ar kitų svarbių priežasčių.

Kadangi ginčas šiuo atveju kyla iš šeimos teisinių santykių, dėl laikinosios globos vaikams skyrimo, jis nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (2000 m. lapkričio 7 d. nutartis).

12. Dėl tarnybos santykių

Pagal Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo 1–2 straipsnius Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija yra valstybei nuosavybės teise priklausanti viešoji ne pelno institucija, kuri savo veikloje vadovaujasi Visuomenės informavimo, Viešųjų įstaigų įstatymais bei kitais teisės aktais. Kaip viešoji įstaiga Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija viešai teikia tam tikras paslaugas visuomenės nariams, todėl pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 2 str. išdėstyta viešojo administravimo termino išaiškinimą šios institucijos veikla priskirtina prie viešojo administravimo, o administravimo veikla, kuria užtikrinamas įstaigos funkcionavimas bei valstybinės veiklos uždavinių vykdymas – prie vidinio administravimo. Jos darbuotojai pagal Valstybės tarnybos įstatymo 2 str. 2 d. yra valstybės tarnautojai. Todėl iš Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos vidinio administravimo kylantis ginčas nagrinėtinas administraciniame teisme (*1999 m. lapkričio 22 d. nutartis*).

Vidurinė mokykla pagal Viešųjų įstaigų įstatymo 2 str. priskirtina prie viešųjų įstaigų. Mokytoja yra šios įstaigos darbuotoja. Kadangi viešųjų įstaigų darbuotojams pagal Valstybės tarnybos įstatymo 4 str. 3 d. 9 p. šis įstatymas netaikomas (2000 08 29 Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo Nr. VIII–1903 redakcija), pareiškėjos reikalavimai nėra susiję su valstybės tarnybos santykiais ir nagrinėtini bendrosios kompetencijos, o ne administraciniame teisme (*2000 m. lapkričio 7 d. nutartis*).

Šiuo atveju pareiškėjas dirbo civilinėje krašto apsaugos tarnyboje. Civilinė tarnyba krašto apsaugos sistemoje reglamentuojama Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 7 skirsnio. Šio įstatymo 71 straipsnis krašto apsaugos sistemos valstybės tarnautojus skirsto į statutinius valstybės tarnautojus, atliekančius civilinę krašto apsaugos tarnybą pagal civilinės krašto apsaugos tarnybos sutartis, ir kitus valstybės tarnautojus. Su pareiškėju pagal pateiktą medžiagą (b.1. 4) buvo sudaryta darbo sutartis dėl jo darbo staliumi. Tokiu būdu jis priskirtinas prie „kitų valstybės tarnautojų“, kuriems pagal minėto įstatymo 71 str. 4 d. taikomas Valstybės tarnybos įstatymas. Todėl pagal ABTĮ 4 str. 5 p. pareiškėjo prašymo patenkinimo klausimas nagrinėtinas administraciniame teisme (*2000 m. lapkričio 7 d. nutartis*).

Pagal Valstybės tarnybos įstatyme pateiktą valstybės tarnautojo sąvokos išaiškinimą (2 str. 2 d.) valstybės tarnautojas yra fizinis asmuo, valstybės (valstybinėse ir savivaldybių) institucijose ar įstaigose atliekantis viešojo administravimo, ūkines ar technines funkcijas arba teikiantis viešąsias paslaugas visuomenei. Šiuo atveju pagal pateiktą medžiagą pareiškėjas yra buvęs savivaldybės įmonės direktorius. Valstybės ir savivaldybių įmonių darbuotojai pagal Valstybės tarnybos įstatymo 4 str. 3 d. 7 p. yra tie subjektai, kuriems Valstybės tarnybos įstatymas netaikomas. Kadangi savivaldybės įmonės darbuotojas nepriskirtinas prie valstybės tarnautojų, jo skundas dėl pripažinimo, kad jo nušalinimas nuo darbo UAB „Kupiškio butų ūkis ir vandentiekis“ bei darbo sutarties nutraukimas 1998 11 06 Kupiškio rajono tarybos sprendimu yra neteisėti bei grąžinimo į ankstesnį darbą, priteisiant iš atsakovo atlyginimą už priverstinę pravaikštą, nagrinėtinas bendrosios kompetencijos, o ne administraciniame teisme (2000 m. lapkričio 7 d. nutartis).

Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 2 str. 1 d. viešasis administravimas yra įstatymų ir kitų teisės aktų reglamentuojama valstybės ar vietos savivaldos institucijų, kitų įstatymais įgaliotų subjektų vykdomoji veikla, skirta įstatymams, kitiems teisės aktams, vietos savivaldos institucijų sprendimams įgyvendinti, numatytiems viešosioms paslaugoms administruoti ir teikti. Nors į valstybinės veterinarijos tarnybos funkcijas įeina įstatymų bei kitų norminių aktų vykdomoji veikla, pareiškėjos pagrindinės funkcijos pagal pareigybę instrukciją buvo laboratorijos ir jai priklausančių patalpų tvarkos palaikymas bei AB „Mėsa“ vyr. gydytojo–inspektoriaus ir veterinarijos gydytojo–bakteriologo nurodymų vykdymas. Ši veikla nepriskirtina prie viešojo administravimo. Administraciniai teismai pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 15 str. 1 d. 5 p. nagrinėja tik tuos tarnybinius ginčus, kai viena iš ginčo šalių yra valstybės ar savivaldybės tarnautojas, turintis viešojo administravimo įgaliojimus, todėl šiuo atveju ginčas nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (2001 m. vasario 2 d. nutartis).

Nutartyje nurodoma, kad pagal ABTĮ 15 str. 1 d. 5 p. administraciniai teismai sprendžia bylas dėl tarnybinių ginčų, kai viena ginčo šalis yra valstybės ar savivaldybės tarnautojas, turintis viešojo administravimo įgaliojimus.

Tuo tarpu VI Vilniaus kraujo centras nėra viešojo administravimo subjektas, o pareiškėja nėra valstybės tarnautoja, turinti viešojo administravimo įgaliojimus. Atkreiptas dėmesys taip pat ir į tai, kad pagal Valstybės tarnybos įstatymo 4 str. 3 d. 9 p. šis įstatymas viešųjų įstaigų darbuotojams netaikomas, todėl ieškininis pareiškimas nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme.

Atsakovas Vilniaus kraujo centras yra viešoji įstaiga, o pareiškėja A.P. – buvusi šios įstaigos darbuotoja. Kadangi viešųjų įstaigų darbuotojams pagal Valstybės tarnybos įstatymo 4 str. 3 d. 9 p. šis įstatymas netaikomas (2000 08 29 Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo Nr. VIII–1903 redakcija), pareiškėjos reikalavimai nagrinėtini bendrosios kompetencijos, o ne administraciniame teisme (2001 m. vasario 2 d. nutartis).

Viešoji biblioteka pagal Viešųjų įstaigų įstatymo 2 str. priskirtina prie viešųjų įstaigų. Kadangi viešųjų įstaigų darbuotojams pagal Valstybės tarnybos įstatymo 4 str. 3 d. 9 p. šis įstatymas netaikomas (2000 08 29 Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo Nr. VIII–1903 redakcija), pareiškėjos reikalavimų patenkinimo klausimas nagrinėtinas ne administraciniame, o bendrosios kompetencijos teisme (2001 m. vasario 2 d. nutartis).

Šiuo atveju ginčijamas Lazdijų rajono savivaldybės sprendimas priimtas realizuojant jos, kaip UAB „Lazdijų autobusų parkas“ akcininkės, teises. Pagal Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymo 2 str. 2 d. UAB „Lazdijų autobusų parkas“, kaip Lazdijų rajono savivaldybės tarybos įsteigta įmonė, kurios visos akcijos priklauso Lazdijų rajono savivaldybei, priskirtina prie savivaldybės įmonių. Valstybės ir savivaldybės įmonių darbuotojams Valstybės tarnybos įstatymas netaikomas (įstatymo 4 str. 3 d. 7 p.), todėl reikalavimas dėl sprendimo atleisti iš darbo šioje įmonėje panaikinimo bei padarytos moralinės žalos atlyginimo nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (2001 m. kovo 2 d. nutartis).

13. Dėl užsieniečių

Pagal ATPK 9 str. administraciniu teisės pažeidimu laikomas priešingas teisei, kaltas (tyčinis arba neatsargus) veikimas arba neveikimas, kuriuo kėsinama į valstybinę arba viešąją tvarką, nuosavybę, piliečių teises ir laisves bei

nustatytą valdymo tvarką, už kurią įstatymai numato administracinę atsakomybę. Įstatymais dėl administracinių teisės pažeidimų yra ne tik ATPK, bet ir kiti Lietuvos Respublikos įstatymai (ATPK 2 str.). Juose gali būti numatytos ir kitos negu ATPK 21 str. administracinių nuobaudų rūšys (ATPK 21 str. 3 d.).

Pareiškėjas šiuo atveju pažeidė buvimo Lietuvos Respublikoje tvarką. Toks pažeidimas yra numatytas ATPK 206 str. Užsieniečiui, kuris negali pavirtinti arba nepatvirtina asmens tapatybės ar teisėto buvimo Lietuvos Respublikoje, pagal Įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 45 str. 2 d. gali būti taikomas sulaikymas 48 valandoms. Jeigu per nurodytą laiką nepavyksta nustatyti užsieniečio asmens tapatybės ar teisėto buvimo Lietuvos Respublikoje, užsienietis teismo sprendimu siunčiamas į Užsieniečių registracijos centrą. Toks užsieniečio sulaikymas bei patalpinimas į Užsieniečių registracijos centrą pagal savo paskirtį yra analogiškas ATPK 264 str. numatytais administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos užtikrinimo priemonėms, todėl skundai dėl šių priemonių pritaikymo, nesant konkrečių tai sureguliuojančių teisės normų, kaip ir kiti skundai dėl nutarimų administracinių teisės pažeidimų byloje nagrinėtini apygardos administraciniame teisme (2000 m. birželio 22 d. *nutartis*).

Pagal iki 2000 09 01 galiojusią Įstatymo dėl pabėgėlio statuso redakciją suteikti ar atsisakyti suteikti pabėgėlio statusą sprendavo vidaus reikalų ministras. Atsisakymą suteikti pabėgėlio statusą galima buvo skusti Pabėgėlių reikalų tarybai, o šios institucijos sprendimą – teismui. 2000 06 29 priėmus įstatymo „Dėl pabėgėlio statuso“ pakeitimo įstatymą, pagal šio įstatymo 19–21 str. sprendimą dėl pabėgėlio statuso suteikimo ar nesuteikimo priima Migracijos departamentas, o skundas dėl pabėgėlio statuso nesuteikimo paduodamas Vilniaus apygardos administraciniam teismui, todėl pareiškėjo skundas dėl Pabėgėlių reikalų tarybos 2000 06 21 sprendimo nesuteikti pareiškėjui pabėgėlio statuso nagrinėtinas Vilniaus apygardos administraciniame teisme (2000 m. lapkričio 7 d. *nutartis*).

14. Dėl žalos atlyginimo

Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 4 str. administraciniai teismai sprendžia ginčus dėl valstybinio administravimo subjektų veiksmų teisėtumo, taip pat dėl turtinės ir moralinės žalos, padarytos fiziniam asmeniui ar

organizacijai neteisėtais valstybės ar vietos savivaldos institucijos, įstaigos, tarnybos bei jų tarnautojų veiksmais ar neveikimu viešojo administravimo srityje, atlyginimo (CK 485 str.). Pareiškėjas R.G. reikalauja atlyginti dėl suėmimo jam padarytą materialinę bei moralinę žalą. Tokios žalos atlyginimą numato CK 486 str., o šie ginčai yra žinybingi bendrosios kompetencijos teis-
mams (1999 m. lapkričio 22 d. nutartis).

Ieškovas D.A.K. 1999 06 25 kreipėsi į Kretingos rajono apylinkės teismą, prašydamas įpareigoti atsakovę P.B. iškelti C.B. palaikus iš jo tėvo A.K. kapavietės ir pašalinti pastatytą paminklą bei priteisti iš atsakovės 2710 Lt. Ieškovas nurodė, kad 1998 1101 atvykęs pagerbti tėvo atminimą, rado 1945 m. palaidoto tėvo kapą išniekintą. Kaip paaiškėjo vėliau, toje vietoje buvo palaidotas C.B., tokiu būdu pažeidžiant Kapinių tvarkymo taisyklių 12 p., nurodantį, kad mirusysis laidojamas atskirame kape.

Prašyme išspręsti bylos teisingumo klausimą nurodoma, kad ieškovas savo reikalavimus grindė CK 483 str., tuo tarpu žala, padaryta fiziniam asmeniui ar organizacijai savivaldos institucijų ar valdininkų neteisėtais veiksmais gali būti išieškoma, vadovaujantis CK 485 str. Byloje tampa neaiški P.B. padėtis, nes civilinė byla jos atžvilgiu nebuvo nutraukta, o Administracinių bylų teisenos įstatymo 39 str. nėra numatyta, kad atsakovu gali būti fiziniai asmenys, išskyrus tarnautojus, kurių aktai ar veiksmai skundžiami.

Atsižvelgiant į tai, kad ieškovo D.A.K. reikalavimai atsakovei P.B. neatšaukti, o skundas dėl Kretingos savivaldybės veiksmų ABTĮ nustatyta tvarka nepaduotas, civilinė byla dėl ieškovo D.A.K. reikalavimų atsakovei P.B. nagrinėtina bendrosios kompetencijos teisme (2000 m. balandžio 6 d. nutartis).

Pareiškėjas M.S. 1999 12 23 kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinių teismą, prašydamas priteisti iš Valstybinės darbo inspekcijos Vilniaus skyriaus 6000 Lt žalos atlyginimo ir 1110 Lt negautų pajamų. Pareiškėjas nurodė, kad žala jam padaryta atsakovui nubaudus jį 20 000 Lt bauda už neva padarytus pažeidimus ir administracinės nuobaudos paskyrimą pareiškėjui apskundus teisme. Teismas darbo inspekcijos pareigūnų veiksmus pripažino neteisėtais ir nuobaudas panaikino, tačiau pareiškėjas turėjo išleisti 6000 Lt advokato darbui apmokėti. Be to, dėl sumokėtų advokatui pinigų pareiškėjas neteko 1110 Lt pajamų (pagal vidutines metines palūkanas už terminuotus indėlius komerciniuose bankuose).

Su teiginiais, kad turi būti taikoma įstatymo analogija pagal Civilinio kodekso 486 straipsnį, todėl šią bylą turi nagrinėti bendrosios kompetencijos teismas, sutikti negalima. CK 486 straipsnio normos dėl žalos, padarytos fiziniam asmeniui administracinio proceso metu, atlyginimo taikomos tik dėl neteisėto sulaikymo, arešto ar pataisos darbų neteisėto paskyrimo. Kaip matyti iš bylos medžiagos, tokie veiksmai M.S. atžvilgiu nebuvo padaryti. Valstybinė darbo inspekcija ir jos vietiniai padaliniai yra viešojo administravimo subjektai, todėl ginčai, kylantys dėl šios institucijos pareigūnų veiksmų viešojo administravimo srityje ir fizinių asmenų pagal ABTĮ 4 straipsnį yra priskirti administracinių teismų kompetencijai (2000 m. balandžio 6 d. nutartis).

Administracinių teismų kompetencijai pagal ABTĮ 4 str. 3 p. priskiriamos nagrinėti bylos dėl turčinės ir moralinės žalos, padarytos fiziniam asmeniui ar organizacijai neteisėtais valstybės ar vietos savivaldos institucijos, įstaigos, tarnybos bei jų tarnautojų veiksmais ar neveikimu viešojo administravimo srityje, atlyginimo (CK 485 str.). Šiuo atveju ieškovė – valstybės institucija – reikalauja priteisti joje dirbusio J.A. veiksmais vidinio administravimo srityje (personalo valdymas bei turimų materialinių–finansinių išteklių tvarkymas ir valdymas pagal ABTĮ 2 str. 2 d. priskiriamas prie vidinio administravimo) padarytą žalą. Kadangi valstybės bei vietos savivaldos institucijų vidinio administravimo organizavimas bei vykdymas pagal ABTĮ 2 str. 1 d. yra viešojo administravimo veikla, byla dėl padarytos materialinės žalos atlyginimo pagal ABTĮ 4 str. 3 p. nagrinėtina administraciniame teisme, o pagal ABTĮ 6 str. 2 d. 5 p. – apygardos administraciniame teisme (nes žala padaryta teritorinės valstybės įstaigos tarnautojo) (2000 m. birželio 22 d. nutartis).

Ieškovas T.K. 2000 09 20 kreipėsi į Alytaus rajono apylinkės teismą, prašydamas priteisti iš atsakovo AB „Murena“ 8631,06 Lt vienkartinę netekto darbingumo kompensaciją padarytai žalai atlyginti. Ieškovas nurodė, kad 1992 01 17 VĮ „Remontas“ įvyko nelaimingas atsitikimas, kurio metu jam buvo sužalota ranka. T.K. neterminuotam laikotarpiui neteko 10% darbingumo. 1992 03 18 VĮ „Remontas“ perregistruota į AB „Murena“, kuri, ieškovo nuomone, ir turi išmokėti netekto darbingumo kompensaciją (1997 07 01 Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe laikinasis įstatymas Nr. VIII–366), tačiau tai padaryti atsisako. Išmokėti šią kompensaciją atsisakė ir Aly-

taus miesto savivaldybės valdyba. 2000 07 10 rašte Alytaus miesto savivaldybės socialinės paramos skyrius nurodė, kad vienkartinę netekto darbingumo kompensaciją privalėjo išmokėti AB „Murena”.

Alytaus rajono apylinkės teismas 2000 11 03 nutartimi pagal ABTĮ 4 str. 1 p. bylą perdavė nagrinėti Kauno apygardos administraciniam teismui. Teismas rėmėsi tuo, kad ieškovas 2000 11 03 papildomai pateikė skundą Kauno apygardos administraciniam teismui, kuriuo prašo pripažinti negaliojančiu Alytaus miesto valdybos 2000 06 28 sprendimą Nr. 392 dėl atsisakymo išmokėti jam vienkartinę netekto darbingumo kompensaciją bei priteisti 8631,06 Lt žalos atlyginimo.

Kauno apygardos administracinio teismo teisėjas 2000 12 22 nutartimi kreipėsi į specialiąją teisėjų kolegiją dėl bylos teisingumo klausimo išsprendimo. Nutartyje nurodoma, kad pareiškėjo reikalavimas kilęs iš Civilinio kodekso 498 str. straipsnio (žalos atlyginimas sveikatos sužalojimo atveju), todėl nepriklausomai nuo to, kad viena iš ginčo šalių yra valstybės ar savivaldybės institucija ir prašoma panaikinti savivaldybės institucijos aktą, šis ginčas laikytinas civiliniu ir perduotinas bendrosios kompetencijos teismui.

Pagal ABTĮ 15 str. 1 d. 3 p. administraciniam teismams teisingos bylos dėl turtinės ir neturtinės (moralinės) žalos, padarytos fiziniam asmeniui ar organizacijai neteisėtai valstybės ar vietos savivaldos institucijos, įstaigos, tarnybos bei jų tarnautojų veiksmais ar neveikimu viešojo administravimo srityje, atlyginimo (CK 485 str.). Tokiu būdu reikalavimas dėl vienkartinės netekto darbingumo kompensacijos priteisimo nepriskirtinas administracinio teismo kompetencijai. Šiame teisiniame santykiyje savivaldybė yra tas subjektas, kuriam pagal 1997 07 01 Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe laikinojo įstatymo Nr. VIII–366 nuostatas tam tikrais atvejais pereina kitų subjektų civilinio teisinio pobūdžio prievolė atlyginti sveikatai padarytą žalą, todėl pareiškėjo reikalavimų patenkinimo klausimas nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (2001 m. vasario 2 d. nutartis).

Administraciniai teismai pagal ABTĮ 15 str. 1 d. 3 p. sprendžia žalos atlyginimo klausimą tuomet, kai žala padaroma neteisėtai valstybės ar vietos savivaldos institucijos, įstaigos, tarnybos bei jų tarnautojų veiksmais ar neveikimu viešojo administravimo srityje. Šiuo atveju Vilniaus miesto savivaldybė UAB „Baltijos parkingas” ir UAB „Egapis” sudarytam konsorciui sutartimi perdavė teisę rinkti vietinę rinkliavą ir blokuoti transporto priemo-

nių važiuklę, tokiu būdu konsorciumas savo veikla realizavo sutartimi jam perduotas teises, todėl reikalavimas dėl šia konsorciumo veikla padarytos žalos atlyginimo nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (2001 m. kovo 2 d. nutartis).

15. Dėl viešųjų pirkimų

Nepriklausomos viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimo komisijos narių sąrašas yra sudaromas Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės iš valstybės ir savivaldos institucijų, asociacijų bei visuomeninių organizacijų pasiūlytų kandidatų (Viešųjų pirkimų įstatymo 40 str.). Jos Viešųjų pirkimų įstatyme bei nuostatuose nustatytas uždavinys – nagrinėti Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka pateiktus tiekėjų (rangovų) skundus dėl perkančiosios organizacijos sprendimų ar veiksmų, kuriuos atlikdama ji nesilaikė Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų ir pažeidė tiekėjo (rangovo) teises ar teisėtus interesus (Nepriklausomos viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimo komisijos nuostatų 1 p.). Nepriklausomos komisijos sprendimas tiekėjo (rangovo) arba perkančiosios organizacijos gali būti apskūstas teismui (nuostatų 53 p.). Kadangi Nepriklausomos komisijos ir Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos santykiai, susiję su skundu dėl Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Viešųjų pirkimų komisijos sprendimo nagrinėjimu, apibūdinantini kaip administracinio teisinio pobūdžio santykiai (Nepriklausoma viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimo komisija yra viešojo administravimo subjektas, kurio funkcijos nustatytos įstatyme ir kituose norminiuose aktuose), skundas nagrinėtinas administraciniame, o ne bendrosios kompetencijos teisme (2001 m. kovo 23 d. nutartis).

16. Dėl ginčų tarp nepavaldžių vienas kitam viešojo administravimo subjektų

Elektrėnų savivaldybės mero skundu reikalaujama įpareigoti Trakų r. savivaldybės merą vykdyti Savivaldybių padalinimo komiteto nutarimus – pervesti į Elektrėnų savivaldybės atsiskaitomąją sąskaitą lėšas įstaigų atlyginimams, fizinių asmenų pajamų mokesčiui, socialinio draudimo įnašams bei socialinių pašalpų kreditoriniam išskolinimui bei kitiems išskolinimams padengti. Santykiai tarp pareiškėjo ir atsakovo šiuo atveju apibūdinantini kaip

vienas kitam nepavaldžių viešojo administravimo subjektų santykiai, susiję su įstatymų, kuriais buvo įkurta Elektrėnų savivaldybė, bei vėlesnių poįstatyminių aktų įgyvendinimu. Nors ginčas kilo dėl finansinių išsipareigojimų vykdymo, tai administracinio, o ne civilinio pobūdžio ginčas, dėl lėšų, reikalingų savivaldybės funkcijų vykdymui, pervedimo, Elektrėnų savivaldybės mero reikalavimas remiasi įstatymų pažeidimu, todėl jo patenkinimo klausimas pagal ABTĮ 15 str. 1 d. 7 p. nagrinėtinas administraciniame teisme.

Trakų rajono savivaldybės mero ieškininiame pareiškime prašoma įpareigoti Elektrėnų savivaldybės merą perimti iš Trakų rajono savivaldybės jai priklausantį nekilnojamąjį ir kitą turtą. Savivaldybių teisės ir pareigos, kylančios iš nuosavybės į nekilnojamąjį ir kitą su juo susijusį turtą, šių teisių perdavimo pagrindai ir tvarka keičiant savivaldybių teritorijų ribas yra nustatyti įstatymais bei poįstatyminiais aktais. Ginčas dėl įstatymu nustatyto turto (Vietos savivaldos įstatymo 35 str. 1 d.), įsteigus naują savivaldybę, perėmimo taip pat priskirtinas prie ginčų tarp nepavaldžių vienas kitam viešojo administravimo subjektų dėl įstatymų pažeidimo (ABTĮ 15 str. 1 d. 7 p.) ir nagrinėtinas administraciniame teisme (2001 m. gegužės 24 d. nutartis).

II. METODINĖ DALIS

1. Apibendrinimas dėl muitų bylų (ATPK 237 str.), išnagrinėtų apygardų administraciniuose teismuose, ir teisės taikymo rekomendacijos

2000 m. birželio 14 d.

Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriuje, remiantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 8 str., atliktas administracinių bylų, išnagrinėtų apygardų administraciniuose teismuose 1999 m. gegužės 1 d.–2000 m. sausio 31 d. pagal skundus dėl teritorinių muitinių viršininkų ir jų pavaduotojų priimtų nutarimų skiriančių nuobaudas už veikas, numatytas ATPK 237 str., apibendrinimas.

Apibendrinimui pateikta 111 šios kategorijos bylų, iš kurių 50 – skundai dėl nutarimų, priimtų už veikas, numatytas ATPK 210 str. (kontrabanda).

Apibendrinimo tikslas – susipažinti, kaip apygardų administraciniai teismai nagrinėja šios kategorijos bylas, kokia formuojasi teismų praktika, kokios pagrindinės problemos iškyla taikant materialinės bei procesinės teisės normas.

1. Dėl bendrųjų procesinių reikalavimų vykdymo

1.1. Remdamiesi ATPK 237 str. teritorinių muitinių viršininkai ir jų pavaduotojai nagrinėja šio kodekso 209¹ str. 1 d., 209² str. 1 d. ir 4 d., 209³ str. 3 d. ir 4 d., 209⁴ str. 1 d. ir 210 str. 4, 5, 6 dalyse numatytų administracinių teisės pažeidimų bylas.

Analizuojant teismuose išnagrinėtas bylas, pastebima, jog teritorinėse muitinėse nevienodai suprantami ATPK 286 str. 2 d. reikalavimai, tai atsispindi priimamuose nutarimuose, kuriuose neretai būna ir esminių turinio trūkumų. Dėl to pareigūnams siūloma atsižvelgti į žemiau pateikiamas rekomendacijas.

Vertinant ATPK 286 str. įtvirtintas teisės normas, galimas nutarimo administracinėse bylose turinio skaidymas į sąlygines tris dalis: įžanginę, aprašomąją–motyvuojamąją ir rezoliucinę.

Įžanginėje nutarimo dalyje nurodoma nutarimą priėmusio organo (pareigūno) pavadinimas, bylos nagrinėjimo data, žinios apie asmenį, kurio byla nagrinėjama.

Aprašomojoje–motyvuojamojoje dalyje:

1. Formuluojamas kaltinimas padarius administracinę teisės pažeidimą: išdėstoma veika, kuri pripažįstama įrodyta, nurodant asmenį ir konkrečias veikas aplinkybes – padarymo vietą, laiką, būdą, kaltės pobūdį, pažeidimo motyvus, jei tai svarbu, – pasekmes. Taigi turi būti atspindėti visi pagrindiniai bei fakultatyviniai administracinio teisės pažeidimo sudėties elementai ir visa tai, kas reikšminga veikos kvalifikavimui bei nuobaudos paskyrimui. Jeigu kaltinama kelių pažeidimų padarymu, tie patys reikalavimai taikomi formuluojant kaltinimą dėl kiekvienos iš veikų.

2. Išdėstomi įrodymai ir išvados dėl nustatytų faktinių aplinkybių, priimamų sprendimų formulavimas bei pagrindimas. Motyvuojant nepakanka nurodyti tik įrodymų šaltinius, bet privalu ir išdėstyti faktinius duomenis, nustatytus jų pagrindu. Jeigu įrodymai yra prieštaringi, būtina argumentuoti, kodėl vienas iš jų remiamasi, o kiti atmetami.

3. Išdėstomos išvados dėl veiksmų kvalifikavimo pagal konkretų ATPK straipsnį, jo dalį arba nurodomas kitas teisės aktas, numatantis atsakomybę už pažeidimą.

4. Nurodomos nustatytos lengvinančios ir sunkinančios aplinkybės.

5. Išdėstomi nuobaudų parinkimo atsižvelgiant į ATPK 30 ir 30² str. reikalavimus motyvai.

6. Jei buvo sprendžiamas klausimas dėl ATPK 30¹ str. pritaikymo ir atsisakyta jį taikyti, nurodomi tokio atsisakymo motyvai.

7. Nurodoma, kaip sprendžiamas dėl paimtų daiktų bei dokumentų.

Rezoliucinėje dalyje išdėstomas priimtasis sprendimas, būtent:

1. Pažeidėjo vardas ir pavardė.

2. Sprendimas dėl pripažinimo asmenį padarius pažeidimą, numatytą atitinkamame ATPK straipsnyje, jo dalyje, punkte arba kitame teisės akte.

3. Pažeidėjui paskirtos nuobaudos už kiekvieną pripažintą įrodytu administracinę teisės pažeidimą rūšis ir dydis, nurodoma galutinė paskirtoji nuobauda (ATPK 33 str.).

4. Sprendimas dėl paimtų daiktų bei dokumentų.

5. Išaiškinami nutarimo apskundimo tvarka ir terminai.

Administracinėje byloje priimtasis nutarimas turi būti pasirašytas bylą nagrinėjusio pareigūno – teritorinės muitinės viršininko arba jo pavaduotojo (ATPK 237 str. 2 d.).

Jei buvo sprendžiamas klausimas dėl ATPK 30¹ str. pritaikymo ir nutarimą šį straipsnį taikyti, antroje dalyje išdėstomi šio straipsnio taiky-

mo motyvai. Taip pat privalu nurodyti, kad būtent ATPK 30¹ straipsnio pagrindu skiriama atitinkamai mažesnė nei sankcijoje numatyta minimali ar švelnesnė nuobauda arba ji visai neskiriama.

Institucijos (pareigūno) nutarimas, papildytas tokia dalimi, teikiamas sankcionuoti apylinkės teismo teisėjui.

1.2. Pagal ABTĮ 37 str. teismas patikrina administracinėje byloje priimto nutarimo teisėtumą ir pagrįstumą.

1.2.1. Institucija, nagrinėjanti administracinę bylą, privalo vykdyti ATPK 257 str. reikalavimus ir surinkti visumą įrodymų, kurių pagrindu konstatuojamos arba paneigiamos neteisėtos veikos aplinkybės, įrodymus, reikšmingus skiriant nuobaudą, liečiančius pažeidėjo asmenį. Atkreiptinas teismų dėmesys, jog nutarimas pripažįstamas pagrįstu tik tuomet, jei išvados padarytos visapusiškai, išsamiai ir objektyviai ištyrus ir įvertinus visas bylai svarbias faktines aplinkybes.

Tuo tarpu teismuose nagrinėtų bylų analizė parodė, jog muitinės pareigūnai, nagrinėdami administracines bylas, ne visada teisingai supranta ATPK 256 str. nuostatas ir dėl to, priimdami nutarimus, kartais remiasi neatitinkančiomis įstatymą įrodinėjimo priemonėmis ir labiausiai tai pasakytina apie liudytojų parodymus.

Pagal ATPK 256 str. įrodymai administracinio teisės pažeidimo byloje yra bet kurie faktiniai duomenys, kuriais remdamiesi organai (pareigūnai) įstatymo numatyta tvarka nustato, ar yra padarytas administracinis teisės pažeidimas, ar jo nėra, ar dėl jo padarymo tas asmuo kaltas, ir kitokias aplinkybes, turinčias reikšmės bylai teisingai išspręsti.

Įrodinėjimo priemonėmis pagal ATPK 256 str. 2 d. yra: administracinio teisės pažeidimo protokolas, nuotraukos, garso ar vaizdo įrašai, liudytojų parodymai, nukentėjusio ir patraukto administracinėn atsakomybėn asmens paaiškinimai, eksperto išvada, daiktiniai įrodymai, daiktų ir dokumentų paėmimo protokolas, taip pat kitokie dokumentai.

Vertinant šias normas sistemiškai su ATPK 260 str. 1 d. bei ATPK 20 ir 21 skirsnų normomis galima padaryti išvadą, kad įstatymas reikalauja liudytojų apklausos administracinių bylų nagrinėjimo metu ir tik tuomet jų parodymai gali būti vertinami kaip įrodymai, gauti laikantis ATPK 256 str. reikalavimų. Šia prasme atkreiptinas ypatingas dėmesys į rašytinius pareigūnų, dalyvavusių nustatant administracinį teisės pažeidimą, tačiau neturinčių įgalinimų surašyti pažeidimo protokolą, paaiškinimus bei kitų asmenų paaiškinimus, rašytus iki bylos perdavimo nagrinėjimui tam įgalintam pareigūnui. Tokie pa-

aiškinimai gali būti vertinami kaip faktinių aplinkybių šaltinis, kurio pagrindu tam įgaliotas pareigūnas gali konstatuoti, jog padarytas administracinis teisės pažeidimas ir yra pagrindas surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą (ATPK 259 str.). Tačiau iš bylų pastebima, jog vyrauja praktika, kad tokie paaiškinimai prilyginami liudytojų parodymams, ir manoma, kad šių asmenų apklausa po administracinės bylos perdavimo pareigūnui, įgalintam nagrinėti bylas, nereikalinga.

Tokia pozicija paneigiama žemiau dėstomų argumentų pagrindu.

Pagal ATPK 256 str. 2 d. administracinio teisės pažeidimo protokolas yra įrodinėjimo priemonė. ATPK 260 str., apibrėžiančiame protokolo turinį, yra sakoma, jog protokole nurodomos liudytojų pavardės bei adresai (ATPK 260 str. 1 d.), jeigu liudytojų yra, protokolą gali pasirašyti ir šie asmenys (ATPK 260 str. 2 d.). Tuo tarpu liudytojų apklausos ir parodymų fiksavimo protokole galimybė, skirtingai nei, pavyzdžiui, pažeidėjo paaiškinimų, nėra nustatyta. Analizuojant kodekso normas, galima teigti, jog jame įtvirtintos griežtos įrodymų rinkimo atitinkamose bylos stadijose taisyklės ir liudytojų parodymų, kaip įrodinėjimo priemonės, gavimas priskiriamas prie įrodymų, renkamų bylos nagrinėjimo stadijoje. Ši teiginį geriausiai pagrindžia ATPK 276 str. įtvirtintos normos analizė: sakoma, jog liudytojas, kaip asmuo, kuriam gali būti žinomos kokios nors šioje byloje nustatytinos aplinkybės, privalo atvykti ir duoti teisingus bei visapusiškus parodymus apie jam žinomas aplinkybes bylą nagrinėjančio organo (pareigūno) šaukiamas. ATPK 276 str. 2 d. vartojamas žodžių junginys „bylą nagrinėjančio organo (pareigūno)“ teisinės jo reikšmės vertinimo aspektu suprantamas, kaip nuoroda į proceso stadiją, atitinkančią ne tik procesinių veiksmų, reglamentuojamų ATPK 21 skirsnyje, bet ir pasiruošimo bylos nagrinėjimui, įstatyminę sampratą. Taigi darytina išvada, jog teisė bei pareiga apklausti liudytojus tenka organui ar pareigūnui, kuriam administracinė byla perduota nagrinėti. Šiuo atveju, remiantis ATPK 237 str., tokie pareigūnai yra teritorinių muitinių viršininkai bei jų pavaduotojai.

Toliau analizuojant ATPK 20 skirsnio normas, išvelgiamas tam tikras teisinio reguliavimo nenuoseklumas, dėl to susidaro keblumų vykdant šias normas. ATPK 276 str. 2 d. nustatyta, kad liudytojas privalo atsakyti į jam užduodamus klausimus. Tuo tarpu kam suteikta teisė juos užduoti, galutinai nėra aišku. Suprantama, jog tokia teisė preziumuojama pareigūnui, privalančiam išaiškinti aplinkybes, nustatytinas nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą (ATPK 284 str.). O kitų asmenų, dalyvaujančių administracinių teisės pažeidimų bylų procese, teisė užduoti liudytojui klausimus tiesiogiai

nenustatyta (ATPK 272, 273, 274, 275 str.). Taip suponuojama dviprasmiška situacija: šie asmenys turi teisę pareikšti prašymą dėl liudytojų apklausos, o pareigūnas, nagrinėjantis bylą, privalo prašymą apsvarstyti bei dėl jo priimti vienokį ar kitokį sprendimą. Prašymo tenkinimo atveju tokio liudytojo apklausos metu, jei įstatymą vertinti visiškai formaliai, nė vienas iš administracinių teisės pažeidimų bylų proceso dalyvių klausti liudytojo teisės neturi. Tačiau toks vertinimas būtų akivaizdžiai ydingas ir prieštarautų normų, reguliuojančių administracinių bylų teiseną, tikslams: laiku, visapusiškai, išsamiai ir objektyviai išaiškinti kiekvienos bylos aplinkybes bei išspręsti ją tiksliai pagal įstatymą (ATPK 248 str.). Tam, kad visapusiškai, išsamiai ir objektyviai būtų įvertintos visos reikšmingos bylai aplinkybės, šiuos reikalavimus turi atitikti ir liudytojų apklausa, t.y. ji turi būti visapusiška, išsami bei objektyvi, o tai galima pasiekti tik garantuojant pažeidėjui, jo atstovui bei nukentėjusiajam teisę aktyviai dalyvauti liudytojų apklausoje.

Apibendrinant galima konstatuoti, jog liudytojų apklausos pareiga pagal įstatymą tenka pareigūnui, kuriam administracinė byla perduota nagrinėjimui. Tai gali būti daroma pasirengimo arba bylos nagrinėjimo stadijoje, garantuojant pažeidėjui, jo atstovui bei nukentėjusiajam teisę dalyvauti apklausoje bei užduoti liudytojui klausimus.

1.2.2. Nutarimas yra teisėtas, kai nustatytų faktinių aplinkybių visumos pagrindu yra teisingai parenkama ir pritaikoma teisės norma, reglamentuojanti nustatytąjį teisinį santykį.

Nutarimų teisėtumo patikrinimui teismai turi skirti ypatingą dėmesį. Prekių importo, eksporto ir tranzito tvarką, su ja susijusių muitinės procedūrų atlikimą, importo ir eksporto draudimų, apribojimų ir kontrolės priemonių taikymą reglamentuoja specialūs teisės aktai. Todėl organas (pareigūnas), nagrinėjantis administracinio teisės pažeidimo bylą, bei teismai, nagrinėjantys skundus dėl pareigūnų nutarimų, negali apsiriboti vien konstatavimu, jog asmens veiksmai atitinka vienoje ar kitoje ATPK normoje numatytą veikos sudėtį. Turėtų būti nustatoma, koks įstatymas, jo norma (straipsnis, dalis, punktas), poįstatyminis aktas ir jame esančios konkrečios normos buvo pažeistos. Jei normoje yra nurodoma keletas reikalavimų atlikti atitinkamus veiksmus ar susilaikyti nuo jų, o pažeidėjas kaltinamas vieno ar kelių iš pareigų nevykdymu ar netinkamu vykdymu, įvardijamas konkretus veiksmas ar neveikimas. Remiantis ATPK nustatytais nuobaudų skyrimo bendrosiomis taisyklėmis (įskaitant ATPK 30² ir 33 straipsnius), pažeidėjui paskiriama konkreti nuobauda.

Pažymėtina, kad ATPK 30¹ str. taikymo klausimas turėtų būti sprendžiamas tik išnagrinėjus administracinio teisės pažeidimo bylą ir paskyrus pažeidėjui nuobaudą pagal įstatymą ar kitą teisės aktą.

Pareigūnai, nagrinėjantys administracines bylas, taikydami ATPK 30¹ str. 1 d. įtvirtintas normas, turi tiksliai vykdyti šio str. 2 d. reikalavimą, jog kiekvienas sprendimas, priimtas vadovaujantis šio straipsnio 1 d., privalo būti motyvuotas.

Atkreiptinas dėmesys, jog šiame straipsnyje numatyta teisė netaikyti nuobaudos ar taikyti ją mažesnę arba švelnesnę nei numatyta sankcijoje.

Jeigu pritaikius ATPK 30¹ str. 1 d. skiriama mažesnė arba švelnesnė nei numatyta sankcijoje nuobauda ar ji neskiriama, organas (pareigūnas) nutarimą kartu su administracine byla perduoda atitinkamos apylinkės teismui, prašydamas sankcijos.

Apylinkės teismo teisėjas, ištyręs administracinio teisės pažeidimo bylą ir įvertinęs nutarimo motyvus, nustato jo teisėtumą ir pagrįstumą. Sutikdamas su administracinio organo (pareigūno) sprendimu, jo motyvais, teisėjas sankcionuoja nutarimą, priimdamas atitinkamą nutartį. Nesutikdamas su administracinio organo (pareigūno) sprendimu ir atsisakydamas sankcionuoti nutarimą, apylinkės teismo teisėjas priima nutartį, nurodydamas joje atsisakymo motyvus. Tokios nutarties priėmimas reiškia, kad nutarimo dalis dėl administracinės nuobaudos sušvelninimo ar neskyrimo neišgalioja, todėl turi būti vykdoma pirmoji nutarimo dalis dėl administracinės nuobaudos paskyrimo.

Tais atvejais, kai buvo priimtas nutarimas tik dėl nuobaudos sušvelninimo ar neskyrimo, negavus teisėjo sankcijos, toks nutarimas neišsiteisėja. Tai reiškia, kad administracinio teisės pažeidimo byla liko neišspręsta, todėl ji turi būti gražinama organui (pareigūnui) ją iš naujo nagrinėti.

1.2.3. Teismų praktika parodo, jog organų (pareigūnų) nutarimų teisėtumo ir pagrįstumo vertinimui esminę reikšmę turi administracinio teisės pažeidimo protokolo turinys. Todėl yra reikalingas plačiau panagrinėti šį klausimą.

Administracinio teisės pažeidimo protokolas yra administracinių bylų teisenos procesinis dokumentas, kuriuo konstatuojamas administracinio teisės pažeidimo padarymo faktas bei kitos su tuo susijusios aplinkybės. ATPK 259 str. 1 d. sakoma, kad „dėl padaryto pažeidimo (...) pareigūnas surašo protokolą (...)“. Taigi protokolas surašomas, kai galima konstatuoti būtinus administracinės teisės pažeidimo sudėties elementus. Todėl vienais atvejais protokolas gali būti vertinamas kaip procesinis dokumentas, kuriuo iškeliamas administracinė byla, nors pagal įstatymo reikalavimus, keliamus protokolo

turiniui (ATPK 260 str.), galima teigti, jog tai procesinis dokumentas, kuriame formuluojamas kaltinimas bei fiksuojamos žinomos įrodinėjimo priemonės. Taigi įstatymas protokolui suteikia specifines funkcijas ir dėl to jo padėtis tampa dvejopa: procesinio dokumento, kuriame formuluojamas kaltinimas; jis pripažįstamas viena iš įrodinėjimo priemonių (ATPK 256 str. 2 d.).

Akcentuotina ir tai, jog administracinės bylos nagrinėjimas yra galimas tik įgalioto asmens surašyto administracinės teisės pažeidimo protokolo pagrindu. Priešingu atveju, protokolą surašius neįgalintam asmeniui, šis procesinis dokumentas negali sukelti teisinių pasekmių.

Teismų praktikoje laikomasi vienodos pozicijos, jog administracinė byla nagrinėjama tik protokole suformuluotų kaltinimų (tiek administracinio teisės pažeidimo sudėties elementų, tiek įvardijamos pažeistosios materialinės teisės normos konstatavimo prasme) apimtimi. Bet koks kaltinimo pakeitimas nutarimu laikytas esminiu administracinių bylų teisenos proceso pažeidimu.

Pavyzdžiui, Šiaulių apygardos administraciniame teisme išnagrinėta byla Nr. 1^{2A}–243.

D.T. nubaustas pagal 209³ str. 1 d. 2 p. 10 000 Lt bauda už tai, kad prarado muitinės plombą (taip įrašyta nutarimo rezoliucinėje dalyje).

Skundu pareiškėjas prašė nutarimo dalį dėl baudos paskyrimo panaikinti ir administracinę bylą nutraukti.

Teismas nutartimi nutarimo dalį dėl baudos D.T. paskyrimo panaikino ir administracinę bylą grąžino nagrinėti iš naujo. Nurodė, jog administracinio teisės pažeidimo protokolas pareiškėjui surašytas pagal ATPK 209³ 1 d. ir 2 d. Protokolas nekonkretus, šio straipsnio 1 d. turi tris punktus, tačiau nenurodyta, kuriame iš jų numatyta pažeidimą padarė pareiškėjas, o tai prieštarauja ATPK 260 str. 1 d. reikalavimams. Protokole nurodyta, kad plomba nuplėšta, o nutarime konstatuotas plombos praradimo faktas. Šios veikos kiekviena atskirai sudaro savarankiško administracinio teisės pažeidimo sudėtį. Pareiškėjas baudžiamas pagal ATPK 209³ 1 d. 2 p., tačiau už šį konkretų pažeidimą protokolas nesurašytas. Nors protokole pareiškėjas patrauktas atsakomybėn ir pagal ATPK 209³ str. 2 d., jo atsakomybės pagal šį straipsnį klausimas nespręstas.

Pagal šiuo metu galiojančią ATPK 284 str. 2 d. redakciją įstatymo leidėjas nustatė organo (pareigūno), nagrinėjančio bylą, teisę pakeisti nuorodą į materialinės teisės normą, pagal kurią numatyta atsakomybė už šį pažeidimą, jei pažeidimo protokole nurodyta administracinio teisės pažeidimo esmė yra įrodyta, tačiau suklysta nurodant materialinės teisės normą.

Atkreiptinas dėmesys, jog kaltinimo, lyginant su tuo, kuris buvo nurodytas administracinio teisės pažeidimo protokole, pakeitimas galimas tik materialinės teisės normos, o ne veikos sudėties dalyje.

2. Dėl kitų proceso reikalavimų vykdymo

Susipažinus su išnagrinėtomis bylomis, galima konstatuoti, jog apygardų administraciniai teismai iš esmės laikosi ABTĮ ir CPK reikalavimų.

Tačiau pažymėtini ir kai kurie trūkumai.

2.1. ABTĮ ir CPK normos nustato tvarką, kuria vadovaudamasis teismas konstatuoja turinčias reikšmės bylai aplinkybes. Šiuo metu galiojančio proceso normos įtvirtina principinę nuostatą, jog sprendimas pagrindžiamas tik faktiniais duomenimis, teismo gautais teismo nagrinėjimo metu įstatymų nustatyta tvarka, t.y. ištirtais teismo posėdyje, kurių tyrimas, be to, turi būti užfiksuotas posėdžio protokole. Taigi įrodymais, gautais administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo ne teismuose metu, teismų sprendimuose galima remtis tik juos ištyrus teismo bylos nagrinėjimo metu.

Šie CPK reikalavimai ne visada buvo vykdomi.

Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos administracinio teismo išnagrinėtoje byloje Nr. A⁶–74 S.K. nubaustas pagal ATPK 210 str. 2 d. 5000 Lt bauda su degtinės bei automobilio konfiskavimu už tai, jog iš Baltarusijos įvežė 7 butelius degtinės nepateikdamas jų muitinės kontrolei.

Skundas atmetas konstatavus, jog pažeidimas įrodytas byloje surinktų įrodymų visuma. Protokoline nutartimi atmetas pareiškėjo prašymas dėl liudytojo apklausos tuo pagrindu, jog byla nagrinėjama apeliacine tvarka ir administracinėje byloje yra liudytojo parodymai.

Laikomasi pozicijos, jog paaiškinimas, pareigūno gautas remiantis ATPK, yra tapatus liudytojo parodymams, gaunamiems procesą teismuose reguliuojančių įstatymų – CPK – nustatyta tvarka.

Tokia praktika yra ydinga.

Kaip žinoma, ATPK ir CPK nevienodai reguliuoja įrodymų rinkimo ir tyrimo tvarką, todėl administravimo subjektų užfiksuotus įrodymus pagal jų patikimumą nederėtų prilyginti teismo nagrinėjimo metu gautiems ir ištirtiems įrodymams, o teismų praktikoje pasitaikantys argumentai, kad administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo pas pareigūną metu surinkti įrodymai teismo bylos nagrinėjimo metu iš naujo netiriami, neteisingi. Teismų praktikos tęstinumo prasme paminėtina analogiška bendrosios kompetencijos teismuose formuota praktika šios kategorijos bylose iki administracinių teismų veiklos pradžios.

Tuo tarpu įrodymų, gautų administracinių teisės pažeidimų bylų teisei nustatančių įstatymų – ATPK – numatyta tvarka, pagal procesinę padėtį sulyginimui su teismo nagrinėjimo metu gautais bei iširtais įrodymais reikalingas atitinkamas norminis reguliavimas. Pažymėtina, kad ABTĮ naujosios redakcijos projekte darbo grupės siūloma (ABTĮ projekto 57 str.), kad įstatymo nustatyta tvarka surinktų ir užfiksuotų įrodymų įrodomoji galia išliktų visose proceso stadijose ir jie iš naujo paprastai nebūtų peržiūrimi. Įstatymo leidėjui įtvirtinus šias nuostatas, atsirastų galimybė tokiam, kaip paminėtame pavyzdyje, įstatymo taikymui.

2.2. Teismai ne visada tinkamai vykdo CPK 217 str. 1 d. nuostatas. Įstatymas reikalauja, jog teismas, priimdamas sprendimą, privalo konstatuoti, kurios aplinkybės, turinčios bylai reikšmės, yra nustatytos ir kurios nenustatytos.

Kaip pastebėta susipažįstant su apibendrinimui pateiktomis bylomis, sprendimuose neretai pasigendama teismo vertinimų dėl vienu ar kitu pareiškėjų pateikiamų argumentų, turinčių bylai reikšmės.

Pavyzdžiui:

1) Šiaulių apygardos administracinio teismo byla Nr. 1^{3A}–157. Tauragės teritorinė muitinė. Ž.V. nubaustas pagal ATPK 210 str. 2 d. 5000 Lt bauda su kontrabandos prekių ir gabenimo priemonės – automobilio – konfiskavimu už tai, kad į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją slėpdamas nuo muitinio tikrinimo automobilyje įrengtoje slėptuvėje įvežė 11 butelių degtinės ir 14 kg cukraus, iš viso prekių už 145 Lt.

Pareiškėjas skundu prašė nutarimą panaikinti ir administracinę bylą nutraukti. Nurodė, jog visiškai pripažįsta kaltę, tačiau skiriant nuobaudą neatsižvelgta į tai, kad jo šeimos materialinė padėtis sunki – šeima gyvena iš jo 500 Lt atlyginimo ir 93,75 Lt socialinės pašalpos. Automobilis yra vienintelis šeimos turtas, pirktas iš paskolintų pinigų, jis labai reikalingas dukroms nuvežti pas gydytoją. Cukrų jis vežė sau, o alkoholis buvo reikalingas vestuvėms. Tokia sankcija esmingai pablogins šeimos materialinę padėtį.

Teismas nutartimi skundą atmetė. Konstatavo, kad pažeidimas padarytas, kvalifikuotas teisingai, paskirta minimali sankcijoje numatyta bauda, todėl nutarimą naikinti pagrindo nėra.

Teismas visiškai neaptarė pareiškėjo nurodomų argumentų, pateikiamų svarstant galimybę taikyti ATPK 30¹ str. Pareiškėjas pateikė pažymą, liudijančią jo skunde nurodomą turtinę padėtį: atlyginimo pažymą, pažymą apie socialinės pašalpos mokėjimą, šeimos sudėties pažymą – išlaikomi du mažamečiai vaikai.

Šiuo atveju teismo pozicija itin formalizuota ir nepakankamai argumentuota;

2) Klaipėdos apygardos administracinio teismo byla Nr. 5A–38. Tauragės teritorinė muitinė. V. Šiškovskis (Šiškovskij) nubaustas pagal ATPK 209³ str. 3 d. ir 210 str. 2 d. 5000 Lt bauda su kontrabandos daiktų už 2195 Lt ir gabenimo priemonės konfiskavimu.

Jis nubaustas už tai, kad nuo muitinio tikrinimo paslėpęs įvairiose vietose automobilyje įvežė alkoholinių gėrimų ir cigarečių, kurių įvežimas ribojamas. Raštu deklaruota 200 pakelių cigarečių ir vienas butelis degtinės, kurie buvo ant automobilio galinės sėdynės. Konstatuotas Vyriausybės 1997 03 06 nutarimo Nr. 199 „Dėl muito režimo keleiviams, vykstantiems per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, nustatymo“ 6.1 p. pažeidimas.

Pareiškėjas skundu prašė nutarimą panaikinti ir administracinę bylą nutraukti. Prekės nebuvo slepiamos. Jis rodė prekių įsigijimo kvitą ir per Kaliningrado muitinės postą buvo praleistas. Panemunės poste deklaraciją pildė žmona, o jis parodė muitininkams prekių kvitą ir nurodė prekių buvimo vietą. Jis nežinojo, jog žmona neteisingai užpildė deklaraciją. Taigi kontrabandos sudėties jo veikoje nėra. O deklaracija buvo jo nepatikrinta, nes tam nesudarytos sąlygos. Nutarime nurodyta per didelė prekių kaina. Prekių tikroji kaina nesiekė 1000 Lt.

Teismas nutartimi skundą atmetė. Konstatavo, jog byloje surinkti įrodymai patvirtina pareiškėjo kaltę padarius administracinę teisės pažeidimą, už kurį atsakomybė numatyta ATPK 210 str. 2 d. Prekės buvo paslėptos po automobilio galine sėdyne, durelėse, po sėdynių atlošais ir kitose vietose, o tai paneigia pareiškėjo tvirtinimą, kad nebuvo siekta išvengti muitinio tikrinimo. Deklaruota buvo tik dalis prekių. Taigi nekyla abejonių, jog pažeidėjas turėjo tikslą įvežti nedeklaruotų prekių kontrabandos būdu, todėl padarė ATPK 210 str. 2 d. numatytą veiką. Dėl atsakomybės pagal ATPK 209³ str. 3 d. už prekių, kurių importui bei tranzitui taikomi specialūs apribojimai, gabenimo tvarkos pažeidimus taikymo pagrįstumo bei teisėtumo teismas nutartyje nepasisakė.

2.3. Nepakankamai dėmesio sprendimuose skiriama teismo argumentacijai, koku pagrindu vienais įrodymais remiamasi, o kiti atmetami, taip pažeidžiami CPK 222 str. 4 d. reikalavimai.

Pavyzdžiui, Kauno apygardos teisme išnagrinėta byla Nr. A¹–97. Kauno teritorinė muitinė. V.M. pagal ATPK 209³ str. 2 d. nubaustas 5000 Lt bauda už grynųjų pinigų gabenimo iš Lietuvos Respublikos muitų teritorijos tvarkos pažeidimą.

Pareiškėjas prašė nutarimą panaikinti ir administracinę bylą nutraukti, nes nėra pažeidimo įvykio. Pinigai buvo vežami dalimis neviršijant 10 000 Lt.

Teismas nutartimi nuobaudą panaikino ir administracinio teisės pažeidimo bylą nutraukė.

Motyvai: pažeidėjo kaltė neįrodyta. Veikos kvalifikavimui pagal ATPK 209³ str. 2 d. būtina nustatyti pinigų gabenimo per sieną faktą ir jų kiekį. Gabenimo faktas neneigiamas, tačiau neįrodyta, jog jų gabenta daugiau nei leistina. Pareiškėjas teigia, jog pagal kasos išlaidų orderį išmokėti 104 000 Lt buvo gabenami po 10 000 Lt keletą kartų. Tai patvirtino ir liudytojai. Objektivių įrodymų, paneigiančių šiuos pareiškėjo tvirtinimus, nėra. Pinigų gabenimo tvarkos pažeidimas negali būti patvirtintas vien kasos išlaidų orderio pagrindu. Dėl to pareiškėjo veiksniuose nėra pažeidimo sudėties.

Teismas nesiaiškino prieštaravimų tarp pareiškėjo rašytų paaiškinimų muitinės pareigūnams, kur jis pripažino neteisėtų veiksmų faktą ir nurodė, kokia suma buvo vežama, kaip ji padalinta dviem asmenims, kodėl pinigų gabenimo nedeclaravo, ir vėlesnės jo pozicijos, dėstytos teisme, priežasčių. Paminėtas aplinkybes patvirtino bendrovės buhalterė bei vairuotojas paaiškiniame muitinės pareigūnui.

Teismas nenurodė, kaip vertinami prieštaravimai, kodėl atitinkančiais objektyviają tiesą pripažįstami paaiškinimai bei parodymai, minėtų asmenų duoti teisme.

2.4. Atkreiptinas teismų dėmesys, jog remiantis CPK 247 str. atskirais klausimais, kuriais byla neišsprendžiama iš esmės, priimamos nutartys. Nutartys priimamos pasitarimų kambaryje. Tik sprendžiant nesudėtingus klausimus, teismas gali priimti nutartį, pasitaręs vietoje, neišeidamas į pasitarimų kambarį. Tokia nutartis įrašoma į protokolą.

Esminiu proceso įstatymo pažeidimu laikytini atvejai, kai teismai apskritai neišsprendžia pareiškėjų prašymų: skirti ekspertizę, sustabdyti bylą, kreiptis į Konstitucinį Teismą ir t. t.

Pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos administracinio teismo išnagrinėta byla Nr. 5A–274. Tauragės teritorinė muitinė. K.P. nubaustas pagal ATPK 210 str. 2 d. 5000 Lt bauda su kontrabandos prekių: 1 kg cukraus, 3 pakelių cigarečių ir 4 butelių alkoholinių gėrimų, – bei gabenimo priemonės – automobilio–konfiskavimu už tai, kad į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją slėpdamas nuo muitinio tikrinimo įvežė prekių.

Pareiškėjas skundu prašė nutarimą panaikinti ir perduoti administracinę bylą nagrinėti iš naujo. Nurodė, jog nutarime konstatuota, kad jis įvežė alko-

holinių gėrimų, tačiau kokių, – nenustatyta. Nenurodomas jų stiprumas. Prekių nuo muitinio tikrinimo jis neslėpė. Konstituciniam Teismui yra pateiktas Seimo narių grupės prašymas iširti, ar kai kurie ATPK straipsniai atitinka Konstituciją, todėl bylos nagrinėjimą prašė sustabdyti. Seimas taip pat svarsto kai kurių ATPK straipsnių pakeitimo įstatymą ir tai gali turėti reikšmės šios bylos nagrinėjimui.

Teismas nutartimi skundą atmetė. Nurodė, kad byloje įrodyta, jog pareiškėjas nepateikdamas muitiniam tikrinimui įvežė prekių už 29 Lt, nutarimas teisėtas.

Dėl pareiškėjo prašymų, išdėstytų skunde, pagrįstumo teismas jokio procesinio sprendimo nepriėmė.

2.5. Teismų praktikoje pasitaiko atvejų, kai teismų išvados konstatuojant atitinkamus faktus nepagrįstos byloje surinktų įrodymų visuma.

Pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos administracinio teismo išnagrinėta byla Nr. 5A–238. Klaipėdos teritorinė muitinė. R.S. nubaustas pagal ATPK 210 str. 2 d. 5000 Lt bauda su neteisėtai gabentų prekių – naudotos buitinės technikos ir gabenimo priemonės konfiskavimu už tai, jog gabeno prekes nepateikdamas jų muitiniam tikrinimui.

Pareiškėjas skundu prašė nutarimą panaikinti ir administracinę bylą nutraukti.

Nurodė, kad pažeidimo, už kurį nubaustas, jis nepadarė. Visos prekės buvo pateiktos muitiniam tikrinimui ir deklaruota žodžiu. Prekių buvo vežama mažiau kaip už 1000 Lt, todėl ir deklaruoti jas turėjo teisę žodžiu remiantis Vyriausybės 1997 03 06 nutarimu Nr. 199.

Teismas nutartimi taikydamas ATPK 30¹ str. panaikino nutarimo dalį dėl baudos ir kontrabandos gabenimo priemonės konfiskavimo. Kitą nutarimo dalį paliko nepakeistą. Teismas nurodė, kad įvertinus bylos aplinkybes, jog daiktai nebuvo slepiami, o pareiškėjas galėjo nesusiorientuoti dėl sendaikčių deklaravimo tvarkos, nes trūko informacijos, daiktų vertė yra nedidelė, pareiškėjo materialinė padėtis sunki (gauna minimalų gydytojo atlyginimą, išlaiko studijuojančią sutuoktinę), jis nuoširdžiai gailisi padaręs pažeidimą.

Byloje nėra jokių įrodymų apie pareiškėjo darbo užmokestį, šeimos sudėtį ir materialinę padėtį, todėl visiškai neaišku, kokių objektyvių įrodymų pagrindu teismas daro atitinkamas išvadas.

2.6. ABTĮ 38 str. nustatyta, kad dėl skundo administracinio teisės pažeidimo byloje teismas, be kitų šiame straipsnyje numatytų sprendimų, gali panaikinti nuobaudą ir administracinio teisės pažeidimo bylą gražinti nagrinėti iš naujo.

Pastebima, jog teismai, taikydami šią normą, laikosi pozicijos, kad administracinio teisės pažeidimo byla gražintina naujam nagrinėjimui, kai konstatuojami esminiai administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną reguliuojančių normų, numatytų ATPK, pažeidimai. Tokiais pripažįstami: kvalifikavimo, lyginant su nurodytuoju protokole, pakeitimai, atsakomybėn traukino asmens teisių, dažniausiai teisės dalyvauti bylos nagrinėjime, pažeidimai, įrodinėjimą reguliuojančių normų pažeidimai, tarp jų ir ne visų bylai reikšmingų aplinkybių ištyrimas.

Dėl formuojamos teismų praktikos kvalifikavimo klausimų pasisakyta anksčiau.

Konstatuodamas kitus paminėtus procesinio pobūdžio pažeidimus teismas turi imtis visų priemonių, jog jo daromos išvados ir nurodymai organui (pareigūnui), nagrinėsiančiam bylą iš naujo, tiksliai atitiktų įstatymų reikalavimus.

Štai ATPK 272 str. nustatyta, jog administracinio teisės pažeidimo byla nagrinėjama dalyvaujant atsakomybėn traukiamam asmeniui. Jo nesant, byla gali būti išnagrinėta tik tais atvejais, kai yra duomenų, jog jam laiku pranešta apie bylos nagrinėjimo laiką ir vietą, ir jei negautas prašymas bylos nagrinėjimą atidėti arba prašymas atmestas, kaip nepagrįstas.

Kitaip tariant, įstatymas reikalauja, jog pareigūnas ne tik praneštų pažeideiui apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką, bet ir nagrinėjimo momentu turėtų duomenų, kad pažeideiui žinoma apie nagrinėjamą bylą. Šių įstatymo nuostatų pažeidimas pagrįstai teismo pripažįstamas pažeidimu, dėl kurio nutarimas yra neteisėtas, naikintinas, ir byla gražintina nagrinėti iš naujo.

Pavyzdžiui, Kauno apygardos administracinio teismo byla Nr. A³–92. Marijampolės teritorinė muitinė. S.R. pagal ATPK 209¹ str. 1 d. 1 p. nubaus-tas 3000 Lt bauda už muitinio tikrinimo tvarkos pažeidimus. Pažeidimas pa-darytas 1998 m. gegužės mėnesį.

Pareiškėjas prašė atnaujinti terminą skundui paduoti, nutarimą panaikinti ir bylą nutraukti.

Motyvai: jam nebuvo laiku pranešta apie administracinės bylos nagrinėjimą, negavo nutarimo.

Teismas nutartimi terminą skundui paduoti atnaujino, nutarimą panaikino ir administracinę bylą gražino nagrinėti iš naujo.

Nurodė, jog terminas atnaujintinas, nes praleistas dėl svarbios priežasties: pažeideiui nebuvo laiku pranešta apie bylos nagrinėjimo laiką ir vietą. Nutarimas panaikintas konstatavus esminį procesinį pažeidimą: nėra duome-

nų, kad pareiškėjas žinojo apie administracinės bylos nagrinėjimo laiką ir vietą, dėl to pažeistos jo teisės.

Šis pavyzdys pateikiamas kaip teigiamos teismų praktikos iliustracija ne tik pareigūno veiksmų neatitikimo ATPK 272 str. reikalavimams vertinimo prasme, bet ir dėl teismo procesinio sprendimo termino skundai paduoti atnaujinimo argumentacijos.

Nepranešimas pažeidėjui apie administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo laiką ir vietą daugeliu atvejų laikytinas svarbia priežastimi, dėl kurios praleistas terminas skundai į teismą paduoti. Be abejo, šios aplinkybės negalima suabsoliutinti, tačiau verta pripažinti, kad Administracinių bylų teisenos įstatymo paskirtį labiausiai atitiktų teismų procesiniai sprendimai, kuriais esminis proceso normų pažeidimas, sąlygojęs galimybės kreiptis į teismą netinkamą realizavimą, būtų pripažįstamas svarbia termino kreiptis į teismą praleidimo priežastimi.

Tačiau teismų praktikoje yra atvejų, kai ATPK 272 str. reikalavimai, kad pažeidėjui laiku būtų pranešta apie bylos nagrinėjimo laiką ir vietą, bei galimybės nagrinėti bylą neatvykus pažeidėjui, yra aiškinami plečiamai ir konstatuojamos ne tos aplinkybės, kurios pagal įstatymą yra reikšmingos.

Pavyzdžiui, Kauno apygardos administracinio teismo byla Nr. A³-28. Alytaus teritorinė muitinė. A.A. nubaustas 3000 Lt bauda su prekės – automobilio – konfiskavimu už prekių deklaravimo tvarkos pažeidimą, kadangi deklaracijoje jis pateikė neteisingus duomenis ir tai turėjo įtakos importo ir kitų mokesčių apskaičiavimui siekiant jį sumažinti: bendrajame dokumente nurodė mažesnę nei muitinio tikrinimo metu nustatytas variklio galingumą ir prekės vertę.

Pareiškėjas prašė atnaujinti terminą skundai paduoti, nutarimą panaikinti ir administracinę bylą nutraukti.

Teismas nutartimi terminą skundai paduoti atnaujino, nutarimą panaikino ir bylą perdavė nagrinėti iš naujo konstatavęs, jog administracinė byla išnagrinėta pareiškėjui nedalyvaujant, nutarimą jis gavo pavėluotai.

Visiškai neaišku, ar pareiškėjui buvo tinkamai pranešta apie administracinės bylos nagrinėjimo laiką ir vietą, nes pagal ATPK 272 str. tinkamai pranešus nagrinėjimas galimas. Šiuo atveju akcentuojamas pareiškėjo nedalyvavimo nagrinėjime faktas. Taigi konstatuojama ne ta aplinkybė, kuri turi reikšmės nutarimo teisėtumui.

2.7. Pažymėtina, jog teismų nutartyse dėl termino skundai į teismą paduoti atnaujinimo turi būti tiksliai įvardijamos tos aplinkybės, kurių pagrindu

teismas konstatuoja, kad terminas praleistas dėl svarbių priežasčių. Tačiau taip yra ne visada.

Pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos administracinio teismo išnagrinėta byla Nr. 5A–16–00. Tauragės teritorinė muitinė. V.R. 1999 11 02 nutarimu nubaustas pagal ATPK 210 str. 2 d. 5000 Lt bauda su 4 pakelių cigarečių „Prima“ konfiskavimu už tai, kad nuslėpdamas nuo muitinio tikrinimo įvežė į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją 4 pakelius cigarečių „Prima“. Skiriant nuobaudą nurodoma, jog atsižvelgiama į tai, kad analogiškas pažeidimas padarytas antrą kartą per metus.

Pareiškimu V.R. prašė atnaujinti terminą skundai paduoti, nes apie administracinės bylos nagrinėjimą 1999 11 02 jam nebuvo pranešta, o nutarimą jis gavo tik 1999 11 11. Pareiškėjas skundu prašė nutarimą panaikinti ir administracinę bylą nutraukti. Jis vežė ir deklaravo 2 pakelius cigarečių, o protokole muitininkai nurodė, kad jis vežė ir nuslėpė nuo muitinio tikrinimo 4 pakelius. Nesutikdamas su tuo, jis protokolo nepasirašė.

Teismas atnaujino terminą skundai į teismą paduoti ir skundą patenkino iš dalies: panaikino nutarimą, o administracinę bylą perdavė nagrinėti iš naujo. Nurodė, jog terminas skundai paduoti praleistas dėl svarbių priežasčių, todėl jis atnaujintinas. Naikindamas nutarimą teismas nurodė, kad byloje nėra įrodymų, jog pareiškėjui būtų tinkamai pranešta apie administracinės bylos nagrinėjimo laiką ir vietą. Tokiu būdu pažeistos pareiškėjo teisės. Teismas taip pat nurodė, kad nagrinėdamas bylą iš naujo muitinės pareigūnas, įgalintas nagrinėti šias bylas, turi svarstyti, ar dėl veikos mažareikšmiškumo nėra pagrindo taikyti ATPK 30¹ str.

Teismas nutartyje nenurodė, kokios aplinkybės yra pripažįstamos svarbiomis, leidžiančiomis konstatuoti, jog terminas skundai paduoti praleistas dėl svarbių priežasčių, o tik konstatavo faktą.

2.8. ATPK 253 str. nustatyta, kad administracinių teisės pažeidimų bylų procesas vyksta lietuvių kalba.

Esminiu šios įstatymo nuostatos pažeidimu teismų praktikoje pripažįstami faktai, kai pareigūnas, nagrinėjantis administracinio teisės pažeidimo bylą, remiasi krovinių lydinčiais bei kitais dokumentais, neišverstais į lietuvių kalbą.

Pavyzdžiui, Kauno apygardos administracinio teismo byla Nr. A²–407. Kauno teritorinė muitinė (209 str. 1 d. 4 ir 5 p., 209³ str. 1 d. 2 p. – sutaptis).

209 str. 1 d. 4 p. – pažeidėjas be muitinės pareigūno raštiško leidimo įvežtas gėles iškrovė iš jas gabenančių priemonių;

209 str. 1 d. 5 p. – pažeidėjas be muitinės pareigūno raštiško leidimo ir nenustatytoje vietoje įvežtas gėles (prekes) atidarė ir išdavė (pradėjo realizuoti);

209³ str. 1 d. 2 p. – nuėmė muitinės pareigūno uždėtas plombas.

Subendrinus apėmimo būdu paskirta 10 000 Lt bauda su prekių konfiskavimu.

Teismas nutartimi skundą patenkinio iš dalies: nuobaudą panaikino ir bylą grąžino iš naujo nagrinėti.

Nurodoma, jog nagrinėjant administracinę bylą remtasi dokumentais, surašytais ne valstybine kalba. Dėl to nutarimas neatitinka ATPK 253 str. reikalavimų ir negali būti pripažintas teisėtu.

Su tokiu itin formalizuotu įstatymo reikalavimų vertinimu negalima sutikti.

Muitinei pateikiami dokumentai, kaip matyti iš bylų, yra unifikuotų tarptautinę praktiką ir susitarimus atitinkančių formų. Muitinės pareigūnai, vertindami įrašus tokiuose dokumentuose, dėl specialiųjų žinių bei darbo įgūdžių suvokia jų turinį. Tiek, kiek įrašai tokiuose dokumentuose yra reikšmingi nagrinėjant bylą ir kiek dėl jų vertinimo kyla prieštaravimų, būtini šių dokumentų ar jų dalių vertimai į lietuvių kalbą. Tačiau, kai dėl dokumentų vertimo ginčo nėra arba dėl jų turinio galima išsiaiškinti bylos nagrinėjimo metu vertėjo pagalba apie tai atitinkamai pažymint, dokumentų vertimai neturėtų būti privalomi, o jų nebuvimo nederėtų laikyti ATPK 253 str. pažeidimu. Šiuo atveju būtina įvertinti administracinių bylų teisenos ekonomiškumo faktorius, kiek tai neprieštarauja pagrindinių šių bylų teisenos uždavinių įgyvendinimui (ATPK 248 str.).

Tokią poziciją dėl dokumentų vertimo į lietuvių kalbą dėsto ATPK ir Administracinių bylų teisenos įstatymo tobulinimo darbo grupė, pateikiamuose ATPK pakeitimo ir ABTĮ naujosios redakcijos projektuose (ATPK 253 str., ABTĮ projekto 9 str.).

Šiai pozicijai reikėtų pritarti ir formuojant teismų praktiką, kai dokumentai ne valstybine kalba pateikiami teismui.

2.9. Kaip jau minėta, teismų argumentai, kurių pagrindu administracinio teisės pažeidimo byla grąžinama nagrinėti iš naujo dėl administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną reglamentuojančių normų pažeidimų, turi būti tiesiogiai siejami su konkrečiu teisės normos reikalavimu.

Teismų praktikoje yra atvejų, kai procesiniuose sprendimuose pateikiami argumentai plečiamai aiškina ATPK procesinių normų reikalavimus.

Pavyzdžiui, Kauno apygardos administracinio teismo išnagrinėtoje byloje Nr. A⁴–642. Kauno teritorinė muitinė. V.A. nubaustas 3000 Lt bauda su prekių konfiskavimu už tai, jog trijose deklaracijose pateikė neteisingus duomenis apie prekių kiekį ir šių neteisingų duomenų pateikimas galėjo turėti įtakos 1938 Lt importo mokesčių nepriskaičiavimui.

Pareiškėjas prašė nuobaudą panaikinti, nes pažeidimo nepadarė: deklaraciją užpildė pagal siuntėjo dokumentus nurodydamas vietų, o ne vienetų skaičių.

Teismas nutartimi nutarimą panaikino ir administracinę bylą gražino nagrinėti iš naujo.

Be kitų bylos gražinimo nagrinėti iš naujo argumentų, teismas nurodė ir tai, kad pareiškėjui greta pagrindinės nuobaudos paskirta ir papildoma – prekių konfiskavimas, tačiau nenurodyti konfiskuojamų prekių pavadinimai ir vertė. Nutarime turi būti nurodytos visos gražinamos prekės.

Tuo tarpu prie administracinio teisės pažeidimo protokolo yra priedas, kuriame nurodomas detalių sąrašas, o nutarime nurodoma: konfiskuoti 994 vnt. 1/a elektros įrenginių, 2584,4 Lt vertės, 300 vnt. variklio atsarginių dalių, 1350 Lt vertės ir kt., t.y. išvardijama taip, kaip nurodyta anksčiau, tiksliai pagal priedą prie administracinio teisės pažeidimo protokolo.

Kadangi administracinio teisės pažeidimo protokolas yra administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos normomis reglamentuotas procesinis dokumentas, kuriame apibrėžiama kaltinimo esmė ir šio kaltinimo ribose, atsižvelgiant į ATPK 284 str. 2 d. nuostatas, vyksta bylos nagrinėjimas, nutarimo rezoliucinėje dalyje dėstomas sprendimas dėl parenkamos sankcijos, kaip šiuo atveju prekių konfiskavimo, turi tiksliai atitikti įstatymo reikalavimus. Minėtame pavyzdyje nutarimas konfiskuoti 994 vnt. 1/a elektros įrenginių, 2584,4 Lt vertės, 300 vnt. variklio atsarginių dalių, 1350 Lt vertės, atitinka ATPK 286 str. O teismo reikalavimas rezoliucinėje dalyje išvardyti kiekviena, kaip galima suprasti, daiktą atskirai neapsiribojant rūšiniu suskirstymu bei bendra jų vertės pagal rūšis nuoroda yra plečiamo įstatymų aiškinimo pasekmė. Tokiai praktikai negalima pritarti.

2.10. Apibendrinimui pateiktų bylų analizė parodė, jog apygardų teismams ignoroja Apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus konsultaciją dėl skundų administracinių teisės pažeidimų bylose, nagrinėtose organų bei pareigūnų, nagrinėjimo tvarkos teismuose. Tiek iki konsultacijos, tiek ir ją paskelbus skundai dėl nutarimų, priimtų organų (pareigūnų) administracinių teisės pažeidimų bylose, nagrinėti apeliacine tvarka ir priimti ne sprendimai,

kaip tai turėtų būti, bet nutartys. Rezoliucinėje nutarčių dalyje nurodoma, kad jos kasacine tvarka neskundžiamos, o daugeliu atvejų apskritai apskundimo tvarka neišaiškinama.

Dar daugiau – pažeidžiant šalių procesines teises, atsisakoma priimti apeliacinius skundus.

Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos administraciniame teisme išnagrinėta byla Nr. A⁶-368. Z.S. nubaustas 5000 Lt bauda su konrabandos dalyko ir gabenimo priemonės konfiskavimu už tai, jog jis iš Baltarusijos įvežė 15 butelių degtinės nepateikdamas jų muitinės kontrolei (nedeklaruodamas).

Skundas 1999 10 08 nutartimi atmestas.

Pareiškėjas padavė apeliacinį skundą. Teismas nutartimi skundą atsisakė priimti konstatavęs, jog ABTĮ nenumato teisės skusti nutartis, priimtas teismui apeliacine tvarka nagrinėjant skundus dėl priimtų nutarimų administracinėse bylose.

Tokie teismų veiksmai yra ne tik ABTĮ neteisingo taikymo, bet ir aki-vaizdaus ABTĮ 8 str. 2 d. nuostatų nepaisymo pavyzdys.

3. Dėl materialinės teisės normų taikymo

3.1. Apibendrinimo metu nustatyta, jog teismai, nagrinėdami skundus dėl muitinės pareigūnų priimtų nutarimų administracinių teisės pažeidimų bylose, gana plačiai taiko ATPK 30¹ str. įtvirtintas normas.

Apibendrinus galima teigti, jog iki Lietuvos Respublikos 2000 02 17 įstatymo Nr. VIII-1543, kuriuo ATPK papildytas 30² str., įsigaliojimo teismai iš esmės teisingai ir pagrįstai taikė ATPK 30¹ str.

Pagrindiniai motyvai, kurių pagrindu buvo nusprendžiama paskirti mažesnę nei numatyta sankcijoje arba švelnesnę nuobaudą, buvo įstatymu numatytų ir teismo pripažintų tokiomis remiantis ATPK 31 str. 2 d. (įstatymo 1992 05 26 Nr. I-2589 redakcija) atsakomybę lengvinančių aplinkybių konstatavimas. Tarp jų dažniausiai atsižvelgta į pažeidėjo asmenį bei jo socialinę padėtį. Kita argumentų grupė yra susijusi su veikslių pavojingumo laipsnio bei taikytos nuobaudos adekvatumo veiksams vertinimu. Kai kuriais atvejais teismai, konstatuodami anksčiau paminėtas juridinę reikšmę turinčias aplinkybes, ATPK 30¹ str. taikymo pagrindu nurodė protingumo bei teisingumo kriterijus.

Pavyzdžiui:

1) Vilniaus apygardos administracinio teismo išnagrinėta byla Nr. A¹-82. I.U. 1999 11 25 nutarimu nubaustas už tai, kad 1999 m. lapkričio 21 d. iš Baltarusijos į Lietuvos teritoriją per Medininkų postą gabeno nedeklaruotų

paslėptų prekių – 10 butelių degtinės už 100 Lt. Paskirta 5000 Lt bauda su 10 butelių degtinės ir automobilio „Audi 80“ konfiskavimu.

Teismas nutartimi, remdamasis ATPK 30¹ str., kurio taikymui pagrindu nurodė tai, jog įvežtų kontrabandiniu būdu prekių suma nesiekia net vieno MGL, pareiškėjas anksčiau administracinėn atsakomybėn netrauktas, šeimos pajamos nedidelės, sumažino skirtąją baudą iki 2000 Lt su 10 butelių degtinės konfiskavimu.

Pareiškėjo 1999 m. vidutinės mėnesio pajamos – 1115,9 Lt. Pareiškėjas kaltę pripažino, prašė atsižvelgti į sunkią materialinę padėtį, į realų veikos mažareikšmiškumą, į tai, jog gėrimus vežė sau šventėms, nuobauda per griežta atsižvelgiant į tai, jog jam skirta ne tik bauda, bet dar ir konfiskuotas automobilis, kuriuo gabenta kontrabanda;

2) Klaipėdos apygardos teismo išnagrinėta byla Nr. 5A–433–99. Klaipėdos teritorinė muitinė. P.K. nubaustas pagal ATPK 209¹ str. 1 d. 2 p. 3000 Lt bauda už tai, kad būdamas įgaliotu ir atsakingu UAB „Gijona“ asmeniu už tranzitu per Lietuvos Respubliką gabenamų prekių pateikimą muitiniam tikrinimui ir deklaravimą nustatyta tvarka, per nustatytą terminą muitiniam tikrinimui jų nepateikė ir deklaravo (Muitinės kodekso 44 str., 1999 01 22 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 78 25 p.), taip pažeisdamas muitinio tikrinimo tvarką.

Skundu pareiškėjas prašė nutarimą panaikinti. Nurodė, kad užbaigti muitinės procedūros negalėjo, nes atvykus kroviniui buvo pastebėta, kad nuplėšta plomba. Dėl įvykio jis kreipėsi į policiją, kur ilgai vyko įvykio aiškinimasis.

Teismas nutartimi pritaikęs ATPK 30¹ str. baudą sumažino iki 100 Lt. Teismas nurodė, kad nutarimu skiriant pareiškėjui nuobaudą neatsižvelgta į svarbias pažeidimo padarymo aplinkybes: jis prisipažino padaręs pažeidimą, pažeidimą padarė dėl svarbių aplinkybių, nes kroviny s gautas su pažeista plomba, dėl to buvo kreiptasi į policiją ir vyko tyrimas, krovinio gavimo ir kita diena buvo nedarbo. Šios aplinkybės teismo įvertintos kaip lengvinančios atsakomybę. Teismas atsižvelgė ir į tai, kad pareiškėjas išlaiko invalidę žmoną;

3) Panevėžio apygardos administracinio teismo išnagrinėta byla Nr. 1²–308. Panevėžio teritorinė muitinė. G.S. pagal ATPK 209 str. 1 d. 3 p. nubaustas 8000 Lt bauda už tai, kad iš Saločių muitinės kelio posto išvyko be muitinės pareigūno leidimo.

Pareiškėjas skundu prašė nutarimą panaikinti ir administracinę bylą nutraukti. Nurodė, jog pažeidimo, už kurį jis nubaustas, nepadarė. Leidimą išvykti jam davė muitinės pareigūnas, o jokių nurodymų grįžti į Latviją nebuvo duota.

Teismas nutartimi skundą patenkino iš dalies: paskirtą baudą sumažino iki 6000 Lt. Nurodė, kad byloje surinkti įrodymai patvirtina pareiškėjo kaltę padarius pažeidimą, numatytą ATPK 209 str. 1 d. 3 p., tačiau ATPK 30¹ str. pagrindu paskirtoji baudą mažintina iki 6000 Lt. Motyvai: atsižvelgiama į pažeidimo pobūdį, pažeidėjo asmenybę, jo turtinę padėtį: jis gabenò nedidelės vertės krovinį, atsakomybę sunkinančių aplinkybių nėra, anksčiau nebaustas, asmenybė teigiama, uždarbis nedidelis, išlaiko du mažamečius vaikus. Šios aplinkybės, vadovaujantis teisingumo ir protingumo kriterijumi, teismo pripažintos pagrindu baudai mažinti žemiau sankcijoje nurodytos ribos.

Taip pat pastebėtina, kad teismų praktikoje, taikant nurodytas normas, buvo trūkumų dėl neteisingo jų turinio vertinimo.

ATPK 30¹ str. 1 d. nurodoma, kad organas (pareigūnas), nagrinėjantis administracinės teisės pažeidimų bylas, atsižvelgdamas į aplinkybes, nurodytas šio kodekso 30 str. 2 d., taip pat į šio kodekso 31 str. nustatytas atsakomybę lengvinančias bei kitas įstatymų nenurodytas lengvinančias aplinkybes, vadovaudamasis teisingumo ir protingumo kriterijais, gali paskirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatyta minimali arba paskirti švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje, arba visai neskirti administracinės nuobaudos.

Pagal ATPK 30 str. 2 d. skiriant nuobaudą sankcijoje numatytose ribose privaloma atsižvelgti į padaryto teisės pažeidimo pobūdį, pažeidėjo asmenybę bei atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes.

Iš apibendrinimui pateiktų bylų matyti, kad pareigūnai, priimdami nutarimus, dažniausiai skyrė sankcijoje numatyto minimalaus dydžio nuobaudas. Taigi galima teigti, jog visais atvejais buvo atsižvelgiama į ATPK 30 str. 2 d. ir 31 str. nurodytas juridinę reikšmę turinčias aplinkybes. Tuo tarpu teismo procesinis sprendimas, kuriuo taikomos ATPK 30¹ str. nuostatos nurodant tas pačias aplinkybes, į kurias jau buvo atsižvelgta skiriant sankcijos ribose numatytą nuobaudą, sukuria alogizmo situaciją materialinės teisės normos taikymo prasme. Dėl to teisingo ATPK 30¹ str. taikymo pavyzdžiais galima laikyti tuos atvejus, kai mažesnė nuobauda nei sankcijoje numatyta minimali arba švelnesnė nuobauda nei numatyta sankcijoje, skiriama arba ji visai neskiriama teisiniu argumentu nurodant protingumo ir teisingumo kriterijų taikymą, kurių turinys turi atspindėti konkrečias aplinkybes. Kartu pažymėtina, jog nesant ATPK 30 str. 2 d. ir 31 str. nurodomų aplinkybių, ATPK 30¹ str. taikymas apskritai negalimas.

Aiškesnis administracinių nuobaudų skyrimo bendrųjų bei specialiųjų principų teisinis reguliavimas sukurtas Lietuvos Respublikos 2000 02 17 įsta-

tymu Nr. VIII–1543, kuriuo ATPK papildytas 30² str. bei padarytas esminis pakeitimas ATPK 31 str. 2 d.

Pirma, apibrėžtas bendrasis baudos skyrimo būdas – baudos dydžio nustatymas pagal sankcijoje numatytą jos minimumo ir maksimumo vidurkį (ATPK 30² str. 1 d.).

Antra, esant atsakomybę lengvinančių aplinkybių, baudos dydis mažinamas nuo vidurkio iki minimumo, o esant sunkinančių aplinkybių, – nuo vidurkio iki maksimumo. Be to, pagal pasirinktą normos formulavimo būdą teigtina, jog baudos mažinimas, konstatavus lengvinančių aplinkybių, ir jos didinimas, konstatavus sunkinančių aplinkybių, yra imperatyvaus pobūdžio. Esant ir vienu, ir kitų aplinkybių, vertinamas jų kiekis ir reikšmingumas (ATPK 30² str.).

Trečia, baudos mažinimas galimas tik konstatavus ATPK 31 str. 1 d. numatytas lengvinančias aplinkybes arba pripažįstamas tokiomis kitais įstatymais.

Ketvirta, baudos mažinimas sankcijos numatytose ribose taikant ATPK 30² str. taisyklės negalimas konstatavus kitas įstatymais nenumatytų lengvinančių aplinkybių.

Tuo tarpu taikant ATPK 30¹ str., kaip specialią normą, nustatančią išimtis iš bendrų nuobaudų skyrimo taisyklių, yra reikšmingos ir įstatymais nenumatytos atsakomybę lengvinančios aplinkybės.

Jų bei ATPK 30 str. 2 d. ir ATPK 31 str. numatytų juridinę reikšmę turinčių aplinkybių egzistavimas yra teisinė prielaida vadovaujantis protingumo ir teisingumo kriterijais nuspręsti dėl švelnesnės arba mažesnės nei numatyta sankcijoje nuobaudos skyrimo ar nuobaudos neskyrimo apskritai. Be to, taikomų protingumo ir teisingumo kriterijų turinys atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes sprendimuose turi būti aptartas ir konkretizuotas.

3.2. Apibendrinus bylas, pastebėta, jog teismai įvairiai vertina galimas pažeidimų, už kuriuos nuobaudas skiria muitinės pareigūnai, kaltės formas.

Šia prasme teismai turėtų atkreipti ypatingą dėmesį į tai, jog neatsargumas, kaip kaltės forma, pagal ATPK 11 str. galimas tik pažeidimo pasekmių atžvilgiu. Todėl vertinant veikų, numatytų ATPK 209¹ straipsnio pirmojoje dalyje, 209² straipsnio pirmojoje ir ketvirtojoje dalyse, 209³ straipsnio trečiojoje ir ketvirtojoje dalyse, 209⁴ straipsnio pirmojoje dalyje ir 210 straipsnio ketvirtojoje, penktojoje ir šeštojoje dalyse galimas kaltės formas pirmiausia būtina nustatyti, kuriai iš sudėčių rūšių: formaliosioms ar materialiosioms (materialiosios sudėties apima ne tik pačią veiką, bet ir sukeltas pasekmes), – jos priklauso.

3.3. Teismuose nevienodai suprantamas administracinės nuobaudos, numatytos ATPK 210 str. – kontrabandos gabenimo ir kitų priemonių, skirtų kontrabandos daiktams per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenti arba jiems slėpti, konfiskavimas – taikymas, t.y. kai kuriais atvejais, taikant lingvistinį šios sankcijos turinio vertinimą, laikomasi pozicijos, kad gali būti konfiskuojamos tik tos kontrabandos gabenimo priemonės, kai įrodoma jų paskirtis kontrabandos daiktų gabenimui.

Pavyzdžiui, Kauno apygardos administraciniame teisme išnagrinėta administracinė byla Nr. A⁴–55. Alytaus teritorinė muitinė. A.B. nubaustas pagal ATPK 210 str. 2 d. už neteisėtą prekių gabenimą per Lietuvos Respublikos valstybinę sieną vengiant muitinės kontrolės 5000 Lt bauda su gabenamų prekių ir automobilio bei priekabos konfiskavimu.

Pareiškėjas skundu prašė dalinai panaikinti jam paskirtą administracinę nuobaudą dėl J.V. asmeninės nuosavybės teise priklausančio automobilio ir priekabos – tralo konfiskavimu. Nurodė, jog jis su J.V. važiavo į Vokietiją norėdamas nusipirkti ir parsigabenti automobilį. Į talpą priekaboje kavos jis įdėjo nematant J.V. Kad gabena kontrabandinį krovinį – neįtarė, nes žinojo, jog vienam asmeniui galima gabenti prekių, kurių vertė iki 1000 Lt.

Teismas nutartimi skundą patenkino: panaikino muitinės nutarimo dalį dėl automobilio ir priekabos konfiskavimo ir juos grąžino J.V.

Nurodė, jog 210 str. numatyta sankcija kontrabandos daiktų gabenimo ir kitų priemonių, skirtų kontrabandos daiktams per Lietuvos Respublikos sieną gabenti arba jiems slėpti, konfiskavimas, o ne bet kokių gabenimo ir kitų priemonių konfiskavimas. Šiuo konkrečiu atveju automobilis ir priekaba nebuvo kontrabandos daiktų gabenimo ir kitokiomis priemonėmis, skirtomis kontrabandos daiktams per Lietuvos Respublikos sieną gabenti arba jiems slėpti, nes važiuota verslo reikalais parsivežti automobilių, automobilių vairavo J.V. Nėra duomenų, jog pastarasis bendrininkavo kontrabandoje.

Teismai, taikydami kontrabandos gabenimo priemonės konfiskavimą, turi tiksliai vykdyti ATPK bendrosios dalies – 26 str. – nuostatas. Atkreipiamas dėmesys, jog pagal ATPK gabenimo priemonė yra administracinio teisės pažeidimo padarymo įrankis, o dėl to atsiranda teisinės pasekmės, numatytos minėtose teisės normose.

3.4. Be to, būtina atkreipti teismų dėmesį, jog ATPK nėra bendrininkavimo bei atsakomybės už rengimąsi ar pasikėsinimą padaryti pažeidimą teisiinių institutų, todėl visais atvejais svarbiausia nustatyti, kurio asmens tiesioginiais kaltais veiksmais ar neveikimu pasikėsinta į Lietuvos Respublikos įstatymais dėl administracinių teisės pažeidimų saugomus objektus (ATPK 1 str.).

3.5. Pažeidimai, už kuriuos nuobaudas skiria muitinės pareigūnai, laikytini užbaigtais nuo to momento, kai patekus į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją asmuo pradeda muitinės formalumus (Muitinės kodekso 2 str.).

Tuo tarpu teismai ne visada teisingai taiko įstatymą.

Pavyzdžiui, Panevėžio apygardos administracinis teismo išnagrinėta byla Nr. 1³–362. Utenos teritorinė muitinė. L.G. 1997 12 18 nutarimu nubausta pagal 209³ str. 2 d. 5000 Lt bauda su 5 butelių bespalvio skysčio su užrašu „Rojal American“ konfiskavimu už tai, kad gabeno nedeklaruotų prekių, kurių gabenimui nustatytas draudimas.

Pareiškėja 1999 12 13 padavė skundą teismui prašydama atnaujinti terminą skundui paduoti bei sumažinti paskirtą nuobaudą.

Teismas 1999 12 27 nutartimi atnaujino skundo padavimo terminą.

Nutartimi teismas nutarimą panaikino nurodęs, kad pareiškėjos padarytas pažeidimas yra pasikėsinimas įvežti prekes, kurių gabenimui nustatyti draudimai, o už pasikėsinimą atsakomybė neatsiranda. Be to, kaip pagrindas nutarimui naikinti, nurodyti ir esminiai bylų dėl administracinių teisės pažeidimų teiseną reglamentuojančių normų pažeidimai.

Teismas neteisingai vertino pareiškėjos veiksmus nurodęs, jog gabenimas per muitinės postą draudžiamų įvežti prekių, yra pasikėsinimas padaryti pažeidimą.

4. Išvados

Taigi įvertinant apibendrinimo rezultatus, galima padaryti išvadą, jog teismai turi kokybiškai pagerinti darbą nagrinėdami šios kategorijos bylas, laikytis ir tiksliai vykdyti proceso ir materialinės teisės normų reikalavimus.

Tikslinga siūlyti, jog siekiant išvengti neteisingo įstatymų aiškinimo ir taikymo, kilus neaiškumams dėl vienu ar kitu įstatymų reikalavimų vertinimo, reikėtų kreiptis konsultacijos į Apeliacinio teismo Administracinių bylų skyrių (ABTĮ 8 str.).

Pasiūlyti pareigūnams, pagal ATPK įgalintiems nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas, atsižvelgti į pateikiamas teisės taikymo rekomendacijas.

APELIACINIO TEISMO PIRMININKAS

V. MILIUS

APELIACINIO TEISMO
ADMINISTRACINIŲ BYLŲ
SKYRIAUS PIRMININKAS

K. LAPINSKAS

2. Konsultacijos

2.1. Dėl teisės normų taikymo administracinių teisės pažeidimų byloje

1999 m. gruodžio 28 d.

Dėl ATPK 30¹ straipsnio taikymo

Konsultacija. ATPK 30¹ straipsnis organams (pareigūnams), nagrinėjantiems administracinių teisės pažeidimų bylas, suteikia teisę, atsižvelgiant į įstatyme nustatytą atsakomybę lengvinančias bei kitas, įstatymų nenurodytas lengvinančias aplinkybes, vadovaujantis teisingumo ir protingumo kriterijais, paskirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatyta minimali, paskirti švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje, arba visai neskirti administracinės nuobaudos. Tokį sprendimą privalo motyvuoti jį priėmęs organas (pareigūnas). Sprendimą pavesta sankcionuoti apylinkės teismo teisėjui.

Pažymėtina tai, kad naudojant teleologinį įstatymo aiškinimą, ATPK 30¹ straipsnis neturėtų būti taikomas, jei konkrečioje administracinėje byloje nustatytos atsakomybę už administracinį teisės pažeidimą sunkinančios aplinkybės, nurodytos ATPK 32 str., arba nustatyta, kad pažeidėjas vengia administracinės atsakomybės.

Pažymėtina, jog ATPK 30¹ straipsnis nekeičia kodekse nustatytos administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo tvarkos, o tik suteikia atitinkamiems organams (pareigūnams) teisę įstatyme numatytais atvejais švelninti nuobaudą arba jos neskirti. Be to, toks sprendimas dar nėra galutinis, jam įsigaliooti būtina apylinkės teismo teisėjo sankcija. Sankcijos negavus, toks sprendimas neįsigalioja, vadinasi, tam tikrais atvejais administracinio teisės pažeidimo byla gali likti neišspręsta. Todėl, siekiant paspartinti bylų nagrinėjimą ir nutarimų priėmimą, rekomenduotina:

1. Organas (pareigūnas), įgaliotas nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas, išnagrinėjęs konkrečią bylą, vadovaudamasis bendromis ATPK taisyklėmis, priima nutarimą skirti teisės akto sankcijoje numatytą nuobaudą. Manydamas, kad yra pakankamas pagrindas taikyti ATPK 30¹ straipsnį, atitinkamas organas (pareigūnas) tame pačiame nutarime sprendžia klausimą dėl paskirtos administracinės nuobaudos sumažinimo arba neskyrimo. Tokiu atveju organas (pareigūnas), remdamasis ATPK 30¹ str. 2 d., priimtą nutarimą kartu su administracine byla perduoda atitinkamos apylinkės teismui, prašydamas sankcijos.

2. Apylinkės teismo teisėjas, ištyręs administracinio teisės pažeidimo bylą ir įvertinęs nutarimo motyvus, nustato jo teisėtumą ir pagrįstumą. Sutikdamas su administracinio organo (pareigūno) sprendimu, jo motyvais, teisėjas sankcionuoja nutarimą, priimdamas atitinkamą nutartį. Nesutikdamas su administracinio organo (pareigūno) sprendimu ir atsisakydamas sankcionuoti nutarimą, apylinkės teismo teisėjas priima nutartį, nurodydamas joje atsisakymo motyvus. Tokios nutarties priėmimas reiškia, kad nutarimo dalis dėl administracinės nuobaudos sušvelninimo ar neskrymo neįsigalioja, todėl turi būti vykdoma pirmoji nutarimo dalis dėl administracinės nuobaudos paskyrimo.

3. Tais atvejais, kai buvo priimtas nutarimas tik dėl nuobaudos sušvelninimo ar neskrymo, negavus teisėjo sankcijos, toks nutarimas neišteisėja. Tai reiškia, kad administracinio teisės pažeidimo byla liko neišspręsta, todėl ji turi būti gražinama organui (pareigūnui) ją iš naujo nagrinėti.

4. Vadovaujantis CPK 347 str., teismo nutartis dėl sankcijos davimo ar atsisakymo ją duoti atskiruoju skundu neskundžiama. Atsikirtimai nutarčiai gali būti nurodomi skunde dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje.

5. Vadovaujantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 36 str. ir ATPK 292 str., nutarimas administracinio teisės pažeidimo byloje gali būti apskųstas apygardos administraciniam teismui pagal institucijos (jos pareigūnų), priėmusios nutarimą, buvimo vietą.

6. Vadovaudamasis ATPK 298 str. 1 d. 4 p., administracinis teismas, visapusiškai, objektyviai ištyręs bylos aplinkybes ir išnagrinėjęs bylą iš esmės, pats gali išspręsti ATPK 30¹ str. taikymo klausimą.

7. ATPK 30¹ str. tiesiogiai nekalbama apie apylinkių teismų teisę patiems švelninti administracines nuobaudas jų nagrinėjamose administracinių teisės pažeidimų bylose. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad ATPK trečiajame skyriuje tarp organų (pareigūnų), įgaliotų nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas, minimi ir rajonų (miestų) apylinkių teismai (apylinkių teismų teisėjai). Taigi, naudojant sisteminį ATPK normų aiškinimą, darytina išvada, kad apylinkių teismai (šių teismų teisėjai), nagrinėdami jų kompetencijai priskirtas administracinių teisės pažeidimų bylas, taip pat turi teisę švelninti administracines nuobaudas ATPK 30¹ str. nustatyta tvarka. Šiuo atveju jokia sankcija nereikalinga. Toks apylinkės teismo (apylinkės teismo teisėjo) nutarimas gali būti skundžiamas bendra tvarka administraciniam teismui.

Dėl administracinio teisės pažeidimo protokolo

Klausimas. Kokia yra procesinio dokumento – administracinio teisės pažeidimo protokolo – reikšmė?

Konsultacija. ATPK 259 str. 1 d. sakoma, kad dėl padaryto administracinio teisės pažeidimo tam įgaliotas pareigūnas (...) surašo protokolą. ATPK 260 str. įtvirtina būtinus administracinio teisės pažeidimo protokolo turiniui keliamus reikalavimus. Minėto straipsnio 1 dalyje tarp kitų reikalavimų nurodomos žinios apie pažeidėjo asmenybę, administracinio teisės pažeidimo padarymo vieta, laikas ir esmė, ATPK straipsnis, straipsnio dalis ar kitas numatantis atsakomybę už šį pažeidimą teisės aktas, kurio reikalavimus pažeidė asmuo. Minėtų normų pagrindu darytina išvada, kad administracinio teisės pažeidimo protokolas surašomas, kai:

- 1) nustatytas administracinio teisės pažeidimo padarymo faktas (vieta, laikas, esmė);
- 2) žinomas pažeidimą padaręs asmuo;
- 3) galima konstatuoti būtinus administracinio teisės pažeidimo sudėties elementus.

Neretai administracinio teisės pažeidimo protokolas vertinamas kaip procesinis dokumentas, kuriuo pradedama administracinė byla. Tačiau tai ne vienintelė, o kartais ir ne ta šio dokumento paskirtis. Štai pagal įstatymo reikalavimus, keliamus protokolo turiniui (ATPK 260 str.), galima teigti, jog tai procesinis dokumentas, kuriame formuluojamas kaltinimas administracinio teisės pažeidimo padarymu ir fiksuojami nustatyti įrodymai. Taigi įstatymas protokolui suteikia specifines funkcijas, dėl kurių jis įgyja bent dvejopą reikšmę: procesinio dokumento, kuriame formuluojamas kaltinimas; dokumento, kuriame fiksuojami nustatyti įrodymai bei kitos aplinkybės ir žinios, reikšmingos nagrinėjant bylą (ATPK 256 str. 2 d.).

Atkreiptinas dėmesys į ATPK 284 str. 2 d., kurioje numatyta organo (pareigūno), nagrinėjančio administracinio teisės pažeidimo bylą, teisė pakeisti nuorodą į ATPK straipsnį, jo dalį ar kitą teisės aktą, jei administracinio teisės pažeidimo protokole nurodyta administracinio teisės pažeidimo esmė yra įrodyta, tačiau suklysta nurodant ATPK straipsnį, jo dalį ar kitą teisės aktą, numatantį atsakomybę už padarytą teisės pažeidimą. Ši norma leidžia teigti, kad administracinio teisės pažeidimo protokolu apibrėžiamos administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo ribos: byla nagrinėjama tik dėl

to pažeidimo, kuris buvo nurodytas administracinio teisės pažeidimo protokole. Organo (pareigūno), nagrinėjančio administracinio teisės pažeidimo bylą, teisė pakeisti nuorodą į materialinės teisės normą nereiškia teisės pripažinti asmenį kaltu kito administracinio teisės pažeidimo, nenurodyto administracinio teisės pažeidimo protokole, padarymu.

2000 m. rugsėjo 22 d., Nr. 4–93

Dėl daiktų paėmimo

Klausimas. Ar turi teisę įstatymų numatyti pareigūnai taikyti daiktų paėmimą, kol dar nesurašytas administracinio teisės pažeidimo protokolas?

Konsultacija. Administracinio teisės pažeidimo protokolas negali būti grindžiamas spėjimais ir prielaidomis. Todėl neatsitiktinai ATPK 264 str. 1 d. nustato, kad Lietuvos Respublikos įstatymų aktų tiesiogiai numatytais atvejais, siekiant užkirsti kelią administraciniams teisės pažeidimams, surašyti protokolams, užtikrinti, kad būtų laiku ir teisingai nagrinėjamos bylos ir vykdomi nutarimai administracinių teisės pažeidimų bylose, leidžiamas asmens administracinis sulaikymas, asmens apžiūra, daiktų patikrinimas, daiktų ir dokumentų paėmimas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ATPK 264 str. 1 d. daiktų paėmimas traktuojamas kaip priemonė vieno iš minėtame straipsnyje išvardytų tikslų realizavimui – protokolų surašymui.

Tais atvejais, kai turimų įrodymų pagrindu galima daryti prielaidą, kad asmuo padarė administracinį teisės pažeidimą, tačiau administracinio teisės pažeidimo sudėties nustatymui reikšmės turi daiktų savybės, daiktai gali būti paimami iki administracinio teisės pažeidimo protokolo surašymo, turint tikslą skirti ekspertizę ar gauti specialisto išvadą. ATPK 269 str. 3 d. įsakmiai nurodoma, kad daiktų paėmimo atveju turi būti surašomas atskiras procesinis dokumentas – daiktų paėmimo protokolas, arba tai turi būti įrašoma administracinio teisės pažeidimo protokole, arba kito procesinio veiksmo, kurį atliekant paimami daiktai (asmens apžiūros, daiktų patikrinimo ar administracinio sulaikymo), protokole. Taigi daiktų paėmimas, nesurašius jokio procesinio dokumento, arba kai protokolą surašo asmuo, neturintis teisės jo surašyti, laikytini neteisėtais veiksmais.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal ATPK 271 str. suinteresuotieji asmenys daiktų paėmimą gali apskusti aukštesniajam organui (pareigūnui) arba rajono (miesto) apylinkės teismui.

Dėl ekspertizės ar specialisto išvados

Klausimas. Ar turi teisę pareigūnas, surašęs administracinio teisės pažeidimo protokolą arba protokolą dėl daiktų paėmimo, paskirti ekspertą ar kreiptis į ekspertinę įstaigą, prašydamas atlikti ekspertizę arba duoti specialisto išvadą?

Konsultacija. ATPK tiesiogiai nereglementuoja pareigūnų, įgaliotų surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus, teisės skirti ekspertizę ar gauti specialisto išvadą. Tačiau ATPK 277 str. 1 d. sakoma, kad ekspertą skiria administracinio teisės pažeidimo byla nagrinėjantis organas (pareigūnas) tuo atveju, kai reikalingos specialios žinios arba kai reikalinga paaiškinti pateiktą prie protokolo ekspertizės aktą. Naudojant sisteminių ir teleologinių teisės aiškinimą, darytina išvada, kad tais atvejais, kai administracinio teisės pažeidimo protokolo surašymui būtina nustatyti, ar konkretūs daiktai yra administracinio teisės pažeidimo objektas, pareigūnas, surašęs daiktų paėmimo protokolą, turi teisę paskirti ekspertą ar kreiptis į ekspertinę įstaigą, prašydamas atlikti ekspertizę arba duoti specialisto išvadą. Nustačius, kad daiktai nėra administracinio teisės pažeidimo objektas, jie nedelsiant turi būti grąžinti asmeniui, iš kurio buvo paimti. Nustačius, kad daiktai yra administracinio teisės pažeidimo objektas, surašomas administracinio teisės pažeidimo protokolas, kuris, vadovaujantis ATPK 261 str. 1 d., ne vėliau kaip per 3 dienas nuo jo surašymo momento pasiunčiamas organui (pareigūnui), įgaliotam nagrinėti administracinio teisės pažeidimo bylą, jei įstatymo nenustatytas kitoks protokolo pasiuntimo terminas.

Dėl pažeidėjo atstovavimo

Klausimas. Ar nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylas administracinę teisės pažeidimą padariusiam asmeniui gali atstovauti ne advokatas ar jo padėjėjas, o kitas įgaliotas asmuo?

Konsultacija. ATPK 272 str. kalbama apie administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens teisę naudotis advokato pagalba, o ATPK 275 str. – apie dalyvaujančio nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą advokato teises. Apie galimybę naudotis kitų įgaliotų asmenų teisine pagalba ATPK

neužsimenama. Iš to darytina išvada, jog pagal ATPK teisinės gynybos funkciją administracinių teisės pažeidimų bylose gali vykdyti tik advokatai (jų padėjėjai).

2001 m. vasario 15 d.

Dėl administracinių teisės pažeidimų protokolų už ATPK 225² str. numatytus pažeidimus surašymo

Klausimas. Ar Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai turi teisę surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus dėl pažeidimų, numatytų ATPK 225² straipsnyje?

Konsultacija. Pagal ATPK 259¹ straipsnio 1 dalį administracinių teisės pažeidimų bylose, kurias nagrinėja šio kodekso 221 ir 224 straipsniuose nurodyti organai, teisės pažeidimų protokolus turi teisę surašyti 1–10 punktuose nurodyti pareigūnai. Šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyti vidaus reikalų ir policijos pareigūnai. Valstybinės sienos apsaugos tarnybos statusą, funkcijas, struktūrą, pareigūnų teises ir pareigas nustato Lietuvos Respublikos sienos apsaugos tarnybos įstatymo (2000 m. spalio 10 d., Nr. VIII–1996) 2 straipsnio 1 dalyje apibrėžtas Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos statusas, o šio straipsnio 2 dalyje nurodyta, jog Tarnyba priklauso Vidaus reikalų ministerijos valdymo sričiai. Todėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai priskirtini vidaus reikalų pareigūnams, kurie pagal ATPK 259¹ straipsnio 1 dalies 1 punktą turi teisę surašyti protokolus dėl pažeidimų, numatytų šiame punkte išvardytuose straipsniuose, tarp jų ir dėl pažeidimo, numatyto ATPK 210 straipsnio 3 dalyje.

2001 m. vasario 15 d.

Dėl pranešimo apie ATP bylos nagrinėjimą

Klausimas. Ar ATP bylose šalims siunčiami tik pranešimai? Kokiais konkrečiais atvejais reikėtų siųsti šaukimus, kokiais – pranešimus?

Konsultacija. ATPK 272 str. numatyta, kad ATP byla nagrinėjama dalyvaujant administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui. Nesant šio asmens, byla gali būti išnagrinėta tik tais atvejais, kai yra duomenų, jog jam laiku pranešta apie bylos nagrinėjimo laiką ir vietą ir jeigu iš jo negautas prašymas atidėti bylos nagrinėjimą.

ABTĮ 123 str. 1 d. minimas pranešimas apie teismo posėdžio laiką ir vietą ATP bylose.

Iš šių įstatymų nuostatų darytina išvada, kad ATPK nuostata apie šaukimo išsiuntimą taikytina tuomet, kai ATP byla atitinkamo pareigūno (organo) arba teismo nagrinėjama pirmą kartą, kai įstatymo numatytų subjektų dalyvavimas reikalingas tam, kad būtų išaiškintos visos bylos aplinkybės. Nagrinėjant bylą pirmosios instancijos tvarka apygardų administraciniuose teismuose ir tikrinant jau paskirtos administracinės nuobaudos teisėtumą ir pagrįstumą, pagal ABTĮ 123 str. 1 d. skundą padavusiam asmeniui ir administracinę nuobaudą paskyrusiai institucijai (pareigūnui) tik praneština apie teismo posėdžio laiką ir vietą, šaukimas nebesiūstinas.

2001 m. kovo 21 d., Nr. 38

Dėl pareigūnų veiksmų apskundimo administracinio teisės pažeidimo bylos vykdymo procese

Klausimas. Kokios nagrinėjimo tvarkos laikytis, kai skundžiamasi dėl pareigūnų veiksmų nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje vykdymo procese, esant užvestai vykdomajai bylai?

Konsultacija. Administracinių bylų teisenos įstatymo 126 str. nustato, jog nutarimų skirti administracines nuobaudas vykdymas reglamentuotas Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse. Pagal ATPK 309 str. 1 ir 2 d. klausimus, susijusius su nutarimo skirti administracinę nuobaudą vykdymu, sprendžia nutarimą priėmęs organas, jam pavedama ir nutarimo skirti administracinę nuobaudą vykdymo kontrolė. Minėto ATPK straipsnio 3 d. nustato, kad skundus dėl organų (pareigūnų), vykdančių nutarimus skirti administracines nuobaudas, veiksmų sprendžia šio kodekso 292 str. nurodyti organai, laikantis 296 ir 297 str. reikalavimų, t.y. apygardų administraciniai teismai sprendžia skundus dėl ATPK 216 str. 1, 2 ir 5 p. nurodytų institucijų (pareigūnų) paskirtų administracinių nuobaudų vykdymo, o Vyriausiasis administracinis teismas – skundus dėl rajono (miesto) apylinkių teismų teisėjų nutarimų vykdymo.

ATPK 309 str. 3 d. suteikia pareiškėjui teisę apskūsti organo (pareigūno) veiksmus dėl paskirtos nuobaudos vykdymo, pareiškėjas pats gali pasirinkti, koku būdu ir kokia apimtimi jis gins savo pažeistas teises – ATPK ar CPK numatyta tvarka. Šios pasirinkimo teisės negalima riboti dėl to, kad yra teismo

antstolių užvesta vykdomoji byla ir CPK 399 str. numato teisę kreiptis dėl vykdomosios bylos nutraukimo.

Nagrinėdami skundus dėl administracinių nuobaudų vykdymo teismai turi laikytis ATPK 296 ir 297 str. reikalavimų: skundus išnagrinėti per 20 dienų nuo gavimo dienos, patikrinti skundžiamo organo (pareigūno) sprendimo perduoti vykdyti nutarimą skirti administracinę nuobaudą teisėtumą ir pagrįstumą: ar buvo pagrindas nukreipti nutarimą priverstiniam vykdymui (ar asmeniui, kuriam paskirta administracinė nuobauda, buvo įteiktas nutarimas skirti baudą arba pranešimas apie skundo nepatenkinimą, ar per įstatymo nustatytą terminą jis neįvykdė nutarimo geruoju), ar nutarimą vykdymui nukreipė jį priėmęs organas (pareigūnas), ar nėra praleistas įstatymo nustatytas nutarimo nukreipimo vykdyti terminas ir kt. Nustatęs, jog nutarimą vykdantis organas (pareigūnas) antstoliui nutarimą vykdyti nukreipė neteisėtai, teismas panaikina nutarimo perdavimą vykdymui ir gali įpareigoti nutarimą priėmusį organą (pareigūną) kreiptis į apylinkės teismą dėl vykdomosios bylos nutraukimo, kadangi pagal CPK 401 str. 1 d. dėl vykdomosios bylos nutraukimo gali kreiptis išieškotojas, skolininkas arba teismo antstolis.

2001 m. kovo 26 d., Nr. 40

Dėl bylos iškėlimo

Klausimas. Ar teisėjas, gavęs pareiškimą dėl pažeidimų, numatytų ATPK 50⁵, 50⁶, 214³ str., turi priimti nutarimą iškelti pažeidėjui administracinę bylą?

Konsultacija. ATPK 262 str. nurodyti atvejai ir aplinkybės, kai administracinio teisės pažeidimo protokolas nesurašomas. Prie tokių atvejų priskiriami ir pažeidimai, numatyti ATPK 50⁵, 50⁶, 214³ straipsniuose (262 str. 8 d.). Nors ATPK 262 str. 8 d. nėra tiesioginės nuorodos, kad gavus akcininko, žemės ūkio bendrovės nario ar kreditoriaus pareiškimą dėl šio kodekso 50⁵, 50⁶ str. numatytų pažeidimų, arba visuomenės informavimo priemonės atstovo ar žurnalisto pareiškimą dėl 214³ str. numatyto pažeidimo, administracinė byla pradedama teisėjo nutarimu iškelti administracinę bylą, tačiau atsižvelgiant į to paties straipsnio 7 d. įtvirtintą nuostatą, jog tuo atveju, kai protokolas nesurašomas, administracinė byla pradedama teisėjo nutarimu iškelti administracinę bylą, darytina išvada, jog gavęs pareiškimą dėl šio straipsnio 8 d. nurodytų pažeidimų teisėjas turėtų priimti nutarimą iškelti pažeidėjui administracinę bylą. ATPK 255 str. numatyta prokuroro teisė pareiškimu ar nutarimu

kreiptis į rajono (miesto) apylinkės teismą iškelti administracinę bylą dėl ATPK 187¹ str. numatytų veikų. Šiuo atveju administracinę bylą iškelti teismas (teisėjas). Taigi ir gavęs pareiškimą dėl 50⁵, 50⁶, 214³ str. numatytų pažeidimų teisėjas turėtų nutarimu iškelti administracinę bylą.

2001 m. balandžio 4 d., Nr. 48

Dėl ATPK 163 straipsnio

Klausimas. Ar gali savivaldybių teritoriją aptarnaujančių policijos įstai-
gų pareigūnai surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus dėl pa-
žeidimų, numatytų ATPK 163 str.?

Konsultacija. ATPK 163 str. numato administracinę atsakomybę už Maž-
meninės prekybos taisyklių ir Viešojo maitinimo taisyklių pažeidimus. Be
savivaldybių seniūnijų kaimo vietovėse seniūnų, Lietuvos Respublikos kon-
kurencijos tarybos, Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos prie
Lietuvos Respublikos Vyriausybės, šiame straipsnyje numatytų teisės pažei-
dimų bylas nagrinėja administracinės komisijos prie savivaldybių tarybų. Pagal
ATPK 259¹ straipsnio 1 dalį administracinių teisės pažeidimų bylose, kurias
nagrinėja šio kodekso 221 ir 224 straipsniuose nurodyti organai, teisės pažei-
dimų protokolus turi teisę surašyti 1–10 punktuose nurodyti pareigūnai, t.y.
tam įgalioti Lietuvos vartotojų kooperatyvų sąjungos organų, Valstybinės
maisto ir veterinarijos tarnybos, Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos
prie Ūkio ministerijos pareigūnai bei vietos savivaldos vykdomųjų institucijų
ir jų tam įgalioti pareigūnai.

Vietos savivaldos įstatymo (1994 m. liepos 7 d., Nr. I–533) 6 straipsnio,
nustatančio savarankiškąsias savivaldybių funkcijas, 8 punktas įpareigoja
savivaldybes dalyvauti užtikrinant viešąją tvarką ir gyventojų rimtį, kuriant ir
įgyvendinant nusikaltimų kontrolės prevencijos programas, tam pasitelkiant
savivaldybių teritoriją aptarnaujančias policijos įstaigas. Atsižvelgiant į šio
straipsnio nuostatas bei į Policijos veiklos įstatymo 14 straipsnio 6 dalies 2
punkte įtvirtintą nuostatą, jog žemesnės pakopos policijos komisariatai kartu
su savivaldybių institucijomis kuria ir įgyvendina programas, skirtas nusikals-
tamumo prevencijai, gyventojų gyvybės, sveikatos bei turto apsaugai, taip pat
viešosios tvarkos apsaugai, darytina išvada, jog atitinkamą savivaldybių
teritoriją aptarnaujančio policijos komisariato pareigūnai pažeidimo protokolą
dėl ATPK 163 str. numatyto pažeidimo galėtų surašyti tik esant savivaldos

vykdomųjų institucijų – savivaldybės valdybos, savivaldybės mero – nustatyta tvarka jiems tam suteiktam įgaliojimui.

2001 m. balandžio 17 d., Nr. 57

Dėl ATPK 182 straipsnio numatančio administracinę atsakomybę už lindyinių laikymą

ATPK 182 straipsnyje numatyta administracinė atsakomybė už azartinių lošimų, ištvirkavimo arba alkoholinių gėrimų vartojimo lindyinių laikymą.

Lindyne gali būti pripažinta bet kokia patalpa, tiek gyvenamoji (namas, butas ir pan.), tiek negyvenamoji (kavinė, restoranas, klubas ir pan.) arba kita patalpa (palėpė, rūsys, sodo namelis ir pan.), kuri nuolat naudojama azartiniams lošimams, ištvirkavimui, alkoholinių gėrimų vartojimui.

Atsakomybė už lindyinių laikymą galima tik nustačius kaltininko tyčią daryti tokį pažeidimą (ATPK 10 str.; BK 9 str. 1 d.). Todėl panašių veikų (alkoholinių gėrimų gėrimas, azartiniai lošimai ir pan.) atlikimas atitinkamoje patalpoje nuo aptariamo pažeidimo atibojamas ir pagal kaltininko tyčios turinį.

Kaltininko tyčią daryti aptariamą pažeidimą atskleidžia jo ilgą laiką ir nuolat atliekamų konkrečių veiksmų pobūdis. Šie veiksmai gali pasireikšti daugkartiniu, sistemingu pažeidėjo valdomos patalpos už atlyginimą ar veltui suteikimu įvairiems asmenims lošti azartinius žaidimus, ištvirkauti ar vartoti alkoholinius gėrimus; šių patalpų, turint tikslą atlikti minėtus veiksmus, tvarkymu, klientų priėmimu, reikalingų jiems sąlygų sukūrimu, aprūpinimu atitinkamais reikmenimis ir pan.

ATPK 182 str. 2 d. numato administracinę atsakomybę, jei administracinį pažeidimą padaro asmuo, baustas administracine nuobauda už šio straipsnio 1 dalyje numatytų administracinių teisės pažeidimų padarymą, nežiūrint į tai, už kurios – azartinių lošimų, ištvirkavimo ar alkoholinių gėrimų vartojimo – lindyinės laikymą asmuo buvo baustas anksčiau. Iš Baudžiamojo kodekso 239 str. 2 d. dispozicijos, nustatančios, jog baudžiamoji atsakomybė už azartinių lošimų, ištvirkavimo arba alkoholinių gėrimų vartojimo lindyinių laikymą kyla, jeigu už lindyinių laikymą kaltininkui per vienerius metus buvo paskirta administracinė nuobauda, matyti, jog asmens patraukimas baudžiamajon atsakomybėn galimas jau tuomet, jeigu jis bent vieną kartą buvo patrauktas administracinėn atsakomybėn už ATPK 182 str. numatyto administracinio teisės pažeidimo padarymą, ir nuo šios nuobaudos paskyrimo neprašė daugiau kaip

vieneri metai (ATPK 36 str.). Asmens patraukimo administracinėn ar baudžiamojon atsakomybėn klausimas turėtų būti sprendžiamas atsižvelgiant į veikos pavojingumo visuomenei laipsnį.

2001 m. balandžio 17 d., Nr. 57

Dėl administracinio teisės pažeidimo „Viešosios rimties trikdymas“ (ATPK 183 str.) įrodymui garso lygio matavimo prietaiso rodmenų būtinumo

ATPK 183 str. numato administracinę atsakomybę, jeigu šauksmais, švilpimu, garsiu dainavimu arba grojimu muzikos instrumentais bei kitokiais garsiniais aparatais gatvėse, aikštėse, parkuose, paplūdimiuose, viešajame transporte bei kitose viešosiose vietose, o nuo 24 iki 6 valandos – taip pat bendrabučiuose ir butuose, yra trikdoma viešoji rimtis.

Pagal ATPK 256 str. 1 d. įrodymais administracinio teisės pažeidimo byloje yra bet kokie faktiniai duomenys, kuriais remdamiesi organai (pareigūnai) įstatymo nustatyta tvarka nustato, ar yra padarytas administracinis teisės pažeidimas, ar jo nėra, ar dėl pažeidimo padarymo asmuo kaltas, ir kitokias aplinkybes, turinčias reikšmės administracinio pažeidimo bylai teisingai išspręsti. Pagal to paties straipsnio 2 dalį įrodinėjimo priemonėmis yra: administracinio teisės pažeidimo protokolas, nuotraukos, garso ar vaizdo įrašai, liudytojų parodymai, nukentėjusiojo ir patraukto administracinėn atsakomybėn asmens paaiškinimai, eksperto išvada, daiktiniai įrodymai, daiktų ir dokumentų paėmimo protokolas, tai pat kitokie dokumentai. Viešosios rimties trikdymo pažeidimo įrodymas galimas tiek remiantis liudytojų parodymais, tiek garso lygio matavimo prietaiso rodmenimis. Šauksmai, švilpimas, garsus dainavimas ar grojimas ir pan., nors ir atliekami viešose vietose, administracinę atsakomybę užtraukia tik tuomet, jeigu jie trikdo viešąją rimtį. Sprendimas patraukti asmenį administracinėn atsakomybėn už viešosios tvarkos trikdymą turi būti priimamas tik visapusiškai, išsamiai ir objektyviai ištyrus ir įvertinus visas svarbias faktines aplinkybes, kurios, be kitų įrodinėjimo priemonių, gali būti įrodomos ir garso matavimo lygio rodmenimis, ir nustačius, jog asmuo ATPK 183 str. nustatytais veiksmais trikdė viešąją rimtį.

Dėl liudytojams išmokėtinų sumų priteisimo

Klausimas. Ar galima administracinio teisės pažeidimo byloje iš asmens, kuriam paskirta administracinė nuobauda, priteisti liudytojams išmokėtas sumas?

Konsultacija. Nukentėjusiesiems, liudytojams, ekspertams ir vertėjams išmokėtinų sumų administracinio teisės pažeidimo byloje klausimus reglamentuoja ATPK 279 str., kurio 4 dalyje nustatyta, kad jei byla nagrinėja teisėjas, mokama iš biudžeto lėšų, tam skiriamų teismui, kitais atvejais – iš organų, kuris ar jo pareigūnas nagrinėja byla, lėšų.

Taigi minėtoje ATPK normoje nustatyta, kad nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo byla teisme liudytojams (taip pat ir vertėjams, ekspertams, nukentėjusiesiems) pagal įstatymą numatytos išmokėtinės sumos mokamos iš valstybės biudžeto teismui skiriamų lėšų. Šių sumų priteisimas iš nubaustojo asmens ATPK nenumatytas.

Dėl atsakomybės už keleivių vežimą neturint licencijos (leidimo)

Klausimas Kokios administracinės poveikio priemonės turėtų būti taikomos užsiimantiems keleivių vežimu asmenims, neturintiems leidimų (licencijų) šiai veiklai?

Konsultacija. ATPK 173 str. 1 d. nustatyta administracinė atsakomybė už vertimąsi komercine, ūkine, finansine ar profesine veikla neturint licencijos (leidimo) tokiai veiklai, kuriai reikalinga licencija (leidimas).

Kvalifikuojant veiką pagal minėtą normą, būtina nustatyti, ar veika atitinka šiuos požymius: ar ji patenka į licencijuojamų ūkinės, komercinės, finansinės, profesinės veiklos sričių kategoriją (teisės aktais nustatyta, kad ja užsiimti privaloma turėti įgaliotos institucijos išduotą licenciją), ar ją vykdančias subjektas neturėjo nustatyta tvarka išduotos licencijos, ar veika pasireiškė ne vienkartinio veiksmu, o sisteminga veikla (tarpusavyje susietų veiksmų visuma), kuria siekiama gauti ar gaunama pajamų. Šis veiką kvalifikuojantis požymis ATPK 173 str. dispozicijoje apibrėžtas sąvoka „vertimasis veikla“, kuri apibūdina veiklos versliškumą, t.y. sistemingumą, pastovumą ir pelno siekimą ar gavimą.

Keleivių vežimas yra licencijuojama veikla, kuriai užsiimti reikalinga Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka išduota licencija. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. spalio 23 d. nutarimu Nr. 1170 „Dėl kelių transporto veiklos licencijavimo“ patvirtintose licencijavimo taisyklėse nustatytos keturios keleivių vežimo licencijų rūšys, suteikiančios teisę užsiimti keleivių tam tikros rūšies vežimu (licenciją išdavusios savivaldybės teritorijoje, vietiniais maršrutais, tolimojo susisiekimo maršrutais, tarptautiniais maršrutais).

Taigi keleivių vežimas neturint licencijos yra neteisėta veikla, už kurią numatyta administracinė atsakomybė pagal ATPK 173 str. Kaip minėta, skiriant administracinę nuobaudą už tokią veiklą, turi būti įrodytas veiklos versliškumas.

Administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėjantis organas (pareigūnas) privalo išsiaiškinti visas turinčias reikšmės bylai teisingai išspręsti aplinkybes (ATPK 284 str. 1 d.), kurios nustatomos remiantis ATPK 256 str. 2 d. išvardytais įrodymais. Todėl administracinio teisės pažeidimo bylą, iškeltą pagal ATPK 173 str., nagrinėjantis organas privalo surinkti įrodymus, kuriais remiantis būtų nustatyta, ar yra administracinio teisės pažeidimo sudėtis. ATPK 173 str. numatytos veiklos sistemingumas turi būti įrodinėjamas ne pakartotinai fiksuojant pažeidimų padarymą ir surašant kelis protokolus, o nagrinėjant bylą pagal medžiagą, kuria užfiksuotas tokio pažeidimo padarymas, surenkant ir įvertinant visus įrodymus, patvirtinančius vertimąsi komercine, ūkine, finansine ar profesine veikla neturint licencijos (leidimo) tokiai veiklai, kuriai reikalinga licencija (leidimas).

2001 m. gegužės 8 d., Nr. 71

Dėl ATPK 50⁵ straipsnio taikymo

Klausimas. Kaip taikoma ATPK 50⁵ str. dalis dėl administracinės atsakomybės už nepateikimą akcininkams įstatymo numatytos informacijos?

Konsultacija. ATPK 50⁵ str. nustatyta, kad įstatymo numatytos informacijos akcininkams nepateikimas užtraukia valdybų pirmininkams, valdybų nariams ar administracijų vadovams administracinę atsakomybę.

Ši įstatymo norma dėl informacijos akcininkams pateikimo yra blanketinė. Akcinių bendrovių įstatymo 16 str. 7 d. nustatyta informacijos apie bendrovės ūkinę veiklą pateikimo tvarka ir sąlygos, nurodytos informacijos

rūšys, kuri informacija privaloma pateikti kiekvienam akcininkui (finansinės atskaitomybės dokumentai, valdybos ataskaitos apie bendrovės veiklą, visuotinių akcininkų susirinkimų protokolai, akcininkų sąrašas), nustatytos tam tikros sąlygos kitos rūšies informacijos gavimui ir pan. Pagal minėtą Akcinių bendrovių įstatymo dalį ginčai dėl akcininko teisės į informaciją sprendžiami teisme.

Tokiu būdu tais atvejais, kai nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą konstatuojama, kad ginčijama akcininko teisė gauti informaciją, ginčas dėl teisės gauti informaciją nagrinėjamas CPK tvarka, o administracinio teisės pažeidimo bylos teisenos nutraukimo klausimas sprendžiamas ATPK 250 str. nustatyta tvarka.

2001 m. gegužės 17 d., Nr. 77

Dėl nukentėjusiojo ATPK 273 str. 1 d.

Klausimas. Ar pagal ATPK 273 straipsnį nukentėjusiuoju gali būti juridinis asmuo?

Konsultacija. ATPK 273 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad nukentėjusysis yra asmuo, kuriam administraciniu teisės pažeidimu padaryta moralinė, fizinė ar turtinė žala. Šioje normoje neįvardyta, kad nukentėjusiuoju yra fizinis asmuo, todėl darytina išvada, kad pagal ATPK 273 str. 1 d. nukentėjusiuoju administracinio teisės pažeidimo byloje gali būti pripažintas tiek fizinis, tiek juridinis asmuo, kuriam pažeidimu padaryta žala.

2.2. Dėl teisės normų taikymo kitų kategorijų administracinėse bylose

2000 m. lapkričio 2 d., Nr. 3–479

Dėl senaties termino

Klausimas. Dėl senaties termino, valstybės tarnautojams kreipiantis į teismą dėl neišmokėto darbo užmokesčio ir kitų išmokų, susijusių su tarnybos santykiais, išieškojimo.

Konsultacija. Pagal Valstybės tarnybos įstatymo 5 str. su viešojo administravimo valstybės tarnautojais darbo sutartys nesudaromos, tačiau darbo įstatymai ir kiti darbo santykius bei socialines garantijas reglamentuojantys teisės aktai, kiek jie neprieštarauja valstybės tarnybos bei kitiems valstybės tarnautojų statusą reglamentuojantiems įstatymams ar statutams, viešojo administravimo valstybės tarnautojams galioja. Paslaugų valstybės tarnautojams darbo įstatymai taikomi, nors ir ne be įstatymo numatytų išimčių. Kadangi Valstybės tarnybos įstatymas kreipimosi į teismą dėl neišmokėto darbo užmokesčio ar kitų su tarnybos santykiais susijusių išmokų išieškojimo termino nenustato, šiuo klausimu turėtų būti vadovaujamosi darbo įstatymais.

Aukščiausiojo Teismo 1997 07 02 konsultacijoje, aiškinančioje darbo įstatymų nuostatas, nurodoma, kad pagal analogiją remiantis DĮK 241 str. 2 d. 2 ir 3 p. bei 242 str. 2 d. dėl neišmokėto darbo užmokesčio ar kitų išmokų, susijusių su darbo santykiais, priteisimo bet kuris darbuotojas gali kreiptis tiesiogiai į teismą per vienerius metus nuo tos dienos, kai jis sužinojo ar turėjo sužinoti apie savo teisių pažeidimą.

Priėmus Darbo ginčų nagrinėjimo įstatymą, 234–254 DĮK straipsniai neteko galios (2000 06 20 įstatymas, įsigaliojęs 2000 07 12). Kadangi netekusių galios DĮK straipsnių reguliuotus teisinius santykius šiuo metu reguliuoja Darbo ginčų nagrinėjimo įstatymas, šio įstatymo nuostatomis turėtų būti vadovaujamosi ir kreipimosi į teismą senaties klausimu.

Darbo ginčų nagrinėjimo įstatymo 10 str. nustato, kad dėl atleidimo iš darbo, nušalinimo nuo darbo ar perkėlimo į kitą darbą, atleidimo iš darbo priežasties formulavimo pakeitimo darbuotojas arba jo įgaliotas atstovas gali kreiptis į teismą per 1 mėnesį nuo dokumento, patvirtinančio atleidimą iš darbo, nušalinimą nuo darbo ar perkėlimą į kitą darbą, gavimo, arba nuo dienos, kai turėjo jį gauti. Darbuotojo reikalavimams dėl neišmokėto darbo užmokesčio bei kitų išmokų, susijusių su darbo santykiais, išieškojimo nustatomas 3 metų

ieškininės senaties terminas. Kai specialūs (Valstybės tarnybos, Policijos ir pan.) įstatymai kreipimosi į teismą terminų nenustato, pagal Valstybės tarnybos įstatymo 5 str. turėtų būti vadovaujamosi atitinkamomis Darbo ginčų nagrinėjimo įstatymo nuostatomis.

2001 m. kovo 20 d., Nr. 39

Dėl mokesčių ginčų sąvokos

Klausimas. Kaip atriboti ABTĮ 2 str. 18 d. apibrėžtą mokesčių ginčų sąvoką nuo 15 str. 4 p. nurodytų bylų. Kuo šios sąvokos skiriasi nuo Mokesčių administravimo įstatymo 54 str. apibrėžtos „mokesčių ginčų“ sąvokos? Ar visais atvejais būtina ikiteisminė tokių ginčų sprendimo tvarka?

Konsultacija. ABTĮ 2 str. 18 d. mokesčiai ginčai apibrėžti kaip ginčai tarp mokesčio mokėtojo (arba mokesčių išskaičiuojančio asmens) ir mokesčio administratoriaus ar jo pareigūno dėl mokesčio apskaičiavimo ar sumokėjimo, taip pat dėl mokesčių nepriemokų ar permokų. Taigi mokesčių ginčą apibūdina keli specifiniai požymiai: subjektai (mokesčio mokėtojas ir mokesčio administratorius), ginčo dalykas (mokesčio administratoriaus atliekamo mokesčių apskaičiavimo, įpareigojimo jo apskaičiuotus mokesčius sumokėti (mokesčių administratorių sprendimų dėl mokesčių apskaičiavimo vykdymo), nepriemokų ir permokų apskaičiavimo pagrįstumas ir teisėtumas.

ABTĮ 15 str. 1 d. 4 p. nurodyta, kad administracinių teismų kompetencijai priskiriamos bylos dėl mokesčių, kitų privalomų mokėjimų, rinkliavų sumokėjimo, grąžinimo ar išieškojimo, finansinių sankcijų taikymo, taip pat dėl mokesčių ginčų.

Taigi, be mokesčių ginčų, šioje įstatymo nuostatoje išskiriamos dar kelios bylų rūšys. Bylų dėl mokesčių, kitų privalomų mokėjimų, rinkliavų sumokėjimo, grąžinimo ar išieškojimo esminis skirtumas nuo mokesčių ginčų yra tas, kad šiuo atveju nėra ginčo dėl mokesčio apskaičiavimo pagrįstumo ir teisėtumo, t.y. neginčijamas mokesčių administratoriaus sprendimas, tačiau kyla ginčas dėl pagrįstai ir teisėtai apskaičiuoto (mokesčių administratoriaus ar paties mokesčių mokėtojo) mokesčio mokėjimo, permokos grąžinimo ar nepriemokos išieškojimo. Ginčai dėl finansinių sankcijų taikymo nuo mokesčių ginčų skiriasi tuo, kad ginčai dėl finansinių sankcijų taikymo kyla ne dėl sankcijų už mokesčių prievolės nevykdymą ar pažeidimą (pvz., finansinės sankcijos už tam tikrų Alkoholio kontrolės įstatymo, Tabako kontrolės įstatymo reikalavimų pažeidimus ir pan.).

ABTĮ 26 str. 3 d. nustato privalomą išankstinį nagrinėjimą ne teismo tvarka mokestiniais ginčams, o skundai dėl mokesčių administratorių sprendimų ar veiksmų (neveikimo) mokesčių, kitų privalomų mokėjimų klausimais gali būti skundžiami pasirinktinai: Mokestinių ginčų komisijai arba tiesiogiai administraciniam teismui. Taigi ABTĮ privalomą išankstinį neteisminį nagrinėjimą nustato tik mokestiniais ginčams.

ABTĮ 1 str. 2 d. nustatyta, kad nagrinėdami administracines bylas administraciniai teismai vadovaujasi šio įstatymo normomis. Todėl nustatant, ar ginčui turi būti taikoma privaloma išankstinė neteisminė nagrinėjimo tvarka, taip pat sprendžiant bylų priskirtinumo atitinkamiems teismams klausimą, turi būti vadovujamasi minėtomis ABTĮ normomis, apibrėžiančiomis mokesčių ginčą ir atskiriančiomis jį nuo ginčų dėl kitų privalomų mokėjimų, finansinių sankcijų ir kt.

2001 m. kovo 20 d., Nr. 39

Dėl liudytojams, specialistams ar ekspertams išmokėtinų sumų dydžio

Klausimas. Kas reglamentuoja ABTĮ 43 str. numatytų sumų, išmokėtinų liudytojams, specialistams ar ekspertams, dydį – ATPK 279 str. ar CPK 109 str.?

Konsultacija. ABTĮ 43 str. reglamentuojami klausimai, susiję su kitomis su bylos nagrinėjimu susijusiomis išlaidomis, įskaitant liudytojams, specialistams, ekspertams ir ekspertų organizacijoms išmokėtiną sumą. Šiame straipsnyje nenumatyta išmokėtinų liudytojams, specialistams, ekspertams sumų dydžio apskaičiavimo tvarka.

ABTĮ 1 str. 3 d. numatyta, kad atskirų administracinių bylų kategorijų teiseną gali reglamentuoti ir kiti įstatymai.

Pagal šią įstatymo nuostatą administraciniuose teismuose nagrinėjant administracinių teisės pažeidimų bylas vadovujamasi ATPK normomis.

ATPK 279 str. reglamentuoja, kokios išlaidos (ir kokio dydžio) atlyginamos nukentėjusiesiems, liudytojams, ekspertams ir vertėjams. Todėl nustatant liudytojams, specialistams, ekspertams išmokėtiną sumą administracinių teisės pažeidimų bylose turi būti vadovujamasi ATPK 279 str.

Sumų, išmokėtinų liudytojams, specialistams, ekspertams kitose administracinėse bylose, klausimo ABTĮ 43 str. tiesiogiai nereglamentuoja, jame nėra nuorodos į CPK taikymą šiuo atveju, todėl pagal ABTĮ 1 str. 2 d. CPK 109 str. vadovautis nėra pagrindo. ABTĮ 4 str. 5 d. nustatyta, kad jei nėra

įstatymo, reglamentuojančio ginčo santyki, teismas taiko įstatymą, reglamentuojantį panašius santykius, o jei ir tokio nėra, – vadovaujasi bendraisiais įstatymų pradmenimis ir jų prasme, taip pat teisingumo ir protingumo kriterijais. Įvertinus nurodytas įstatymo nuostatas darytina išvada, kad administracinėse bylose sprendžiant liudytojams, ekspertams, specialistams išmokėtinų sumų klausimus, turi būti vadovujamasi ATPK 279 str.

2001 m. kovo 20 d., Nr. 39

Dėl administracinių teisės pažeidimų bylų sujungimo

Klausimas. Ar ABTĮ 69 str. 1 d. leidžia sujungti į vieną bylą trijų asmenų skundus dėl administracinių nuobaudų, jei jos paskirtos už tą patį pažeidimą (visų trijų brakonieriauta ir pan.) arba dviejų asmenų skundus dėl administracinių nuobaudų už KET pažeidimus, jei pažeidimai skirtingi, bet susiję su tuo pačiu autoįvykiu?

Konsultacija. ABTĮ 69 str. 1 d. nustatyta, kad bylą posėdžiui rengiantis teisėjas arba ją nagrinėjantis teismas, nustatęs, kad tame pačiame teisme yra skundas, paduotas skirtingų pareiškėjų, tačiau dėl to paties atsakovo to paties akto ar veiksmo (neveikimo), iki bylos nagrinėjimo iš esmės pabaigos nutartimi gali juos sujungti į vieną bylą.

Įstatymas tiesiogiai nenumato ATP bylų sujungimo, tačiau tokių bylų sujungimas neprieštarauja įstatymams, jeigu taip bus pasiektas proceso operatyvumo tikslas. Todėl šis klausimas gali būti sprendžiamas, tik atsižvelgiant į konkrečių bylų aplinkybes.

2001 m. kovo 20 d., Nr. 39

Dėl pavedimo pasirašyti teismo posėdžio protokolą

Klausimas. Kokia forma turi būti išreikštas ABTĮ 83 str. 4 d. numatytas posėdžio pirmininko pavedimas teisėjui pranešėjui pasirašyti teismo posėdžio protokolą – žodžiu, rezoliucija ar motyvuotu patvarkymu?

Konsultacija. ABTĮ 83 str. 4 d. nustatyta, kad teismo posėdžio protokolas turi būti baigtas rašyti ir posėdžio pirmininko arba jo pavedimu teisėjo pranešėjo bei teismo posėdžio sekretoriaus pasirašytas ne vėliau kaip per tris darbo dienas po teismo posėdžio pabaigos. Kadangi teisė pasirašyti posėdžio protokolą teisėjui pranešėjui nustatyta įstatyme, darytina išvada, kad posė-

džio pirmininko rašytinis patvarkymas (rezoliucija) nereikalingas, užtenka posėdžio pirmininko žodinio pavedimo teisėjui pranešėjui.

2001 m. kovo 20 d., Nr. 39

Dėl ABTĮ 101 str. 1 d. 1 p.

Klausimas. Ar paaiškėjus, kad byla teisinga bendrosios kompetencijos teismui, ji turėtų būti nutraukiama pagal ABTĮ 101 str. 1 d. 1 p., ar perduodama pagal teisingumą? Ar šiuo atveju nėra prieštaravimų tarp ABTĮ 101 str. 1 d. 1 p. ir 102 str. 3 d.?

Konsultacija. ABTĮ 70 str. 1 d. 2 p. nustatyta, kad teismas perduoda bylą nagrinėti kitam teismui, jei paaiškėja, kad byla buvo priimta teismo žinion pažeidžiant priskirtinumo atitinkamiems teismams taisykles. ABTĮ 101 str. 1 p. numatytas bylos nutraukimo pagrindas, kai byla nepriskirtina administracinių teismų kompetencijai, 102 str. 1 d. nustatyta, kad jeigu byla nutraukiama dėl jos nepriskirtinumo teismų kompetencijai, teismas privalo nurodyti, į kurią instituciją pareiškėjas turi kreiptis.

Aiškinant nurodytas įstatymo nuostatas sisteminiu metodu, darytina vienareikšmiška išvada, kad ABTĮ 70 str. 1 d. 2 p. reglamentuoja bylos perdavimą, kai ji neteisinga tam teismui (nepriskirtina atitinkamam teismui), o ABTĮ 101 str. 1 p. ir 102 str. 1 d. įtvirtintas bylos nutraukimo pagrindas ir tvarka yra susijusi su žinybingumo teismams institutu, t.y. byla nutraukiama, kai ji nežinybinga visiems teismams (nepriskirtina teismų kompetencijai), o ne kai ji neteisinga, t.y. nepriskirtina atitinkamų teismų kompetencijai (tokiu atveju ji nenutraukiama, o perduodama pagal teisingumą).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nėra pagrindo konstatuoti esant prieštaravimų tarp ABTĮ 101 str. 1 d. 1 p. ir 102 str. 1 d. bei 3 d., kuri draudžia kreiptis į teismą dėl to paties ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, nutraukus bylą.

2001 m. kovo 20 d., Nr. 39

Dėl bylos išnagrinėjimo termino skaičiavimo

Klausimas. Apie kokius terminus kalbama ABTĮ 122 str. 4 d. – ar tik bylos nagrinėjimo, ar ir pasiruošimo bylai?

Konsultacija: ABTĮ 65 str. 3 d. nustatyta, kad bylos nagrinėjimas administraciniame teisme turi būti užbaigtas ir sprendimas pirmosios instancijos teisme priimtas ne vėliau kaip per du mėnesius nuo nutarties skirti bylą nagrinėti teismo posėdyje priėmimo dienos, jei įstatymas nenustato trumpesnių nagrinėjimo terminų. Klausimas yra susijęs su administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo terminais: klausime nurodytoje ABTĮ 122 str. 4 d. nustatyta, kad skundo administracinio teisės pažeidimo byloje nagrinėjimo terminai pradedami skaičiuoti nuo tos dienos, kai teismas gauna administracinio teisės pažeidimo bylą. Administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo apygardų administraciniuose teismuose terminą nustato ATPK 296 str., kuriame nurodyta, kad skundas dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje apygardos administraciniame teisme išnagrinėjamas per dvidešimt dienų nuo administracinio teisės pažeidimo bylos gavimo dienos. Šis terminas apima visas teismo proceso stadijas nuo skundo priėmimo iki sprendimo priėmimo ir paskelbimo. Todėl atsižvelgiant į ABTĮ 65 str. 3 d. nuostatą, nukreipiančią į specialius įstatymus, reglamentuojančius sutrumpintus procesinius terminus, ir ATPK 296 str., kuris nustato sutrumpintą ATP bylos išnagrinėjimo terminą, darytina išvada, kad ABTĮ 122 str. 4 d. nustato ne pasiruošimo bylos nagrinėjimui, bet bylos išnagrinėjimo termino skaičiavimą.

2001 m. kovo 21 d., Nr. 38

Dėl bylų, kylančių iš valstybinio socialinio draudimo teisinių santykių, teisingumo

Klausimas. Koks sprendimas skundžiamas ir kas turi būti atsakovu bylose dėl ginčų, kylančių iš valstybinio socialinio draudimo teisinių santykių?

Konsultacija. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 46 str. 1 d. išvardytos ginčus tarp draudėjų valstybinio socialinio draudimo įstaigų sprendžiančios institucijos: Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba (toliau – VSDFV), arbitražas arba teismas. Šio įstatymo 45 str. įtvirtinta Valstybinio socialinio draudimo įstaigų teisė į kontrolę ir numatytos valstybinių socialinių įstaigų pareigūnų teisės ją vykdyti: valstybinio socialinio draudimo įstaigų pareigūnų teisė surašyti tikrinimo metu nustatytų pažeidimų aktus dėl valstybinio socialinio draudimo įmokų, baudų ir delspinigių apskaičiavimo, padarytos žalos atlyginimo ir pan. (45 str. 2 d.); VSDFV direktoriaus ir pavaduotojų bei teritorinių skyrių vedėjų ir pavaduotojų teisės

išieškoti ne ginčo tvarka iš įmonių sąskaitų laiku nesumokėtas įmokas ir kt. (45 str. 3 d.); išimtinai VSDFV direktoriaus ir jo pavaduotojų teisės tam tikrais atvejais siūlyti atšaukti įmonės registravimą, areštuoti draudėjo turtą bei sąskaitas bankuose (45 str. 4 d.). To paties straipsnio 5 dalyje nustatyta ginčų dėl valstybinio socialinio draudimo įstaigų pareigūnų, vykdančių kontrolę, nagrinėjimo tvarka, t.y. draudėjų ir apdraustųjų pretenzijas dėl valstybinio socialinio draudimo įstaigų pareigūnų, vykdančių kontrolę, veiksmų sprendžia atitinkamos įstaigos vadovas arba jo pavaduotojas, o dėl pastarųjų pareigūnų veiksmų – VSDFV. Pareiškėjas, nesutinkantis su VSDFV sprendimu, turi teisę kreiptis į teismą. Sistemiskai vertinant 45 ir 46 str. normas, darytina išvada, jog ginčus dėl valstybinio socialinio draudimo įstaigų pareigūnų veiksmų (45 str. 2 d.) nagrinėja atitinkamo teritorinio skyriaus vedėjas arba pavaduotojas, VSDFV ir teismas; ginčus dėl teritorinių skyrių vadovų (45 str. 3 d.), dėl VSDFV direktoriaus ir jo pavaduotojų (45 str. 3, 4 d.) veiksmų – VSDFV ir teismas.

Kreipiantis į teismą atsakovu šiose bylose laikoma valstybinio socialinio draudimo įstaiga, kurios sprendimas sukelia atitinkamas teises pasekmes. Todėl jeigu VSDFV palieka galioti teritorinio skyriaus vadovų sprendimą, toks ginčas nagrinėtinas atitinkamos apygardos administraciniame teisme. Jeigu VSDFV naikina teritorinės įstaigos sprendimą ir priima naują sprendimą dėl ginčo arba jei yra skundžiamas VSDFV direktoriaus ar jo pavaduotojų sprendimas, tokia byla nagrinėtina Vilniaus apygardos administraciniame teisme.

Ginčai dėl pensijų, pašalpų ir kitokio aprūpinimo sprendžiami Valstybinių pensijų įstatymo, kituose įstatymuose, taip pat Valstybinio socialinio draudimo pašalpų nuostatuose nustatyta tvarka (Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 46 str. 2 d.). Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 43 str. 1 d. numato galimybę VSDFV teritorinių skyrių sprendimus dėl pensijų skūsti VSDFV, kuri juos nagrinėja Valstybinio socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatuose nustatyta tvarka ir terminais. Tačiau minėto straipsnio 2 d. nustato, jog teismui gali būti skundžiami ir VSDFV ir jos skyrių sprendimai. Iš to išplaukia, kad ginčuose dėl socialinio draudimo pensijų nėra privalomos išankstinės nagrinėjimo ne teismo tvarka procedūros, ir pareiškėjas teismui gali apskūsti tiek VSDFV, tiek jos teritorinio skyriaus sprendimą.

Ginčų, kylančių dėl ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų skyrimo ir mokėjimo, sprendimo tvarką nustato 2001 m. sausio 25 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 86 patvirtinti „Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatai“, kurių 72 punktą nustato, jog teritorinio

skyriaus vedėjo (pavaduotojo) sprendimas, kuriuo atsisakoma skirti pašalpa, per 10 darbo dienų nuo šio sprendimo įteikimo asmeniui dienos, gali būti apskūstas VSDFV arba teismui.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. spalio 28 d. nutarimu Nr. 1191 patvirtintų „Valstybinio savanoriškojo socialinio draudimo ligos ir motinystės pašalpoms taisyklių“ 4 p. nustatyta, kad ginčus, kylančius dėl savanoriško draudimo pašalpų, sprendžia VSDFV, jos sprendimas gali būti apskūstas teismui.

Šie ginčai nagrinėtini atitinkamos apygardos administraciniame teisme ar Vilniaus apygardos administraciniame teisme priklausomai nuo to, koks sprendimas – VSDFV ar jos teritorinio skyriaus – skundžiamas.

2001 m. kovo 22 d., Nr. 37

Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo ir Tarnybos Kalėjų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto normų taikymo

Klausimas. Prašoma suteikti konsultaciją dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (toliau – Įstatymas) ir Tarnybos Kalėjų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto (toliau – Statutas) normų taikymo, kadangi abiejuose teisės aktuose yra nuostatų, nevienodai reglamentuojančių tuos pačius santykius, t.y. atleidimą iš tarnybos: pagrindus, išėitinių pašalpų mokėjimą ir kt. Taikymo problema siejama su konkrečiu atveju, kai pareigūnas atleidžiamas iš tarnybos dėl pareiginių etatų skaičiaus sumažinimo.

Konsultacija. Minėtus atleidimo iš tarnybos santykius reglamentuoja Statuto 32 str. 1 d. 4 p. (įtvirtintas atleidimo pagrindas, kai sumažinamas pareiginių etatų skaičius), 35 str. 2 d. (įspėjimo apie atleidimą terminai), 35 str. 3 d. (reikalavimai atleidžiant iš tarnybos), 36 str. (išėitinės pašalpos dydis) ir Įstatymo 68 str. 4 d. 3 p. (atleidimo pagrindas) 55 str. 1 d. (reikalavimai atleidžiant iš tarnybos), 76 str. (išėitinės pašalpos dydis). Įspėjimo apie pareigybės panaikinimą ar etatų skaičiaus sumažinimą terminai nustatyti Lietuvos Respublikos valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministro 2000 m. balandžio 3 d. įsakyme Nr. 34, priimtame Įstatymo 76 str. 6 d. pagrindu.

Įstatymo 4 str. 1 d. nustatyta, kad statutiniams valstybės tarnautojams taikomi šio įstatymo 55, 56, 62, 63, 64, 68, 69, 70 straipsniai ir 76 straipsnio 1, 2 ir 3 dalys. Statutinių valstybės tarnautojų statusą reglamentuojantys

įstatymai (statutai) gali nustatyti griežtesnius reikalavimus, negu nustatyta šio įstatymo 9 straipsnio 1 ir 6 dalyse, 22, 28, 56, 68 ir 70 straipsniuose.

Valstybės tarnybos įstatymas apibrėžia pagrindinius valstybės tarnybos principus, reglamentuoja valstybės tarnautojo statuso įgijimo, pasikeitimo ir praradimo teisinius santykius. 2 str. 8 d. įtvirtintoje statutinio valstybės tarnautojo sąvokoje nurodyta, kad statutas nustato specialias priėmimo į tarnybą, tarnybos atlikimo, atsakomybės ir kitas sąlygas, susijusias su tarnybos ypatumais. Įstatymu siekiama vieningo valstybės tarnybos reglamentavimo, įtvirtinant principą, kad atskiroms valstybės tarnautojų grupėms (pogrūpiams) gali būti nustatyti specialūs reikalavimai kitais įstatymais, kiek tai būtina dėl atitinkamos tarnybos specifikos.

Nustatant taikytinas statutiniam valstybės tarnautojams normas turi būti vertinamas konkrečių statutų atitinkamų normų turinys ir jų santykis su atitinkamų įstatymo normų turiniu tarpusavio konkurencijos prasme, t.y. ar šios Statuto normos reglamentuoja tuos pačius santykius ir kaip jų taikymą apibrėžia įstatymo 4 str. 1 d.

Dėl normų, nustatančių atleidimo pagrindą, taikymo

Atleidimo pagrindą dėl pareigybių skaičiaus sumažinimo numato tiek Įstatymas (68 str. 4 d. 3 p.), tiek Statutas (32 str. 1 d. 4 p.). Pagal Įstatymo 4 str. 1 d. statutiniam valstybės tarnautojams taikytinas Įstatymo 68 str. 4 d. 3 p. Griežtesnių reikalavimų Statute šiuo atveju nenumatyta, todėl Kalėjų departamento pareigūno atleidimo sumažinus pareigybių skaičių juridinis pagrindas būtų Įstatymo 68 str. 4 d. 3 p.

Dėl normų, nustatančių reikalavimus atleidžiant iš tarnybos, taikymo

Įstatymo 55 str. 1 d. nustatyta, kad (...) panaikinus pareigybę, sumažinus etatų skaičių (...), karjeros valstybės tarnautojas perkeliamas į valstybės tarnybos rezervą, o iš jo – į kitą laisvą ar naujai steigiamą to paties lygio ir kategorijos pareigybę, o jei tokios nėra, – tarnautojo sutikimu ir į žemesnes pareigas. Šis straipsnis pagal Įstatymo 4 str. 1 d. taikomas statutiniam valstybės tarnautojams be išlygų.

Įstatymo 55 str. 1 d. įgyvendinimui yra skirtas Įstatymo 76 str. („Šio įstatymo 55 straipsnio 1 dalies įgyvendinimas“). 76 str. 1 d. numatyta tvarka ir terminai, per kuriuos rezerve esančiam valstybės tarnautojui siūlomos pareigos: siūlomos tos pačios kategorijos arba 1–2 kategorijomis žemesnės pareigos bet kurioje institucijoje toje pačioje ar kitoje vietovėje 6 mėnesius (1 d. 1 p.), laikotarpiu, kai jam siūlomos kitos pareigos, mokama Vyriausybės nustatytos minimalios mėnesinės algos dydžio kompensacija (1 d. 2 p.). 76 str. 2 d. nusta-

tyti išeitinių pašalpų (kompensacijų) dydžiai, 3 d. ir 4 d. – kompensacijų mokėjimo tvarka ir mokėjimo nutraukimo pagrindai bei tvarka. 76 str. 6 d. nustato, kad šios straipsnio įgyvendinimo tvarką atleidžiant valstybės tarnautojus iš valstybės tarnybos ir perkeliant juos į kitas pareigas nustato už valstybės tarnybą atsakingas ministras. Tokia tvarka buvo patvirtinta Lietuvos Respublikos valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministro 2000 m. balandžio 3 d. įsakymu Nr. 34. Šios tvarkos 27.1 p. nurodyta, kad priėmus sprendimą panaikinti pareigybę, valstybės tarnautojui ne vėliau kaip prieš 5 darbo dienas iki pareigybės panaikinimo pasirašytinai įteikiamas informacinis lapelis. Taigi minėtos Įstatymo ir jo pagrindu priimto poįstatyminio akto normos detalčiai reglamentuoja garantijas, taikomas valstybės tarnautojams, atleidžiamiems iš tarnybos dėl pareigybės panaikinimo.

Kai kuriuos klausimus dėl garantijų minėtu pagrindu atleidžiamies Kalėjimų departamento valstybės tarnautojams taikymo reglamentuoja ir Statuto normos. Statuto 35 str. 2 d. nustatyta, kad atleisti pareigūną iš tarnybos dėl etatų skaičiaus mažinimo galima tik išpėjus jį raštu prieš du mėnesius (tam tikroms pareigūnų kategorijoms išpėjimo terminas yra 4 mėnesiai), 35 str. 3 d. nustatyta, kad atleisti pareigūną iš tarnybos sumažinus etatų skaičių galima tik tuo atveju, jeigu nėra galimybės perkelti pareigūną jo sutikimu į tolygias arba žemesnes pareigas. 36 str. nustato išeitinės pašalpos dydį.

Kaip minėta, Įstatymo 55 str. statutiniams valstybės tarnautojams taikomas be išlygų, taip pat be išlygų taikomos ir Įstatymo 76 str. 1, 2, ir 3 dalys (Įstatymo 4 str. 1 d.). Taigi atleidžiant statutinius valstybės tarnautojus dėl etatų skaičiaus mažinimo taikomos Įstatyme nustatytos garantijos dėl perkėlimo į rezervą, pareigų siūlymo tvarka ir terminai (76 str. 1 d.), kompensacijos dydis (76 str. 2 d.), kompensacijos mokėjimo tvarka (76 str. 3 d.). Todėl atleidžiant Kalėjimų departamento valstybės tarnautoją dėl etatų skaičiaus mažinimo jam bus taikomos išvardytose Įstatymo normose nustatytos garantijos, o ne Statuto 35 str. 3 d. ir 36 str.

Įstatymo 4 str. 1 d. nenumatyta, kad statutiniams valstybės tarnautojams taikomos 76 str. 4, 5, 6 dalys, todėl gali kilti klausimas, ar statutiniam valstybės tarnautojui gali būti taikomi Įstatymo 76 str. 6 d. pagrindu Lietuvos Respublikos valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministro 2000 m. balandžio 3 d. įsakymu Nr. 34 patvirtintos tvarkos 27.1 p. numatyti išpėjimo apie atleidimą terminai, jei tokie terminai nustatyti Statute.

Kaip jau minėta, Įstatymo 76 str. skirtas Įstatymo 55 str. 1 d., kuri be išlygų taikoma statutiniams valstybės tarnautojams, įgyvendinimui, jo atskiros

dalys yra tiesiogiai susijusios (pvz., 3 d., kuri be išlygų taikoma statutiniams valstybės tarnautojams, nustatyta, kad kompensacijos išmokamos ne iš karto atleidus valstybės tarnautoją, o kas mėnesį dalimis, lygiomis vieno mėnesio vidutiniam darbo užmokesčiui, o 4 d., kurios taikymas statutiniams valstybės tarnautojams Įstatymo 4 str. 1 d. nenumatytas, nustatomi atvejai, kai kompensacijos mokėjimas nutraukiamas, t.y. darytina išvada, kad 3 d. tvarka skirta užtikrinti 4 d. nuostatoje numatytą galimybę nutraukti neišmokėtos kompensacijos dalies mokėjimą). Taigi formaliai taikant Įstatymo 4 str. 1 d., t.y. jo pagrindu statutiniams valstybės tarnautojams taikant Įstatymo 76 str. 1, 2, 3 dalis, tačiau netaikant tiesiogiai su jomis susijusių 4, 5, 6 dalių nuostatų, būtų suardyta statutinio valstybės tarnautojo atleidimo iš tarnybos dėl etatų skaičiaus mažinimo sistema, tiems patiems santykiams taikant skirtinguose aktuose įtvirtintas nuostatas, skirtingai reglamentuojančias atleidimo tvarką. Tokiu atveju būtų iškreipiamas tam tikrų normų tikslas (pvz., netaikant 76 str. 6 d. ir tuo pagrindu priimtos minėtos tvarkos 27.1 p. numatyto išpėjimo termino, skirto išpėti tarnautoją apie perkėlimą į rezervą, o taikant Statuto 35 str. 2 d. numatytus išpėjimo terminus, kurie nustatyti tam, kad tarnautojui per juos būtų siūlomos kitos pareigos, Kalėjų departamento tarnautojui būtų taikomas Statute nustatytas išpėjimo terminas (2 ar 4 mėnesiai), tačiau per jį pareigos negalėtų būti siūlomos, nes pareigos siūlomos pagal Įstatymo 76 str. 1 d. 1 p., po to jis būtų perkeliamas į valstybės tarnybos rezervą pagal Įstatymo 76 str. 1 d., nepasiūlius pareigų po 6 mėnesių jis būtų atleistas pagal Įstatymo 68 str. 4 d. 3 p., jam pradedama dalimis mokėti kompensaciją pagal 76 str. 3 d., tačiau tolesni santykiai, pvz., jos mokėjimo nutraukimas pagal 76 str. 4 d., jau nebebūtų reglamentuojami, netaikant 76 str. 4, 5 ir 6 dalių). Taigi darytina išvada, kad statutinio valstybės tarnautojo atleidimą iš tarnybos iš esmės reglamentuojant Įstatymo normomis, tačiau kai kurias normas eliminuojant ir jas pakeičiant Statuto, skirtingai reglamentuojančio tuos pačius santykius, normomis, susidarytų teisės normų kolizijos, sukuriančios šių santykių teisinio reglamentavimo nenuoseklumą.

Todėl sisteminis normų vertinimas leidžia teigti, kad statutiniams valstybės tarnautojams be išlygų taikoma ne tik Įstatymo 55 str. 1 d., bet ir visas ją įgyvendinantis 76 str. bei šio str. 6 d. pagrindu patvirtinta minėta Atleidimo iš valstybės tarnybos laikinoji tvarka, įskaitant joje nustatytą išpėjimo apie pareigybės panaikinimą ir perkėlimą į rezervą terminą.

Dėl apeliacinio skundo priėmimo ir prašymo atnaujinti apeliacinio skundo padavimo terminą

Klausimas. Ar pagal ABTĮ apeliacinio skundo priėmimo ir prašymo atnaujinti apeliacinio skundo padavimo terminą klausimą turi spręsti pirmosios instancijos teismas ar apeliacinės instancijos teismas?

Konsultacija. ABTĮ 129 str., reglamentuojantis apeliacinių skundų padavimo tvarką, nustato, kad apeliaciniai skundai paduodami arba tiesiog apeliacinės instancijos teismui, arba per teismą, kurio sprendimas, nutarimas ar nutartis yra skundžiami.

ABTĮ 134 str. 1 d. nustatyta, kad apeliacinio skundo priėmimo klausimą sprendžia teismo pirmininkas ar teisėjas ne vėliau kaip per tris dienas nuo jo pateikimo pirmosios instancijos teismui, o kai skundas paduodamas apeliacinės instancijos teismui, – per tris dienas, kai išreikalaujama administracinė byla. Šio straipsnio 2 dalyje numatyta galimybė paduoti atskirąjį skundą dėl pirmosios instancijos teismo nutarties grąžinti apeliacinį skundą, nepašalinus jo trūkumų, 4 dalyje numatytas pirmosios instancijos teismo nutarties atsisakyti priimti apeliacinį skundą apskundimas.

Minėtos įstatymo nuostatos tiesiogiai nurodo, kad apeliacinio skundo priėmimo klausimą gali spręsti tiek pirmosios instancijos teismas, tiek apeliacinės instancijos teismas priklausomai nuo to, kuriame teisme apeliacinis skundas gautas: jei apeliacinis skundas paduodamas per pirmosios instancijos teismą, tai šis teismas nutartimi išsprendžia apeliacinio skundo priėmimo klausimą ir priėmęs apeliacinį skundą perduoda bylą su apeliaciniu skundu apeliacinės instancijos teismui (ABTĮ 134 str. 5 d.), o jei apeliacinis skundas gaunamas apeliacinės instancijos teisme, tai šis teismas išreikalauja bylą iš pirmosios instancijos teismo (ABTĮ 129 str.) ir gavęs bylą per tris dienas išsprendžia apeliacinio skundo priėmimo klausimą (ABTĮ 134 str. 1 d.).

Termino apeliaciniam skundui paduoti atnaujinimo tvarka yra nustatyta ABTĮ 127 str. 2 d., kurioje nurodyta, kad praleidus terminą apeliaciniam skundui paduoti, apelianto prašymu apeliacinis teismas skundo padavimo terminą gali atnaujinti, jeigu bus pripažinta, kad terminas praleistas dėl svarbios priežasties. Taigi pagal įstatymą termino apeliaciniam skundui paduoti atnaujinimo klausimą gali spręsti tik apeliacinės instancijos teismas.

Dėl bylų teisingumo nustatymo

Klausimas. Kokiais kriterijais turi būti vadovaujamasi nustatant teisingumą bylų dėl ginčų, kylančių iš civilinių teisinių santykių, kai viena iš ginčo šalių yra valstybės ar savivaldos institucija ir ginčijamas valstybės ar savivaldos institucijos aktas? Ką daryti su priimtomis nagrinėti šios kategorijos bylomis?

Konsultacija. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ABTĮ) 1 str. 1 d. nurodyta, kad šis įstatymas nustato administracinių bylų dėl ginčų, kylančių iš administracinių teisinių santykių, nagrinėjimo tvarką. Administraciniais teisiniais santykiais suprantami įstatymais ir kitais teisės norminiais aktais reglamentuoti visuomeniniai santykiai, atsirandantys įgyvendinant viešąjį administravimą, taip pat vidaus administravimą (ABTĮ 2 str. 16 d.). Viešasis administravimas – įstatymais ir kitais teisės aktais reglamentuojama valstybės ar vietos savivaldos institucijų, kitų įstatymais įgaliotų subjektų vykdomoji veikla, skirta įstatymams, kitiems teisės aktams, vietos savivaldos institucijų sprendimams įgyvendinti, numatytoms viešosioms paslaugoms administruoti ir teikti (ABTĮ 2 str. 1 d.).

Taigi administracinių teismų kompetencijai įstatymu priskiriamos bylos dėl ginčų, kylančių iš administracinių teisinių santykių. Bendrosios kompetencijos teismai nagrinėja ginčus, kylančius iš civilinių, šeimos, darbo, bankroto teisinių santykių (CPK 1 str. 2 d.), t.y. ginčus, kylančius privatinės teisės veikimo ir taikymo sferoje. Bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencija yra aiškiai atribota įstatymais ir to atribojimo pagrindas yra teisinių santykių, iš kurių kilo ginčas, pobūdis.

Todėl bylų priskyrimo administraciniams teismams prielaida yra ne tik tai, kad vienas iš ginčo subjektų yra valstybės ar savivaldos institucija, ir tai, kad ginčo dalykas yra to subjekto priimtas aktas, bet ir teisinių santykių, iš kurių kilo ginčas, pobūdis.

Valstybės institucijos bei savivaldybės, kaip viešieji asmenys, vykdo tiek valdžios funkcijas, t.y. viešojo administravimo funkcijas (šių funkcijų realizavimo tvarką reglamentuoja viešoji teisė, todėl šiems santykiams būdingas valdžios – pavaldumo elementas), tiek ūkinę–komercinę veiklą, t.y. dalyvauja civiliniuose teisiniuose santykiuose (tokiuose santykiuose atitinkama administravimo institucija dalyvauja lygiais pagrindais su kitais civilinių teisinių santykių subjektais, t.y. šiems santykiams nėra būdingas subordinacijos

elementas). Administravimo institucijų veikla šioms institucijoms dalyvaujant civiliniuose teisiniuose santykiuose negali būti pripažinta viešuoju administravimu – administravimo institucija veikia ne kaip viešojo administravimo subjektas, o kaip civilinių teisinių santykių subjektas ir jo priimti aktai (sprendimai) dalyvaujant tokiuose santykiuose nepakeičia tų santykių pobūdžio.

Todėl jeigu ginčas kyla iš civilinio teisinio santykio, tai toks ginčas laikomas civiliniu, o ne administraciniu, ir teisingas bendrosios kompetencijos teismui nepriklausomai nuo to, kad viena iš ginčo šalių yra valstybės ar savivaldos institucija.

Iš išdėstytų argumentų darytina išvada, kad bylos priskyrimo bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui klausimas turi būti sprendžiamas, atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes, t.y. įvertinus:

1) ginčo šalių subjektiškumą (ar viena iš ginčo šalių yra viešojo administravimo subjektas),

2) šalių įgaliojimus (ar administravimo institucija vykde viešojo administravimo funkcijas ir turėjo valdingus įgalinimus kitos ginčo šalies atžvilgiu santykiuose, iš kurių kilo ginčas, ar santykiams būdingas subordinacijos elementas),

3) ginčo dalyką (ar ginčo dalyku yra administracinis aktas),

4) teisinių santykių, iš kurių kilo ginčas, pobūdį (ar ginčas kilo iš administracinių teisinių santykių, ar iš civilinių teisinių santykių).

Įvertinus ginčo aplinkybes pagal minėtų kriterijų visumą ir nustačius, kad byla, priimta nagrinėti administraciniame teisme, yra teisinga bendrosios kompetencijos teismui, turi būti sprendžiamas bylos perdavimo kitam teismui klausimas, vadovaujantis ABTĮ 70 str. 1 d. 2 p.

2001 m. gegužės 3 d., Nr. 69

Dėl pirkimo–pardavimo sandorių, sudarytų su fiktyviomis įmonėmis

Klausimas. Ar nustačius, kad viena iš pirkimo–pardavimo sandorį sudariusių šalių yra fiktyvi įmonė, galima teigti, kad toks sandoris yra negaliojantis ir juo negalima įrodinėti įmonės turėtų išlaidų?

Konsultacija. Sandoriai, jų sudarymas ir galiojimas yra civilinės, t.y. privatinės teisės, o ne viešosios teisės reguliavimo dalykas (CK 40–62 str.). Mokesčių teisėje sandorių sudarymo ir galiojimo taisyklės negali būti vertinamos kitaip, nei tai nustato civilinė teisė. Civilinės teisės prezumpcija, kad sandoriai galioja, kol nėra nustatyta priešingai, taikytina ir mokesčių teisėje.

Sandoriai gali būti pripažinti negaliojančiais tik teismine tvarka. Mokesčių administratorius neturi teisės savavališkai pripažinti sandorį negaliojančiu.

Mokesčių administratorius turi teisę vertinti, ar pateikti apskaitos dokumentai turi juridinę galią. Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 10 str. 2 d. išvardyti apskaitos dokumentų privalomi rekvizitai: įmonės, įstaigos ar organizacijos, surašiusios apskaitos dokumentą, pavadinimas, apskaitos dokumento pavadinimas, jo surašymo data, ūkinės operacijos turinys, ūkinės operacijos matavimo rodikliai, ūkinės operacijos rezultato kiekinė ir pinigine išraiška, asmenų, atlikusių ūkinę operaciją ir atsakingų už jos atlikimą bei teisingą įforminimą, pareigos, vardai, pavardės, parašai. Vadovaudamasis Buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 11 str. 1 d., įmonės vadovas patvirtina asmenų, turinčių teisę pasirašyti apskaitos dokumentus, sąrašą ir jų parašų pavyzdžius. Apskaitos dokumentai pasirašomi asmeniškai. To paties straipsnio 2 d. nustatyta, kad už apskaitos dokumentų išrašymą laiku ir teisingai, už juose esančių duomenų tikrumą ir ūkinės operacijos teisėtumą atsako asmenys, surašiusieji ir pasirašiusieji apskaitos dokumentus.

Sudarant pirkimo–pardavimo sandorį, už duomenų, įrašytų į apskaitos dokumentą, tikrumą, taip pat už apskaitos dokumentų blankų įsigijimo teisėtumą atsako pardavėjas. Pirkėjas šių apskaitos dokumentų nesurašo. Pirkėjo atstovas, įgaliotas pasirašyti apskaitos dokumentus, minėtuose dokumentuose tik pasirašo, patvirtindamas, kad nurodytas prekes priėmė, ir atsako už apskaitos dokumentuose nurodytą prekių kiekį ir kainą. Pirkėjo pareigos tikrinti apskaitos dokumentus išrašiusių asmenų įregistravimą įmonių rejestre įstatymas nenumato.

(Pastaba: Vyriausiojo administracinio teismo plenarinė sesija 2001 m. gegužės 31 d. šiuo klausimu priėmė sprendimą, žr. p. 157–168.)

III. INFORMACINIAI PRANEŠIMAI

Lietuvos administraciniai teismai

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas

Tilto g. 17/4, LT-2001 Vilnius, telefonas (22) 79 10 05, faksas (22) 68 58 75

Pirmininkas
Pirmininko pavaduotojas
Teisėjai

Kęstutis Lapinskas
Gintaras Kryževičius
Antanas Ablingis
Anatolijus Baranovas
Stasys Gudynas
Birutė Janavičiūtė
Romanas Klišauskas
Ričardas Piličiauskas
Nijolė Piškinaitė
Algirdas Taminskas

Vilniaus apygardos administracinis teismas

Gedimino pr. 39/1, LT-2001 Vilnius, telefonas (22) 62 66 19, faksas (22) 62 66 19

Pirmininkė
Teisėjai

Zita Smirnovienė
Laimutis Alechnavičius
Laimė Baltrūnaitė
Janina Bublienė
Sigitas Gagys
Rūta Miliuvienė
Henrikas Sadauskas
Saulius Svaldenis
Nijolė Šidagienė
Neringa Švedienė
Donatas Vansevičius
Linas Žukauskas

Kauno apygardos administracinis teismas

K.M. Čiurlionio g. 33, LT-3000 Kaunas, telefonas (27) 20 14 67, faksas (27) 20 14 67

Pirmininkas
Teisėjai

Gintaras Čekanauskas
Justinas Aleksandravičius
Jonas Furmanavičius
Rimantas Giedraitis
Leonas Jachimavičius
Jolanta Medvedevienė
Ramūnas Mitkus
Dainius Raižys
Ramutis Juozas Vaitiekaitis

Klaipėdos apygardos administracinis teismas

H. Manto g. 26, LT-5799 Klaipėda, telefonas (26) 31 35 79, faksas (26) 31 35 79

Pirmininkė
Teisėjai

Alona Romanovienė
Remigijus Arminas
Violeta Balčytienė
Dalia Gumuliauskienė
Vida Stonkuvienė
Arūnas Sutkevičius
Rimantas Žilevičius

Panevėžio apygardos administracinis teismas

Elektros g. 9, LT-5319 Panevėžys, telefonas (25) 43 09 50, faksas (25) 50 84 17

Pirmininkas
Teisėjai

Ramūnas Gadliauskas
Sigitas Bagdonavičius
Valdas Meidus
Vaiva Savickienė
Irena Varžinskienė

Šiaulių apygardos administracinis teismas

Dvaro g. 80, LT-5419 Šiauliai, telefonas (21) 52 18 03, faksas (21) 52 18 03

Pirmininkas
Teisėjai

Gražvydas Poškus
Donatas Daunys
Edmundas Gedvilas
Laisvutė Kartanaitė
Marytė Švažienė

ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ PRAKTIKA NR. 1

2000 08 14

Tiražas 1500 egz.

Išleido Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas

Tilto g. 17/4, 2001 Vilnius

Užs. . Spausdino firma „JUSIDA”

T. Ševčenkos g. 16, 2009 Vilnius

ISSN 1648-2638